

Udskriftsdato: søndag den 26. juli 2026

2016/1 LSF 178 (Gældende)

Forslag til Lov om ægtefællers økonomiske forhold

Ministerium: Børne- og Socialministeriet

Journalnummer: Børne- og Socialmin., j.nr. 2016-4195

Forslag

til

Lov om ægtefællers økonomiske forhold

Afsnit I

Almindelige bestemmelser om ægtefællers økonomiske forhold

Kapitel 1

Råderet, aftaler mellem ægtefæller, hæftelse for gæld, forsørgelsespligt og formuedeling

Råderet

§ 1. Under ægteskabet råder hver ægtefælle over sin formue, uanset om formuen er erhvervet før eller efter indgåelsen af ægteskabet, dog med de begrænsninger som følger af stk. 2, § 2 samt kapitel 2 og 3.

Stk. 2. En ægtefælle skal råde over sin formue på en sådan måde, at den ikke utilbørligt forringes til skade for den anden ægtefælle.

Stk. 3. Er en ægtefælle under samlivet forhindret i at varetage sine interesser på grund af fravær eller sygdom, kan den anden ægtefælle foretage dispositioner, der ikke uden ulempe kan udsættes, herunder afhændelse og pantsætning når dette af hensyn til familiens underhold er uomgængeligt nødvendigt. Fast ejendom kan dog ikke afhændes eller pantsættes uden statsforvaltningens tilladelse. 1. pkt. gælder ikke, hvis en anden er bemyndiget til at foretage dispositionen.

Aftaler mellem ægtefæller

§ 2. Under ægteskabet kan ægtefæller indgå aftaler med hinanden, give hinanden gaver og pådrage sig forpligtelser over for hinanden, jf. dog stk. 2 og 3 samt § 64 i konkursloven.

Stk. 2. Ægtefæller kan ikke ved aftale fravige reglerne i denne lov, medmindre det følger af kapitel 4 og 5 samt § 25, stk. 2, og § 32.

Stk. 3. Ægtefæller kan ikke gyldigt aftale, at det, som den ene ægtefælle fremtidigt erhverver, uden vederlag skal tilfalde den anden ægtefælle.

Hæftelse for gæld

§ 3. Under ægteskabet hæfter hver ægtefælle med sin formue for sine forpligtelser, uanset om forpligtelserne er opstået før eller under ægteskabet.

Forsørgelsespligt

§ 4. Under ægteskabet har ægtefæller pligt til at forsørge hinanden.

Stk. 2. Hvad en ægtefælle modtager fra den anden ægtefælle som forsørgelse efter stk. 1, tilhører modtageren.

Stk. 3. Statsforvaltningen kan efter bestemmelserne i kapitel 16 pålægge en ægtefælle, der ikke opfylder sin forsørgelsespligt efter stk. 1, at betale bidrag til den anden ægtefælle.

Formuedeling

§ 5. Ved separation eller skilsmisse deler ægtefællerne deres formuer lige, medmindre de har indgået en aftale om delingen efter § 32, eller andet følger af § 26. Ved en ægtefælles død og ved skifte af et

uskiftet bo deles ægtefællernes formue lige mellem den længstlevende ægtefælle eller dennes dødsbo og den førstafdøde ægtefælles dødsbo, medmindre andet følger af § 51.

Stk. 2. En ægtefælles formue, der efter stk. 1 ligedeles, betegnes delingsformue. Ægtefællernes delingsformue udgør et formuefællesskab mellem ægtefællerne.

Kapitel 2

Dispositioner over familiens helårsbolig

§ 6. En ægtefælle må ikke uden den anden ægtefælles samtykke indgå aftale om at overdrage, pantsætte, udleje eller bortforpagte familiens helårsbolig eller en bolig, der er bestemt til familiens helårsbolig, når boligen helt eller delvist indgår i lighedelingen efter § 5, stk. 1, 1. pkt.

Stk. 2. Samtykke efter stk. 1 kræves, selv om ægtefællerne har ophævet samlivet.

Stk. 3. Samtykke efter stk. 1 kræves også efter separation eller skilsmisse, indtil der er indgået aftale eller truffet endelig afgørelse om boligen efter § 48.

§ 7. Nægter den anden ægtefælle at give samtykke efter § 6, eller kan samtykke ikke indhentes inden rimelig tid, kan statsforvaltningen efter anmodning fra den ægtefælle, der ejer boligen, eller fra den anden part i aftalen tillade dispositionen, hvis der ikke en rimelig grund til at nægte at gennemføre aftalen.

Stk. 2. Behandler skifteretten en anmodning om bistand til at dele ægtefællernes formue eller en enkeltvist om boligen efter lov om ægtefælleskifte m.v., træffes afgørelse efter stk. 1 af skifteretten.

§ 8. Har en ægtefælle indgået en aftale, der er omfattet af § 6, uden samtykke fra den anden ægtefælle eller uden tilladelse efter § 7, kan aftalen efter anmodning fra den anden ægtefælle omstødes ved dom. Dette gælder dog ikke, hvis den anden part i aftalen godtgør, at parten ikke vidste eller burde have vidst, at den ægtefælle, der ejer boligen, ikke var berettiget til at indgå aftalen.

Stk. 2. Retssag om omstødelse efter stk. 1 skal anlægges inden 3 måneder efter, at den anden ægtefælle fik kendskab til aftalen, dog senest 1 år efter at aftalen blev gennemført. Blev aftalen tinglyst inden overtagelsesdagen, regnes fristen fra tinglysningen.

§ 9. §§ 6-8 finder kun anvendelse på boliger i Danmark.

Kapitel 3

Gaver til og aftaler med tredjemand

Tilbagegivelse af gave givet til tredjemand

§ 10. Har en ægtefælle givet tredjemand en gave, der medfører nærliggende risiko for, at den anden ægtefælle ikke vil kunne få dækket sine krav ved en formuedeling efter afsnit III eller IV, og tredjemand vidste eller burde vide dette, kan denne ægtefælle kræve, at tredjemand giver gaven tilbage.

Stk. 2. Retssag om krav efter stk. 1 skal anlægges inden 1 år efter, at den anden ægtefælle har fået kendskab til gaven, og inden 3 år efter det tidspunkt, hvor gaven blev givet. Er tinglysning eller anden sikringsakt nødvendig for, at tredjemand opnår beskyttelse mod retsforfølgning fra gavegivers kreditorer, anses gaven for givet på det tidspunkt, hvor sikringsakten blev foretaget.

Aftaler med tredjemand om erhvervsløsøre

§ 11. Har en ægtefælle overladt løsøre til brug i den anden ægtefælles erhvervsvirksomhed, bliver den ægtefælle, der ejer løsøret, bundet af aftaler om løsøret, som den anden ægtefælle har indgået med tredjemand. Dette gælder dog ikke, hvis tredjemand vidste eller burde vide, at ægtefællen ikke var berettiget til at indgå aftalen.

Afsnit II

Særeje og forhåndsftaler om formuedelingen

Kapitel 4

Aftaler om særeje

§ 12. Ægtefæller kan ved ægtepagt indgå følgende aftaler om særeje:

- 1) At en ægtefælle ved formuedeling ved separation eller skilsmisse beholder sin formue, men at formuen deles ved en ægtefælles død. Særeje efter denne bestemmelse betegnes skilsmisssæreje.
- 2) At en ægtefælle ved formuedeling ved separation eller skilsmisse beholder sin formue, og at ægtefællens formue ved formuedeling i forbindelse med dødsboskifte tilkommer den pågældende ægtefælle eller dennes arvinger. Særeje efter denne bestemmelse betegnes fuldstændigt særeje.
- 3) At en aftale om fuldstændigt særeje kun skal gælde, hvis en bestemt af ægtefællerne dør først, eller kun skal gælde førstafdøde ægtefælles eller længstlevende ægtefælles skilsmisssæreje. Særeje efter denne bestemmelse betegnes kombinationssæreje.

Stk. 2. En aftale efter stk. 1 kan begrænses til at angå følgende:

- 1) Et eller flere aktiver. Særeje efter denne bestemmelse betegnes genstandssæreje.
- 2) En del af en ægtefælles formue afhængigt af, hvordan eller hvornår ægtefællen har erhvervet den pågældende formue. Særeje efter denne bestemmelse betegnes erhvervelsessæreje.
- 3) En brøkdel eller procent af en ægtefælles formue eller af et eller flere aktiver. Særeje efter denne bestemmelse betegnes brøkdelssæreje.
- 4) Et bestemt beløb eller et bestemt beløb af værdien af et eller flere aktiver. Særeje efter denne bestemmelse betegnes sumsæreje.
- 5) Hele en ægtefælles formue med undtagelse af et bestemt beløb eller med undtagelse af et bestemt beløb af værdien af et eller flere aktiver. Det beløb, der efter denne bestemmelse ikke er særeje, betegnes sumdeling.

Stk. 3. Ægtefæller kan aftale, at beløb, der er sumsæreje og sumdeling, skal pristalsreguleres efter nettoprisindekset, jf. lov om beregning af et nettoprisindeks.

Stk. 4. Ægtefæller kan endvidere aftale, at beløb, der er sumdeling, skal forhøjes med et årligt beløb eller en årlig procent eller skal optrappes over en fastlagt periode.

Stk. 5. Særeje efter stk. 1-4 kan tidsbegrænses eller aftrappes over en bestemt periode. Det skal fremgå af aftalen, hvilket tidspunkt tidsbegrænsningen og aftrapningen skal regnes fra.

§ 13. Ægtefæller kan ved ægtepagt aftale, at en pensionsrettighed skal være særeje, jf. § 12. En sådan aftale kan også omfatte fremtidige indbetalinger på pensionsrettigheden.

§ 14. Ægtefæller kan ved ægtepagt aftale, at særeje bestemt af tredjemand helt eller delvist skal være en anden form for særeje, jf. § 12, eller skal være delingsformue.

Stk. 2. En aftale efter stk. 1 er kun gyldig, hvis den er i overensstemmelse med tredjemands bestemmelser om særeje, jf. § 23.

Kapitel 5

Forhåndsftaler om formuedelingen

Alders-, kapital- og ratepensioner

§ 15. Ægtefæller kan ved ægtepagt aftale, at værdien af en alders-, kapital- eller ratepension skal indgå i formuedelingen ved separation eller skilsmisse.

Personlige erstatninger

§ 16. Ægtefæller kan ved ægtepagt aftale, at en personlig erstatning, godtgørelse eller forsikringsudbetaling, jf. § 36, stk. 1 og 2, helt eller delvist skal indgå i formuedelingen. Aftalen kan begrænses til at gælde formuedelingen ved en ægtefælles død, herunder hvis en bestemt ægtefælle dør først, eller til at omfatte førstafdødes eller længstlevendes rettigheder.

Uoverdragelige og personlige rettigheder

§ 17. Ægtefæller kan ved ægtepagt aftale, at værdien af en rettighed omfattet af § 37 helt eller delvist skal indgå i formuedelingen. Aftalen kan begrænses til at gælde formuedelingen ved en ægtefælles død, herunder hvis en bestemt ægtefælle dør først, eller til at omfatte førstaf døde eller længstlevende ægtefælles rettigheder.

Gæld

§ 18. Ægtefæller kan ved ægtepagt aftale, i hvilket omfang gæld skal fradrages i delingsformuen ved formuedeling ved separation, skilsmisse og død, jf. dog stk. 2-4 og § 30.

Stk. 2. Ægtefæller kan ikke aftale, at gæld, som ikke er stiftet ved aftalens indgåelse eller stiftes i forbindelse med aftalen, og som efter § 29, stk. 2, ville skulle fradrages i formue, der ikke indgår i delingen, skal fradrages i delingsformuen.

Stk. 3. Ægtefæller kan endvidere ikke aftale, at gæld skal fradrages i delingsformuen ved en ægtefælles død, men ikke ved separation eller skilsmisse.

Stk. 4. En aftale efter stk. 1 kan ikke tidsbegrænses.

Kapitel 6

Ægtepagter

§ 19. Ægtefæller og kommende ægtefæller kan oprette en ægtepagt.

§ 20. En ægtepagt er kun gyldig, når den er underskrevet af begge ægtefæller og tinglyst i personbogen efter reglerne herom i lov om tinglysning. Skal en ægtefælles værge efter værgemålsloven give samtykke til ægtepagten, er ægtepagten kun gyldig, hvis også værgen har underskrevet den.

§ 21. En ægtepagt kan kun ændres eller ophæves ved ægtepagt, jf. § 20.

§ 22. Enhver af ægtefællerne kan anmode om, at en ægtepagt tinglyses, jf. §§ 20 og 21.

Kapitel 7

Arveladers og gavegivers bestemmelser om særeje

§ 23. Arvelader og gavegiver kan træffe samme bestemmelser om særeje, som ægtefæller kan aftale efter § 12, dog ikke om sumsæreje eller sumdeling efter § 12, stk. 2, nr. 4 og 5.

Stk. 2. Arvelader og gavegiver kan bestemme, at modtageren og dennes ægtefælle skal kunne ændre en bestemmelse om særeje efter stk. 1, og kan fastsætte betingelser herfor.

Stk. 3. Bestemmelse efter stk. 1 og 2 vedrørende arv skal træffes ved testamente.

Kapitel 8

Almindelige bestemmelser for særeje

§ 24. Erhverves et aktiv for både særeje og delingsformue, er aktivet brøkdels særeje, jf. § 12, stk. 2, nr. 3. Brøken fastsættes efter forholdet mellem de midler, der er anvendt ved erhvervelsen.

Stk. 2. Erhverves et aktiv for særeje og ved gældsovertagelse eller lånoptagelse, er aktivet særeje af samme art som det anvendte særeje.

§ 25. Det, der træder i stedet for særeje, og indtægter af særeje er særeje.

Stk. 2. Ægtefæller kan ved ægtepagt aftale, at det, der træder i stedet for særeje, skal være delingsformue, og at indtægter af særeje skal være delingsformue. En aftale efter 1. pkt. kan ikke tidsbegrænses.

Afsnit III

Formuedeling ved separation og skilsmisse

Kapitel 9

Formuedelingen

Gennemførelse af formuedelingen

§ 26. Følgende aktiver og krav indgår ikke ligedelingen af ægtefællernes delingsformue ved separation eller skilsmisse efter § 5, stk. 1, 1. pkt.:

- 1) Særeje.
- 2) Personlige genstande omfattet af § 31.
- 3) Pensionsrettigheder omfattet af §§ 34 og 35.
- 4) Personlige erstatninger omfattet af § 36.
- 5) Uoverdragelige og personlige rettigheder omfattet af § 37.
- 6) Regulerings- og misbrugskrav efter kapitel 11.
- 7) Kompensationskrav efter kapitel 12 og 13.
- 8) En ægtefælles krav på underholdsbidrag fra den anden ægtefælle efter denne lov eller efter lov om ægteskabs indgåelse og opløsning.

Stk. 2. Inden ligedeling efter stk. 1 fradrages gæld efter § 29, jf. dog § 30.

Stk. 3. En ægtefælles delingsformue indgår ikke i ligedelingen, hvis ægtefællens gæld efter § 29, jf. dog § 30, overstiger ægtefællens delingsformue.

Stk. 4. Ligedeling efter stk. 1-3 fraviges i det omfang, det følger af en aftale efter § 32 og en bestemmelse efter § 33.

Stk. 5. Hvis en af ægtefællerne dør inden separation eller skilsmisse, finder reglerne i afsnit IV anvendelse.

Ophørsdagen

§ 27. Ved formuedelingen indgår de aktiver og passiver, som hver ægtefælle havde ved udgangen af det døgn, hvor statsforvaltningen modtog anmodning om separation eller skilsmisse, jf. dog stk. 2 og 3. Denne dag betegnes ophørsdagen.

Stk. 2. Efter indstilling fra bobehandleren kan skifteretten bestemme en anden ophørsdag end den dag, der følger af stk. 1, hvis ganske særlige forhold gør sig gældende.

Stk. 3. Ægtefæller kan i forbindelse med separation eller skilsmisse aftale en anden ophørsdag.

Tidspunktet for værdiansættelsen

§ 28. Ægtefællernes aktiver og passiver indgår i formuedelingen med værdien på udlægstidspunktet eller ved skiftets afslutning, hvis de ikke er udlagt forinden.

Gæld

§ 29. Ved opgørelsen af delingsformuen fradrages gæld, der har sikkerhed i aktiver, der er delingsformue. Endvidere fradrages usikret gæld, der er stiftet til brug for anskaffelse, forbedring eller vedligeholdelse af aktiver, der er delingsformue, eller i øvrigt kan henføres til sådanne aktiver.

Stk. 2. Gæld, der har sikkerhed i aktiver, der ikke indgår i formuedelingen, og usikret gæld, der er stiftet til brug for anskaffelse, forbedring eller vedligeholdelse af aktiver, der ikke indgår i delingen,

eller i øvrigt kan henføres til sådanne aktiver, fradrages ikke i delingsformuen. Gælden fradrages dog i delingsformuen, hvis gælden overstiger den del af ægtefællens formue, der ikke indgår i delingen.

Stk. 3. Gæld, der ikke er omfattet af stk. 1 eller 2, fradrages skønsmæssigt i en ægtefælles delingsformue efter forholdet mellem værdien af ægtefællens delingsformue og formue, der ikke indgår i delingen.

Stk. 4. Det er uden betydning for fradrag for gæld efter stk. 1-3, at der efter stiftelsen af gælden stilles sikkerhed for gælden, eller at en sikkerhedsstillelse ændres.

§ 30. Uanset § 29 og en eventuel aftale efter § 18 har en ægtefælle ikke pligt til ved formuedelingen at betale så meget til den anden ægtefælle, at ægtefællen ikke beholder tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser.

Personlige genstande

§ 31. En ægtefælle kan inden formuedelingen udtage aktiver, som udelukkende tjener til ægtefællens personlige brug, i det omfang aktivernes værdi ikke står i misforhold til ægtefællernes økonomiske forhold. Dette gælder også aktiver, som tilhører den anden ægtefælles delingsformue.

Aftaler om formuedelingen

§ 32. Ægtefæller kan i forbindelse med separation eller skilsmisse indgå aftale om delingen af deres formue.

Fravigelse af ligedelingen

§ 33. Tilhørte den væsentligste del af ægtefællernes delingsformue den ene ægtefælle ved indgåelsen af ægteskabet, eller har den ene ægtefælle under ægteskabet erhvervet den væsentligste del af delingsformuen ved arv eller gave, og vil ligedeling af formuen efter § 5, stk. 1, 1. pkt., være åbenbart urimelig, navnlig fordi ægteskabet har været kortvarigt og uden økonomisk fællesskab af betydning, kan det ved formuedeling bestemmes, at denne ægtefælle helt eller delvist kan beholde værdien af egen formue.

Kapitel 10

Aktiver der ikke indgår i formuedelingen

Pensioner

§ 34. En ægtefælles rimelige pensionsrettigheder indgår ikke i formuedelingen.

Stk. 2. Beløb fra rimelig alders- og kapitalpension, supplerende engangssum og supplerende engangsydelse, der er udbetalt, indgår ikke i formuedelingen, i det omfang beløbene ikke må anses for at være forbrugt. Tilsvarende gælder indtægter af beløbene og det, der træder i stedet for beløbene.

Stk. 3. Stk. 2 finder ikke anvendelse på beløb, der ved udbetalingen har mistet deres karakter af pensionsopsparing.

Stk. 4. Værdien af øvrige pensionsrettigheder indgår i formuedelingen.

§ 35. Har ægteskabet været af kortere varighed, indgår ingen pensionsrettigheder i formuedelingen.

Stk. 2. Beløb fra alders- og kapitalpension, supplerende engangssum og supplerende engangsydelse, der er udbetalt, indgår ikke i formuedelingen, i det omfang beløbene ikke må anses for at være forbrugt. Tilsvarende gælder indtægter af beløbene og det, der træder i stedet for beløbene.

Stk. 3. Stk. 2 finder ikke anvendelse på beløb, der ved udbetalingen har mistet deres karakter af pensionsopsparing.

Personlige erstatninger

§ 36. Værdien af en ægtefælles erstatninger, godtgørelser og forsikringsudbetalinger m.v., der skyldes erhvervsevnetab, varigt mén, svie og smerte, kritisk sygdom og tort m.v. som følge af personskaade, indgår ikke i formuedelingen, i det omfang det modtagne er i behold. Det modtagne anses også for at være i

behold, hvis det er anvendt til betaling af gæld, der bestod på tidspunktet for modtagelsen, og som ville kunne fratrækkes i delingsformuen, jf. § 29, stk. 1.

Stk. 2. Stk. 1 gælder også for værdien af erstatning til en ægtefælle, der har mistet en forsørger, for en ægtefælles godtgørelser efter §§ 26 og 26 a i lov om erstatningsansvar og for godtgørelser for overtrædelse af lov om etnisk ligebehandling og lov om ligestilling af kvinder og mænd.

Stk. 3. Stk. 1 og 2 finder ikke anvendelse på erstatninger for tabt arbejdsfortjeneste, godtgørelser for uberettiget afskedigelse og lignende godtgørelser, der udbetales i tilknytning til et ansættelsesforhold.

Uoverdragelige og personlige rettigheder

§ 37. Rettigheder, som ikke kan overdrages eller i øvrigt har personlig karakter, indgår kun i formuedelingen, i det omfang det er foreneligt med de regler, der gælder for disse rettigheder.

Kapitel 11

Regulerings- og misbrugskrav

Reguleringskrav ved overførsel af delingsformue til særeje m.v.

§ 38. Har en ægtefælle overført sin delingsformue til egne aktiver, der ikke indgår i formuedelingen, eller har ægtefællen anvendt sin delingsformue til betaling af egen gæld, der ikke kan fradrages i delingsformuen, har den anden ægtefælle et reguleringskrav. Størrelsen af reguleringskravet fastsættes ud fra den reduktion af delingsformuen, der er sket ved overførslen eller betalingen af gælden. Der lægges ved afgørelsen herom vægt på tidspunktet for overførslen eller betalingen af gælden, stigning og fald i værdien af de omhandlede aktiver og passiver, ægtefællernes formueforhold og omstændighederne i øvrigt.

Stk. 2. Betaling af gæld omfattet af § 29, stk. 3, og overførsel af midler til pensionsrettigheder, der er omfattet af § 34, stk. 1, og § 35, stk. 1, medfører ikke reguleringskrav efter stk. 1.

Stk. 3. Reguleringskravet kan kun gøres gældende ved formuedelingen.

Stk. 4. Overstiger reguleringskravet delingsformuen, udtages halvdelen af den manglende del af kravet af særeje eller alders- og kapitalpension, supplerende engangssum og supplerende engangsydelse, jf. § 34, stk. 2, og § 35, stk. 2, der tilhører den ægtefælle, der har foretaget overførslen, jf. stk. 1.

Stk. 5. Reguleringskrav, der ikke er blevet dækket ved formuedelingen, kan ikke senere gøres gældende.

Reguleringskrav ved overførsel af særeje m.v. til delingsformue

§ 39. En ægtefælle, der har overført midler, der ikke indgår i formuedelingen, til sin delingsformue, eller der har anvendt midler, der ikke indgår i formuedelingen, til betaling af egen gæld, der kan fradrages i ægtefællens delingsformue, har et reguleringskrav. Størrelsen af reguleringskravet fastsættes ud fra den forøgelse af delingsformuen, der er sket ved overførslen. Der lægges ved afgørelsen herom vægt på tidspunktet for overførslen, stigning og fald i værdien af de aktiver, som midlerne er overført til, ægtefællernes formueforhold og omstændighederne i øvrigt.

Stk. 2. Betaling af gæld omfattet af § 29, stk. 3, medfører ikke reguleringskrav efter stk. 1.

Stk. 3. Reguleringskravet kan kun gøres gældende ved formuedelingen.

Stk. 4. Reguleringskravet kan kun søges dækket af den delingsformue, der tilhører den ægtefælle, der har foretaget overførslen, jf. stk. 1.

Stk. 5. Reguleringskrav, der ikke er blevet dækket ved formuedelingen, kan ikke senere gøres gældende.

Misbrugskrav

§ 40. Har en ægtefælle ved misbrug af rådigheden over sin formue eller på anden uforsvarlig måde væsentligt reduceret delingsformuen, har den anden ægtefælle krav på at blive stillet, som om formindskelsen ikke havde fundet sted. Sådanne krav betegnes misbrugskrav.

Stk. 2. Misbrugskravet kan kun gøres gældende ved formuedelingen.

Stk. 3. Overstiger misbrugskravet delingsformuen, udtages halvdelen af den manglende del af kravet af særeje eller alders- og kapitalpension, supplerende engangssum og supplerende engangsydelse, jf. § 34, stk. 2, og § 35, stk. 2, der tilhører den ægtefælle, der har foretaget misbruget, jf. stk. 1.

Stk. 4. Misbrugskrav, der ikke er blevet dækket ved formuedelingen, kan senere gøres gældende mod den anden ægtefælle for halvdelen af den del af kravet, der ikke er blevet dækket.

Kapitel 12

Kompensationskrav i særlige situationer

En ægtefælle har medvirket til at bevare eller forøge den anden ægtefælles formue

§ 41. En ægtefælle, der har medvirket til at bevare eller forøge den anden ægtefælles formue, som ikke indgår i delingen, herunder gennem arbejde i hjemmet, varetagelse af omsorgen for børnene, fordelingen af familiens udgifter eller på anden lignende måde, kan få tilkendt en compensation.

En ægtefælle er stillet urimeligt økonomisk

§ 42. Har en ægtefælle formue, der ikke indgår i formuedelingen, kan den anden ægtefælle ved formuedelingen få tilkendt en compensation for at sikre, at denne ægtefælle ikke bliver stillet urimeligt økonomisk. Ved vurderingen lægges vægt på ægteskabets varighed, herunder et eventuelt forudgående samliv, ægtefællernes indtægts-, formue- og pensionsforhold samt omstændighederne i øvrigt.

Tidsfrister for sagsanlæg

§ 43. Sag om krav efter §§ 41 og 42 kan tidligst anlægges, når der er indgivet anmodning til statsforvaltningen om separation eller skilsmisse.

Stk. 2. Krav efter §§ 41 og 42 kan ikke gøres gældende, efter at skifte af ægtefællernes delingsformue eller sameje om flere særejeaktiver er afsluttet med en stadfæstet boopgørelse, jf. dog § 78 i lov om ægtefælleskifte m.v.

Kapitel 13

Pensionskompensation

Fællesskabskompensation

§ 44. Der kan ved formuedelingen tilkendes en ægtefælle en compensation, hvis

- 1) ægtefællen under ægteskabet har foretaget en mindre pensionsopsparing, end hvad der svarer til en rimelig pensionsordning for den pågældende, og
- 2) dette skyldes, at ægtefællen af hensyn til familien eller den anden ægtefælle helt eller delvis har været uden for arbejdsmarkedet, haft orlov eller arbejdet på nedsat tid.

Stk. 2. Kompensationen kan højst udgøre halvdelen af forskellen mellem værdien af den pensionsopsparing, hver af ægtefællerne har foretaget under ægteskabet af delingsformue.

Rimelighedskompensation

§ 45. Der kan ved formuedelingen tilkendes en ægtefælle en compensation for at sikre, at denne ikke stilles urimeligt i pensionsmæssig henseende, hvis

- 1) ægteskabet har været af længere varighed, og
- 2) der er stor forskel i værdierne af ægtefællernes pensionsrettigheder.

Stk. 2. Ved afgørelsen skal der tages hensyn til ægteskabets varighed, ægtefællernes formueforhold og omstændighederne i øvrigt.

Kompensationsbetaling

§ 46. Kompensationsbeløb, som en ægtefælle efter §§ 44 og 45 skal betale til den anden ægtefælle, betales kontant.

Stk. 2. Kan en ægtefælle ikke betale beløbet kontant uden at sælge fast ejendom eller løsøre, der er nødvendigt for at opretholde den pågældende ægtefælles erhverv, eller uden at blive afskåret fra at bevare eller erhverve en passende bolig, kan skifteretten, hvis forholdene taler for det, bestemme, at

- 1) beløbet skal afdrages over en kort årrække mod passende sikkerhedsstillelse og forrentning, eller, hvis dette ikke er muligt,
- 2) at ægtefællen i stedet skal give den anden ægtefælle en andel af sin alders-, kapital- eller ratepension, eller, hvis dette ikke er muligt,
- 3) at beløbet skal afdrages over en kort årrække, når en pension med løbende livsbetingede ydelser kommer til udbetaling.

Stk. 3. Skal en ægtefælle give den anden ægtefælle en andel af sin alders-, kapital- eller ratepension, gives andelen først af ægtefællens alders- og kapitalpension. Andelen gives ved en deling af pensionsrettigheden.

§ 47. Beløb, der skal afdrages efter § 46, stk. 2, nr. 3, registreres og udbetales af pensionsinstituttet. Beløbet reguleres med satsreguleringsprocenten, jf. lov om en satsreguleringsprocent, indtil pensionen kommer til udbetaling.

Stk. 2. § 46, stk. 2 og 3, kan fraviges ved aftale mellem ægtefællerne og pensionsinstituttet.

Stk. 3. Aftaler ægtefæller ved formuedelingen, at en af dem skal give den anden ægtefælle en andel af sin pensionsrettighed, kan pensionsinstituttet kræve, at ægtefællerne erklærer, at betingelserne for at yde kompensation efter §§ 44 og 45 og for valg af delingsmetode efter § 46, stk. 2 og 3, er opfyldt.

Stk. 4. Pensionsinstituttet kan kræve, at administrationsomkostningerne ved, at en ægtefælle skal give den anden ægtefælle en andel af en pensionsrettighed, samt ved at registrere, opgøre og udbetale beløb efter stk. 1, afholdes af ægtefællerne.

Kapitel 14

Udtagelse af aktiver

§ 48. Hver ægtefælle kan efter vurdering udtage aktiver, der helt eller delvist indgår i ligedelingen efter § 5, stk. 1, 1. pkt. Dette gælder også aktiver, der tilhører den anden ægtefælle.

Stk. 2. Anmoder begge ægtefæller om at udtage samme aktiv, udtages aktivet af den ægtefælle, der ejer aktivet, jf. dog stk. 3.

Stk. 3. Uanset stk. 2 udtager den anden ægtefælle et aktiv, hvis aktivet for denne har den væsentligste betydning for opretholdelsen af hjemmet, fortsættelse af erhverv eller i øvrigt. Retten til at udtage et aktiv efter 1. pkt. omfatter følgende aktiver:

- 1) Bolig, der udelukkende eller hovedsagelig er bestemt til familiens helårsbolig.
- 2) Fast ejendom med to beboelseslejligheder, hvoraf den ene udelukkende eller hovedsagelig er bestemt til familiens helårsbolig.
- 3) Fast ejendom, der er bestemt til familiens fritidsbolig.
- 4) Indbo i fælles hjem og fritidsbolig.
- 5) Løsøre, der særligt har tjent den pågældende ægtefælles behov.
- 6) Erhvervsvirksomhed og erhvervsløsøre.
- 7) Transportmidler.

Stk. 4. Stk. 3 gælder også ved udtagelse af aktiver, som ægtefællerne ejer i sameje.

§ 49. En ægtefælle kan udtage aktiver, selv om værdien overstiger det beløb, der tilfalder denne ægtefælle efter § 26. Det manglende beløb skal betales kontant.

Stk. 2. Skifteretten kan i særlige tilfælde bestemme, at beløbet kan betales over en kortere periode, og skifteretten kan fastsætte vilkårene herfor.

§ 50. I det omfang pensionsrettigheder indgår i formuedelingen, skal hver ægtefælle udtage sine egne pensionsrettigheder, medmindre rettighederne kan ophæves. § 46, stk. 2 og 3, og § 47 gælder også ved udtagelse af disse pensionsrettigheder.

Afsnit IV

Formuedeling ved en ægtefælles død

Kapitel 15

Formuedelingen

Gennemførelse af formuedelingen

§ 51. Ved en ægtefælles død og ved skifte af uskiftet bo i den længstlevende ægtefælles levende live indgår i lighedelingen af ægtefællernes delingsformue efter § 5, stk. 1, 2. pkt., de aktiver og passiver, som hver ægtefælle havde ved dødsfaldet, bortset fra følgende aktiver og krav:

- 1) Hver ægtefælles fuldstændige særeje.
- 2) Hver ægtefælles uoverdragelige og personlige rettigheder omfattet af § 37.
- 3) Den længstlevende ægtefælles personlige erstatninger omfattet af § 36, stk. 1 og 2.
- 4) Den længstlevende ægtefælles pensionsrettigheder efter § 52.
- 5) Den førstafdøde ægtefælles pensions- og forsikringsrettigheder, der tilfalder en begunstiget.
- 6) Regulerings-, misbrugs- og kompensationskrav efter § 53.
- 7) En ægtefælles krav på underholdsbidrag fra den anden ægtefælle efter denne lov eller efter lov om ægteskabs indgåelse og opløsning.

Den længstlevende ægtefælles pensionsrettigheder

§ 52. Den længstlevende ægtefælles pensionsrettigheder og lignende rettigheder indgår ikke i formuedelingen efter § 51.

Stk. 2. Den længstlevende ægtefælles beløb fra alders- og kapitalpension, supplerende engangssum og supplerende engangsydelse, der er udbetalt, indgår ikke i formuedelingen, i det omfang beløbene ikke må anses for at være forbrugt. Tilsvarende gælder indtægter af beløbene og det, der træder i stedet for beløbene.

Stk. 3. Stk. 2 gælder ikke beløb, der ved udbetalingen har mistet deres karakter af pensionsopsparing.

Regulerings-, misbrugs- og kompensationskrav

§ 53. Ved formuedelingen efter § 51 kan den længstlevende ægtefælle og den førstafdøde ægtefælles dødsbo fremsætte kompensationskrav efter § 41, og med de ændringer, der følger af stk. 2-5, kan de også fremsætte regulerings- og misbrugskrav efter kapitel 11.

Stk. 2. § 38 om reguleringskrav ved overførsel af delingsformue til egne aktiver, som ikke indgår i formuedelingen, gælder også ved overførsel af skilsmissesæreje til fuldstændigt særeje.

Stk. 3. § 38 om reguleringskrav ved overførsel af delingsformue til egne aktiver, som ikke indgår i formuedelingen, gælder ikke når overførslen er sket til den længstlevende ægtefælles pensionsrettigheder, der er omfattet af § 52, stk. 1.

Stk. 4. § 39 om reguleringskrav ved overførsel af midler, der ikke indgår i formuedelingen, til delingsformue gælder også ved overførsel af fuldstændigt særeje til skilsmissesæreje.

Stk. 5. Er delingsformuen ikke tilstrækkelig til at dække et misbrugskrav efter § 40 fra den førstafdøde ægtefælles dødsbo, kan halvdelen af det manglende beløb udtages af særeje eller alders- og kapitalpen-

sion, supplerende engangssum og supplerende engangsydelse, jf. § 52, stk. 2, der tilhører den længstlevende ægtefælle.

Regulerings- og misbrugskrav ved den længstlevende ægtefælles overtagelse af delingsformuen til uskiftet bo

§ 54. Overtager den længstlevende ægtefælle helt eller delvist delingsformuen til uskiftet bo, og efterlod førstafdøde sig formue, som ikke indgår i formuedelingen, gælder følgende om regulerings- og misbrugskrav:

- 1) Har den længstlevende ægtefælle krav på et reguleringsbeløb efter § 38, kan ægtefællen kræve beløbet overført fra den del af den førstafdøde ægtefælles formue, der ikke indgår i delingen, til det uskiftede bo.
- 2) Havde den førstafdøde ægtefælle krav på et reguleringsbeløb efter § 39, kan dødsboet kræve beløbet overført fra det uskiftede bo til den del af den førstafdøde ægtefælles formue, der ikke indgår i formuedelingen. Beløbet kan dog ikke overstige den førstafdøde ægtefælles delingsformue, der indgår i det uskiftede bo.
- 3) En længstlevende ægtefælle, der har krav efter § 40, kan kræve det beløb, hvormed den formue, der indgår i det uskiftede bo, er formindsket, overført fra den del af den førstafdøde ægtefælles formue, der ikke indgår i delingen, til det uskiftede bo.

Formuedeling ved skifte af uskiftet bo

§ 55. Regulerings- og misbrugskrav efter §§ 38-40, jf. § 53, der ikke er blevet dækket, kan gøres gældende ved skifte af uskiftet bo.

Afsnit V

Ægtefællebidrag og statsforvaltningens sagsbehandling

Kapitel 16

Ægtefællebidrag

Forsømmelse af forsørgelsespligt

§ 56. Statsforvaltningen kan efter ansøgning pålægge en ægtefælle, der ikke opfylder sin forsørgelsespligt efter § 4, at betale bidrag til den anden ægtefælle.

Stk. 2. Bidrag efter stk. 1 bortfalder, hvis ægtefæller efter samlivsophævelse genoptager samlivet.

Stk. 3. Stk. 1 finder anvendelse, indtil der er indgået en aftale eller afsagt en endelig dom om bidragspligten efter § 50 i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning.

Bidragets størrelse

§ 57. En afgørelse om bidrag efter § 56 træffes under hensyn til, om den, der ansøger om bidrag, selv kan skaffe sig en efter sine forhold tilstrækkelig forsørgelse, og om den anden ægtefælle efter sine økonomiske forhold og de øvrige omstændigheder kan betale bidrag.

Ændring af bidrag

§ 58. Statsforvaltningen kan efter ansøgning ændre en afgørelse efter § 56, hvis omstændighederne taler for det.

Stk. 2. Statsforvaltningen kan efter ansøgning ændre en aftale om bidrag efter § 56, hvis aftalen skønnes åbenbart urimelig, eller hvis forholdene væsentligt har forandret sig.

Kapitel 17

Statsforvaltningens sagsbehandling og klage m.v.

Sagsbehandling

§ 59. Ansøgning om fastsættelse eller ændring af bidrag efter §§ 56 og 58 skal indgives til statsforvaltningen ved anvendelse af den digitale løsning, som statsforvaltningen stiller til rådighed (digital selvbetjening). Ansøgninger, der ikke indgives ved digital selvbetjening, afvises af statsforvaltningen, jf. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. Finder statsforvaltningen, at der foreligger særlige forhold, der gør, at borgeren ikke må forventes at kunne anvende digital selvbetjening, skal statsforvaltningen tilbyde, at ansøgningen kan indgives på anden måde end ved digital selvbetjening efter stk. 1. Statsforvaltningen bestemmer, hvordan en ansøgning omfattet af 1. pkt. skal indgives, herunder om den skal indgives mundtligt eller skriftligt.

Stk. 3. Statsforvaltningen kan helt ekstraordinært ud over i de i stk. 2 nævnte tilfælde undlade at afvise en ansøgning, der ikke er indgivet ved digital selvbetjening, hvis der ud fra en samlet økonomisk vurdering er klare fordele for statsforvaltningen ved at modtage ansøgningen på anden måde end digitalt.

Stk. 4. En digital ansøgning anses for at være kommet frem, når den er tilgængelig for statsforvaltningen.

§ 60. Statsforvaltningen og Ankestyrelsen kan til brug for behandlingen af sager om bidrag efter denne lov anmode en part om oplysninger om partens egne forhold. Undlader parten at give statsforvaltningen eller Ankestyrelsen de oplysninger, der er nævnt i 1. pkt., kan der træffes afgørelse på det foreliggende grundlag.

Stk. 2. Statsforvaltningen og Ankestyrelsen kan til brug for behandlingen af sager om bidrag efter denne lov få terminaladgang til nødvendige økonomiske oplysninger om en part hos told- og skatteforvaltningen, herunder i indkomstregisteret.

Klage m.v.

§ 61. Statsforvaltningens afgørelser efter § 1, stk. 3, § 7, stk. 1, og §§ 56, 58 og 59 kan påklages til Ankestyrelsen. Ved Ankestyrelsens behandling af klager efter 1. pkt. finder kapitel 9 og §§ 68 og 70 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område anvendelse.

Stk. 2. Klage over en afgørelse om bidrag efter §§ 56 og 58 skal indgives inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen. Ankestyrelsen kan i særlige tilfælde behandle en klage, selv om den er indgivet efter udløb af fristen i 1. pkt.

Stk. 3. Børne- og socialministeren kan fastsætte regler om:

- 1) Behandling af sager om fast ejendom efter § 1, stk. 3.
- 2) Behandling af sager om familiens helårsbolig efter § 7, stk. 1.
- 3) Behandling af sager om ægtefællebidrag efter §§ 56, 58 og 59, herunder om ansøgningsfrister og begyndelses- og ændringstidspunkter.
- 4) Behandling af klager.

Afsnit VI

Internationale forhold

Kapitel 18

Forholdet til fremmed ret

§ 62. Ægtefællers økonomiske forhold bedømmes efter den lov, der følger af reglerne i §§ 63-70, medmindre overenskomst af 26. januar 2006 om ændring af konventionen mellem Danmark, Finland,

Island, Norge og Sverige indeholdende internationalprivatretnlige bestemmelser om ægteskab, adoption og værgemål undertegnet i Stockholm den 6. februar 1931 finder anvendelse.

Stk. 2. §§ 63-70 finder ikke anvendelse på ægtefællers forsørgelsespligt efter § 4 og ved fastsættelse og ændring af ægtefællebidrag efter kapitel 16.

§ 63. Denne lov finder anvendelse på ægtefællers økonomiske forhold, når de bor her i landet ved indgåelsen af ægteskab, jf. dog § 65.

§ 64. For ægtefæller, der ikke boede her i landet ved indgåelsen af ægteskab, finder den lov, der følger af stk. 2-5, anvendelse på deres økonomiske forhold, jf. dog § 65.

Stk. 2. Loven i den stat, hvor begge ægtefæller boede ved indgåelsen af ægteskabet, eller hvor de begge først boede samtidigt efter indgåelsen af ægteskabet, finder anvendelse på deres økonomiske forhold, jf. dog stk. 5.

Stk. 3. Er betingelserne i stk. 2 ikke opfyldt, finder loven i den stat, hvor begge ægtefæller var statsborgere ved indgåelsen af ægteskabet, anvendelse på deres økonomiske forhold, jf. dog stk. 5.

Stk. 4. Er betingelserne i stk. 2 og 3 ikke opfyldt, finder loven i den stat, som begge ægtefæller havde den tætteste tilknytning til ved indgåelsen af ægteskabet, anvendelse på deres økonomiske forhold, jf. dog stk. 5.

Stk. 5. Når begge ægtefæller har boet her i landet de seneste fem år, finder denne lov anvendelse på deres økonomiske forhold.

§ 65. Ægtefæller kan aftale, at loven i en stat, hvor en af dem bor eller er statsborger ved aftalens indgåelse, skal finde anvendelse på deres økonomiske forhold.

Stk. 2. En aftale om, hvilken stats lov, der skal anvendes på deres økonomiske forhold, som ægtefæller har indgået i udlandet, gælder her i landet, hvis aftalen er i overensstemmelse med stk. 1.

Stk. 3. En ægtepagt eller anden forhåndsaftale om formuedeling, som ægtefæller har indgået i udlandet, gælder her i landet, hvis ægtepagten eller aftalen er i overensstemmelse med den lov, der efter §§ 63 og 64 og § 65, stk. 1 og 2, finder anvendelse på deres økonomiske forhold.

§ 66. En aftale efter § 65 skal indgås skriftligt, dateres og underskrives af begge ægtefæller.

Stk. 2. Har begge ægtefæller bopæl her i landet på tidspunktet for aftalens indgåelse, eller aftaler ægtefællerne, at dansk ret skal anvendes, skal aftalen indgås ved ægtepagt.

Stk. 3. Under en verserende retssag om deres økonomiske forhold eller til brug for en kommende retssag herom kan ægtefæller indgå en aftale efter § 65, stk. 1, uden at iagttage kravene i stk. 1 og 2.

§ 67. Afgørelse om eksistensen og gyldigheden af en aftale efter §§ 65 og 66 træffes efter dansk ret.

§ 68. Den lov, der følger af §§ 64 og 65, anvendes på ægtefællernes aktiver og passiver, uanset hvor aktiverne og passiverne befinder sig.

Stk. 2. Anvendelse af en stats lov, som udpeges efter §§ 64 og 65, indebærer anvendelse af de gældende regler i den pågældende stat med undtagelse af statens regler om international privatret.

§ 69. Uanset hvilken stats lov, der finder anvendelse på ægtefællers økonomiske forhold, finder følgende regler ikke anvendelse:

- 1) Regler, der gør forskel på ægtefællerne afhængigt af deres køn.
- 2) Regler, der lægger vægt på årsagen til ægteskabets opløsning, herunder hvilken ægtefælle der har taget initiativ hertil.

Stk. 2. En regel i en anden stats lov anvendes ikke, hvis anvendelsen af reglen vil være åbenbart uforenelig med grundlæggende danske retsprincipper.

§ 70. Finder dansk ret ikke anvendelse på ægtefællers økonomiske forhold, og behandles en sag om ægtefællers økonomiske forhold her i landet, finder følgende bestemmelser anvendelse:

- 1) Kapitel 2 om dispositioner over familiens helårsbolig.

- 2) § 42 om kompensation til en ægtefælle, der er stillet urimeligt økonomisk.
- 3) § 48, stk. 3, nr. 1, jf. § 49, om retten til mod betaling at udtage bolig, der udelukkende eller hovedsageligt er bestemt til familiens helårsbolig.

Internationale overenskomster

§ 71. Regeringen kan indgå overenskomst med andre stater om forholdet mellem dansk og fremmed rets regler om ægtefællers formueforhold og forsørgelsespligt under ægteskabet. Overenskomsten finder anvendelse her i landet efter bekendtgørelse i Lovtidende.

Stk. 2. Børne- og socialministeren kan endvidere fastsætte regler om forholdet mellem danske og andre nordiske landes regler om ægtefællers formueforhold og forsørgelsespligt under ægteskabet.

Afsnit VII

Ikrafttræden, overgangsregler og territorial anvendelse

Kapitel 19

Ikrafttræden m.v.

§ 72. Loven træder i kraft den 1. januar 2018.

Stk. 2. Lov om ægteskabets retsvirkninger, jf. lovbekendtgørelse nr. 1814 af 23. december 2015, ophæves.

Stk. 3. Bekendtgørelse nr. 1123 af 25. november 2008 om ikrafttræden af overenskomst af 26. januar 2006 om ændring af konventionen mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige indeholdende internationalprivatretnlige bestemmelser om ægteskab, adoption og værgemål undertegnet i Stockholm den 6. februar 1931 forbliver i kraft, indtil den ændres eller ophæves af børne- og socialministeren efter § 71, stk. 2.

Kapitel 20

Overgangsregler

Dispositioner over familiens helårsbolig

§ 73. Loven finder ikke anvendelse på dispositioner over familiens helårsbolig, der er foretaget før lovens ikrafttræden. For sådanne dispositioner finder de hidtil gældende regler i lov om ægteskabets retsvirkninger anvendelse.

Dispositioner over fast ejendom og løsøre

§ 74. De hidtil gældende regler i lov om ægteskabets retsvirkninger om dispositioner over fast ejendom og løsøre finder anvendelse på dispositioner, der er foretaget før lovens ikrafttræden, jf. dog § 73 om fast ejendom der anvendes til familiens helårsbolig.

Gaver til tredjemand

§ 75. § 10 finder ikke anvendelse for gaver, der er givet til tredjemand før lovens ikrafttræden.

Arv og gave fra tredjemand

§ 76. § 24 finder ikke anvendelse på aktiver, der er erhvervet før lovens ikrafttræden. For sådanne aktiver finder de hidtil gældende regler anvendelse.

Stk. 2. § 24 finder ligeledes ikke anvendelse på aktiver, som en ægtefælle har modtaget i gave før lovens ikrafttræden, eller har arvet fra en arvelader, der er afgået ved døden før lovens ikrafttræden. For sådanne aktiver finder de hidtil gældende regler anvendelse.

Formuedeling ved separation og skilsmisse og ved en ægtefælles død

§ 77. Loven finder ikke anvendelse på formuedeling ved separation og skilsmisse, hvis statsforvaltningen før lovens ikrafttræden har modtaget anmodning om separation eller skilsmisse. Loven finder heller ikke anvendelse på formuedeling ved en ægtefælles død, herunder ved skifte af uskiftet bo, hvis ægtefællen er afgået ved døden før lovens ikrafttræden. Ved formuedeling i sådanne situationer finder de hidtil gældende regler anvendelse.

Ægtefællebidrag

§ 78. Loven finder ikke anvendelse på anmodninger om fastsættelse og ændring af ægtefællebidrag, som statsforvaltningen har modtaget før lovens ikrafttræden. Sådanne anmodninger behandles efter de hidtil gældende regler.

Internationale forhold

§ 79. Uanset § 64, stk. 5, finder loven først anvendelse på de økonomiske forhold for ægtefæller, der bor i Danmark ved lovens ikrafttræden, når de har boet i Danmark i fem år efter ikrafttrædelsen.

Stk. 2. Ægtefæller kan efter § 65, jf. § 66, indgå aftale om, at den lov, der fandt anvendelse på deres formueforhold før lovens ikrafttræden, fortsat skal finde anvendelse.

Stk. 3. Har ægtefæller før lovens ikrafttræden indgået en aftale om, hvilken stats lov der skal finde anvendelse på deres økonomiske forhold, er aftalen gyldig fra lovens ikrafttræden, hvis aftalen opfylder betingelserne i §§ 65 og 66.

Stk. 4. Er en ægtepagt, der er oprettet i udlandet, ikke anmeldt til tinglysning før lovens ikrafttræden efter den hidtil gældende § 53, stk. 2, i lov om ægteskabets retsvirkninger, er ægtepagten gyldig her i landet fra lovens ikrafttræden, hvis den er gyldig efter den lov, der anvendes på ægtefællernes økonomiske forhold.

Retshandler til fyldestgørelse af den daglige husholdning m.v.

§ 80. Har en ægtefælle før lovens ikrafttræden indgået en retshandel, der er omfattet af den hidtil gældende § 11 i lov om ægteskabets retsvirkninger, finder denne regel efter lovens ikrafttræden anvendelse på ægtefællernes hæftelse over for tredjemand.

Gaver mellem ægtefæller givet uden ægtepagt

§ 81. Har en ægtefælle før lovens ikrafttræden givet sin ægtefælle en gave, uden at kravet i den hidtil gældende § 30, stk. 1, i lov om ægteskabets retsvirkninger var opfyldt, anses gaven som gyldigt givet ved lovens ikrafttræden. Bestemmelsen finder dog anvendelse, hvis den ægtefælle, der har givet gaven, eller denne ægtefælles kreditorer eller arvinger før lovens ikrafttræden har anlagt retssag med påstand om, at gaven skal tilbagegives.

Tilbagesøgningskrav ved gaver mellem ægtefæller

§ 82. Den hidtil gældende § 33 i lov om ægteskabets retsvirkninger finder anvendelse på gaver, som den ene ægtefælle har givet den anden ægtefælle før lovens ikrafttræden.

Bosondring

§ 83. Har en ægtefælle før lovens ikrafttræden over for skifteretten fremsat anmodning om bosondring, behandles anmodningen efter de hidtil gældende regler i kapitel 5 i lov om ægteskabets retsvirkninger.

Stk. 2. Ved formuedeling efter lovens ikrafttræden på grundlag af bosondring finder de hidtil gældende regler anvendelse.

Kapitel 21

Territorial anvendelse

§ 84. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kongelig anordning helt eller delvist sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de ændringer, som de færøske og grønlandske forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse

1. Indledning
2. Baggrund
3. Lovforslagets indhold
 - 3.1. Lovforslagets opbygning og indhold
 - 3.2. Begreber
 - 3.3. Følgelovforslaget om ændring af tilknyttede love
 - 3.4. Den legale formueordning – lighedlingsordningen
 - 3.4.1. Gældende ret
 - 3.4.1.1. Lighedlingsordningen
 - 3.4.1.2. Skævdeling ved kortvarige ægteskaber
 - 3.4.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser
 - 3.4.2.1. Ændrede familiemønstre, befolkningsundersøgelse og formueordningen i andre lande
 - 3.4.2.2. Udvalgets overordnede betragtninger
 - 3.4.2.2. Trinvis lighedling
 - 1.
 - 3.4.2.2. Indbragte værdier
 - 2.
 - 3.4.2.2. Skønsmæssig skævdeling
 - 3.
 - 3.4.3. Børne- og Socialministeriets overvejelser
 - 3.4.4. Den foreslåede ordning
 - 3.5. Ægtefællers råderet, aftaleret, gældsansvar, forsørgelsespligt og adgang til oplysninger
 - 3.5.1. Gældende ret

- 3.5.1.1. Ægtefællers råderet og aftaleret (særråden)
- 3.5.1.2. Ægtefællers gældsansvar (særhæften)
- 3.5.1.3. Fælles hæftelse (retsvirkningslovens §§ 11 og 12)
- 3.5.1.4. En ægtefælles ret til at handle på den anden ægtefælles vegne (retsvirkningslovens § 13)
- 3.5.1.5. Aftaler med tredjemand om erhvervsløsøre
- 3.5.1.6. Ægtefællers forsørgelsespligt
- 3.5.1.7. Overførsel af formue mellem ægtefæller
- 3.5.1.8. Offentligretlig forsørgelse
- 3.5.1.9. Overladelse af løsøre
- 3.5.1.10. En ægtefælles adgang til oplysninger om den anden ægtefælles økonomiske forhold
- 3.5.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser
 - 3.5.2.1. Ægtefællers råderet, aftaleret og gældshæftelse
 - 3.5.2.2. Fælles hæftelse (retsvirkningslovens §§ 11 og 12)
 - 3.5.2.3. En ægtefælles ret til at handle på den anden ægtefælles vegne (retsvirkningslovens § 13)
 - 3.5.2.4. Aftaler med tredjemand om erhvervsløsøre (retsvirkningslovens § 14)
 - 3.5.2.5. Aftaler med tredjemand om erhvervsløsøre (retsvirkningslovens § 14)
 - 3.5.2.6. Overladelse af løsøre
 - 3.5.2.7. En ægtefælles adgang til oplysninger om den anden ægtefælles økonomiske forhold
 - 3.5.2.8. Gaver til tredjemand
- 3.5.3. Børne- og Socialministeriets overvejelser
- 3.5.4. Den foreslåede ordning

- 3.5.4.1. Råderet m.v.
 - 3.5.4.2. Gaver til og aftaler med tredjemand
- 3.6. Gaver mellem ægtefæller
 - 3.6.1. Gældende ret
 - 3.6.1.1. Grundregler for gaver mellem ægtefæller
 - 3.6.1.1.1. Gaver mellem ægtefæller gives ved ægtepagt
 - 3.6.1.1.2. Gave i form af deling af overskud
 - 3.6.1.1.3. Bevis for at en gave ikke krævede ægtepagt
 - 3.6.1.1.4. Gave i form af fremtidige erhvervelser
 - 3.6.1.2. Tilbagebetalingskrav ved gyldige gaver
 - 3.6.1.2.1. Tilbagebetalingskrav efter retsvirkningslovens § 33
 - 3.6.1.2.2. Omstødelse af gaver efter konkursloven
 - 3.6.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser
 - 3.6.2.1. Kravet om ægtepagt ved gaver
 - 3.6.2.1.1. Forholdet mellem ægtefællerne og forholdet til deres arvinger
 - 3.6.2.1.2. Forholdet til kreditorerne
 - 3.6.2.2. Gave i form af deling af overskud
 - 3.6.2.3. Gave i form af fremtidige erhverver
 - 3.6.2.4. Kreditorers krav på tilbagebetaling m.v. af værdien af gyldige gaver
 - 3.6.3. Konkursrådets udtalelse om omstødelse af gaver mellem ægtefæller
 - 3.6.4. Børne- og Socialministeriets overvejelser
 - 3.6.4.1. Betingelser for gaver mellem ægtefæller

- 3.6.4.2. Omstødelse af gaver mellem ægtefæller
 - 3.6.5. Den foreslåede ordning
- 3.7. Begrænsninger i en ægtefælles rådighedsret – fast ejendom og løsøre
 - 3.7.1. Gældende ret
 - 3.7.1.1. Fast ejendom (retsvirkningslovens § 18)
 - 3.7.1.2. Andelsbolig og lejebolig
 - 3.7.1.3. Løsøre, herunder indbo og arbejdsredskaber (retsvirkningslovens § 19)
 - 3.7.1.4. Statsforvaltningens tilladelse til dispositioner over fast ejendom og løsøre (retsvirkningslovens § 20)
 - 3.7.1.5. Omstødelse af dispositioner over fast ejendom og løsøre, der er foretaget uden samtykke eller tilladelse (retsvirkningslovens § 18, stk. 2, og § 19, stk. 2,)
 - 3.7.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser
 - 3.7.2.1. Fast ejendom
 - 3.7.2.2. Løsøre
 - 3.7.2.3. Genstande til børnenes brug
 - 3.7.3. Børne- og Socialministeriets overvejelser
 - 3.7.3.1. Familiens bolig og anden fast ejendom
 - 3.7.3.2. Løsøre
 - 3.7.4. Den foreslåede ordning
- 3.8. Aftaler om særeje
 - 3.8.1. Gældende ret
 - 3.8.1.1. Aftaler om særeje
 - 3.8.1.1.1. Skilsmisssæreje
 - 3.8.1.1.2. Fuldstændigt særeje
 - 3.8.1.1.3. Kombinationssæreje

- 3.8.1.1.4. Genstandssæreje og brøkdelsæreje
 - 3.8.1.1.5. Sumsæreje og sumfælleseje
 - 3.8.1.1.6. Tidsbegrænsning af særeje
 - 3.8.1.1.7. Tidsbegrænsning af særeje
 - 3.8.1.1.8. Pensionsrettigheder
 - 3.8.1.2. Ændring og ophør af særeje
- 3.8.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser
 - 3.8.2.1. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser
 - 3.8.2.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser
 - 3.8.2.3. Dødsfaldssæreje
 - 3.8.2.4. Tidsbegrænset og betinget særeje
 - 3.8.2.5. Pensionsrettigheder
 - 3.8.2.6. Aftaler om arv og gave fra tredjemand
- 3.8.3. Børne- og Socialministeriets overvejelser
- 3.8.4. Den foreslåede ordning
- 3.9. Andre forhåndsftaler om formuedelingen
 - 3.9.1. Gældende ret
 - 3.9.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser
 - 3.9.2.1. Deling af erstatning for personskade m.v.
 - 3.9.2.2. Personlige og uoverdragelige rettigheder
 - 3.9.2.3. Forhåndsftaler om kompensation, reguleringskrav m.v.
 - 3.9.3. Børne- og Socialministeriets overvejelser
 - 3.9.4. Den foreslåede ordning
- 3.10. Ægtepagter
 - 3.10.1 Gældende ret

- 3.10.1.1. Formelle krav til ægtepagter
 - 3.10.1.2. Offentlighedens adgang til oplysninger om indholdet af ægtepagter
 - 3.10.1.3. Abonnementsordning vedrørende personbogen
- 3.10.2 Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser
 - 3.10.2.1. Oprettelse af ægtepagt
 - 3.10.2.2. Prøvelse af ægtepagter
 - 3.10.2.3. Offentlighedens adgang til ægtepagter
- 3.10.3 Børne- og Socialministeriets overvejelser
 - 3.10.3.1. Oprettelse af ægtepagt
 - 3.10.3.2. Prøvelse af ægtepagter
 - 3.10.3.3. Offentlighedens adgang til ægtepagter
- 3.10.4 Den foreslåede ordning
- 3.11. Arv og gave fra tredjemand
 - 3.11.1 Gældende ret
 - 3.11.1.1. Arv og gave
 - 3.11.1.2. Forsikringer m.v.
 - 3.11.2 Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser
 - 3.11.3 Børne- og Socialministeriets overvejelser
 - 3.11.3.1. Legal ordning for arv og gave
 - 3.11.3.2. Delarv og delgave
 - 3.11.4 Den foreslåede ordning

- 3.11.4.1. Legal ordning for arv og gave
 - 3.11.4.2. Delarv og delgave
 - 3.12. Almindelige bestemmelser om særeje
 - 3.12.1 Gældende ret
 - .
 - 3.12.2 Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser
 - .
 - 3.12.2.1. Sammenblanding af delingsformue og særeje
 - 3.12.2.2. Surrogater og indtægter
 - 3.12.3 Børne- og Socialministeriets overvejelser
 - .
 - 3.12.4 Den foreslåede ordning
 - .
 - 3.13. Delingen af ægtefællernes formue ved separation og skilsmisse
 - 3.13.1 Gældende ret
 - .
 - 3.13.1.1. Behandlingen af sager om formuedelingen ved separation og skilsmisse
 - 3.13.1.2. Ophørsdagen
 - 3.13.1.3. Opgørelsen af ægtefællernes delingsformuer
 - 3.13.1.4. Lighedeling og undtagelser fra lighedelingen
 - 3.13.2 Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser
 - .
 - 3.13.2.1. Overførsel af ægtefælleskiftelovens materielle bestemmelser m.v. om formuedeling til lov om ægtefællers økonomiske forhold
 - 3.13.2.2. Ophørsdagen
 - 3.13.2.3. Genstande til personligt brug og til børnenes brug
 - 3.13.3 Børne- og Socialministeriets overvejelser
 - .

- 3.13.3.1. Overførsel af materielle bestemmelser m.v. om formuedeling til lov om ægtefællers økonomiske forhold
 - 3.13.3.2. Ophørsdagen
 - 3.13.3.3. Genstande til personligt brug og til børnenes brug
 - 3.13.4 Den foreslåede ordning
 - .
- 3.14. Gæld
 - 3.14.1 Gældende ret
 - .
 - 3.14.1.1. Fordeling af gæld mellem delingsformue og sær-eje
 - 3.14.1.2. Aftale om fordeling af gæld mellem delingsformue og sær-eje
 - 3.14.2 Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser
 - .
 - 3.14.2.1. Fordeling af gæld mellem delingsformue og sær-eje
 - 3.14.2.1.1. Konsekvenserne for delingen når gæld er betalt med midler af en anden status
 - 3.14.2.1.2. Forholdet til kreditorerne
 - 3.14.2.2. Aftale om fordeling af gæld mellem delingsformue og sær-eje
 - 3.14.2.2.1. Flertallets forslag
 - 3.14.2.2.2. Mindretallets forslag
 - 3.14.3 Børne- og Socialministeriets overvejelser
 - .
 - 3.14.4 Den foreslåede ordning
 - .
- 3.15. Aftaler om formuedelingen

- 3.15.1 Gældende ret
 - .
- 3.15.2 Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser
 - .
- 3.15.3 Børne- og Socialministeriets overvejelser
 - .
- 3.15.4 Den foreslåede ordning
 - .
- 3.16. Formue der ikke indgår i formuedelingen
 - 3.16.1 Gældende ret
 - .
 - 3.16.1.1. Personlige og uoverdragelige rettigheder
 - 3.16.1.2. Pensionsrettigheder
 - 3.16.1.3. En ægtefælles personlige erstatninger
 - 3.16.2 Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser
 - .
 - 3.16.2.1. Personlige og uoverdragelige rettigheder
 - 3.16.2.2. Pensionsrettigheder
 - 3.16.2.3. Personskade- og forsørgertabserstatninger m.v. samt erstatning for tabt arbejdsfortjeneste
 - 3.16.3 Børne- og Socialministeriets overvejelser
 - .
 - 3.16.3.1. Personlige og uoverdragelige rettigheder samt pensionsrettigheder
 - 3.16.3.2. En ægtefælles personlige erstatninger
 - 3.16.4 Den foreslåede ordning
 - .
- 3.17. Regulerings- og misbrugskrav (vederlagskrav)
 - 3.17.1 Gældende ret
 - .

- 3.17.1.1. Vederlagskrav ved overførsel af midler fra særeje m.v. til delingsformue (§ 23, stk. 3)
- 3.17.1.2. Vederlagskrav ved overførsel af midler fra delingsformue til særeje (§ 23, stk. 2)
- 3.17.1.3. Misbrugskrav
- 3.17.1.4. Opgørelsen af vederlags- og misbrugskrav
- 3.17.2 Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser
 - 3.17.2.1. Reguleringskrav
 - 3.17.2.1.1. Generelt
 - 3.17.2.1.2. Sondring mellem forsørgelse eller reguleringskrav
 - 3.17.2.1.3. Fastsættelse af størrelsen af reguleringskrav
 - 3.17.2.1.4. Dækning af krav som følge af overførsel af delingsformue til særeje m.v.
 - 3.17.2.1.5. Dækning af et krav som følge af overførsel af særeje m.v. til delingsformue
 - 3.17.2.2. Misbrugskrav
 - 3.17.2.2.1. Generelt
 - 3.17.2.2.2. Bedre mulighed for dækning af et krav som følge af misbrug
- 3.17.3 Børne- og Socialministeriets overvejelser
 - .
- 3.17.4 Den foreslåede ordning
 - .
 - 3.17.4.1. Reguleringskrav
 - 3.17.4.2. Misbrugskrav
- 3.18. Kompensationskrav i særlige situationer
 - 3.18.1 Gældende ret
 - .

3.18.2 Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser

.

3.18.2.1. Kompensation ved separation og skilsmisse

3.18.2.1.1. En ægtefælle har medvirket til at bevare eller forøge den anden ægtefælles formue (separation og skilsmisse)

3.18.2.1.2. En ægtefælle er stillet urimeligt økonomisk (separation og skilsmisse)

3.18.2.2. Kompensation ved død

3.18.2.2.1. En ægtefælle har medvirket til at bevare eller forøge den anden ægtefælles formue (død)

3.18.2.2.2. En ægtefælle er stillet urimeligt økonomisk (død)

3.18.2.3. Kompensation, hvis en ægtefælle dør efter separation eller skilsmisse, men før formuedelingen er afsluttet

3.18.3 Børne- og Socialministeriets overvejelser

.

3.18.4 Den foreslåede ordning

.

3.19. Pensionskompensation

3.19.1 Gældende ret

.

3.19.2 Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser

.

3.19.3 Børne- og Socialministeriets overvejelser

.

3.19.4 Den foreslåede ordning

.

3.20. Fordeling af aktiverne (udtagelsesret)

3.20.1 Gældende ret

.

- 3.20.2 Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser
 - .
- 3.20.3 Børne- og Socialministeriets overvejelser
 - .
- 3.20.4 Den foreslåede ordning
 - .
- 3.21. Bosondring
 - 3.21.1 Gældende ret
 - .
 - 3.21.2 Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser
 - .
 - 3.21.3 Børne- og Socialministeriets overvejelser
 - .
- 3.22. Formuedeling ved en ægtefælles død
 - 3.22.1 Gældende ret
 - .
 - 3.22.1.1. Aktiver der ikke indgår i formuedelingen
 - 3.22.1.2. Vederlags- og kompensationskrav
 - 3.22.1.3. Arvelovgivningen
 - 3.22.2 Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser
 - .
 - 3.22.3 Børne- og Socialministeriets overvejelser
 - .
 - 3.22.4 Den foreslåede ordning
 - .
 - 3.22.4.1. Formuedeling ved en ægtefælles død
 - 3.22.4.2. Formuedeling i forbindelse med uskiftet bo
- 3.23. Ægtefællebidrag
 - 3.23.1 Gældende ret
 - .
 - 3.23.1.1. Ægtefællebidrag efter retsvirkningsloven

- 3.23.1.2. Ægtefællebidrag efter ægteskabsloven
 - 3.23.1.3. Størrelsen af ægtefællebidrag
 - 3.23.2 Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser
 - .
 - 3.23.2.1. Ægtefællebidrag
 - 3.23.2.2. Størrelsen af ægtefællebidrag
 - 3.23.3 Børne- og Socialministeriets overvejelser
 - .
 - 3.23.4 Den foreslåede ordning
 - .
- 3.24. Statsforvaltningens og Ankestyrelsens sagsbehandling og klage over statsforvaltningens afgørelser
 - 3.24.1 Gældende ret
 - .
 - 3.24.1.1. Klage over statsforvaltningens afgørelser
 - 3.24.1.2. Statsforvaltningens og Ankestyrelsens sagsbehandling
 - 3.24.2 Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser
 - .
 - 3.24.3 Børne- og Socialministeriets overvejelser
 - .
 - 3.24.4 Den foreslåede ordning
 - .
- 3.25. Internationale forhold
 - 3.25.1 Gældende ret
 - .
 - 3.25.1.1. Den generelle lovvalgsregel
 - 3.25.1.2. Udenlandske ægtepakter
 - 3.25.1.3. Den Nordiske Ægteskabskonvention
 - 3.25.1.4. Lovvalg i relation til ægtefællebidrag

- 3.25.1.5. Ægteskab mellem to personer af samme køn
- 3.25.2 EU-lovgivning om formueforholdet mellem ægtefæller
 - .
- 3.25.3 Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser
 - .
- 3.25.3.1. Generelle betragtninger
- 3.25.3.2. Lovvalg i mangel af aftale
 - 3.25.3.2.1. Lovvalget ved ægteskabets indgåelse
 - 3.25.3.2.2. Ægtefællerne flytter under ægteskabet til et andet land
 - 3.25.3.2.3. Tilfælde, hvor ægtefællerne ikke har bosat sig i samme stat
 - 3.25.3.2.4. Skønsmæssig fravigelse af lovvalget
- 3.25.3.3. Lovvalgsaftaler
 - 3.25.3.3.1. Hvilken stats lov kan ægtefællerne aftale at anvende?
 - 3.25.3.3.2. Formelle krav til en lovvalgsaftale
 - 3.25.3.3.3. Vurdering af gyldigheden af en lovvalgsaftale
 - 3.25.3.3.4. Grundlæggende danske retsprincipper
- 3.25.4 Børne- og Socialministeriets overvejelser
 - .
- 3.25.4.1. Lovvalget
- 3.25.4.2. Lovvalgsaftaler: formkrav og gyldighed
- 3.25.4.3. Undladelse af at anvende udenlandsk ret
- 3.25.4.4. Ægteskab mellem to personer af samme køn
- 3.25.5 Den foreslåede ordning
 - .

4. Ligestillingsmæssige konsekvenser

5. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige
6. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.
7. Administrative konsekvenser for borgerne
8. Miljømæssige konsekvenser
9. Forholdet til EU-retten
10. Hørte myndigheder og organisationer m.v.
11. Sammenfattende skema

1. Indledning

Med lovforslaget til lov om ægtefællers økonomiske forhold gennemføres der en ny lov, der har til formål at modernisere reglerne i lov om ægteskabets retsvirkninger (retsvirkningsloven), der i sin grundform er fra 1925.

Retsvirkningsloven regulerer primært de økonomiske retsvirkninger af ægteskab.

Efter loven har ægtefæller under ægteskabet gensidig forsørgelsespligt, og hver ægtefælle råder som udgangspunkt over sine egne aktiver og hæfter for sin egen gæld.

Efter et ægteskabs opløsning er det lovens udgangspunkt, at ægtefæller deler deres formue lige, medmindre de har aftalt noget andet i form af særeje. Visse aktiver, f.eks. pensionsrettigheder, personskadeerstatning m.v., indgår som udgangspunkt ikke i ligedelingen. Derimod omfatter ligedelingen arv og gave, som en ægtefælle har modtaget, medmindre arvelader og gavegiver har bestemt, at arven og gaven skal være særeje.

Lovforslaget bygger på betænkning nr. 1552/2015 om ægtefællers økonomiske forhold, som Retsvirkningslovsudvalget afgav i januar 2015. Betænkningen indeholder forslag til en ny lovgivning om ægtefællers økonomiske forhold.

I overensstemmelse med Retsvirkningslovsudvalgets fokus er det hensigten med nærværende lovforslag at skabe et enkelt og forudsigeligt system, der skaber rimelige resultater for flertallet af ægtefæller, og som ikke medfører et større behov for domstolsbehandling end i dag.

Et andet hovedprincip for den foreslåede modernisering af reglerne om ægtefællers økonomiske forhold er, at reglerne skal være enkle, tydelige og skrives i et klart sprog, så ægtefæller kan forstå deres retsstilling. Loven skal så vidt muligt give præcise svar på, hvordan ægtefællers formue deles ved separation, skilsmisse og død, herunder hvilke aktiver der ikke indgår i delingen, f.eks. særeje, pensionsordninger m.v.

Samtidig foreslås det, at alle materielle bestemmelser om ægtefællers økonomiske forhold, navnlig bestemmelser om deling af ægtefællers formuer, samles i den nye lov.

Med lovforslaget opretholdes hovedelementerne i den gældende ordning. Dette omfatter også den gældende ligedelingsordning. Dette er i tråd med Retsvirkningslovsudvalgets forslag. Udvalgets forslag om at udvide mulighederne for skævdeling er dog ikke medtaget i lovforslaget, og det samme gælder udvalgets forslag om, at arv og gave ikke skal indgå i ligedelingen. Med forslaget opretholdes således udgangspunktet om, at det bør være op til ægtefællerne selv at indgå aftaler, der indebærer fravigelser af ligedelingsordningen.

Ægtefæller har i dag vide muligheder for at aftale en formueordning, der passer til deres situation, og disse muligheder foreslås udvidet. Det foreslås samtidigt, at kommende ægtefæller inden indgåelsen af ægteskab skal orienteres om reglerne om formuedeling og opfordres til at overveje, om de har behov for at aftale en anden ordning.

Herudover foreslås det at udvide beskyttelsen under ægteskabet af familiens bolig mod salg uden den anden ægtefælles samtykke fra kun at omfatte ejerbolig til også at omfatte andelsbolig, husbåd m.v. Samtidig foreslås det, at en ægtefælles ret til ved formuedelingen mod betaling at udtage aktiver, der tilhører den anden ægtefælle, udvides fra kun at omfatte ejerbolig til også at omfatte andelsbolig, husbåd m.v.

Endelige bringes lovvalgsreglerne for ægtefællers økonomiske forhold i harmoni med EU-lovgivningen herom.

Det bemærkes, at det ikke var en del af Retsvirkningslovsudvalgets opgave at foreslå ændringer af reglerne om deling af pensionsrettigheder ved separation, skilsmisse og død. Ved lovforslaget foreslås der ikke indholdsmæssige ændringer af disse regler.

Som følge af forslagene i dette lovforslag fremsættes der samtidigt et lovforslag, der indeholder de nødvendige ændringer i anden lovgivning. Det drejer sig navnlig om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, lov om ægtefælleskifte m.v., arveloven og lov om skifte af dødsboer.

Dette følgelovforslag indeholder også forslag til ændring af konkurslovens bestemmelse om omstødelse af gaver med henblik på imødegåelse af den såkaldte ægtefællefinte. Efter forslaget vil en skyldners mulighed for at bringe sin formue i ly for sine kreditorer ved at overdrage den til sin ægtefælle begrænses.

Samtidig indeholder følgelovforslaget forslag til ændring af tinglysningsloven sådan, at indholdet af ægtepagter ikke længere vil være offentligt tilgængelige, da de kan indeholde private oplysninger.

2. Baggrund

Justitsministeriet nedsatte i oktober 2007 Retsvirkningslovsudvalget. Efter kommissoriet skulle udvalget overordnet set gennemgå og overveje reglerne om ægtefællers formueforhold i retsvirkningsloven, dog ikke lovens regler om pensioners behandling ved skifte.

Udvalget skulle endvidere overveje de bestemmelser i ægtefælleskifteloven, som regulerer materielle spørgsmål om deling af ægtefællernes formue ved ægteskabets ophør.

Herudover skulle udvalget overveje, om den grundlæggende legale formueordning om ligedeling af ægtefællernes formue ved ægteskabets ophør (formuefællesskab) er tidssvarende. Udvalget skulle i sine overvejelser inddrage, at formueordning stammer fra 1925, hvor en hustru i overensstemmelse med datidens familiemønster ofte var hjemmearbejdende og uden formue, og at familiemønstret siden da har ændret sig væsentligt, herunder at skilsmissehyppigheden har været stigende.

Udvalget skulle i den forbindelse bl.a. overveje, om formue, som ægtefællerne indbringer i ægteskabet, samt arv og gave skal holdes uden for formuefællesskabet. Endvidere skulle udvalget overveje

mulighederne for at fravige ligedelingen, herunder særejekompensationsreglen, og behovet for at ændre mulighederne for at aftale særeje.

Herudover skulle udvalget overveje behovet for en ændring af bestemmelserne om ægtefællers forsørgelses- og underholdspligt, hæftelse for gæld m.v. samt reglerne om beskyttelse af familiens bolig under ægteskabet og om retten til familiens bolig ved separation og skilsmisse.

Endelig skulle udvalget overveje de internationale privatretlige forhold omkring retsvirkningsloven.

Udvalget afgav i januar 2015 betænkning nr. 1552/2015 om ægtefællers økonomiske forhold. Betænkningen indeholder udvalgets overvejelser over de emner, der fremgår af kommissoriet, samt over andre relaterede emner. Betænkningen indeholder udkast til en ny lov om ægtefællers økonomiske forhold, som skal afløse retsvirkningsloven. Betænkningen indeholder endvidere forslag til ændringer i andre love som følge af udvalgets lovudkast. Betænkningen er hovedsageligt afgivet af et enigt udvalg.

3. Lovforslagets indhold

3.1. Lovforslagets opbygning og indhold

Den nye lov om ægtefællers økonomiske forhold foreslås inddelt i 7 afsnit.

Afsnit I indeholder almindelige bestemmelser om ægtefællers økonomiske forhold. Afsnittet indledes med kapitel 1, der indeholder regler om ægtefællers ret til at råde over deres formue, om aftaler mellem ægtefæller, om hæftelse for gæld og om forsørgelsespligt under ægteskabet. Kapitlet indeholder også den centrale bestemmelse om formuedelingen, der fastslår, at ægtefællers formue som udgangspunkt deles lige mellem dem ved separation, skilsmisse og død.

Afsnit I indeholder endvidere regler om forbud mod salg m.v. af familiens helårsbolig uden den anden ægtefælles samtykke (kapitel 2) og om gaver til og andre aftaler med tredjemand (kapitel 3).

Afsnit II indeholder reglerne om særeje og forhåndsaftaler om formuedelingen. I kapitel 4 og 5 fastlægges ægtefællers muligheder for ved ægtepagt at indgå aftaler om særeje og andre forhåndsaftaler om formuedelingen, mens kapitel 6 indeholder formkrav til ægtepagter. Regler om særejebestemmelser om arv og gave fra tredjemand findes i kapitel 7, og kapitel 8 indeholder generelle regler for særeje, herunder om surrogater for og indtægter af særeje.

Afsnit III indeholder reglerne om formuedelingen ved separation og skilsmisse. I kapitel 9 findes de grundlæggende regler om formuedelingen, herunder en oversigt over de aktiver m.v., der ikke indgår i delingen, fastlæggelse af ophørsdagen, fradrag af gæld, aftaler om formuedelingen og fravigelse af ligedelingen ved kortvarige ægteskaber. Aktiver, der ikke indgår i formuedelingen, er reguleret i kapitel 10. Kapitel 11-13 indeholder regler om regulerings- og misbrugskrav (de nuværende vederlagskrav), om kompensationskrav (medvirken til formueforøgelse og urimeligt økonomisk stillet) samt pensionskompensation. Endelig indeholder kapitel 14 regler om ægtefællernes ret til at udtage aktiver, der indgår i formuedelingen.

Afsnit IV (kapitel 15) indeholder særregler om formuedeling ved en ægtefælles død og ved deling af uskiftet bo.

Afsnit V (kapitel 16) indeholder regler om fastsættelse og ændring af ægtefællebidrag under ægteskabet, om statsforvaltningens og Ankestyrelsens sagsbehandling samt om klage over statsforvaltningens afgørelser.

Afsnit VI (kapitel 18) indeholder regler om internationale forhold, navnlig om lovvalget for ægtefællers økonomiske forhold.

Endelig fastlægges tidspunktet for lovens ikrafttræden (den 1. januar 2018) i afsnit VII, der også indeholder overgangsregler og bestemmelser om loven territoriale anvendelse (kapitel 19-21).

Behandlingen af sager om formuedelingen ved separation og skilsmisse er fortsat reguleret i ægtefælleskifteloven, og arveloven og dødsboskifteloven indeholder regler om skifte af dødsboer og uskiftede boer.

3.2. Begreber

I lovgivningen og litteraturen om ægtefællers økonomiske forhold anvendes en række begreber. Mange af disse begreber, der gennemgås nedenfor, stammer fra tiden omkring vedtagelsen af retsvirkningsloven. Begreberne er indarbejdet i sprogbrugen omkring lovgivningen om ægtefællers økonomiske forhold, og derfor videreføres de.

Børne- og Socialministeriet finder dog begrebet "fælleseje" uhensigtsmæssigt, idet det ofte fører til den misforståelse, at ægtefællerne ejer alle aktiver i fællesskab (sameje), og muligvis også til den misforståelse, at ægtefællerne hæfter for hinandens gæld. I forslaget til lov om ægtefællers økonomiske forhold anvendes begrebet "delingsformue" derfor i stedet for begrebet "fælleseje". Efter lovforslagets § 5, stk. 2, betegnes en ægtefælles formue, der indgår i ligedelingen, som ægtefællens delingsformue. Dette medfører behov for at ændre en række bestemmelser i en række love. Følgelovforslaget indeholder forslag til disse ændringer.

Begrebet "formuefællesskab" kan også give anledning til tilsvarende misforståelser. På den anden side indeholder begrebet en klar beskrivelse af essensen af reglerne om ægtefællers økonomiske forhold: Under ægteskabet har ægtefællerne et fælles ansvar for deres formue, herunder deres indtægter og udgifter, og dette fælles ansvar betyder, at ægtefællernes formue som udgangspunkt deles lige mellem dem ved opløsning af ægteskabet, uanset om den største del af formuen blev indbragt i ægteskabet eller er erhvervet under ægteskabet af den ene ægtefælle. Den legale formueordning i Danmark betegnes derfor fortsat "formuefællesskab".

I det følgende gennemgås de centrale begreber i lovgivningen om ægtefællers økonomiske forhold:

Bo: I den skifteretlige lovgivning anvendes "bo" som betegnelse for den formue, som skal deles. Eksempelvis deles formuen i et dødsbo mellem afdødes arvinger. Ved skifterettens deling af ægtefællers formue efter ægtefælleskifteloven anvendes betegnelsen "fællesbo" for den del af ægtefællernes formue, som skal indgå i ligedelingen. Betegnelsen "bo" indgår i andre begreber i den skifteretlige lovgivning, f.eks. bodel, bodeling, boslod, boopgørelse, fællesbo. I lovforslaget anvendes formuedeling i stedet for bodeling.

Bodel: Den del af delingsformuen (tidligere fællesejet), som en ægtefælle har indbragt i ægteskabet eller senere har erhvervet.

Boopgørelse: Opgørelse af de aktiver og passiver, der indgår i ligedelingen af ægtefællernes formue, og fordelingen af dem.

Boslod: Den del af fællesboet, som en ægtefælle ved formuefællesskabets ophør har krav på.

Delingsformue: De aktiver, der indgår i ligedelingen, jf. ovenfor.

Forlodsudtagelse: Udtagelse af aktiver eller værdier forud for delingen af ægtefællernes formue, således at det udtagne ikke indgår i formuedelingen.

Formuefællesskab: Den formueordning, der følger af loven om ægtefællers økonomiske forhold og retsvirkningsloven, hvis ægtefællerne ikke har aftalt en anden formueordning, det vil sige den legale formueordning. Fælleseje anvendes i den gældende lovgivning som synonym for formuefællesskab, men det foreslås, at delingsformue anvendes i stedet for fælleseje.

Fællesbo: Begge ægtefællers to bodele udgør fællesboet. Se også "bo".

Fælleseje: Se formuefællesskab. Det foreslås, at delingsformue anvendes i stedet for fælleseje.

Ophørsdag: Den dag, hvor formuefællesskabet ophører. Ophørsdagen er skæringsdagen for, hvilke aktiver og passiver, der indgår i ligedelingen, og hvilke aktiver og passiver, der holdes uden for ligedelingen, fordi en ægtefælle først har erhvervet aktivet eller stiftet gælden efter ophørsdagen.

Reguleringskrav: Reguleringskrav har til formål at udligne forskydninger af værdier mellem en ægtefælles delingsformue og samme ægtefælles særeje og dermed genskabe balancen mellem ægtefællens formuedelev. Reguleringskrav svarer til retsvirkningslovens vederlagskrav. Sådanne forskydninger opstår, når en ægtefælles formue både består af delingsformue og særeje, og ægtefællen som led i en helt dagligdags forvaltning af formue flytter værdier fra sin delingsformue til sit særeje – og omvendt. Det kan f.eks. dreje sig om betaling af særejegæld med delingsformue og forbedring af et hus, der er delingsformue, med særeje. Ved delingen af ægtefællernes formue vil det betyde, at den anden ægtefælle vil få enten en mindre eller større del af deres fælles delingsformue, hvilket udlignes med reguleringskrav.

Sameje: Sameje om f.eks. et aktiv betyder, at aktivet ejes af flere med en brøkdel til hver.

Skifte: Behandling af en sag om deling af ægtefællernes formuer.

Særeje: Formue, der ikke er omfattet af ægtefællernes eventuelle delingsformue, og som derfor ikke deles ved separation, skilsmisse eller død.

Vederlagskrav: Se reguleringskrav.

Ægtepagt: En aftale mellem ægtefæller om formueordningen i deres ægteskab eller om lovvalget for formueordningen.

For at lette sammenligningen mellem de gældende bestemmelser om formuedeling m.v. med de foreslåede nye bestemmelser i lovforslaget anvendes overalt i lovforslaget begrebet delingsformue ved beskrivelsen af indholdet af de gældende bestemmelser i stedet for begrebet fælleseje.

3.3. Følgelovforslaget om ændring af tilknyttede love

Reglerne om ægtefællers økonomiske forhold findes først og fremmest i lov om ægteskabets retsvirkninger (retsvirkningsloven, lovbekendtgørelse nr. 1814 af 23. december 2015) og lov om ægtefælleskifte m.v., (ægtefælleskifteloven, lov nr. 594 af 14. juni 2011).

En række andre love indeholder dog også regler om ægtefællers økonomiske forhold eller regler, der er knyttet til reglerne om ægtefællers økonomiske forhold:

- Lov om ægteskabs indgåelse og opløsning (ægteskabsloven, lovbekendtgørelse nr. 1818 af 23. december 2015).
- Arveloven (lov nr. 515 af 6. juni 2007 med senere ændringer).
- Lov om skifte af dødsboer (dødsboskifteloven, lov nr. 383 af 22. maj 1996 med senere ændringer).
- Lov om visse civilretlige forhold m.v. ved pensionsopsparing i pengeinstitutter (pensionsopsparingsloven, lov nr. 293 af 24. april 1996 med senere ændringer).
- Lov om erstatningsansvar (erstatningsansvarsloven, lovbekendtgørelse nr. 266 af 21. marts 2014).

- Lov om forsikringsaftaler (forsikringsaftaleloven, lovbekendtgørelse nr. 999 af 5. oktober 2006 med senere ændringer).
- Lov om tinglysning (tinglysningsloven, lovbekendtgørelse nr. 158 af 9. marts 2006 med senere ændringer).
- Konkursloven (lovbekendtgørelse nr. 11 af 6. januar 2014 med senere ændringer).
- Lov om aktiv socialpolitik (aktivloven, lovbekendtgørelse nr. 468 af 20. maj 2016).
- Værgemålsloven (lovbekendtgørelse nr. 1015 af 20. august 2007).
- Lov om børns forsørgelse (lovbekendtgørelse nr. 1815 af 23. december 2015).
- Overenskomst af 26. januar 2006 om ændring af konventionen mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige indeholdende internationalprivatretnlige bestemmelser om ægteskab, adoption og værgemål undertegnet i Stockholm den 6. februar 1931 (Den Nordiske Ægteskabskonvention, bekendtgørelse nr. 1123 af 25. november 2008).
- Lov om beskatning af pensionsordninger m.v. (pensionsbeskatningsloven, lovbekendtgørelse nr. 1088 af 3. september 2015).
- Lov om ophavsret (ophavsretslovens, lovbekendtgørelse nr. 1144 af 23. oktober 2014).
- Lov om biblioteksafgift (biblioteksafgiftsloven, lovbekendtgørelse nr. 1175 af 17. december 2002 med senere ændring).

Den foreslåede nye lov om ægtefællers økonomiske forhold medfører behov for ændringer i flere af disse love. Disse ændringer er indeholdt i det samtidigt fremsatte forslag til lov om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, lov om ægtefælleskifte m.v. og forskellige andre love (Ændringer som følge af lov om ægtefællers økonomiske forhold), herefter kaldet følgelovforslaget, der fremsættes samtidig med dette lovforslag.

Som nævnt i punkt 1 foreslås det, at alle materielle bestemmelser om ægtefællers økonomiske forhold, navnlig bestemmelser om deling af ægtefællers formuer ved separation, skilsmisse og død, samt andre bestemmelser, der er centrale for lovgivningen om ægtefællers økonomiske forhold, samles i den nye lov om ægtefælles økonomiske forhold. Det drejer sig om bestemmelser i ægtefælleskifteloven og forsikringsaftaleloven. Følgelovforslaget indeholder forslag om ophævelse af disse bestemmelser.

Ved følgelovforslaget foreslås det endvidere, at en række henvisninger i ægtefælleskifteloven, arveloven og dødsboskifteloven samt i leje- og skattelovgivningen til bestemmelser i retsvirkningsloven ændres til henvisninger til de relevante foreslåede nye bestemmelser i lov om ægtefællers økonomiske forhold. Det foreslås også, at begrebet fælleseje i en række love ændres til delingsformue.

Følgelovforslaget indeholder også forslag til ændring af konkurslovens bestemmelse om omstødelse af gaver mellem ægtefæller med henblik på imødegåelse af den såkaldte ægtefællefinte. Efter forslaget begrænses en skyldners mulighed for at bringe sin formue i ly for sine kreditorer ved at overdrage den til sin ægtefælle. Samtidig indeholder følgelovforslaget forslag til ændring af tinglysningsloven sådan, at indholdet af ægtepagter ikke længere vil være offentligt tilgængelige, da de kan indeholde private oplysninger.

Endvidere indeholder følgelovforslaget forslag om, at kommende ægtefæller inden indgåelsen af ægteskab skal orienteres om delingsreglerne og opfordres til at overveje, om de har behov for at aftale en anden ordning. Bestemmelsen herom foreslås indsat i ægteskabsloven.

Endelig indeholder lovforslaget forslag om, at reglerne om formuedeling ved omstødelse af ægteskab indsættes i ægteskabsloven.

3.4. Den legale formueordning — ligedelingsordningen

3.4.1. Gældende ret

3.4.1.1. Lighedelingsordningen

Omdrejningspunktet for lovgivningen om ægtefællers økonomiske forhold er den legale formueordning. Den legale formueordning er den ordning, der gælder, hvis ægtefællerne ikke selv har aftalt andet ved ægtepagt.

I Danmark er den legale formueordning formuefællesskab, der overordnet set indebærer, at ægtefællernes formuer deles lige ved separation, skilsmisse og død.

Formuefællesskabet følger af retsvirkningslovens § 15, stk. 1, hvorefter alt, hvad ægtefællerne ejer ved ægteskabets indgåelse eller senere erhverver, indgår i almindeligt formuefællesskab mellem dem, for så vidt det ikke er gjort til særeje. Lighedelingsprincippet følger af lovens § 16, stk. 2. Efter denne bestemmelse udtager hver ægtefælle ved separation og skilsmisse halvdelen af ægtefællernes, medmindre undtagelse har særlig lovhjemmel. Ved en ægtefælles dødsfald deles formuen mellem den efterlevende ægtefælle og den afdøde ægtefælles arvinger.

Lovgivningen indeholder to fravigelser af lighedelingsordningen, der er gennemgået i punkt 3.4.1.2. :

- Ægtefælleskiftelovens § 61 om skævdeling navnlig ved kortvarige ægteskaber.
- Ægtefælleskiftelovens § 60 om udtagelse af egne aktiver ved omstødelse af ægteskab.

Som udgangspunkt indgår alle ægtefællernes aktiver uanset erhvervelsestidspunkt og -måde i formuefællesskabet og dermed i ligheden. Der er dog en række aktiver, der ikke indgår i ligheden, navnlig pensionsordninger, immaterielle rettigheder og personskadeerstatninger (se punkt 3.13.).

Endelig kan ægtefæller ved ægtepagt indgå aftale om særeje og dermed helt eller delvist holde deres formuer uden for ligheden (se punkt 3.8. og 3.9.). Tilsvarende kan tredjemand bestemme, at arv og gave skal være særeje (se punkt 3.11.).

3.4.1.2. Skævdeling ved kortvarige ægteskaber

Ligheden modificeres af bestemmelsen i ægtefælleskiftelovens § 61 om skævdeling ved kortvarige ægteskaber. Det fremgår af denne bestemmelse, at når en ægtefælle har indbragt den væsentligste del af fællesboet på den måde, der fremgår af § 60, og en lighedeling vil være åbenbart urimelig, navnlig fordi ægteskabet har været kortvarigt og uden økonomisk fællesskab af betydning, kan det ved skifte i anledning af separation, skilsmisse eller bosondring efter anmodning bestemmes, at boets deling skal finde sted således, at § 60 anvendes, i det omfang dette findes begrundet.

Efter ægtefælleskiftelovens § 60 udtager hver ægtefælle ved skifte i anledning af omstødelse af ægteskab forlods så meget af fællesboet, som svarer til, hvad denne har indbragt i boet ved ægteskabets indgåelse eller gennem senere erhvervelse ved arv eller gave eller har overført til fællesboet fra eget særeje. Rækker den fælles formue ikke, sker der forholdsvis afkorting.

At ægteskabet skal have været kortvarigt efter ægtefælleskiftelovens § 61 indebærer ifølge forarbejderne til bestemmelsen, at anvendelse af reglen i almindelighed er udelukket, hvis ægteskabet har varet op imod 5 år eller derover. I retspraksis er der ved vurderingen af, om ægteskabet har været kortvarigt, tillige lagt vægt på et forudgående samliv. Det er imidlertid betingelserne om, at lighedeling vil være åbenbart urimelig, og at ægteskabet skal have været uden økonomisk fællesskab af betydning, der medfører, at bestemmelsens anvendelsesområde i praksis er snævert.

Hvis betingelserne for skævdeling er opfyldt, fastsættes der skønsmæssigt et beløb, som den pågældende ægtefælle kan holde uden for formuedelingen.

3.4.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser

Retsvirkningslovsudvalget har fremhævet, at den legale formueordning er central for overvejelserne om de fremtidige regler om ægtefællers økonomiske forhold. Valget af formueordning har afgørende betydning for behovet for yderligere regulering af reglerne om eksempelvis særeje og skønsmæssige fravigelser af delingsreglerne.

3.4.2.1. Ændrede familiemønstre, befolkningsundersøgelse og formueordningen i andre lande

Udvalget har taget afsæt i, at retsvirkningsloven stammer fra en tid, hvor hustruen oftest var hjemmearbejdende og uden formue, og hvor de fleste ægteskaber varede hele livet. I dag er skilsmisser betydeligt mere almindelige, og langt flere bliver gift mere end én gang og i en senere alder. Endvidere er kvinder i dag på arbejdsmarkedet i stort set lige så stort omfang som mænd. Langt flere kvinder end mænd arbejder dog på deltid, og fuldtidsansatte mænd har gennemsnitligt en højere løn end kvinder. Endelig har mænd generelt en større formue end kvinder.

Udvalget har i sine overvejelser således inddraget de ændringer, der er sket i familiemønsteret siden 1925, hvor retsvirkningsloven blev vedtaget. Udvalget har ligeledes inddraget undersøgelser af befolkningens holdning til formuedeling.

Det fremgår af en undersøgelse af danskernes holdning til deling af deres formuer ved skilsmisse, som Justitsministeriets forskningsafdeling har gennemført, at 57 pct. mente, at alt, hvad ægtefællerne ejede, skulle lignedes, mens 20 pct. mente, at hver ægtefælle skulle beholde det, de ejede før ægteskabet, mens resten skulle lignedes. 5 pct. foretrak, at hver ægtefælle beholdt sit, mens 13 pct. svarede, at det afhang af ægteskabets varighed.

Danske Familieadvokater har ligeledes gennemført en interviewundersøgelse, der viser, at 54 pct. mente, at parternes opsparing bør lignedes, selv om den ene har sparet mere op end den anden. Samtidig mente 68 pct., at den formue, som en af parterne havde før, de fandt sammen, ikke skal lignedes.

3.4.2.2. Udvalgets overordnede betragtninger

Udvalget har haft fokus på at skabe et enkelt og forudsigeligt system, der skaber rimelige resultater for flertallet af ægtepar, og som ikke medfører et større behov for domstolsbehandling end i dag.

Herudover har det været udvalgets ambition, at den legale formueordning skal afspejle det nuværende samfund og så vidt muligt tage højde for den kommende samfundsmæssige udvikling. Samtidig har udvalget understreget, at formuefællesskabet – der er et velkendt system – kun bør afskaffes, hvis der med forholdsvis sikkerhed kan etableres en mere rimelig og enkel ordning.

For bevarelse af den gældende ordning taler ifølge udvalget, at ordningen er relativt enkel og ikke kræver, at ægtefæller holder regnskab med, hvem der ejer hvad. Ordningen er kendt af de fleste, således at ægtefællerne har mulighed for at indrette sig på den, herunder indgå aftaler om f.eks. særeje. Formuefællesskabet vil formentlig også af de fleste opfattes som rimelig i ægteskaber, hvor der har været et langvarigt økonomisk fællesskab, enten fordi ægteskabet har været langvarigt, eller fordi der har været en længere samlivsperiode med fælles økonomi forud for ægteskabet.

Heroverfor står et – efter udvalgets opfattelse – identificeret behov for en formueordning, der i højere grad end den nuværende ordning passer til nutidens familiemønstre, det betydelige antal kortvarige ægteskaber og udjævningen af tidligere tiders betydelige forskelle mellem kvinders og mænds indkomst- og formueforhold. Udvalget har derfor også overvejet, om formålet kan opfyldes gennem en justering af formuefællesskabet, således at formueordningens grundkonstruktion vil kunne bibeholdes.

Udvalget er enig om, at der skal indføres regler om forlods udtagelse af visse værdier, som en ægtefælle ejede før ægteskabets indgåelse. Der er endvidere enighed om, at disse regler skal erstatte den gældende bestemmelse om skævdeling ved kortvarige ægteskaber i ægtefælleskiftelovens § 61, som efter udvalgets opfattelse indeholder en for snæver og vanskelig forudseelig adgang til skævdeling i kortvarige ægteskaber.

Derimod er der ikke enighed om, hvordan forlods udtagelse af værdier, som ægtefællerne ejede før ægteskabets indgåelse, bedst gennemføres:

- Et flertal foreslår en model med trinvis ligedeling, således at den del af formuen, der ligedeles, gradvis optrappes i ægteskabets første år.
- Et mindretal foreslår, at værdien af den formue, en ægtefælle havde ved ægteskabets indgåelse, kan udtages forlods.
- Et andet mindretal foreslår en model med skønsmæssig skævdelings, der moderniserer den gældende skævdeling.

I relation til formuedeling efter omstødelse af ægteskab (ægtefælleskiftelovens § 60) foreslår udvalget bestemmelsen opretholdt, men overført til ægteskabsloven.

3.4.2.2.1. Trinvis ligedeling

Efter flertallets model med trinvis ligedeling skal ægtefæller ved kortvarige ægteskaber kun ligedeles en del af deres formuer. Under ægteskabet optrappes den del af formuen, der skal ligedeles, og efter 7 års ægteskabet sker der fuld ligedeling.

3.4.2.2.2. Indbragte værdier

Efter det ene mindretals forslag til modellen med indbragte værdier kan et beløb svarende til den nettoformue, som en ægtefælle ejede ved ægteskabets indgåelse, holdes uden for delingen. Dette beløb kaldes begyndelsesformuen.

Begyndelsesformuen påvirkes ikke af værdistigninger eller værdifald på de aktiver, som ægtefællen indbragte i ægteskabet, og det er uden betydning, om disse aktiver er i behold, når der skiftes.

Ordningen vil efter forslaget også finde anvendelse ved formuedeling efter længerevarende ægteskaber.

3.4.2.2.3. Skønsmæssig skævdeling

Det andet mindretal foreslår som legal ordning ligedeling af formuerne med adgang til skønsmæssig skævdeling, hvis ligedeling vil være urimelig. Ved afgørelsen heraf skal der navnlig lægges vægt på, hvad der er erhvervet ved arv eller gave under ægteskabet, og hvad der er indbragt i ægteskabet, årsagen til at der ikke er oprettet en særejeægtepagt om de omhandlede aktive, samt ægteskabets varighed.

3.4.3. Børne- og Socialministeriets overvejelser

Den gældende ligedelingsordning med en snæver mulighed for skævdeling er et så grundlæggende element i formueordningen for ægtefæller, at ordningen kun bør ændres, hvis der kan findes en ny og mere rimelig løsning. Det er vigtigt af hensyn til borgerne, at lovgivningen om de helt grundlæggende elementer ved formueordningen er enkel og gennemskuelig og dermed kan skabe forudsigelighed både for kommende ægtefæller og for dem, der allerede har indgået ægteskab.

Børne- og Socialministeriet er derfor enig med udvalget i, at den gældende ligedelingsordning fortsat bør være det bærende element for formueordningen i Danmark. Ordningen er velkendt og enkel at anvende,

og med de foreslåede muligheder for at aftale særeje m.v. har ægtefæller i vidt omfang mulighed for helt eller delvist at vælge en anden ordning end ligedeling.

Udvalget har peget på, at ligedelingsordningen ikke altid medfører resultater, som begge ægtefæller opfatter som rimelige. Dette gør sig særligt gældende ved formuedeling efter kortvarige ægteskaber, idet den gældende skævdelingsregel ved kortvarige ægteskaber har et meget snævert anvendelsesområde. Udvalget har derfor udarbejdet tre forslag, der søger at løse problematikken omkring formuedeling efter kortvarige ægteskaber, herunder i relation til deling af formue, som den ene ægtefælle har indbragt i ægteskabet, modsat den formue, som er oparbejdet under ægteskabet.

Efter ministeriets opfattelse er der imidlertid ingen af udvalgets forslag, der indeholder en løsning på problemstillingen om ligedeling ved kortvarige ægteskaber, der er bedre end den gældende ordning. Hertil kommer, at en ny ordning uundgåeligt vil medføre en vis usikkerhed om retstilstanden, i hvert fald i en periode.

Navnlig vil modellen med skønsmæssig skævdeling medføre et større antal retssager om formuedelingen, fordi det efter forslaget vil bero på en skønsmæssig vurdering af, hvad der samlet set er rimeligt i den enkelte sag. Dette er ikke ønskeligt.

Modellerne med trinvis ligedeling og indbragte værdier bygger på mere objektive kriterier.

Modellen med trinvis ligedeling indebærer bl.a., at det i modsætning til den gældende ligedelingsordning kan have betydning for formuedelingen, hvem af ægtefællerne, der ejer et aktiv. Endvidere kan det have stor betydning for ægtefællerne, om anmodning om skilsmisse indgives umiddelbart før eller efter et optrapningstrin, der øger ligedelingen.

Modellen med indbragte værdier går ligeledes videre, end hvad der efter ministeriets opfattelse er behov for til løsningen af problemet med ligedelingen ved kortvarige ægteskaber, da værdierne af ægtefællernes formuer ved indgåelsen af ægteskabet holdes uden for ligedelingen, også selvom ægteskabet bliver langvarigt. Samtidig medfører modellen, at der skal indføres en ny metode til opgørelse af værdier, der holdes uden for ligedelingen, nemlig værdien af de aktiver, som en ægtefælle indbringer i ægteskabet. Dette vil ikke medvirke til at forenkle formuedelingen. Da der ikke som ved særeje skal tages hensyn til værdifald på de aktiver, som en ægtefælle indbragte i ægteskabet, er der i modellen indbygget klare urimeligheder.

Ministeriet mener i stedet, at det bør være op til ægtefællerne selv at indgå aftaler om løsninger, der indebærer en skævdeling af deres formue, herunder hvis ægteskabet viser sig at blive kortvarigt. Ægtefæller har i dag vide muligheder for at aftale en formueordning, der passer til deres situation, og disse muligheder foreslås udvidet, jf. punkt 3.8. og 3.9.

Til understøttelse af denne aftalefrihed foreslås det, at kommende ægtefæller inden indgåelsen af ægteskab for fremtiden skal orienteres om delingsreglerne og opfordres til at overveje, om de har behov for at aftale en anden ordning.

Ministeriet finder endvidere, at den gældende snævre mulighed for skævdeling ved navnlig kortvarige ægteskaber skal opretholdes sådan, at ægtefællernes delingsformue ikke behøver at blive delt lige, hvis ægteskabet har varet kort tid og været uden økonomisk fællesskab af betydning.

Endelig er ministeriet enig med udvalget i, at bestemmelsen i ægtefælleskiftelovens § 60 om skævdeling ved omstødelse af ægteskab opretholdes.

3.4.4. Den foreslåede ordning

Bestemmelsen om ligedelingsordningen foreslås indsat som § 5 i lovforslagets afsnit I, der indeholder de

almindelige regler om ægtefællers økonomiske forhold. Bestemmelsen viderefører de gældende bestemmelser i retsvirkningslovens § 15, stk. 1, og § 16, stk. 2.

Bestemmelsen i ægtefælleskiftelovens § 61 om skævdeling i kortvarige ægteskaber foreslås videreført som § 33 i lovforslaget. Det følger af denne bestemmelse, at når den væsentligste del ægtefællernes delingsformue tilhørte den ene ægtefælle ved indgåelsen af ægteskabet, eller den ene ægtefælle under ægteskabet har erhvervet den væsentligste del af delingsformuen ved arv eller gave, og ligedeling af formuen være åbenbart urimelig, navnlig fordi ægteskabet har været kortvarigt og uden økonomisk fællesskab af betydning, kan det ved formuedeling bestemmes, at denne ægtefælle helt eller delvist kan beholde værdien af egen formue.

Som foreslået af udvalget opretholdes bestemmelsen i ægtefælleskiftelovens § 60 om skævdeling ved omstødelse af ægteskab, men den foreslås overført til ægteskabsloven. Der henvises til § 1, nr. 2, i følgelovforslaget (ægteskabslovens § 25, stk. 2-4,) og bemærkningerne hertil.

Der foreslås ikke indholdsmæssige ændringer af disse bestemmelser, men affattelsen af dem moderniseres.

Endelig foreslås det, at der i ægteskabsloven indsættes en bestemmelse om, at kommende ægtefæller inden indgåelsen af ægteskab skal orienteres om delingsreglerne og opfordres til at overveje, om de har behov for at aftale en anden ordning. Der henvises til § 1, nr. 1, i følgelovforslaget og bemærkningerne hertil.

3.5. Ægtefællers råderet, aftaleret, gældsansvar, forsørgelsespligt og adgang til oplysninger

3.5.1. Gældende ret

3.5.1.1. Ægtefællers råderet og aftaleret (særråden)

Efter retsvirkningslovens § 16, stk. 1, har hver ægtefælle i levende live rådigheden over alt, hvad ægtefællen har indført i fællesboet. Denne råderet kaldes også "særråden".

Efter bestemmelsen begrænses rådigheden dog af reglerne i §§ 17-20. Det drejer sig om beskyttelse af den anden ægtefælles interesser i relation til salg m.v. af familiens bolig m.v. (lovens §§ 18-20, jf. punkt 3.7.). Endvidere begrænses en ægtefælles særråden af lovens § 17, hvorefter en ægtefælle er pligtig at udøve sin rådighed over delingsformue således, at det ikke utilbørlig udsættes for at forringes til skade for den anden ægtefælle. Der henvises til punkt. 3.5.1.1.

Lovens § 29 fastslår, at ægtefæller med de begrænsninger, som loven medfører, kan indgå retshandler med hinanden om ejendele, som nogen af dem råder over, og pådrage sig forpligtelser overfor hinanden. Ægtefæller kan således som alle andre give hinanden gaver, sælge genstande til hinanden, yde hinanden lån, blive erstatningspligtige over for hinanden m.v.

Der gælder navnlig to begrænsninger i ægtefællers ret til at indgå retshandler med hinanden:

- Forhåndsftaler om deling af ægtefællernes formuer ved separation, skilsmisse og død skal ske gennem aftale om særeje ved ægtepagt, og aftalen skal ligge inden for rammerne af lovens § 28. Ægtefæller kan dog uden ægtepagt indgå en aftale om formuedeling med henblik på en kommende formuedeling.
- Efter lovens § 30, stk. 2, kan ægtefæller ikke aftale, at det, som den ene ægtefælle fremtidig erhverver, uden vederlag skal tilfalde den anden ægtefælle.
- Gave mellem ægtefæller kan kræves tilbage eller omstødt, hvis betingelserne herfor i lovens §§ 30-33 er opfyldt (se punkt 3.6.).

3.5.1.2. Ægtefællers gældsansvar (særhæften)

Efter retsvirkningslovens § 25 hæfter enhver af ægtefællerne med den del af fællesboet, hvorover den pågældende ægtefælle råder, og med sit særeje for de forpligtelser, der påhviler ægtefællen. Dette gælder, uanset om forpligtelserne er opstået før eller under ægteskabet.

Bestemmelsen medfører, at en ægtefælle alene hæfter for sin egen gæld. Dette kaldes "særhæften".

En ægtefælle hæfter således som udgangspunkt ikke for den anden ægtefælles gæld. Ægtefæller hæfter dog sammen for forpligtelser, som de har påtaget sig sammen, f.eks. ved i fællesskab at optage et lån. Ægtefæller hæfter også sammen for forpligtelser, der følger af, at de sammen ejer et aktiv (sameje), f.eks. ejendomsskatter på den bolig, som de begge er medejere af.

Lovgivningen kan dog indeholde andre regler om hæftelse for gæld, f.eks. retsvirkningslovens §§ 11 og 12, der er beskrevet i punkt 3.5.1.3.

3.5.1.3. Fælles hæftelse (retsvirkningslovens §§ 11 og 12)

Det fremgår af retsvirkningslovens § 11, stk. 1, at hver af ægtefællerne under samlivet i forhold til tredjemand er berettiget til på begges ansvar at indgå sådanne retshandler til fyldestgørelse af den daglige husholdnings eller børnenes fornødenheder, som sædvanlig foretages i dette øjemed. Samme ret har hustruen med hensyn til sædvanlige retshandler til fyldestgørelse af sit særlige behov. De nævnte retshandler anses for indgåede på begge ægtefællers ansvar, hvis ikke andet fremgår af omstændighederne. Efter § 11, stk. 2, kan en ægtefælle uanset mindreårighed selv indgå retshandler efter lovens § 11, stk. 1.

Det fremgår af § 11, stk. 3, at hvis den, med hvem retshandelen blev indgået, indså eller burde indse, at det, som retshandelen gik ud på, lå uden for det efter forholdene rimelige, bliver den anden ægtefælle ikke forpligtet. Hvis retshandelen er indgået af en mindreårig under samme forhold, bliver den mindreårige heller ikke selv forpligtet.

Reglen angår kreditkøb og levering af tjenesteydelser, hvor der ikke er betalt forud. Virkningen af, at en aftale er omfattet af § 11, er, at ægtefællerne hæfter solidarisk over for kreditor for gælden.

Bestemmelsens kerneområde er de løbende indkøb på kredit af mad- og drikkevarer, rengøringsmidler m.v. Bestemmelsen antages tillige at omfatte indkøb af køkkenredskaber, bestik, service, mindre husholdningsmaskiner og fyringsolie samt udgifter til telefonsamtaler og reparation af husholdningsmaskiner.

Det er uafklaret om og i hvilket omfang, bestemmelsen omfatter elregning, avisabonnement, almindelig husstandsforsikring, tv-licens m.v. Husleje og udgifter til istandsættelse af en lejebolig efter fraflytning falder uden for bestemmelsen. Hvis udgifter til centralvarme og varmt vand indgår som en pligtig ydelse i lejeforholdet, har der i (ældre) domspraksis været en tendens til at holde udgifterne hertil uden for § 11. Også udgifter til vedligeholdelse og istandsættelse af en ejerbolig falder uden for bestemmelsen.

For så vidt angår børnenes fornødenheder vil sædvanligt indkøb af tøj, sko, legetøj m.v. til børnene, skolepenge, rimelige kontingenter samt frisør- og tandlægeregninger være omfattet. Børnene omfatter – udover fællesbørn – også sær- og plejebørn.

Omfattet af § 11, stk. 1, 2. pkt., om hustruens særlige behov er eksempelvis køb af tøj og medicin. Indkøb til mandens særlige behov er ikke omfattet af § 11.

Ved vurderingen af, om en retshandel er omfattet af § 11, tages der hensyn til, hvad der er sædvanligt for en familie med tilsvarende social og økonomisk standard, navnlig familiens indtægts- og formueforhold.

En retshandel, der er omfattet af § 11, binder den anden ægtefælle i forhold til tredjemand, hvis den er konkret rimelig, idet der ikke pådrages den anden ægtefælle en større forpligtelse, end denne skulle bære efter lovens § 2 om ægtefællernes gensidige forsørgelsespligt (se punkt 3.7.1.). Det samme gælder, hvis retshandlen ikke er konkret rimelig, men tredjemand hverken indså eller burde indse dette, jf. § 11, stk. 3.

Hver ægtefælle er således legitimeret over for omverdenen til at optræde også på den anden ægtefælles vegne, selv om ægtefællen derved overskrider, hvad denne over for den anden ægtefælle virkelig var beføjet til at gøre.

Fælleshæftelsen efter § 11 ophører, når ægtefællerne ophæver samlivet på grund af uoverensstemmelse eller bliver separeret eller skilt.

Hvis en ægtefælle misbruger sin ret efter § 11, kan statsforvaltningen efter § 12 på den anden ægtefælles begæring fratage den misbrugende ægtefælle retten efter § 11. Statsforvaltningens afgørelse skal tinglyses i personbogen for at kunne gøres gældende mod en tredjemand i god tro. Bestemmelsen er kun i meget begrænset omfang anvendt i praksis.

3.5.1.4. En ægtefælles ret til at handle på den anden ægtefælles vegne (retsvirkningslovens § 13)

Det fremgår af retsvirkningslovens § 13, at hvis en ægtefælle under samlivet ved fravær eller sygdom er forhindret i at varetage sine anliggender, kan den anden ægtefælle, for så vidt ingen anden har bemyndigelse hertil, foretage, hvad der ikke uden ulempe kan opsættes, derunder oppebære indtægter og, hvor det for familiens underhold er uomgængeligt nødvendigt, foretage afhændelser eller pantsættelser. Fast ejendom kan dog i intet tilfælde afhændes eller pantsættes uden statsforvaltningens samtykke.

Bestemmelsen gælder efter sit indhold alene, mens samlivet består, og anvendelse af den forudsætter, at ingen anden har bemyndigelse (f.eks. en fuldmagt) til at handle på den fraværende eller syge ægtefælles vegne.

En ægtefælle anses ikke for at være forhindret i at varetage sine anliggender, hvis den pågældende er i fængsel, på hospital eller institution eller på udlandsrejse, i det omfang det er muligt komme i kontakt med den pågældende ægtefælle med henblik på at få samtykke til den omhandlede retshandel, eventuelt pr. telefon eller e-mail.

Bestemmelsen omhandler både ægtefællens bemyndigelse i forhold til den anden ægtefælle til at handle på dennes vegne og legitimation til at handle i forhold til tredjemand.

Den rådende ægtefælle bliver ikke selv forpligtet ved retshandlen efter § 13, medmindre vedkommende har givet tredjemand grund til at tro, at denne ville forpligte sig selv, eller retshandlen falder ind under § 11 (se punkt 3.5.1.3.).

§ 13, 1. pkt., er en speciel udformning af den almindelige grundsætning om negotiorum gestio, hvorefter enhver kan foretage dispositioner på en andens vegne, hvis denne er forhindret i selv at varetage sine interesser, og handlingen er nødvendig for at afværge en truende skade eller begrænse en påbegyndt skade. Bestemmelsen er dog mere vidtgående end negotiorum gestio, idet den anden ægtefælle kan disponere ikke blot, når handlingen er nødvendig, men også når den ikke uden ulempe kan opsættes.

3.5.1.5. Aftaler med tredjemand om erhvervsløsøre

Det fremgår af retsvirkningslovens § 14, at hvis løsøre, som er undergivet den ene ægtefælles rådighed, med dennes samtykke er inddraget til benyttelse i en erhvervsvirksomhed, som drives af den anden ægtefælle, bliver retshandler, som denne foretager vedrørende sådant løsøre, bindende for den førstnævnte

ægtefælle, medmindre tredjemand indså eller burde indse, at den anden ægtefælle var uberettiget til at indgå retshandelen.

Reglen medfører, at hvis en ægtefælle har overladt sit løsøre til den anden ægtefælle til brug for denne ægtefælles erhvervsvirksomhed, bliver en tredjemand, som i god tro indgår en aftale med den ægtefælle, der bruger løsøret, om f.eks. at købe det, beholde løsøret, retligt ejer af løsøret, og den ægtefælle, der ejer løsøret, kan således ikke kræve at få det tilbage.

Bestemmelsen giver ikke brugerægtefællens kreditorer mulighed for at foretage udlæg i løsøret.

Bestemmelsen stiller ikke krav om, at løsøret er kommet tredjemand i hænde. Aftalen bliver således bindende for ejerægtefællen, selv om tredjemand ikke har fået løsøret overgivet.

Bestemmelsen omfatter eksempelvis landbrugsmaskiner, inventar eller råvarer, der er udlånt til anvendelse i den anden ægtefælles landbrugsvirksomhed, fabrik, kontor eller butik. Det er en forudsætning, at den pågældende løsørestand er overladt ægtefællen til benyttelse af mere varig karakter.

Bestemmelsen er begrundet i, at der består et så nært økonomisk fællesskab mellem ægtefæller, at det ville være urimeligt i forhold til tredjemand, hvis den ægtefælle, der har givet den anden ægtefælle udseende af at være dispositionsberettiget ved at overlade sine ejendele til brug i den anden ægtefælles erhvervsvirksomhed, skulle kunne vælte tabet ved uberettigede dispositioner over på tredjemand.

Reglen vedrører alene ægtefællens legitimation til at handle i forhold til tredjemand. Det afhænger af ægtefællernes indbyrdes aftale, om den ægtefælle, der indgik aftalen med tredjemand, var bemyndiget hertil.

§ 14 finder også anvendelse, selvom samlivet mellem ægtefællerne er ophævet på grund af uoverensstemmelse.

Bestemmelsen finder anvendelse, uanset om der er delingsformue eller særeje i ægteskabet.

Der ses ikke at foreligge trykt retspraksis vedrørende bestemmelsen.

3.5.1.6. Ægtefællers forsørgelsespligt

Retsvirkningsloven indledes med i § 1, at fastslå, at mand og hustru skal være hinanden til støtte og i fællesskab varetage familiens tarv. Bestemmelsen uddybes i lovens § 2 om ægtefællers gensidige privatretlige forsørgelsespligt. Efter denne bestemmelse påhviler det mand og hustru gennem pengeydelse, gennem virksomhed i hjemmet eller på anden måde at bidrage, hver efter sin evne, til at skaffe familien det underhold, som efter ægtefællernes livsvilkår må anses for passende. Til underholdet henregnes, hvad der udkræves til husholdningen og børnenes opdragelse såvel som til fyldestgørelse af hver ægtefælles særlige behov.

Bestemmelsen regulerer efter sin ordlyd også forsørgelsespligt over for ægtefællernes børn. Denne forsørgelsespligt er dog i dag reguleret ved lov om børns forsørgelse.

Omfanget af forsørgelsen bestemmes efter et skøn over ægtefællernes forhold ud fra, hvad der efter ægtefællernes livsvilkår er passende. Forsørgelsespligten omfatter navnlig bolig, opvarmning og andet energiforbrug, transport, forsikringer, mad, rengøring m.v. Ægtefællerne aftaler selv den indbyrdes fordeling af familiens udgifter.

En ægtefælle kan opfylde sine forpligtelser efter § 2 ikke blot ved pengeydelse, men også på anden måde, f.eks. ved arbejde i hjemmet, pasning af børnene eller arbejde i en virksomhed, som den anden

ægtefælle ejer. Den ene ægtefælles arbejde i hjemmet sidestilles efter § 2 med den anden ægtefælles indsats på andre områder. Forsørgelsespligten kan også opfyldes ved forbrug af opsparede midler eller formue.

En ægtefælles særlige behov omfatter f.eks. indkøb af tøj, medicin, tandlæge- og lægeregninger, for- eningskontingenter, ferie, fritidsaktiviteter lomme penge m.v.

Opfylder en ægtefælle ikke sin forsørgelsespligt efter § 2, kan den anden ægtefælle anmode statsforvalt- ningen om at pålægge den ægtefælle, der ikke opfylder sin forsørgelsespligt, at betale ægtefællebidrag efter bestemmelserne i §§ 5,6 og 8. Der henvises til punkt 3.23.

Retsvirkningslovens § 3 indebærer en pligt for en ægtefælle til om nødvendigt at give den anden ægtefælle penge. Det fremgår således af bestemmelsen, at hvis udgifterne til en ægtefælles særlige behov og udgifterne ved de hverv, som han efter skik og brug og ægtefællernes forhold har at varetage for familiens underhold, ikke kan dækkes af de bidrag, han selv skal yde ifølge § 2, er den anden ægtefælle pligtig at overlade ham de fornødne pengemidler i passende beløb ad gangen. Dette gælder dog ikke, hvis en anden ordning er påkrævet, fordi ægtefællen har vist sig uskikket til at forvalte penge, eller fordi andre særlige grunde foreligger.

Hvis ægtefællen er "uskikket til at forvalte penge", gælder § 3 ikke. Med ordene "andre særlige grunde" tænkes på sygdom og lignende.

Det følger af § 4, at midler, der efter §§ 2 og 3 overlades en ægtefælle til fyldestgørelse af denne ægtefælles særlige behov, betragtes, som om han selv havde indført det i fællesboet.

3.5.1.7. Overførsel af formue mellem ægtefæller

Har en ægtefælle overført penge til den anden ægtefælle eller afholdt udgifter for denne, kan det være vanskeligt at afgøre, om der var tale om opfyldelse af forsørgelsespligten efter § 2, et lån eller en gave.

Ved afholdelse af udgifter for den anden ægtefælle kan der også være tale om en disposition, der kan give den ægtefælle, der afholder udgiften, et krav mod den anden ægtefælle efter almindelige formueretlige regler. Det kan eksempelvis være tilfældet, hvis en ægtefælle har betalt for en ombygning af den anden ægtefælles ejendom, hvilket efter almindelige formueretlige regler kan give ægtefællen et krav svarende til den anden ægtefælles berigelse.

Afgørelse af, om der er tale om forsørgelse, gave, lån eller formueretlig disposition kan have betydning i forhold til ægtefællernes kreditorer og i ægtefællernes indbyrdes forhold.

Ved formuedeling er det på grund af ligedelingsreglen som udgangspunkt uden betydning, om et overført beløb var f.eks. gave eller lån. Det kan dog have betydning, hvis en ægtefælles delingsformue er negativ.

I forhold til kreditorerne kan det have betydning, om det overførte var en gave, som kan søges omstødt, eller et lån, idet långivers kreditorer vil kunne gøre udlæg i långivers krav mod den anden ægtefælle, der skal betale lånet tilbage.

I forhold til kreditorerne kan det endvidere have betydning, om det overførte er gave eller opfyldelse af forsørgelsespligt. Dette kan f.eks. opstå i situationer, hvor en insolvent ægtefælle løbende har overført hele eller hovedparten af sin indtægt til den anden ægtefælle, der ejer af familiens hus og bil m.v. I det omfang det overførte samlet set overstiger, hvad der følger af forsørgelsespligten, er der tale om en gave, navnlig hvis modtageren i den pågældende periode har opsparet væsentlige beløb. En sådan gave, der består af summen af den del af det overførte, der ligger ud over forsørgelsen, vil kunne søges omstødt.

De nævnte spørgsmål må afgøres ud fra en konkret vurdering, hvor det først vurderes, om de overførte værdier kan rummes inden for forsørgelsesbegrebet. Kan de ikke det, må det vurderes, om ægtefællerne i deres indbyrdes aftaler eller adfærd har givet udtryk for, at det overførte var enten en gave eller et lån.

3.5.1.8. Offentligretlig forsørgelse

Pligten efter retsvirkningslovens § 2 til at forsørge sin ægtefælle gælder ikke kun i forhold til ægtefællen, men også i forhold til det offentlige. Dette indebærer bl.a., at det offentlige kan indtræde i en ægtefælles krav på bidrag, hvis ægtefællen f.eks. har modtaget kontanthjælp som følge af den anden ægtefælles manglende opfyldelse af sin forsørgelsespligt.

Den offentligretlige forsørgelsespligt følger af § 2, stk. 1, i aktivloven, hvorefter enhver mand og kvinde i forhold til det offentlige har ansvar for at forsørge sig selv, sin ægtefælle og sine børn under 18 år.

Ansaret over for det offentlige til at forsørge sin ægtefælle ophører efter stk. 2 ved separation eller skilsmisse.

Efter aktivlovens § 97, stk. 1, indtræder det offentlige i bidragsmodtagerens krav på ægtefællebidrag fra den anden ægtefælle (bidragsbetaleren), når bidragsmodtageren har modtaget hjælp til forsørgelse.

Det offentlige indtræder efter stk. 2 endvidere i retten til at kræve ægtefællebidrag fastsat eller kræve et ægtefællebidrag forhøjet. Ved fastsættelsen eller forhøjelsen af bidrag kan vedkommende myndighed tilsidesætte en aftale om bidrag, der må anses indgået med det formål at hindre det offentlige i at indtræde i retten.

3.5.1.9. Overladelse af løsøre

Retsvirkningsloven indeholder i § 7, stk. 1, en bestemmelse om at pålægge den ene ægtefælle at overlade løsøre til den anden ægtefælle. Det fremgår af bestemmelsen, at statsforvaltningen i de tilfælde, der fremgår af lovens § 6 (se punkt 3.23.1.1.), og i det omfang, hvori det efter ægtefællernes livsvilkår og de øvrige omstændigheder må anses for passende, på begæring kan pålægge den ene ægtefælle at overlade den anden ægtefælle brugen af løsøre, som ved samlivets ophør hørte til det fælles bohave eller til den anden ægtefælles arbejdsredskaber.

Efter § 7, stk. 2, kan brugsretten over løsøre, der herefter er udleveret en ægtefælle til benyttelse, ikke anfægtes ved aftale mellem tredjemand og den anden ægtefælle. Efter stk. 3 kan den brugsberettigede ægtefælle kræve sig indsat i besiddelsen ved en umiddelbar fogedforretning efter reglerne herom i retsplejeloven.

Pålæg til den ene ægtefælle om at overlade den anden ægtefælle brugen af løsøre kan betragtes som en midlertidig foranstaltning, indtil det ved separation eller skilsmisse er aftalt eller afgjort, hvem der skal udtage det nævnte løsøre. Reglen medfører kun, at den pågældende ægtefælle får brugsret over det pågældende løsøre.

Bestemmelsen omfatter ikke en bolig, heller ikke en bolig i en ejendom som den anden ægtefælle ejer.

Det antages, at brugsretten ophører ved separation og skilsmisse.

Afgørelser efter § 7 træffes af statsforvaltningen. Der henvises til punkt 3.24.

3.5.1.10. En ægtefælles adgang til oplysninger om den anden ægtefælles økonomiske forhold

Det fremgår af retsvirkningslovens § 10, at ægtefæller er pligtige at give hinanden de oplysninger om deres økonomiske forhold, som kræves til bedømmelse af deres underholdspligt.

Bestemmelsen giver ikke adgang til at kræve oplysninger fra udenforstående eller fra myndigheder.

En ægtefælle kan således ikke efter bestemmelsen få oplysninger om den anden ægtefælles løn- og ansættelsesforhold fra dennes arbejdsgiver. Ægtefællen kan heller ikke få oplysninger om den anden ægtefælles forhold fra bank eller forsikringsselskab, heller ikke under en privat formuedeling i forbindelse med separation eller skilsmisse.

Ikke-overholdelse af bestemmelsen er ikke sanktioneret.

En yderligere bestemmelse om oplysningspligt findes i retsvirkningslovens § 22, hvorefter en ægtefælle kan forlange, at den anden ægtefælle deltager i oprettelsen af en fortegnelse over, hvilke dele af fællesboet enhver af dem råder over, og hvad der måtte høre til enhvers særeje. Retten afgør efter samtlige foreliggende omstændigheder, hvilken beviskraft der i givet fald bør tillægges fortegnelsen.

Heller ikke nægtelse af medvirken til udarbejdelse af en sådan fortegnelse er sanktioneret, og bestemmelsen anvendes næppe i praksis.

Efter § 18 i skatteforvaltningsloven (se lovbekendtgørelse nr. 1267 af 12. november 2015) har ægtefæller og forhenværende ægtefæller hver især ret til ved henvendelse til told- og skatteforvaltningen at få oplyst indholdet af den anden ægtefælles selvangivelse og ansættelse af indkomst- eller ejendomsværdiskat for indkomstår, hvori de var ægtefæller og samlevende.

Efter bestemmelsen har en ægtefælle adgang til følgende oplysninger:

- Opgørelse af den skattepligtige indkomst, herunder opgørelse af personlig indkomst, fradrag i personlig indkomst, kapitalindkomst og ligningsmæssige fradrag.
- Skatteberegning.
- Beregning af ejendomsværdiskat.
- Skattekommune og kirkeskat.
- Formueopgørelse, som består af:
 - Indestående i pengeinstitutter, obligationer, pantebreve.
 - Gæld til realkredit, reallån, pengeinstitutter.
 - Rentebærende gæld til Inddrivelsesmyndigheden.
 - Ejendomsværdi af danske ejendomme.
 - Kursværdi af aktier optaget til handel på et reguleret marked/investeringsbeviser.
- Oplysninger om indbetalinger til ATP.
- Resultat af skatteberegningen, herunder oplysninger om udbetaling af overskydende skat, samt betalingstidspunkter for restskat.

3.5.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser

3.5.2.1. Ægtefællers råderet, aftaleret og gældshæftelse

Retsvirkningslovsudvalget foreslår ikke indholdsmæssige ændringer af bestemmelserne i retsvirkningslovens § 16, stk. 1, om særråden og § 25 om sær hæften.

3.5.2.2. Fælles hæftelse (retsvirkningslovens §§ 11 og 12)

Om hæftelsesbestemmelsen i retsvirkningslovens § 11 har Retsvirkningslovsudvalget anført, at den navnlig havde til formål at lette den hjemmearbejdende hustrus mulighed for at foretage daglige indkøb til husholdningen på kredit.

Udvalget har videre anført, at den daglige husholdnings indkøb i dag navnlig er baseret på kontanthandel, herunder ved betaling med betalingskort, og den tilbageværende kreditgivning ydes især af stormagasiner

og benzinkæder m.v., for hvem § 11 næppe spiller nogen rolle for viljen til at yde kredit. Der er ved kreditgivning sjældent interesse for ægteskabelig status, men kreditgiver anmoder typisk om oplysning om husstandsindkomst, uanset om der er tale om gifte eller ugifte samlevende.

Udvalget har anført, at kredit i dag navnlig ydes i forbindelse med håndværkeres reparationsarbejde af husholdningsmaskiner og ejendomme. Det praktiske behov, der i givet fald måtte være for en regel om fælleshæftelse, består således næppe i forhold til indkøb til husholdningen, men snarere i forbindelse med udgifter til eksempelvis reparationer i det fælles hjem, som hovedsageligt falder uden for bestemmelsens anvendelsesområde.

Udvalget har på den baggrund overvejet, om fælleshæftelsen i § 11 bør udvides til at omfatte andre former for køb på kredit, eksempelvis håndværkerudgifter. Sådanne udgifter kan imidlertid dreje sig om meget betydelige beløb, og inddragelse af dem i bestemmelsen ville indebære et betydeligt brud med princippet om, at man kun hæfter for sin egen og ikke sin ægtefælles gæld. Hertil kommer, at formålet med bestemmelsen har været at sikre en ægtefælles mulighed for at købe på kredit og ikke at sikre kreditorer en yderligere skyldner, som de ikke selv har efterspurgt ved aftalens indgåelse. En håndværker, der lægger vægt på, at begge ægtefæller hæfter for gælden, må sikre sig begge ægtefællers underskrift på aftalen.

På den baggrund finder udvalget ikke grundlag for at udvide anvendelsesområdet for § 11, og det er herefter udvalgets opfattelse, at der ikke længere er behov for § 11 og dermed heller ikke for den tilknyttede bestemmelse i § 12.

3.5.2.3. En ægtefælles ret til at handle på den anden ægtefælles vegne (retsvirkningslovens § 13)

For så vidt angår retsvirkningslovens § 13 om en ægtefælles ret til at handle på den anden ægtefælles vegne er det Retsvirkningslovsudvalgets opfattelse, at den kun sjældent anvendes, og at det er vanskeligt at føre bevis for, at betingelserne for at handle på den anden ægtefælles vegne er opfyldt. Udvalget mener derfor, at § 13 bør ophæves.

I stedet peger udvalget på, at der kan beskikkes en midlertidig værge for den fraværende eller syge ægtefælle efter værgemålslovens § 49. Efter denne bestemmelse kan der, når nogen på grund af fravær midlertidigt er forhindret i at varetage sine anliggender, og hvis der er et øjeblikkeligt behov herfor, beskikkes en værge til, så længe forhindringen består, at varetage den pågældendes anliggender i nærmere angivet omfang.

3.5.2.4. Aftaler med tredjemand om erhvervsløsøre (retsvirkningslovens § 14)

Efter Retsvirkningslovsudvalgets opfattelse er den praktiske anvendelse af bestemmelsen i § 14 om aftaler med tredjemand om erhvervsløsøre meget begrænset. Udvalget ønsker dog ikke at ændre gældende rets beskyttelse af den godtroende tredjemand, og det er ikke udvalgets opfattelse, at de almindelige aftaleretlige regler om fuldmagter med sikkerhed fuldt ud kan rumme anvendelsesområdet for § 14. Det er derfor udvalgets opfattelse, at bestemmelsen i § 14 bør bevares.

3.5.2.5. Forsørgelsespligt

Efter udvalgets opfattelse er forsørgelsespligten en grundlæggende del af ægteskabet som institution. Det er ikke tilstrækkeligt for at konstituere et egentligt økonomisk fællesskab, at det formentlig for de fleste ægtefæller er en naturlig del af samlivet, at man bidrager til begges forsørgelse. Med henblik på at skabe sikkerhed og tryghed i forhold til forsørgelsen mellem ægtefællerne mener udvalget, at det er vigtigt, at det er en egentlig retlig forpligtelse, der fører frem til dette økonomiske fællesskab.

Udvalget er opmærksomt på, at ægtefællernes privatretlige forsørgelsespligt er en grundlæggende forudsætning for den offentligretlige forsørgelsespligt. Allerede af den grund vil en ophævelse eller indskrænkning af ægtefællernes forsørgelsespligt næppe kunne gennemføres.

Udvalget finder derfor ikke, at der er behov for grundlæggende ændringer i de eksisterende regler om ægtefællers forsørgelsespligt i retsvirkningslovens § 2.

Udvalget har overvejet reglerne om forsørgelse, mens ægtefællerne lever sammen, eller hvis samlivet er ophævet, uden at der foreligger uoverensstemmelse. Det er udvalgets klare opfattelse, at den gensidige forsørgelsespligt under samlivet også skal gælde i fremtiden. Udvalget mener, at denne pligt er – og fortsat skal være – én af de centrale retsvirkninger af at indgå ægteskab. Udvalget er desuden af den opfattelse, at den privatretlige forsørgelsespligt fortsat skal gå forud for offentligretlig forsørgelse. Det betyder, at de socialretlige regler først bliver relevante, hvis der ikke er mulighed for, at forsørgelsen kan rummes ægtefællerne imellem. Udvalget finder således ikke behov for at foreslå ændringer i de grundlæggende regler om forsørgelsespligt.

Om fastsættelse af ægtefællebidrag henvises til punkt 3.23.

Den gældende lovs § 3 foreslår udvalget dog ikke videreført. Efter denne bestemmelse er der pligt til at overføre penge til en ægtefælle, der ikke selv har tilstrækkelige midler, medmindre denne har vist sig uskikket til at forvalte penge, eller fordi andre særlige grunde foreligger. Bestemmelsen havde til formål at sikre, at en hjemmearbejdende ægtefælle ikke helt skulle kunne nægtes adgang til penge. Denne situation vil ifølge udvalget næppe forekomme i dag.

Heller ikke sontringen i § 4 mellem bidrag til en ægtefælles "særlige behov" og anden forsørgelse foreslår udvalget opretholdt, men udvalget foreslår dog den del af bestemmelsen, hvorefter hvad en ægtefælle modtager fra den anden som forsørgelse, tilhører modtageren, videreført.

3.5.2.6. Overladelse af løsøre

Udvalget foreslår retsvirkningslovens § 7 om pligt til at overlade løsøre ophævet, idet bestemmelsen næppe har nogen praktisk betydning i dag.

3.5.2.7. En ægtefælles adgang til oplysninger om den anden ægtefælles økonomiske forhold

For så vidt angår ægtefællernes indbyrdes oplysningspligt, finder udvalget, at det er af stor betydning for ægtefællernes mulighed for at varetage familiens interesser, at de har kendskab til hinandens økonomiske forhold. Også i forbindelse med en formuedeling er det vigtigt for en ægtefælle at kende den anden ægtefælles økonomiske forhold for at kunne overskue sin egen situation.

Udvalget finder således, at oplysningspligten bør være generel og omfatte alle økonomiske forhold.

Oplysningspligten bør ikke kun omfatte de oplysninger, der er nødvendige for bedømmelse af underholdspligt, jf. den gældende bestemmelse i § 10.

Udvalget har overvejet ægtefællernes muligheder for at indhente oplysninger om hinandens økonomiske forhold. Efter gældende ret har ægtefællerne således ifølge skatteforvaltningslovens § 18 ved henvendelse til SKAT mulighed for at få oplysning om den andens selvangivelser og årsopgørelser. Ægtefællerne har derimod ikke adgang til den anden ægtefælles skattemappe. Udvalget finder, at en ægtefælles ret til at få oplysninger om den anden ægtefælles skatteforhold bør udvides til også at omfatte de formueoplysninger, som indberettes til SKAT, herunder om indeståender i pengeinstitutter, fast ejendom, pensionsindbetalinger, biler, gæld m.v.

Udvalget finder, at det bør være muligt for ægtefællerne at få denne adgang elektronisk ved at have adgang til hinandens skattemapper. Adgangen til at søge oplysninger vil typisk være aktuel i forbindelse med separation eller skilsmisse. Her har ægtefællerne efter gældende ret mulighed for at få oplysning om den andens aktiver og passiver ved at anmode om et vejlednings- og forligsmøde i skifteretten efter ægtefælleskiftelovens § 11. Herefter har den anden ægtefælle pligt til at give disse oplysninger, og skifteretten kan indhente dem fra offentlige myndigheder, hvis ægtefællen ikke selv giver oplysningerne. Hvis ægtefællerne selv havde elektronisk adgang til oplysningerne, ville det efter udvalgets opfattelse formentlig kunne spare nogle henvendelser til skifteretten.

Endelig finder udvalget, at retsvirkningslovens § 22 om pligt til at medvirke til udarbejdelsen af en fortegnelse over særeje og delingsformue bør opretholdes. For at give et fyldestgørende billede af ægtefællernes økonomiske forhold og resultatet af en eventuel formuedeling, finder udvalget, at fortegnelsen bør udvides til at omfatte gæld, herunder om gælden hører til særeje eller til delingsformuen, og til at omfatte anden formue end særeje, der kan holdes uden for delingen, herunder arv og gave, erstatningsbeløb m.v.

3.5.2.8. Gaver til tredjemand

Retsvirkningslovsudvalget mener, at der er behov for mulighed for at omstøde en gave, som den ene ægtefælle har givet tredjemand til skade for den anden ægtefælle, hvis gavemodtageren vidste eller burde vide dette. En sådan omstødelsesadgang vil navnlig være relevant ved gaver til en ny partner tæt på ægteskabets opløsning.

Udvalget finder ikke, at det bør være en betingelse for omstødelse, at ægtefællernes formue deles.

For så vidt angår fristerne for anlæggelse af omstødelsessag, foreslår udvalget, at fristen fra ægtefællens kendskab til gaven bør være 1 år svarende til arvelovens omstødelsesregler i §§ 31 og 32 om omstødelse af gave fra den længstlevende ægtefælle, der sidder i uskiftet bo, når gaven stod i misforhold til boets formue.

For så vidt angår den absolutte frist fra gavens fuldbyrdelse, foreslår udvalget en frist på 3 år. Baggrunden herfor er hensynet til tredjemand, der skal kunne indrette sig i tillid til gaven. Fristen er kortere end 5 års fristen i arvelovens §§ 31 og 32, da en ægtefælle har bedre muligheder for at opdage en omstødelig gave, end den førstafdøde ægtefælles arvinger har for at opdage, at den længstlevende ægtefælle har givet tredjemand en omstødelig gave.

3.5.3. Børne- og Socialministeriets overvejelser

Børne- og Socialministeriet er enig med Retsvirkningslovsudvalget i, at bestemmelserne i retsvirkningslovens § 16, stk. 1, (særråden) og § 25 (særhæften) videreføres uden indholdsmæssige ændringer, og at bestemmelsen om særråden suppleres med en bestemmelse om aftaler mellem ægtefæller. Der er tale om grundlæggende elementer i formueordningen, som der ikke ses at være behov for at ændre.

Ministeriet mener som udvalget, at lovens § 2 om forsørgelsespligt bør videreføres, men at bestemmelsen bør koncentrerer om ægtefællernes gensidige forsørgelsespligt. De dele af lovens § 2, der beskriver ægtefællernes indbyrdes økonomiske forhold, herunder hvordan forsørgelsespligten opfyldes under ægteskabet og niveauet for forsørgelsespligten ("det underhold, som efter ægtefællernes livsvilkår må anses for passende"), foreslås ikke videreført. Det samme gælder den del af bestemmelsen, der fastlægger, at der til "underholdet henregnes, hvad der udkræves til husholdningen og børnenes opdragelse såvel som til fyldestgørelse af hver ægtefælles særlige behov".

Det er ministeriets opfattelse, at disse bestemmelser har karakter af programerklæringer om, hvordan ægtefæller skal indrette deres indbyrdes økonomiske forhold og praktisk organisere deres ægteskabelige

samliv, og at dette hører under privatlivets forhold. Herefter er der ikke heller ikke behov for at videreføre retsvirkningslovens § 1, hvorefter mand og hustru skal være hinanden til støtte og i fællesskab varetage familiens tarv.

Lovens § 2 indeholder også en indirekte forsørgelsespligt for en ægtefælle over for "familien", herunder særbørn, plejebørn og andre familiemedlemmer, der er en del af husstanden. Forsømmelse af forsørgelsen af disse medlemmer sanktioneres ikke, hvorfor forsørgelsespligten er uden reelt indhold. Det foreslås derfor, at § 2 om pligten til at forsørge familien ikke videreføres.

Som beskrevet i punkt 3.5.1.7. har forsørgelsespligten over for andre familiemedlemmer end ægtefælle og egne børn betydning for vurdering af karakteren af en overførsel af midler fra den ene ægtefælle til den anden. Eksempelvis kan det være afgørende for en sag om omstødelse af gaver fra den ene ægtefælle til den anden ægtefælle, om midler er blevet overført til rimelig forsørgelse af den anden ægtefælle og denne ægtefælles særbørn, eller om overførslen af midlerne helt eller delvist har indeholdt et omstødeligt gaveelement. Der er imidlertid ikke behov for en generel regel om forsørgelsespligt over for familien for at tage højde for dette i de bestemmelser, hvor det er relevant. Beskrivelsen af gave, forsørgelse m.v. i punkt 3.5.1.7. videreføres således uændret, selvom en generel bestemmelse om forsørgelsespligt ikke videreføres.

Endelig bemærkes, at forsørgelsen af ægtefællernes fælles børn er reguleret af reglerne i lov om børns forsørgelse.

Ministeriet er enig med udvalget i, at bestemmelsen i § 14 om aftaler med tredjemand om erhvervsløsøre bør bevares.

Ministeriet er også enig med udvalget i, at retsvirkningsloven herudover indeholder en række bestemmelser, der har mistet deres praktiske betydning, og som derfor ikke bør videreføres i forslaget til lov om ægtefællers økonomiske forhold. Det drejer sig om § 3 (pligt til at overføre penge til den anden ægtefælle), § 7 (overladelse af løsøre) og §§ 11 og 12 (fælles hæftelse).

Ministeriet støtter også udvalgets forslag om indførelse af mulighed for at omstøde en gave, som den ene ægtefælle har givet tredjemand til skade for den anden ægtefælle. For at undgå, at ordningen forveksles med omstødelse af gaver efter konkursloven, foreslås det, at den anden ægtefælle skal kunne kræve, at tredjemand skal give gaven tilbage. Tilbagegivelse af gaven skal dog være betinget af, at der på grund af gaven er nærliggende risiko for, at den anden ægtefælle ikke vil kunne få dækket sine krav ved en formuedeling, og at tredjemand vidste eller burde vide dette.

Derimod er ministeriet ikke enig i udvalgets forslag om, at retsvirkningslovens § 13 om en ægtefælles adgang til at foretage dispositioner på den anden ægtefælles vegne ikke skal videreføres. Dette skyldes, at det efter ministeriets opfattelse ikke kan udelukkes, at der er behov for en bestemmelse, der giver en ægtefælles adgang til at foretage dispositioner på den anden ægtefælles vegne ud over, hvad der følger af negotiorum gestio. Det bemærkes i den forbindelse, at negotiorum gestio ikke med sikkerhed omfatter alle de dispositioner, der er omfattet af retsvirkningslovens § 13. Endvidere kan en ægtefælle have behov for at kunne disponere i akut opståede situationer, hvor det kan være vanskeligt at få udpeget en værge. Ministeriet foreslår derfor, at der i lovforslaget indsættes en bestemmelse svarende til retsvirkningslovens § 13.

Udvalget har foreslået to nye bestemmelser om oplysningspligt m.v.: gensidig oplysningspligt og oprettelse af en fortegnelse over aktiver og passiver.

Hertil bemærker ministeriet, at manglende overholdelse af den foreslåede gensidige oplysningspligt

ikke er sanktioneret, og det er vanskeligt at se, hvordan manglende overholdelse af en civilretlig oplysningspligt skulle kunne sanktioneres. Derfor finder ministeriet ikke grundlag for at indføre en sådan oplysningspligt.

Ministeriet mener heller ikke, at den nye lov bør indeholde en bestemmelse om oprettelse af en fortegnelse over aktiver og passiver. Dette skyldes, at retsvirkningerne af en fortegnelse, der er udarbejdet efter den foreslåede bestemmelse, ikke er fastlagt. En fortegnelse efter den foreslåede bestemmelse vil eksempelvis kunne være en uformel måde at oprette en ægtepagt på, f.eks. ved at notere i fortegnelsen, at et banklån er brugt til forbedring af et særejeaktiv, således at gælden efter lånet ikke kan fratrækkes i ægtefællens delingsformue. Sådanne formløse aftaler vil kunne underminere kravet i lovforslagets § 18 om aftaler om, hvorvidt gæld skal fratrækkes i delingsformue eller særeje, skal ske ved ægtepagt. Endvidere kan manglende oplysning i en fortegnelse om, at et aktiv er tredjemandsbestemt særeje, ikke medføre, at aktivet ved formuedeling betragtes som delingsformue.

Der er naturligvis ikke noget til hinder for, at parterne opretter fortegnelse over deres aktiver og passiver, men ministeriet finder ikke, at loven bør indeholde bestemmelser om sådanne fortegnelser, der kan forlede ægtefæller til at tro, at de aftaler, der direkte eller indirekte kan være indeholdt i sådanne fortegnelser, er bindende, selvom aftalerne kun er gyldige, når de er indgået ved ægtepagt, jf. punkt 3.7. og 3.8.

Endelig finder ministeriet ikke grundlag for at udvide en ægtefælles adgang til de oplysninger om den anden ægtefælles økonomiske forhold, som skattemyndighederne er i besiddelse af.

3.5.4. Den foreslåede ordning

3.5.4.1. Råderet m.v.

Børne- og Socialministeriet foreslår, at lov om ægtefællers økonomiske forhold indledes med afsnit I, der indeholder almindelige bestemmelser om ægtefællers økonomiske forhold. Det første kapitel i dette afsnit skal indeholde reglerne om ægtefællers råderet, aftaler mellem ægtefæller, gældsansvar og forsørgelsespligt. Kapitlet skal også indeholde bestemmelsen om ligedelingsordningen, jf. punkt. 3.4.4.

Efter den foreslåede § 1, stk. 1, råder en ægtefælle under ægteskabet over sin formue (særråden), uanset om formuen er erhvervet før eller efter indgåelsen af ægteskabet. Samtidig henvises der til de lovbestemte begrænsninger i rådigheden:

- § 1, stk. 2, hvorefter en ægtefælle skal råde over sin formue på en sådan måde, at den ikke utilbørligt forringes til skade for den anden ægtefælle. Der henvises til punkt. 3.17.
- Kapitel 2 om beskyttelsen af familiens helårsbolig. Der henvises til punkt 3.7.
- Kapitel 3 om gaver til og andre aftaler med tredjemand. Der henvises til punkt 3.5.2.4. og 3.5.2.8.

Efter det foreslåede § 1, stk. 3, kan en ægtefælle under samlivet foretage dispositioner, der ikke uden ulempe kan udsættes, hvis den anden ægtefælle er forhindret i at varetage sine interesser på grund af fravær eller sygdom. Dette omfatter også afhændelse og pantsætning, når dette af hensyn til familiens underhold er uomgængeligt nødvendigt. Fast ejendom kan dog ikke afhændes eller pantsættes uden statsforvaltningens tilladelse. Dispositionsadgangen gælder ikke, hvis en anden er bemyndiget til at foretage dispositionen. Bestemmelsen viderefører uden indholdsmæssige ændringer den gældende bestemmelse i retsvirkningslovens § 13.

Ægtefællers ret til under ægteskabet at indgå aftaler med hinanden, give hinanden gaver og pådrage sig forpligtelser over for hinanden fastslås i den foreslåede bestemmelse i § 2. Samtidig henviser bestemmelsen til de lovbestemte fravigelser i aftaleretten:

- § 2, stk. 2, hvorefter ægtefæller ikke ved aftale kan fravige reglerne i lov om ægtefællers økonomiske forhold, medmindre andet følger af loven. Der henvises til punkt 3.8. og 3.9.
- § 2, stk. 3, hvorefter ægtefæller ikke gyldigt kan aftale, at det, som den ene ægtefælle fremtidigt erhverver, uden vederlag skal tilfalde den anden ægtefælle. Der henvises til punkt 3.6.2.3.
- § 64 i konkursloven om omstødelse af gaver mellem ægtefæller. Der henvises til punkt 3.6.

Den foreslåede bestemmelse i § 3 fastslår, at hver ægtefælle under ægteskabet hæfter med sin formue for sine forpligtelser, uanset om forpligtelserne er opstået før eller under ægteskabet.

Ægtefællers pligt at forsørge hinanden følger af den foreslåede bestemmelse i § 4, stk. 1. Efter stk. 2 tilhører de midler m.v., som en ægtefælle modtager fra den anden ægtefælle som forsørgelse, modtageren. Det beror fortsat på en konkret vurdering, om midler, som den ene ægtefælle overfører til den anden ægtefælle, er forsørgelse, gave, lån m.v., jf. punkt 3.5.1.7. Bestemmelsen fastslår blot, at når der er overføres midler til forsørgelse, så tilhører midlerne modtageren. Midlerne er delingsformue, medmindre andet følger af en aftale om særeje efter § 12.

Efter stk. 3 kan statsforvaltningen pålægge en ægtefælle, der ikke opfylder sin forsørgelsespligt efter stk. 1, at betale bidrag til den anden ægtefælle. Reglerne om ægtefællebidrag, der er beskrevet i punkt 3.23., findes i lovforslagets kapitel 16.

3.5.4.2. Gaver til og aftaler med tredjemand

De foreslåede bestemmelser i kapitel 3 om muligheden for at kræve gaver til tredjemand tilbage fra tredjemand og om aftaler med tredjemand om erhvervsløsøre indeholder undtagelser til den foreslåede bestemmelse i § 1 om hver ægtefælles særretten.

Den foreslåede bestemmelse i § 10, stk. 1, regulerer den situation, hvor en ægtefælle har givet tredjemand en gave. Hvis bortgivelsen af gaven medfører nærliggende risiko for, at den anden ægtefælle ikke vil kunne få dækket sine krav ved en formuedeling, og tredjemand (gavemodtageren) vidste eller burde vide dette, giver bestemmelsen den anden ægtefælle mulighed for at kræve, at tredjemand giver gaven tilbage.

Bestemmelsen tager således navnlig sigte på tilfælde, hvor en ægtefælle forærer en betydelig del af sin formue til andre med den virkning, at den anden ægtefælle ikke får andel af formuen ved formuedelingen ved separation eller skilsmisse, men bestemmelsen kan også anvendes ved formuedeling ved gavegivers død.

Efter bestemmelsen gives gaven tilbage til gavegiveren sådan, at den anden ægtefælle kan få dækket sine krav ved formuedelingen i gavegiverens formue.

Efter bestemmelsens stk. 2 skal retssag om krav efter stk. 1 anlægges inden 1 år efter, at den anden ægtefælle har fået kendskab til gaven, og inden 3 år efter det tidspunkt, hvor gaven blev givet. Hvis tinglysning eller anden sikringsakt er nødvendig for, at gavemodtager opnår beskyttelse mod retsforfølgning fra gavegivers kreditorer, anses gaven for givet på det tidspunkt, hvor sikringsakten blev foretaget.

Den foreslåede bestemmelse i § 11 indebærer, at når en ægtefælle har overladt løsøre til brug i den anden ægtefælles erhvervsvirksomhed, bliver den ægtefælle, der ejer løsøret, bundet af aftaler om løsøret, som den anden ægtefælle har indgået med tredjemand. Dette gælder dog ikke, hvis tredjemand vidste eller burde vide, at ægtefællen ikke var berettiget til at indgå aftalen. Når tredjemand i sådanne situationer er i god tro, bliver ejerægtefællen bundet af aftalen. Har tredjemand købt løsøret, bliver tredjemand ejer af det, selvom ejerægtefællen ikke har accepteret salget.

3.6. Gaver mellem ægtefæller

3.6.1. Gældende ret

3.6.1.1. Grundregler for gaver mellem ægtefæller

3.6.1.1.1. Gaver mellem ægtefæller gives ved ægtepagt

Gaver mellem ægtefæller er med visse undtagelser kun gyldige, hvis der er oprettet en ægtepagt herom. Dette fremgår af retsvirkningslovens § 30, stk. 1, 1. pkt., der fastslår, at gaver mellem forlovede, som skal tilfalde modtageren ved ægteskabets indgåelse, og gaver mellem ægtefæller skal ske ved ægtepagt for at være gyldige.

Kravet om, at en gave skal gives ved ægtepagt, er en gyldighedsbetingelse både mellem ægtefællerne og i forhold til deres kreditorer. Manglende ægtepagt har den konsekvens, at gaven er ugyldig. Gavegiverens kreditorer kan derfor gøre udlæg direkte i gaven. Endvidere kan gavegiveren eller dennes arvinger kræve gaven tilbage. Der gælder ikke nogen frist for fremsættelse af indsigelse om ugyldighed og krav om tilbagelevering.

Kravet om ægtepagt gælder, uanset hvilken formueordning ægtefællerne har.

Der er ikke krav om ægtepagt ved en aftale i forbindelse med en formuedeling – heller ikke selv om boet deles skævt til fordel for den ene ægtefælle. Der henvises til punkt 3.15. om aftaler om delingen (bodelingsoverenskomster).

Efter § 30, stk. 1, 2. pkt., gælder ægtepagtskravet ikke sædvanlige gaver, hvis værdi ikke står i misforhold til gavegiverens kår, og kravet gælder heller ikke gaver, som består i livsforsikring, overlevelserente eller lignende forsørgelse, som sikres den anden ægtefælle.

Sædvanlige gaver omfatter almindelige lejlighedsgaver til jul, fødselsdag m.v., men der stilles ikke krav om, at der har været en ydre anledning til at give gaven. Det beror bl.a. på ægtefællernes økonomiske forhold, samt hvad de tidligere har givet hinanden som gaver, om en gave er sædvanlig, og om værdien står i misforhold til gavegiverens kår. Er gavegiveren insolvent, skærpes kravene til, at gaven er sædvanlig.

Det er uafklaret, om gaver i form af livsforsikringer, overlevelserenter eller lignende forsørgelse, som sikres den anden ægtefælle, kræver ægtepagt i de få situationer, hvor beløb fra disse ordninger kommer til udbetaling i gavegivers levende live. Det taler for, at sådanne gavedispositioner ikke kræver ægtepagt, at gavegivers kreditorers interesser er beskyttet af reglerne i forsikringsaftalelovens § 117, og at hensynet til ægtefællerne selv ikke kan bære et krav om ægtepagt.

Det følger af forsikringsaftalelovens § 117, stk. 1, at når en forsikringstager kommer under konkurs, og forsikringstageren i løbet af de sidste 3 år inden fristdagen til betaling af præmier har anvendt et beløb, der var uforholdsmæssigt stort efter forsikringstagerens formue tilstand på det tidspunkt, hvor betalingen fandt sted, kan konkursboet overfor forsikringsselskabet forlange, at det for meget erlagte indbetales i boet, for så vidt det kan udredes af forsikringens tilbagekøbsværdi eller, såfremt en sådan ikke findes, af kapitalværdien af den fripolice, hvortil forsikringstageren ville have ret på grundlag af de stedfundne betalinger. Efter bestemmelsens stk. 3 gælder dette, uanset om der er indsat en begunstiget, og uanset om forsikringstageren har forpligtet sig til ikke at tilbagekalde begunstigelsen. Hvis den begunstigede har erlagt vederlag for indsættelsen, er den begunstigede berettiget til af boet at kræve dette tilbage. Har den begunstigede oppebåret forsikringssummen, kan boet gøre kravet gældende mod den begunstigede.

Selvom en gave er givet ved ægtepagt, og gaven dermed er gyldig, kan gavegivers kreditorer i visse tilfælde gøre krav gældende over for modtageren. Der henvises til punkt 3.6.1.2. om kreditorers krav på tilbagebetaling m.v. af værdien af gyldige gaver mellem ægtefæller.

3.6.1.1.2. Gave i form af deling af overskud

Efter retsvirkningslovens § 31 kan en ægtefælle, hvis indtægter i løbet af et kalenderår har givet overskud, inden udløbet af det følgende år uden ægtepagt vederlagsfrit overdrage indtil halvdelen af overskuddet til den anden ægtefælle. Overdragelsen har dog kun gyldighed mod overdragerens (gavegiverens) kreditorer, hvis gavegiveren i et underskrevet dokument har angivet overskuddets størrelse, og gavegiveren har beholdt utvivlsomt tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser.

Det fremgår ikke af bestemmelsen, hvordan overskuddet skal beregnes, men det antages, at gavegiverens angivelse af overskuddets størrelse må respekteres inden for vide rammer.

Mellem ægtefællerne og i forhold til deres arvinger er overførsel af overskud gyldig uden ægtepagt eller overholdelse af andre formkrav. Hensynet til gavegiverens kreditorer varetages ved den strengt formulerede solvensbetingelse om, at giveren skal have beholdt utvivlsomt tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser. Bevisbyrden herfor påhviler ægtefællerne. Desuden er det et krav, at der udfærdiges et dokument, som angiver beløbets størrelse. Hvis ikke begge disse betingelser er opfyldt ved overdragelsen, er overdragelsen ugyldig over for gavegiverens kreditorer. Det betyder, at kreditorerne – uanset hvornår kravet er opstået – kan kræve dispositionen tilsidesat.

3.6.1.1.3. Bevis for at en gave ikke krævede ægtepagt

Retsvirkningslovens § 32 indeholder en bestemmelse om bevisbyrden ved gaver mellem ægtefæller, der ikke er givet ved ægtepagt. Efter bestemmelsen kan en aftale om overdragelse af ejendele fra den ene ægtefælle til den anden ægtefælle, som ægtefællerne har indgået uden ægtepagt, alene gøres gældende overfor gavegiverens kreditorer, såfremt det godtgøres, at der til dens gyldighed ikke krævedes ægtepagt.

Reglen indeholder to formodninger: At en overførsel mellem ægtefællerne er en gave, og at der til denne gave kræves ægtepagt.

Det er op til ægtefællerne at bevise, at en overførsel ikke var en gave, men derimod f.eks. bidrag til forsørgelsen af den anden ægtefælle m.v. eller led i en gensidig bebyrdende aftale (f.eks. tilbagebetaling af et lån).

Hvis overførslen var en gave, skal ægtefællerne bevise, at den ikke krævede ægtepagt, fordi den var "sædvanlig" (§ 30, stk. 1) eller overskudsdeling (§ 31).

3.6.1.1.4. Gave i form af fremtidige erhvervelser

Efter § 30, stk. 2, kan ægtefæller ikke gennem ægtepagt eller på anden måde gyldigt aftale, at det, som den ene ægtefælle fremtidigt erhverver, uden vederlag skal tilfalde den anden ægtefælle. Bestemmelsen skal primært sikre, at overdrageren ikke bringer sine effekter i ly for sine kreditorer hos den anden ægtefælle, men bestemmelsen beskytter også den svagere part i et ægteskab mod uoverskuelige dispositioner.

Det er uafklaret, om bestemmelsen hindrer, at ægtefæller ved ægtepagt aftaler, at hvad ægtefællerne fremtidigt erhverver af indbo, skal tilfalde den ene af dem.

3.6.1.2. Tilbagebetalingskrav ved gyldige gaver

3.6.1.2.1. Tilbagebetalingskrav efter retsvirkningslovens § 33

Som det fremgår af punkt 3.6.1., er gaver mellem ægtefæller med enkelte undtagelser kun gyldige, hvis de er givet ved ægtepagt efter retsvirkningslovens § 30, stk. 1. Selvom en gave er givet ved ægtepagt,

og gaven dermed er gyldig, kan giverens kreditorer i visse tilfælde gøre et krav gældende over for modtageren om tilbagebetaling af gaven.

Sådanne krav er reguleret af retsvirkningslovens § 33, stk. 1, hvoraf følger, at såfremt den ene ægtefælle har givet den anden ægtefælle en gave, kan den, som da havde fordring på overdrageren, hvis fuld dækning hos denne må anses uopnåelig, holde sig til den anden ægtefælle for værdien af det overførte, medmindre det bevises, at overdrageren beholdt utvivlsomt tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser. Er der ydet delvis vederlag, fradrages dette i værdien.

Den anden ægtefælle er dog fri for ansvar, når ægtefællen beviser, at de overførte genstande er gået tabt uden ægtefællens skyld.

For at en kreditor kan rette et krav mod gavemodtageren, skal følgende betingelser være opfyldt:

- 1) Kreditors krav mod giveren skal være opstået, inden gaveægtepagten blev tinglyst.
- 2) Fuld dækning for kravet skal forgæves have været forsøgt hos gavegiveren. Bevisbyrden herfor påhviler kreditor. Modtagerens hæftelse over for kreditorerne er således subsidær i forhold til gavegiverens hæftelse.
- 3) Gavegiveren kan ikke bevise, at giveren uanset gaven beholdt utvivlsomt tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser.

Hvis de tre betingelser er opfyldt, hæfter modtageren for gavens værdi. Der er ikke tale om, at gaven kan kræves tilbage, men alene at der kan rettes et økonomisk krav mod modtageren svarende til værdien af gaven. Det er uafklaret, om det er værdien af gaven på det tidspunkt, hvor den blev givet, eller værdien på det tidspunkt, hvor retssag om tilbagebetaling af gavens værdi anlægges.

Modtageren er efter stk. 1, 3. pkt., ansvarsfri, hvis det bevises, at gaven er gået tabt uden modtagerens skyld, f.eks. hvis en bil, der ikke er kaskoforsikret, er blevet stjålet. Bestod gaven af penge, og er pengene forbrugt, skal modtageren erstatte det modtagne beløb.

Efter § 33, stk. 2, finder tilbagebetalingsbestemmelsen i stk. 1 ikke anvendelse med hensyn gaver, der er omfattet af § 30, stk. 1, 2. pkt., dvs. sædvanlige gaver, hvis værdi ikke står i misforhold til gavegiverens kår, samt gaver, som består i livsforsikring, overlevelserente eller lignende forsørgelse, som sikres den anden ægtefælle. Der henvises til punkt 3.6.1.1.1.

3.6.1.2.2. Omstødelse af gaver efter konkursloven

Det følger af konkurslovens § 64, stk. 1, at gaver, som er fuldbyrdet senere end 6 måneder før fristdagen, kan fordres omstødt. Gaver, som er fuldbyrdet tidligere, men senere end 1 år før fristdagen, kan fordres omstødt, medmindre det godtgøres, at skyldneren hverken var eller ved fuldbyrdelsen blev insolvent. For gaver til skyldnerens nærstående gælder samme regel, hvis gaven er fuldbyrdet senere end 2 år før fristdagen, jf. stk. 2. Det følger dog af stk. 3, at lejlighedsgaver og lignende gaver og understøttelser, som ikke stod i misforhold til skyldnerens kår, er undtaget fra omstødelse.

Gaver, som er givet senere end 6 måneder før fristdagen, kan således efter stk. 1, omstødes, uanset om gavegiveren var eller blev insolvent på dette tidspunkt.

Efter lovens § 1, stk. 1, er fristdagen bl.a. den dag, da skifteretten modtog konkursbegæringen.

Er gaven givet tidligere, men senere end 2 år før fristdagen, kan omstødelse desuden ske, hvis modtageren er en af skyldnerens nærstående, herunder en ægtefælle, jf. lovens § 2, nr. 1. Modtageren kan dog efter lovens § 64, stk. 2, afværge omstødelse ved at godtgøre, at skyldneren var og forblev solvent, da gaven blev givet.

Solvens skal forstås i overensstemmelse med lovens § 17, stk. 2, hvorefter en skyldner er insolvent, hvis den pågældende ikke kan opfylde sine forpligtelser, efterhånden som de forfalder, medmindre betalingsudygtigheden må antages blot at være forbigående.

I relation til omstødelse må der ved vurderingen af, om insolvens forelå på tidspunktet for dispositionen, lægges vægt på, om skyldnerens økonomiske vanskeligheder på dette tidspunkt var så alvorlige, at konkurs efter et fornuftigt skøn måtte antages at blive resultatet.

Fristen for omstødelse regnes fra fuldbyrdelsen af gaven. Dette gælder ligeledes, hvis et bindende gaveløfte er afgivet tidligere. Udgør en gave en løsøregenstand, anses fuldbyrdelsen for sket på tidspunktet for overgivelsen til modtageren. Er der tale om gaver, hvor tinglysning eller anden sikringsakt er nødvendig for at opnå beskyttelse mod gavegiverens kreditorer, regnes fristen for omstødelse fra tidspunktet for sikringsaktens foretagelse, jf. lovens § 73.

Hvis dispositionen ikke kan betragtes som en gave, vil omstødelse allerede af denne grund være udelukket.

Det er som udgangspunkt konkursboet, der bærer bevisbyrden for, at en disposition udgør en gave. Omstændighederne omkring dispositionen kan dog bevirke, at bevisbyrden vendes.

Undtaget fra omstødelsen er i medfør af stk. 3 lejlighedsgaver, lignende gaver og understøttelser. Gaver undtages alene fra omstødelsermuligheden, hvis de ikke stod i misforhold til gavegiverens økonomiske situation. Det samme krav gælder for understøttelser, som skyldneren har pligt til at yde.

3.6.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser

3.6.2.1. Kravet om ægtepagt ved gaver

3.6.2.1.1. Forholdet mellem ægtefællerne og forholdet til deres arvinger

Retsvirkningslovsudvalget finder det ikke rimeligt, at en ægtefælle flere år senere kan fortryde en gave og forlange den tilbage, blot fordi gaven blev givet uden ægtepagt. Det er heller ikke rimeligt, at gavegiverens arvinger efter gavegiverens død kan anfægte en gave, som er givet for flere år tidligere.

Udvalget peger på, at kravet om ægtepagt bl.a. blev indført af hensyn til den svage ægtefælle, der kan blive forledt til at overdrage sin formue til den anden. Der er imidlertid ikke grund til at antage, at kravet om ægtepagt giver en særlig beskyttelse mod uovervejede dispositioner. En svag ægtefælle har i forvejen mulighed for at lade den anden ægtefælle råde over sin formue og eventuelt forbruge eller investere den uklogt, og det er næppe muligt at beskytte ægtefæller mod økonomisk ukloge dispositioner i forhold til hinanden.

Udvalget har overvejet, om en ophævelse af ægtepagtskravet vil medføre en øget bevisusikkerhed med hensyn til, hvem der ejer hvad. For så vidt angår de mest værdifulde aktiver som fast ejendom, biler og værdipapirer, sker der ved overdragelsen af gaven en registrering af ejerforholdene. Det er yderst vanskeligt for en ægtefælle at bevise, at de registrerede ejerforhold er anderledes end de virkelige.

Udvalget bemærker, at det som beskrevet i punkt 3.5.1.7. kan give anledning til tvivl, om en overførsel fra den ene ægtefælle til den anden skal kvalificeres som forsørgelse, gave eller lån m.v. Er der ikke oprettet ægtepagt, er det efter gældende ret uden større betydning i forholdet mellem ægtefællerne, om der er tale om en ugyldig gave eller et lån eller et andet formueretligt krav, idet beløbet i begge tilfælde kan kræves tilbage, mens overførsler til forsørgelse ikke kan kræves tilbage. Hvis kravet om ægtepagt som gyldighedsbetingelse opgives, vil det være uden betydning, om der er tale om gave eller forsørgelse, mens der ved lån og andre formueretlige krav kan kræves tilbagebetaling.

Samlet set finder udvalget ikke, at en ophævelse af ægtepagtskravet ved gaver mellem ægtefællerne i relation til ægtefællernes indbyrdes krav vil give anledning en sådan øget bevisbyrde, at det kan opveje hensynet til, at ægtefællerne kan indrette sig i tillid til, at en givet gave ikke kan kræves tilbage på grund af en formel fejl.

3.6.2.1.2. Forholdet til kreditorerne

Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt kravet om ægtepagt er nødvendigt af hensyn til ægtefællernes kreditorer, bemærker udvalget, at når der er tale om gave i form af fast ejendom, værdipapirer eller biler, sker der en registrering af ejerforholdet. En ægtefælle, der over for en kreditor gør gældende, at et aktiv er givet som gave til den anden ægtefælle, uden at der er sket en registrering heraf, skal løfte en bevisbyrde, der i praksis næppe kan løftes. I disse tilfælde er der derfor efter udvalgets opfattelse ikke behov for at stille krav om en ægtepagt.

Er der tale om likvide midler, som en ægtefælle vil bringe i kreditorly, vil dette typisk ske enten ved fortsat at opbevare midlerne skjult i kontanter eller ved overførsel til konti i "skattely-lande". I disse tilfælde er det næppe den familieretlige lovgivning, der har indflydelse på, om kreditorerne kan få adgang til midlerne.

Efter udvalgets opfattelse er det kreditorer, der havde et krav mod en ægtefælle på tidspunktet for overdragelsen, der har behov for beskyttelse. Der er som udgangspunkt ikke noget forkert i, at en solvent ægtefælle for at sikre den anden og familiens hjem overdrager sin faste ejendom til den anden ægtefælle, inden den pågældende f.eks. begynder en selvstændig virksomhed med risiko for at pådrage sig gæld. I denne situation kan ægtefællens kommende kreditorer ved deres kreditvurdering tage højde for, at den pågældende ikke længere ejer ejendommen, og de kan indrette deres kreditgivning herefter.

De gældende regler giver mulighed for, at en kreditor, der først længe efter en gaveoverdragelse har fået et krav på giverægtefællen, kan påberåbe sig ugyldigheden, hvis ægtefællerne ikke har oprettet ægtepagt. Udvalget finder det ikke rimeligt, at en gaveoverdragelse fra en solvent person til sin ægtefælle mange år efter kan anfægtes af overdragerens kreditorer, blot fordi der ikke er oprettet ægtepagt. I forhold til kreditorerne vil oprettelsen af ægtepagt eller ej i denne situation være en tilfældighed, der kommer til at afgøre, om de kan gøre et krav gældende i forhold til skyldnerens ægtefælle.

Udvalget finder derfor, at beskyttelsen af kreditorerne ikke bør ske gennem et krav om ægtepagt, der vil ramme mere eller mindre tilfældigt afhængigt af, om ægtefællerne husker dette formkrav, men ved en udvidelse af den gældende bestemmelse i retsvirkningslovens § 33 om kreditorers mulighed for at få omstødt gaver mellem ægtefæller, jf. punkt 3.6.2.4.

3.6.2.2. Gave i form af deling af overskud

I lyset af forslaget om ophævelse af ægtepagtskravet ved gave mellem ægtefæller foreslår udvalget, at bestemmelsen om gave i form af overskudsdeling videreføres.

3.6.2.3. Gave i form af fremtidige erhverver

Efter retsvirkningslovens § 30, stk. 2, kan ægtefæller ikke gyldigt aftale, at alt, hvad den ene fremtidigt erhverver, uden vederlag skal tilfalde den anden. Udvalget finder, at denne bestemmelse bør videreføres, idet sådanne aftaler vil kunne gøre det lettere for en insolvent ægtefælle at forsøge at bringe sine aktiver i kreditorly hos den anden ægtefælle. Endvidere vil sådanne aftaler kunne have uoverskuelige konsekvenser for gavegiveren.

Udvalget har heller ikke fundet behov for at gøre det muligt at indgå aftaler om fremtidigt erhvervet indbo.

3.6.2.4. Kreditorers krav på tilbagebetaling m.v. af værdien af gyldige gaver

Udvalget har i betænkningens kapitel 9, pkt. 5.2, anført, at det nære interessefællesskab mellem ægtefæller medfører, at ægtefæller har en tilskyndelse til at bringe aktiver i kreditorly hos den ene ægtefælle, hvis den anden er insolvent. Konkurslovens regler yder en vis beskyttelse herimod, men lovens omstødelsesfrister er relativt korte, og det er omkostningstungt for en kreditor først at skulle få gavegiveren erklæret konkurs og derefter gennemføre en omstødelsessag.

Udvalget finder derfor, at der i relation til gaver mellem ægtefæller er behov for en stærkere beskyttelse af kreditorerne, end hvad der følger af konkursloven:

- Kreditor bør ikke være begrænset af fristerne i konkurslovens § 64.
- Kravene til, at gavegiveren ikke må være eller blive insolvent som følge af gaven, bør skærpes i forhold til konkurslovens insolvensbegreb.

Beskyttelsesbehovet gælder for kreditorer, der havde et krav mod en ægtefælle på det tidspunkt, hvor den pågældende overdrog sine aktiver til sin ægtefælle. En ægtefælle, der har gæld, skal således ikke kunne unddrage sine aktiver fra kreditorerne ved at forære dem til sin ægtefælle. I disse tilfælde bør kreditor – ligesom efter den gældende bestemmelse i retsvirkningslovens § 33 – kunne rette et krav direkte mod modtageren.

Som efter gældende ret skal hæftelsen for den ægtefælle, der har modtaget gaven, være subsidiær. Kreditor skal først have konstateret, at skyldnerægtefællen ikke kan betale.

Kreditor kan herefter direkte over for modtageren gøre krav på den værdi, som gaven havde ved overdragelsen.

Som efter gældende ret skal kravet bortfalde, hvis gaven er gået tabt uden modtagerens skyld. Ligeledes skal modtageren ligesom efter gældende ret erstatte et forbrugt pengebeløb, uanset hvad pengene blev anvendt til.

Endvidere bør kravet efter udvalgets opfattelse nedsættes, hvis gaven uden modtagerens skyld er faldet i værdi, f.eks. på grund af konjunkturforsøgelse. Ellers ville kreditor være stillet bedre, end hvis skyldneren havde beholdt aktivet, der med skyldneren som ejer var faldet tilsvarende i værdi.

Udvalget foreslår samtidig, at det er værdien af gaven på det tidspunkt, hvor kreditor fremsætter kravet over for modtageren, der er afgørende. Modtageren bærer således risikoen, hvis gaven går tabt eller falder i værdi efter, at krav på tilbagebetaling er fremsat over for modtageren.

Den situation, at en insolvent ægtefælle har foretaget løbende overførsler til den anden, der overstiger, hvad der må anses for rimelig forsørgelse, har givet anledning til tvivl i praksis. Udvalget foreslår derfor, at det præciseres, at kreditor også kan gøre et krav gældende mod modtageren, i det omfang overførslerne overstiger "rimelig forsørgelse".

Som anført ovenfor er der efter udvalgets opfattelse behov for en særlig beskyttelse af kreditorerne i forhold til gaver mellem ægtefæller, fordi der her er en særlig tilskyndelse til at bringe aktiver i kreditorly. Udvalget finder, at en ægtefælle ikke til skade for sine kreditorer bør kunne forære så stor en del af sin formue til sin ægtefælle, at den pågældendes gæld herefter overstiger aktiverne, uanset at den pågældende på overdragelsestidspunktet har en tilstrækkelig stor indtægt til at opfylde sine forpligtelser, når de forfalder. Efter udvalgets opfattelse bør gavegiverens kreditorer kunne rette et krav mod

modtageren for værdien af gaven ved modtagelsen, hvis gavegiveren ved overdragelsen af gaven vidste, at vedkommendes formue derved blev negativ og således udsatte sine kreditorer for risiko for tab.

Udvalget foreslår derfor, at der ved vurderingen af, om gavegiveren var eller blev insolvent ved gavens overdragelse, skal lægges vægt på, om gavegiveren beholdt utvivlsomt tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser. Det vil således ikke være tilstrækkeligt, hvis gavegiveren, da gaven blev givet, havde udsigt til i kraft af fremtidige indtægter at dække forpligtelserne. Som efter gældende ret er det ægtefællerne, der har bevisbyrden herfor.

Under hensyn til, at der kan være tale om gaver givet for en del år tilbage, hvor det kan være vanskeligt for gavegiveren at skaffe dokumentation for sin økonomiske situation dengang, foreslås det, at det skal være tilstrækkeligt for at undgå et krav fra kreditor, hvis ægtefællerne beviser, at gavegiveren på et tidspunkt, der ligger efter gavens overdragelse, havde utvivlsomt tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser. Hvis f.eks. en ægtefælle ikke er i stand til at bevise, at ægtefællen havde en utvivlsomt positiv formue, efter at gaven blev givet for 8 år siden, men kan bevise, at formuen var utvivlsomt positiv for 5 år siden, vil dette være tilstrækkeligt til at undgå et krav fra kreditor.

Efter de almindelige regler i forældelsesloven begynder forældelsesfristen på som udgangspunkt 3 år først at løbe fra det tidspunkt, hvor kravet kan gøres gældende mod modtageren. Da kravet mod modtageren først kan gøres gældende, når det er blevet konstateret, at gavegiveren ikke kan betale, kan der i nogle tilfælde gå mange år, fra gaven bliver givet, til kravet rejses. Dette kan f.eks. være tilfælde, hvor gavegiveren i en årrække har overholdt en afdragsordning med kreditorerne, eller hvor et krav f.eks. vedrørende salg af en forurenede ejendom, først bliver rejst mange år efter, at det er opstået. Udvalget finder, at forældelse af kravet over for modtagerægtefællen bør følge de almindelige forældelsesregler.

Udvalget foreslår i stedet etablering af adgang til i særlige tilfælde at lempe kravet mod modtagerægtefællen. En tilsvarende regel findes i konkurslovens § 78, hvorefter et omstødelseskrav mod modtageren af gaven (den begunstigede) i særlige tilfælde kan nedsættes eller helt bortfalde, hvis gennemførelsen af kravet ville være urimeligt byrdefuldt, og omstændighederne i øvrigt taler derfor.

Udvalget foreslår, at denne lempelse kun skal kunne ske i særlige tilfælde. Der må ved afgørelsen lægges vægt på den tid, der er gået, fra gaven blev givet, motivet for gaven og modtagerens nuværende økonomiske situation, herunder muligheden for at opretholde en bolig for sig selv og sine børn. Der vil navnlig kunne lempes, hvis der er gået lang tid, fra gaven blev givet, og begge ægtefæller på dette tidspunkt var uden kendskab til kravet. Gavegiveren kan f.eks. tidligere have solgt en grund, der uden den pågældendes viden viser sig at være forurenede, og hvor køberen først længe efter gaveoverdragelsen fremsætter krav om erstatning som følge af forureningen.

Endelig har udvalget overvejet, om tilbagesøgningsbestemmelsen tillige skal finde anvendelse, når ægtefæller i forbindelse med en formuedeling efter separation eller skilsmisse aftaler en deling af deres formuer, hvorefter den ene ægtefælle modtager mere, end den pågældende har krav på. En sådan skævdeling kan være en gave, der efter gældende ret kan omstødes efter konkurslovens regler.

Udvalget finder ikke, at tilbagesøgningsbestemmelsen bør udvides til at omfatte denne situation. Der kan være mange andre grunde end kreditorunddragelse til, at ægtefæller ved formuedeling indgår en aftale, der stiller den ene bedre, end hvad denne har krav på efter lovgivningen. Der kan f.eks. være tale om, at den ene ægtefælle ønsker at give den anden ægtefælle mulighed for at beholde boligen sammen med børnene. En gave i form af en skævdeling i forbindelse med en formuedeling bør derfor som efter gældende ret kun kunne omstødes efter reglerne i konkursloven og inden for de frister, der følger heraf.

Udvalgets forslag er udmøntet i lovudkastets § 31 og bemærkningerne hertil.

3.6.3. Konkursrådets udtalelse om omstødelse af gaver mellem ægtefæller

Børne- og Socialministeriet har anmodet Justitsministeriet om at forelægge Retsvirkningslovsudvalgets forslag i lovudkastets § 31 til en ny bestemmelse om tilbagesøgning af gaver, som en ægtefælle gyldigt har givet til den anden ægtefælle, for Konkursrådet.

Konkursrådet har den 17. september 2015 afgivet en udtalelse om udvalgets forslag til retsvirkningslovens § 31.

Konkursrådet anfører i udtalelsen bl.a., at bestemmelser om omstødelse af gaver efter rådets opfattelse bør samles i konkursloven og ikke findes i særlove, og at det bør kræve stærke hensyn at fravige dette principielle synspunkt.

Konkursrådet bemærker, at det koster ca. 30.000 kr., jf. konkurslovens § 27, at få indledt en konkurs, hvilket må anses for i mange tilfælde at være et mindre beløb sammenlignet med de forventede omkostninger ved f.eks. at føre en omstødelsessag efter forslaget til § 31.

Hertil kommer, at omstødelse af gaver mellem ægtefæller i dag typisk sker efter konkurslovens § 64. Der findes stort set ingen trykt praksis om den gældende retsvirkningslovs § 33, hvilket ifølge Konkursrådet kan være en indikation på, at reglen i praksis kun anvendes i begrænset omfang.

Konkursrådet anfører desuden, at forslaget til § 31 bygger på et først-til-mølle-princip, det vil sige, at reglen giver den af ægtefællens kreditorer, som først anlægger sag mod modtageren, retten til omstødelse af kravet. Dette er efter rådets opfattelse ikke rimeligt, og det strider mod grundlæggende insolvensretlige hensyn.

Rådet anfører i den forbindelse, at en sag efter forslaget til § 31 kun kan rejses, hvis kreditor ikke kan få dækket sit krav mod gavegiveren. Det vil i praksis betyde, at en sag efter forslaget kun vil være relevant, hvis gavegiveren er insolvent eller insufficient – det vil sige har færre aktiver end passiver. I en sådan situation vil der i almindelighed ikke være udsigt til dækning af samtlige giverens kreditors krav, hvorfor det insolvensretlige lighedsprincip taler afgørende imod et sådant først-til-mølle-princip, det vil sige, at udbyttet af omstødelseskrauet bør deles ligeligt mellem gavegiverens kreditorer. Rådet bemærker hertil, at krav efter forslaget til § 31 er begrænset til kreditorer, som havde krav på gavegiveren, da gaven blev givet. Under en insolvensbehandling er det ikke således, at omstødelseskraue særligt tilkommer de kreditorer, som havde et krav, da den omstødelige disposition blev foretaget, da senere (nye) kreditorer efter rådets opfattelse har et lige så beskyttelsesværdigt krav.

Konkursrådet har herudover anført, at konkurslovens § 64 har forrang for § 31. Denne forrang fremgår ikke af forslaget til § 31. Konkursboet har dermed primær søgsmålsret for krav, som tillige kan rejses efter konkurslovens § 64. Rådet finder det imidlertid uklart, hvad der gælder, hvis en kreditor inden konkursen har anlagt sag efter § 31, men kravet tillige kan støttes på konkurslovens § 64.

Konkursrådet anfører desuden i udtalelsen, at forslaget til § 31 er unødigt teknisk kompliceret som følge af, at bestemmelsen ikke findes i konkursloven.

Forslaget til § 31 indeholder således gengivelser af bestemmelser i konkursloven. Hvis forslaget til § 31 var en del af konkursloven, ville der ikke være et behov for at gengive disse dele af konkursloven i § 31.

Herudover anfører Konkursrådet, at forslaget til § 31 reelt kun giver en begrænset udvidelse af omstødel-sesadgangen sammenholdt med konkurslovens § 64, herunder at forslaget til § 31 udover gaver også omfatter urimeligt store overførsler og betalinger af udgifter. Desuden giver forslaget til § 31 mulighed for omstødelse af gaver, som er fuldbyrdet mere end 2 år før fristdagen. Herudover giver forslaget til § 31

mulighed for omstødelse af en gave, der er ydet på et tidspunkt, hvor gavegiveren var insufficient, men ikke insolvent.

Det begrænsede selvstændige område for § 31 taler efter Konkursrådets opfattelse for at udvide anvendelsesområdet for konkurslovens § 64, således at der ikke er behov for en særlovsbestemmelse som § 31.

Afslutningsvis er det efter Konkursrådets opfattelse tvivlsomt, om forslaget til § 31 løser problemet med ægtefællefinten. Den foreslåede regel lægger vægt på, om gavegiveren på ægtefællefintetidspunktet beholdt utvivlsomt tilstrækkelige midler (stk. 4). Der kan være situationer, hvor gavegiveren frygter en erstatningssag, eksempelvis på grund af erstatningsansvarspådragende ledelse af en virksomhed, men hvor kravet ikke er rejst endnu, eller der endnu ikke er faldet dom for kravet. Konkursrådet finder det i disse situationer uklart, om gavegiveren skal beholde midler til at dække de krav for at undgå sag efter forslaget til § 31, eller om man kan nøjes med at have beholdt midler nok til at dække krav, som var tilstrækkeligt klart fastslået, da gaven blev givet.

Konkursrådet har på den baggrund anbefalet at udvide anvendelsesområdet for konkurslovens § 64 og dermed samle omstødesreglerne i konkursloven således, at konkurslovens § 64 fremover også kommer til at dække indholdet i forslaget til § 31.

3.6.4. Børne- og Socialministeriets overvejelser

3.6.4.1. Betingelser for gaver mellem ægtefæller

Børne- og Socialministeriet er enig med Retsvirkningslovsudvalget i, at kravet om, at gaver mellem ægtefæller som udgangspunkt skal gives ved ægtepagt, ikke bør opretholdes. Ægtepagtskravet kan medføre en uhensigtsmæssig retsstilling mellem ægtefællerne, idet en ægtefælle vil kunne kræve en gave tilbage, alene fordi gaven for måske mange år siden blev givet uden ægtepagt. Samtidig ses ægtepagtskravet ikke at yde en nævneværdig beskyttelse af en ægtefælles kreditorers interesser.

Som følge heraf finder ministeriet som udvalget, at der ikke er behov for at videreføre muligheden for, at en ægtefælle giver sin ægtefælle en gave i form af en del af sit overskud.

At indgå en aftale om, at den ene ægtefælles fremtidige erhvervelser skal overdrages til den anden ægtefælle, er en usædvanlig disposition, og ægtefæller ses ikke at have et reelt behov for at kunne indgå sådanne aftaler. Det forekommer nærliggende at tro, at sådanne aftaler hovedsageligt har til formål at bringe gavegiverens aktiver i kreditorly. Har aftalen ikke dette formål, er der risiko for, at sådanne aftaler er uoverskuelige for gavegiveren. Ministeriet er derfor enig med udvalget i, at forbuddet mod at overdrage fremtidige erhvervelser skal opretholdes.

3.6.4.2. Omstødelse af gaver mellem ægtefæller

Børne- og Socialministeriet er enig med Konkursrådet i, at reglerne om omstødelse af gaver mellem ægtefæller bør samles i konkursloven, og at der ved siden af disse regler ikke er behov for omstødesregler i den familieretlige lovgivning.

Ministeriet finder på den baggrund - ligesom Konkursrådet - at der bør udarbejdes forslag til udvidelse af anvendelsesområdet for konkurslovens § 64 på grundlag af Retsvirkningslovsudvalgets forslag til § 31 om omstødelse uden for konkurs af gaver mellem ægtefæller.

3.6.5. Den foreslåede ordning

Bestemmelsen i retsvirkningslovens § 30, stk. 1, hvorefter gaver mellem ægtefæller som udgangspunkt

kræver ægtepagt, bestemmelsen i lovens § 31 om overskudsdeling og bevisbyrdereglen i § 32 videreføres ikke i lov om ægtefællers økonomiske forhold.

Retsvirkningslovens § 30, stk. 2, om forbud mod gave i form af fremtidige erhvervelser videreføres. Der henvises til lovforslagets § 2, stk. 3, og bemærkningerne hertil.

Endelig videreføres retsvirkningslovens § 33 om "omstødelse" uden for konkurs af gaver mellem ægtefæller ikke. I stedet foreslås anvendelsesområdet for konkurslovens § 64 om omstødelse af gaver mellem ægtefæller udvidet. Der henvises til følgelovforslaget, de almindelige bemærkninger, punkt 2.4, samt til forslagens § 3 og bemærkningerne hertil.

3.7. Begrænsninger i en ægtefælles rådighedsret – fast ejendom og løsøre

3.7.1. Gældende ret

Som det fremgår af punkt 3.5.1.1., har en ægtefælle efter retsvirkningslovens § 16, stk. 1, ret til i levende live at råde over sine aktiver.

Denne råderet begrænses bl.a. af bestemmelserne i lovens §§ 18 og 19. Efter disse bestemmelser må en ægtefælle kun disponere over en række bestemte aktiver med samtykke fra den anden ægtefælle. Forbudet om at disponere omfatter navnlig forbud mod at sælge fast ejendom, som tjener til familiens bolig, og indbo i familiens bolig.

Bestemmelserne hænger sammen med reglerne om krydsende udtagelsesret i ægtefælleskiftelovens § 63, hvorefter den ene ægtefælle ved formuedelingen mod betaling i et vist omfang kan udtage aktiver, som tilhører den anden ægtefælles delingsformue, jf. punkt 3.20. Bestemmelserne hænger endvidere sammen med ægtefælleskiftelovens § 54, hvorefter ægtefællerne beholder rådigheden over deres bodele under ægtefælleskiftet. Skifteretten kan dog fratage en ægtefælle rådigheden over aktiver, der helt eller delvis er delingsformue, hvis der er nærliggende risiko for, at ægtefællen på utilbørlig måde vil handle til skade for den anden ægtefælle. Fratager skifteretten en ægtefælle rådigheden, bestemmer skifteretten, hvordan aktiverne skal behandles under rådighedsfratagelsen.

Beskyttelsen efter §§ 18 og 19 omfatter kun aktiver, som den ene ægtefælle ejer. Aktiver, der er i sameje mellem ægtefællerne, er ikke omfattet af beskyttelsen, da den ene ægtefælle i kraft af samejet ikke kan disponere over aktivet uden den anden ægtefælles accept. Endvidere omfatter bestemmelsen kun aktiver, der helt eller delvist er delingsformue.

Formålet med bestemmelserne er navnlig at beskytte den ægtefælle, der ikke ejer den ejendom, som benyttes til familiens bolig, og som heller ikke ejer indboet i boligen, mod, at den anden ægtefælle sælger ejendommen eller indboet inden separation og skilsmisse og dermed fratager den første ægtefælle muligheden for at udtage ejendommen og indboet ved delingen af ægtefællernes formuer.

Beskyttelsen gælder ifølge praksis, selvom ægtefællerne har ophævet samlivet. Beskyttelsen ophører først, når der på skifte i forbindelse med separation eller skilsmisse er taget stilling til, hvem af ægtefællerne, der skal udtage de omhandlede aktiver efter bestemmelsen om krydsende udtagelsesret i ægtefælleskiftelovens § 63 (se punkt 3.20.).

3.7.1.1. Fast ejendom (retsvirkningslovens § 18)

Efter retsvirkningslovens § 18, stk. 1, må en ægtefælle ikke uden den anden ægtefælles samtykke afhænde eller pantsætte fast ejendom, der er delingsformue, såfremt ejendommen tjener til familiens bolig. Det samme gælder fast ejendom, som ægtefællernes eller den anden ægtefælles erhvervsvirksomhed er knyttet til.

En ægtefælle må heller ikke uden samtykke fra den anden ægtefælle udleje eller bortforpagte sådanne ejendomme, såfremt dette vil medføre, at ejendommen ikke længere kan tjene til fælles bolig eller som grundlag for erhvervsvirksomheden.

Fast ejendom efter § 18 omfatter eksempelvis huse og ejerlejligheder. Efter praksis omfatter bestemmelsen også dispositioner over en del af en fast ejendom, eksempelvis gennem udstykning, hvis det areal, der udstykkes, udgør en naturlig bestanddel af ejendommen, sådan at ejendommens samlede standard eller karakter forringes ved udstykningen.

Den faste ejendom skal tjene til familiens bolig for at være omfattet af § 18. Kerneområdet for dette er familiens hjem, dvs. der hvor familien bor og har sin hverdag. Sommerhuse og andre fritidsejendomme er også omfattet af bestemmelsen, hvis familien anvender ejendommen i et vist omfang.

En ejendom er kun omfattet af § 18, hvis ejendommen er taget i brug af familien. En ejendom, der er købt med det formål, at familien skal benytte den som bolig, men som endnu ikke anvendes til familiens bolig, er således ikke omfattet af bestemmelsen.

Bestemmelsen omfatter også en ejendom, som ægtefællernes eller den anden ægtefælles erhvervsvirksomhed er knyttet til.

Bestemmelsen omfatter ikke lejebolig og andelsbolig, jf. punkt 3.7.1.2.

Efter bestemmelsen må en ejerægtefælle ikke uden samtykke foretage følgende dispositioner over fast ejendom, der er omfattet af § 18: salg, pantsætning, udlejning og bortforpagtning.

3.7.1.2. Andelsbolig og lejebolig

Retsvirkningslovens § 18 omfatter alene fast ejendom og dermed ikke lejeboliger. Ægtefæller nyder dog en tilsvarende beskyttelse af lejebolig gennem reglerne i lejeloven. Således må en lejer efter lovens § 72 ikke uden sin ægtefælles samtykke fremleje en lejebolig, såfremt dette vil medføre, at det lejede ikke længere kan tjene til fælles bolig eller som grundlag for ægtefællernes eller den anden ægtefælles virksomhed.

Er en lejeaftale ikke indgået for et bestemt tidsrum, eller kan det ikke oplyses, hvilken lejetid parterne har aftalt, kan lejeren efter § 81, stk. 1, opsige lejeaftalen. Efter stk. 2 må lejeren dog ikke uden sin ægtefælles samtykke opsige lejemålet om familiens bolig eller om lokaler, hvortil ægtefællernes eller den anden ægtefælles virksomhed er knyttet.

Efter begge bestemmelser finder § 18, stk. 2, og § 20 i retsvirkningsloven tilsvarende anvendelse. Det følger af disse bestemmelser, der er beskrevet i punkt 3.7.1.4. og 3.7.1.5., at den anden ægtefælle, der ikke har givet samtykke til fremleje eller opsigelse af lejemålet, kan få en sådan disposition omstødt ved dom, når dispositionen er gennemført. Beder lejeren sin ægtefælle om at give samtykke til dispositionen, og nægter ægtefællen at give samtykke, kan statsforvaltningen efter anmodning fra lejeren tillade dispositionen.

Tilsvarende gælder efter lov om leje af almene boliger, hvis § 68 og § 84, jf. § 87, svarer til lejelovens § 72 og § 81.

Andelsboliger er heller ikke omfattet af § 18 i retsvirkningsloven. I stedet følger det af § 13 i normalvedtægt for en privat andelsboligforening, at en andelshaver ikke uden sin ægtefælles samtykke må overdrage andelen, såfremt dette vil medføre, at andelsboligen ikke længere kan tjene til fælles bolig. Det fremgår af vedtægtens § 16, at ved ophævelse af samliv mellem ægtefæller er den af parterne, der efter deres egen

eller myndighedernes bestemmelse bevarer retten til boligen, berettiget til at fortsætte medlemskab og beboelse af boligen.

Det følger af andelsboligloven, at der skal udarbejdes en sådan normalvedtægt. Vedtægten er frivillig for den enkelte andelsboligforening, og de ovennævnte bestemmelser kan derfor være fraveget i vedtægterne for den konkrete forening.

3.7.1.3. Løsøre, herunder indbo og arbejdsredskaber (retsvirkningslovens § 19)

Efter retsvirkningslovens § 19, stk. 1, må en ægtefælle ikke uden den anden ægtefælles samtykke afhænde eller pantsætte løsøre, der er delingsformue, for så vidt det hører til indboet i det fælles hjem eller til den anden ægtefælles fornødne arbejdsredskaber, eller det tjener til børnenes personlige brug.

Biler og cykler samt eksempelvis maleri- eller frimærkesamlinger er ikke omfattet af bestemmelsen.

Indbo, der ikke er placeret i det fælles hjem, er heller ikke omfattet af bestemmelsen, f.eks. opmagasineret indbo fra en tidligere bolig.

Selvom den anden ægtefælle er umyndig, kan ægtefællen selv give samtykke til salg eller pantsætning af løsøret, såfremt ægtefællen dog ikke er sindssyg eller åndssvag. I så fald er samtykke ikke nødvendigt. Det samme gælder, hvis ægtefællens udtalelse ikke kan indhentes uden væsentlig vanskelighed eller forsinkelse.

Beskyttelsen mod salg m.v. af løsøre, der tjener til børnenes personlige brug, skal ses i sammenhæng med ægtefælleskiftelovens § 59, stk. 2. Efter denne bestemmelses stk. 1 har hver af ægtefællerne ret til forlods at udtage genstande, som udelukkende tjener til dennes personlige brug, for så vidt deres værdi ikke står i misforhold til ægtefællernes formueforhold. Efter stk. 2 kan genstande, der er erhvervet til børnenes brug, udtages forlods af den ægtefælle, hos hvem børnene har bopæl.

3.7.1.4. Statsforvaltningens tilladelse til dispositioner over fast ejendom og løsøre (retsvirkningslovens § 20)

Hvis den anden ægtefælle nægter at give samtykke til dispositioner, der er omfattet af retsvirkningslovens §§ 18 eller 19, kan statsforvaltningen efter lovens § 20 give tilladelse til dispositionen, hvis der ikke findes at være skellig grund til nægtelsen.

Statsforvaltningen foretager i sådanne sager en konkret vurdering af ægtefællernes interesser, og tilladelse gives efter praksis, når ægtefællens nægtelse må anses som urimelig. Bestemmelsen anvendes kun i meget begrænset omfang.

Statsforvaltningens afgørelse kan påklages til Ankestyrelsen, jf. lovens § 52 a, stk. 1. Der henvises til punkt 3.24.

3.7.1.5. Omstødelse af dispositioner over fast ejendom og løsøre, der er foretaget uden samtykke eller tilladelse (retsvirkningslovens § 18, stk. 2, og § 19, stk. 2)

Har ejerægtefællen foretaget dispositioner over fast ejendom, indbo m.v., der er omfattet af retsvirkningslovens §§ 18 og 19 uden enten samtykke fra den anden ægtefælle eller tilladelse fra statsforvaltningen, kan den anden ægtefælle efter lovens § 18, stk. 2, og § 19, stk. 2, anlægge en retssag med henblik på omstødelse af dispositionen.

Omstødelse sker ved dom. Retssag om omstødelse skal anlægges inden 3 måneder efter, at ægtefællens har fået kundskab om retshandlen, og senest inden 1 år efter, at dispositionen er blevet tinglyst. Dette om-

fatter efter tinglysningslovens kapitel 6-6 b følgende aktiver: fast ejendom, motorkøretøjer, andelsboliger m.v. Ved aktiver omfattet af § 19 løber 1 års-fristen fra genstandens overlevering.

Betingelserne for omstødelse efter de to bestemmelser er ikke ens.

Efter § 18, stk. 2, er det en betingelse for omstødelse af en disposition vedrørende fast ejendom, at køberen "indså eller burde indse", at ejerægtefællen var uberettiget til at foretage dispositionen. Det er den ikke-handlende ægtefælle, der har bevisbyrden for, at medkontrahenten indså eller burde have indset, at ejerægtefællen ikke var berettiget til at foretage dispositionen.

For at lette denne bevisbyrde har en ægtefælle mulighed for at få noteret vielsesattesten på ejendommens blad i tingbogen, sådan at medkontrahenten bliver klar over, at ejeren af ejendommen er gift. Det vil i så fald være medkontrahenten, der skal godtgøre, at ægtefællen havde givet samtykke til dispositionen, at medkontrahenten med rette antog, at der forelå et samtykke, eller at dispositionen ikke var omfattet af § 18, f.eks. fordi der var tale om en ejendom, der ikke tjente til familiens bolig.

Medkontrahenten er derfor i ond tro, hvis medkontrahenten har undersøgt tingbogen og konstateret, at der var noteret en vielsesattest, og ikke sikret sig, at der var givet samtykke, eller at samtykke ikke var nødvendigt.

Det er uafklaret, om manglende undersøgelse af tingbogen bringer medkontrahenten i ond tro.

Efter § 19, stk. 2, kan der ske omstødelse af en disposition vedrørende løsøre, medmindre medkontrahenten var i god tro. Det er således medkontrahenten, der skal have bevisbyrden for, at vedkommende var i god tro om, at ejerægtefællen var berettiget til at foretage dispositionen.

Efter praksis er denne bevisbyrde særdeles vanskelig at løfte. Medkontrahenten kan f.eks. ikke støtte sig til sælgerægtefællens forklaring om, at der ikke er behov for samtykke, men må vurdere behovet for samtykke ud fra mere objektive oplysninger.

3.7.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser

3.7.2.1. Fast ejendom

Retsvirkningslovsudvalget foreslår, at beskyttelsen af den fælles bolig, som også findes i lejelovgivningen for så vidt angår lejeboliger, bør opretholdes.

Retsvirkningslovens § 18 har til formål at beskytte den ægtefælle, der ikke er (med)ejер af den ejendom, familien bor i, mod at ejerægtefællen sælger, pantsætter eller udlejer den. Bestemmelsen har efter udvalgets opfattelse navnlig betydning, når ægteskabet er tæt på sammenbrud. Ved et salg på dette tidspunkt mister ægtefællen, der ikke ejer ejendommen, muligheden for at udtage ejendommen på skiftet. I de fleste familier er boligen det væsentligste økonomiske aktiv, og samtykkekravet ved pantsætning beskytter ikke-ejerægtefællen mod, at formue i form af friværdi i boligen forbruges, uden at den pågældende ved det.

Udvalget bemærker, at det taler imod at opretholde bestemmelsen, at ikke-ejerægtefællen vil kunne anvende beskyttelsen chikanøst ved at nægte at give samtykke til salg af boligen, selvom den pågældende ikke ønsker at overtage boligen eller ikke har økonomisk mulighed for at overtage boligen. Dette vil dog kunne imødegås ved at opretholde statsforvaltningens mulighed for at give tilladelse til dispositionen.

Udvalget foreslår dog den gældende ordning ændret på flere punkter.

Først og fremmest foreslår udvalget, at beskyttelsen af fast ejendom bør koncentreres om det væsentlige,

nemlig familiens helårsbolig. Udvalget lægger vægt på, at det er bedst stemmende med det beskyttelsesbehov, der søges varetaget med samtykkekravet, at anvendelsesområdet begrænses til boliger, der er bestemt til at tjene til familiens helårsbolig. Afgørende må efter udvalgets opfattelse være, at en ægtefælle ikke ved den anden ægtefælles ensidige disposition pludselig fratages grundlaget for familiens hverdag i hjemmet.

Samtidig mener udvalget, at beskyttelsen af familiens helårsbolig ikke kun bør omfatte fast ejendom, men alle boligtyper. Den anden ægtefælles interesse i beskyttelse af familiens bolig er uafhængig af boligtypen, hvorfor beskyttelsen også bør omfatte husbåde, campingvogne m.v., forudsat at de anvendes til helårsbolig for familien.

Udvalget finder derimod ikke, at der er tilstrækkeligt grundlag for også at lade beskyttelsen omfatte fritidshuse, medmindre de anvendes til helårsbolig for familien. Dette skyldes, at salg af et fritidshus ikke i samme grad er indgribende over for den anden ægtefælle som salg af familiens helårsbolig.

Afgørende for, om en ejendom m.v. er omfattet af beskyttelsen, skal således efter udvalgets opfattelse ikke være karakteren af den pågældende ejendom m.v., men hvorvidt den er bestemt til at tjene til familiens helårsbolig.

Formuleringen "bestemt til at tjene til familiens helårsbolig" indebærer, at det er uden betydning, om familien aktuelt bebor boligen. En bolig under opførelse eller et nyindkøbt hus, som familien endnu ikke er flyttet ind i, bør efter udvalgets opfattelse være omfattet af beskyttelsen. En bolig, der midlertidigt er udlejet, bør også være omfattet af beskyttelsen, hvis det er hensigten, at familien skal vende tilbage til boligen, f.eks. efter et midlertidigt ophold i udlandet.

Der er efter forslaget ikke noget til hinder for, at en familie har flere helårsboliger, der er omfattet af beskyttelsen.

§ 18 beskytter som nævnt alene familiens bolig, hvis den er delingsformue. Udvalget mener, at beskyttelsen af familiens helårsbolig bør være uafhængig af, om boligen er delingsformue eller særeje. Efter udvalgets opfattelse taler hensynet til ejerægtefællen ikke imod en sådan udvidelse af reglen.

Med hensyn til fast ejendom, som ægtefællernes eller den anden ægtefælles erhvervsvirksomhed er knyttet til, peger udvalget på, at den ægtefælle, hvis erhvervsvirksomhed er knyttet til en ejendom, der ejes af den anden ægtefælle, i vidt omfang vil være beskyttet af lejelovens regler (se punkt 3.7.1.2.), og at denne ægtefælle kan og bør sikre sig og sin erhvervsvirksomhed ved at skrive lejekontrakt med ejerægtefællen. På den baggrund finder udvalget, at der ikke er behov for, at erhvervsvirksomhed er omfattet af beskyttelsen.

Udvalget har endvidere overvejet, om andelsboliger bør være omfattet af beskyttelsen. Andelsboliger har i dag ofte en betydelig værdi, og det er blevet muligt at optage lån med sikkerhed i andelen, hvilket taler for, at de bør ligestilles med ejerboliger. Dette taler for, at også beskyttelsen mod pantsætning uden den anden ægtefælles samtykke bør gælde for andelsboliger samt aktieboliger og andre boliger, der er omfattet af lov om andelsboliger og andre boligfællesskaber (lovbekendtgørelse nr. 447 af 21. marts 2015).

Endvidere har udvalget overvejet, om beskyttelsen af fast ejendom fortsat skal omfatte pantsætning. Det taler for at undtage pantsætning fra beskyttelsen, at pantsætning af boligen ikke på samme måde som salg angriber boligen direkte. Endvidere er pantsætning et sædvanligt led i den almindelige bestyrelse af en ejendom, og ejendomme ikke er beskyttet mod kreditorforfølgning. Udvalget finder dog, at pantsætning fortsat skal være omfattet af beskyttelsen. Udvalget har herved lagt vægt på, at det er let at belåne

friværdien i fast ejendom, og at ejerægtefællen ved at belåne ejendommen i tiden omkring ægteskabets sammenbrud vil kunne gøre det økonomisk umuligt for den anden ægtefælle at overtage ejendommen og opretholde familiens hidtidige bolig.

Udvalget har heller ikke fundet grundlag for at ændre beskyttelsen for så vidt angår udlejning.

Udvalget finder, at det udtrykkeligt bør fremgå af loven, at beskyttelsen gælder, selv om ægtefællerne har ophævet samlivet. Beskyttelsen skal gælde, indtil der er truffet afgørelse om, hvem den pågældende ejendom skal tilfalde. Dette er i overensstemmelse med gældende ret for så vidt angår ejendomme, der er delingsformue.

Beskyttelsen i forhold til bolig, der er delingsformue, bør således efter udvalgets opfattelse udstrækkes til at gælde efter separation eller skilsmisse.

Hvis boligen er særeje, foreslås det, at beskyttelsen ophører allerede ved separation ellerskilsmisse. På den måde er ejerægtefællen som udgangspunkt ikke afskåret fra at disponere over boligen. Hvis den anden ægtefælle imidlertid fremsætter krav om at udtage boligen gennem reglerne om krydsende udtagesret, er det udvalgets opfattelse, at ejerægtefællen fra det tidspunkt må afvente en endelig stillingtagen til kravet – enten ved dom eller efter aftale med den anden ægtefælle – før boligen kan sælges.

Udvalget foreslår endvidere, at også den anden part i aftalen, som har købt, fået pant i eller har lejet ejendommen, kan anmode statsforvaltningen om tilladelse til dispositionen. Herved undgås det, at en ægtefælle, der har gjort en dårlig handel, forsøger at dække sig under et manglende ægtefællesamtykke.

Udvalget har endelig fundet, at bevisbyrden i den gældende § 18, stk. 2, bør vendes om, således at det er køber eller panthaver, der skal bevise, at han eller hun var i god tro med hensyn til ejerægtefællens ret til at råde over ejendommen. Efter udvalgets opfattelse vil en sådan ændring medføre en øget beskyttelse af den anden ægtefælle. Den omvendte bevisbyrde kan ikke antages at blive særligt belastende for køberen, idet det er standardprocedure ved handler gennem ejendomsmægler at sikre sig samtykke fra en ægtefælle.

3.7.2.2. Løsøre

Udvalget finder ikke behov for at opretholde samtykkekravet i retsvirkningslovens § 19 vedrørende løsøre, der er den anden ægtefælles arbejdsredskaber. Så længe et samlivsbrud ikke er aktuelt, har samtykkekravet næppe nogen praktisk betydning. Når ægtefællerne går fra hinanden, bør en ægtefælle, der anvender den anden ægtefælles løsøre i sin erhvervsvirksomhed, efter udvalgets opfattelse ikke kunne forhindre ejeren af løsøret i at realisere dette eller selv at anvende det.

§ 19 påberåbes sjældent i praksis, formentlig fordi brugt løsøre, der er omfattet af bestemmelsen, sjældent har stor værdi. Da beskyttelsen sjældent anvendes i praksis, og da der derfor næppe er behov for bestemmelsen, finder udvalget, at den bør afskaffes. Udvalget peger i den forbindelse på, at forslagene om omstødelse af gaver til tredjemand og om "kompensation" ved en ægtefælles misbrug af rådigheden over sin formue vil kunne anvendes i situationer, hvor den ene ægtefælle f.eks. ødelægger alt sit indbo m.v. eller forærer det væk for at undgå, at den anden ægtefælle får del i det i kraft af den krydsende udtagesret.

Udvalget har overvejet, om biler burde være omfattet af beskyttelsen. For en sådan løsning taler behovet for at beskytte en ægtefælles og børns interesse i at kunne blive transporteret fra hjemmet til arbejde m.v., og at en bil – også brugt – således kan være af stor betydning for den anden ægtefælles livsførelse. Udvalget finder imidlertid ikke anledning til at foreslå noget sådant. Det forhold, at den ene ægtefælle ved skilsmisse kan mangle midler til at købe en anden bil, taler ikke afgørende for at indføre en regel, der

forbyder en ægtefælle at sælge sin bil. Hvis den anden ægtefælle ønsker at udtage bilen gennem den krydsende udtagelsesret, skal ejerægtefællen kompenseres herfor.

3.7.2.3. Genstande til børnenes brug

Udvalget har ikke forholdt sig til, om beskyttelsen af "det, der tjener til børnenes personlige brug" skal opretholdes, men udvalgets lovudkast indeholder ikke regler om beskyttelsen af genstande til børnenes brug.

Dette skal formentlig ses på baggrund af, at udvalget finder, at ægtefælleskiftelovens § 59, stk. 2, om genstande til børnenes brug bør ophæves, jf. punkt 3.13.2.3. Dette forslag er begrundet i, at den forælder, der ikke har børnene boende, ofte har samvær med børnene. I mange situationer har samværet et betydeligt omfang, og i en del tilfælde bor børnene en uge ad gangen hos hver af forældrene. Begge forældre er derfor normalt nødt til at indrette et børneværelse med børnemøbler, legetøj og andet nødvendigt udstyr.

Det er efter udvalgets opfattelse ikke rimeligt, at den forælder, som barnet har bopæl hos, skal kunne udtage alt børneudstyr uden om formuedelingen, mens den anden herefter er tvunget til at købe tilsvarende udstyr. I stedet finder udvalget, at genstande til brug for børnene bør følge de almindelige regler om udtagelse af aktiver, jf. punkt 3.20. Det indebærer, at den, der ejer en genstand, har fortrinsret til at udtage genstanden, men at den anden har mulighed for at udtage bl.a. indbo, der har den væsentligste betydning for opretholdelsen af hjemmet.

Hvis den ene ægtefælle ikke eller kun i meget begrænset omfang har samvær med børnene, må det antages, at den anden ægtefælle vil kunne udtage det indbo, der anvendes af børnene, jf. punkt 3.20.

Det bemærkes, at en stor del af de genstande, der anvendes af børnene, også tilhører børnene, hvorfor en forælder ikke på egen hånd kan afhænde genstandene.

3.7.3. Børne- og Socialministeriets overvejelser

3.7.3.1. Familiens bolig og anden fast ejendom

Børne- og Socialministeriet er enig med Retsvirkningslovsudvalget i, at beskyttelsen af den fælles bolig bør opretholdes sådan, at en ægtefælle ikke risikerer pludselig at blive frataget muligheden for at forblive i den hidtidige bolig efter separation og skilsmisse ved den anden ægtefælles dispositioner.

Ministeriet er således enig i udvalgets forslag til ændring af beskyttelsen af familiens bolig sådan, at beskyttelsen koncentrerer sig om familiens helårsbolig, uanset om boligen er knyttet til en fast ejendom eller en anden boligtype, som ejes af en af ægtefællerne. Det er derfor naturligt at lade andelsboliger samt aktieboliger og andre boliger, der er omfattet af lov om andelsboliger og andre boligfællesskaber, være omfattet af beskyttelsen.

Som anført og begrundet af udvalget bør beskyttelsen ikke kun omfatte familiens aktuelle bolig, men også bolig som familien ikke aktuelt benytter, men som er bestemt til at tjene til familiens helårsbolig.

Som anført af udvalget er der ikke behov for at opretholde beskyttelsen af fritidshuse, der ikke anvendes til familiens helårsbolig, ligesom der ikke er behov for at opretholde beskyttelsen af fast ejendom, som anvendes til erhvervsvirksomhed.

Den foreslåede beskyttelse af en bolig, som den ene ægtefælle ejer, bør efter ministeriets opfattelse som anført af udvalget fortsat omfatte salg, pantsætning, udlejning og bortforpagtning, og den bør gælde, indtil der er indgået en aftale eller truffet en afgørelse om, hvem af ægtefællerne der skal overtage boligen.

Som det fremgår af punkt 3.20., har udvalget foreslået, at den krydsende udtagelsesret også skal omfatte særejeaktiver. Ministeriet er ikke enig heri. Det skyldes, at det er et helt centralt element i særeje, at ejeren kan beholde sine særejeaktiver ved separation og skilsmisse uden at blive mødt med krav fra den anden ægtefælle om udtagelse af aktiverne. Heroverfor vurderes en ret til at udtage den anden ægtefælles særejeaktiv ikke at udgøre et så væsentligt beskyttelseshensyn, at der er grundlag for at gribe ind i det fasttømrede særejebegreb. Et eventuelt beskyttelseshensyn fortønes endvidere som følge af, at ægtefællen skal kunne betale for at udtage den anden ægtefælles særeje. Tilsvarende finder ministeriet ikke, at beskyttelsen af familien bolig skal omfatte en bolig, der er særeje.

Udvalget har ikke foreslået omstødelsesreglerne ændret, bortset fra at udvalget har foreslået, at bevisbyrden i den gældende § 18, stk. 2, bør vendes om, således at det er medkontrahenten, der skal bevise, at vedkommende var i god tro med hensyn til ejerægtefællens ret til at råde over boligen. Udvalget har heller ikke foreslået ændring af statsforvaltningens adgang til at give tilladelse til dispositioner over boligen. Ministeriet kan tilslutte sig dette.

Endelig finder ministeriet, at det bør fastslås, at reglerne om beskyttelsen af familiens helårsbolig kun skal finde anvendelse på boliger, der befinder sig i Danmark, da afgørelse om dispositioner over boliger i andre lande bør træffes af myndighederne i det pågældende land. Endvidere kan dansk lovgivning og danske afgørelser om beskyttelse af familiens bolig ikke forventes at blive anvendt eller anerkendt i andre lande.

3.7.3.2. Løsøre

Ministeriet er enig med udvalget i, at der ikke er behov for at beskytte den ene ægtefælle mod, at den ægtefælle, der ejer indbo i det fælles hjem eller den anden ægtefælles arbejdsredskaber, frit disponerer over disse aktiver. Der er heller ikke behov for at inddrage biler under beskyttelsen. Ministeriet bemærker i den forbindelse, at det som udgangspunkt er betydelig nemmere at anskaffe sig andet indbo, en anden bil eller andre arbejdsredskaber end at anskaffe sig en ny bolig.

Ministeriet er også enig med udvalget i, at der ikke er behov for at opretholde beskyttelsen af løsøre, der tjener til børnenes personlige brug.

3.7.4. Den foreslåede ordning

Som det fremgår af punkt 3.7.3., foreslås det, at beskyttelsen efter retsvirkningslovens § 19 af løsøre ikke videreføres, og at beskyttelsen efter lovens § 18, jf. § 20, kun videreføres i relation til familiens bolig, når boligen helt eller delvist indgår i ligedelingen efter § 5, stk. 1, 1. pkt.

I forhold til den gældende ordning foreslås det, at beskyttelsen udvides til at omfatte alle boligtyper samt bolig, som er bestemt til familiens bolig, men som familien endnu ikke bor i.

Beskyttelsen af boligen skal efter forslaget fortsat omfatte salg, pantsætning, udlejning og bortforpagtning.

Omstødelsesreglerne videreføres, bortset fra at det er medkontrahenten, der skal bevise, at vedkommende var i god tro med hensyn til ejerægtefællens ret til at råde over boligen. Statsforvaltningens adgang til at give tilladelse til dispositioner over boligen videreføres også.

Reglerne om beskyttelse af familiens helårsbolig indebærer en fravigelse af en ægtefælles ret til at råde over sin formue, jf. den foreslåede bestemmelse i § 1.

Reglerne indsættes i kapitel 2 i loven under overskriften "Familiens helårsbolig".

Den foreslåede bestemmelse i § 6, stk. 1, fastslår, at en ægtefælle ikke uden den anden ægtefælles samtykke må indgå aftale om at overdrage, pantsætte, udleje eller bortforpagte familiens helårsbolig eller en bolig, der er bestemt til familiens helårsbolig. Dette gælder dog kun, når boligen helt eller delvist indgår i ligedelingen efter § 5, stk. 1, 1. pkt. Efter stk. 2 og 3 kræves samtykke efter stk. 1, selvom ægtefællerne har ophævet samlivet, og også efter separation eller skilsmisse, indtil der er indgået aftale eller truffet endelig afgørelse om boligen efter reglerne om udtagelse af aktiver i § 48.

Nægter den anden ægtefælle at give samtykke efter § 6, eller kan samtykke ikke indhentes inden rimelig tid, kan statsforvaltningen efter § 7, stk. 1, efter anmodning fra den ægtefælle, der ejer boligen, tillade dispositionen, hvis der ikke er rimelig grund til at nægte at gennemføre aftalen. En sådan anmodning kan også indgives af den anden part i aftalen (medkontrahenten).

Når skifteretten efter ægtefælleskifteloven behandler en anmodning om bistand til at dele ægtefællernes formuer eller behandler en enkelttvist om boligen, træffes afgørelse efter stk. 1 om tilladelse til den omhandlede disposition af skifteretten.

Har den ægtefælle, der ejer familiens bolig, indgået en aftale, der er omfattet af § 6, uden samtykke fra den anden ægtefælle eller uden tilladelse efter § 7, kan aftalen efter § 8, stk. 1, efter anmodning fra den anden ægtefælle omstødes ved dom. Aftalen kan dog ikke omstødes, hvis den anden part i aftalen godtgør, at parten ikke vidste eller burde have vidst, at den ægtefælle, der ejer boligen, ikke var berettiget til at indgå aftalen.

Omstødelsessag efter stk. 1 skal efter bestemmelsens stk. 2 anlægges inden 3 måneder efter, at den anden ægtefælle fik kendskab til aftalen. Uanset hvornår den anden ægtefælle fik kendskab til aftalen, skal retssagen dog anlægges senest 1 år efter, at aftalen blev gennemført. Blev aftalen tinglyst, f.eks. fordi den vedrørte fast ejendom, inden overtagelsesdagen, regnes fristen fra tinglysningen.

Endelig følger det af § 9, at beskyttelsen af familiens bolig efter §§ 6-8 kun finder anvendelse, når boligen befinder sig i Danmark.

3.8. Aftaler om særeje

Punkt 3.8. omhandler ægtefællers adgang til at indgå forhåndsaftaler om delingen af deres formuer ved separation, skilsmisse eller død. Dette kan ske ved ægtepagt om, at hele eller en del af ægtefællernes formuer skal være særeje.

Andre forhåndsaftaler om fravigelse af ligedelingsordningen er beskrevet i punkt 3.9.

I forbindelse med en aktuel skilsmisse eller separation kan ægtefællerne indgå en aftale om formuedelingen, jf. punkt 3.15.

3.8.1. Gældende ret

3.8.1.1. Aftaler om særeje

Efter retsvirkningslovens § 28, stk. 1, kan ægtefæller ved ægtepagt indgå følgende aftaler om særeje:

- 1) At hver ægtefælle ved formuedeling efter separation eller skilsmisse beholder, hvad denne ejer, men at der er formuefællesskab ved dødsboskifte (skilsmissesæreje). Denne ordning er beskrevet i punkt 3.8.1.1.1.
- 2) I forbindelse med en aftale om skilsmissesæreje, at ejendelene ved dødsboskifte skal forbeholdes en ægtefælle eller dennes arvinger (fuldstændigt særeje). Denne ordning er beskrevet i punkt 3.8.1.1.2.

Efter stk. 2 kan en aftale efter stk.1 angå en del af ægtefællernes ejendele, og aftalen kan tidsbegrænses og træffes alene med henblik på en af ægtefællernes død. Dette er beskrevet i punkt 3.8.1.1.6.

Disse bestemmelser regulerer udtømmende, hvilke former for særeje ægtefæller gyldigt kan aftale.

Efter § 28 kan ægtefæller således ikke indgå aftaler om, hvorvidt en gældspost skal være særeje eller delingsformue. Der henvises til punkt 3.14.

3.8.1.1.1. Skilsmisssæreje

Skilsmisssæreje efter § 28, stk. 1, nr. 1, har betydning ved formuedelingen ved separation og skilsmisse, hvor aktiver, der er skilsmisssæreje, holdes uden for ligedelingen.

Ved en ægtefælles død bortfalder retsvirkningerne af skilsmisssæreje, og de aktiver, der ville have været særeje ved separation og skilsmisse, er delingsformue. Aktiverne indgår derfor i ligedelingen mellem længstlevende og førstafdødes arvinger efter retsvirkningslovens § 16, stk. 2.

At aktiverne er delingsformue ved førstafdødes død giver den længstlevende ægtefælle mulighed for at overtage ægtefællernes delingsformue til uskiftet bo efter arvelovens § 17. Efter denne bestemmelse kan den længstlevende ægtefælle overtage ægtefællernes delingsformue til uskiftet bo med deres fælles livsarvinger. Hvis den førstafdøde ægtefælle efterlader sig særlivsarvinger, kan boet efter § 18, stk. 1, kun udleveres til uskiftet bo med samtykke fra dem. Den førstafdøde ægtefælles livsarvinger modtager som udgangspunkt først deres arv efter førstafdøde, når længstlevende dør, og delingsformuen skiftes.

Retsvirkningerne under ægteskabet af skilsmisssæreje fremgår ikke af ordlyden eller bemærkningerne til særejereglerne. Det er således ikke beskrevet, om skilsmisssæreje skal behandles som særeje eller delingsformue under ægteskabet. Dette har navnlig betydning i forhold til anvendelsen af de sociale beskyttelsesregler (se punkt 3.7.). Spørgsmålet ses ikke at være afklaret.

3.8.1.1.2. Fuldstændigt særeje

Efter retsvirkningslovens § 28, stk. 1, nr. 2, kan ægtefællerne ved ægtepagt i forbindelse med en aftale om skilsmisssæreje aftale, at ejendele ved dødsboskifte skal forbeholdes en ægtefælle eller dennes arvinger (fuldstændigt særeje).

Fuldstændigt særeje indebærer, at der er særeje under ægteskabet samt ved separation, skilsmisse og død, uanset hvem af ægtefællerne, der dør først.

Konsekvenserne af fuldstændigt særeje er blandt andet, at reglerne om vederlagskrav, hvis en ægtefælle misbruger sin rådighed over sin formue (se punkt 3.17.), ikke finder anvendelse. Endvidere indebærer det, at reglerne om, at en ægtefælles salg eller pantsætning m.v. af visse aktiver, kræver samtykke fra den ægtefælle, der ikke er (med)ejers af aktivet (se punkt 3.7.), heller ikke finder anvendelse. Bor familien i en ejendom, der ejes af den ene ægtefælle som fuldstændigt særeje, kan ejerægtefællen således sælge ejendommen uden den anden ægtefælles samtykke.

Det følger af sidste led i § 28, stk. 1, nr. 2, om dødsboskifte, at når den ene ægtefælle dør, indgår fuldstændigt særeje ikke i formuedelingen.

Ved dødsboskifte ved den første ægtefælles død indebærer dette, at den førstafdøde ægtefælles fuldstændige særeje skiftes med førstafdødes arvinger, herunder den længstlevende ægtefælle, og at den længstlevende ægtefælle beholder sit fuldstændige særeje.

Hvis den længstlevende ægtefælle sidder i uskiftet bo, omfatter det uskiftede bo efter arvelovens § 17

kun ægtefællernes delingsformue og dermed ikke ægtefællernes fuldstændige særeje. Den førstafdøde ægtefælles fuldstændige særeje skiftes således også i denne situation med førstafdødes arvinger, herunder den længstlevende ægtefælle, og den længstlevende ægtefælle beholder sit fuldstændige særeje.

Ved skifte af det uskiftede bo i længstlevendes levende live beholder den længstlevende ægtefælle sit fuldstændige særeje og skal ikke dele det med førstafdødes arvinger. Ved skifte af det uskiftede bo ved længstlevendes død tilfalder særejet alene længstlevendes arvinger.

Formuedelingen ved en ægtefælles død, herunder skifte af uskiftet bo, er nærmere beskrevet i punkt 3.22.1.

3.8.1.1.3. Kombinationssæreje

Efter retsvirkningslovens § 28, stk. 2, 3. led, kan en aftale om skilsmisssæreje eller fuldstændigt særeje træffes alene med henblik på en af ægtefællernes død.

Dette giver ægtefællerne mulighed for at kombinere skilsmisssæreje for begge ægtefæller med fuldstændigt særeje for den ene ægtefælle.

Kombinationssæreje er således en kombination af skilsmisssæreje og fuldstændigt særeje. Ved kombinationssæreje er der altid særeje ved separation og skilsmisse (skilsmisssæreje), og dette skilsmisssæreje bliver i bestemte situationer særeje ved en ægtefælles død (dvs. fuldstændigt særeje).

Ægtefællerne kan aftale, i hvilke situationer der skal være særeje ved en ægtefælles død afhængigt af, hvem af ægtefællerne der dør først. Skilsmisssæreje kan således kombineres med særeje ved død på en række forskellige måder. Kombinationssærejets betydning på et dødsboskifte afhænger derfor dels af den valgte kombination af skilsmisssæreje og fuldstændigt særeje og dels af, hvem af ægtefællerne der dør først.

Valget af, i hvilke situationer der skal være særeje ved en ægtefælles død, afhænger af, om ægtefællerne ønsker at begunstige den ene af ægtefællerne ved dødsfaldet frem for førstafdødes eller længstlevendes arvinger (ægtefællebegunstigende kombinationssæreje), eller om de ønsker at begunstige deres arvinger (arvingsbegunstigende kombinationssæreje).

Ægtefællebegunstigende kombinationssæreje anvendes i tilfælde, hvor ægtefællerne ønsker at tilgodese den længstlevende ægtefælle fremfor ægtefællernes sær- og/eller fællesbørn. Ægtefæller aftaler ofte et ægtefællebegunstigende kombinationssæreje, hvor ægtefællerne har skilsmisssæreje, der skal være fuldstændigt særeje for længstlevende ved førstafdødes død, uanset hvem af ægtefællerne der dør først. Dette indebærer, at førstafdødes formue er delingsformue. Fordelene for den længstlevende er, at længstlevende har mulighed for enten at sidde i uskiftet bo med førstafdødes formue eller modtage boslod og arv af førstafdødes formue, samtidig med at længstlevendes egen formue bliver særeje og dermed ikke skal deles med førstafdødes arvinger, navnlig førstafdødes særbørn og ægtefællernes fællesbørn.

Arvingsbegunstigende kombinationssæreje anvendes i tilfælde, hvor ægtefællerne ønsker at tilgodese enten førstafdødes eller længstlevendes arvinger fremfor ægtefællen. Ved arvingsbegunstigende kombinationssæreje kan eksempelvis førstafdødes arvinger tilgodeses ved, at førstafdødes formue er fuldstændigt særeje, mens længstlevendes formue er delingsformue. Dette indebærer, at førstafdødes formue ikke deles med længstlevende, inden formuen deles med førstafdødes arvinger (ægtefællen og førstafdødes børn). Samtidig skal længstlevendes formue, der er delingsformue, deles lige mellem førstafdødes arvinger og længstlevende. Længstlevende har ikke mulighed for at sidde i uskiftet bo.

Betegnelsen kombinationssæreje findes hverken i loven eller i forarbejderne til den.

I det førnævnte meget anvendte ægtefællebegunstigende kombinationssæreje, hvor ægtefællerne kan aftale skilsmisssæreje, der skal være fuldstændigt særeje for længstlevende ved førstafdødes død, uanset hvem af ægtefællerne, der dør først, har den længstlevende ægtefælle mulighed for at sidde i uskiftet bo med førstafdødes formue, da den er delingsformue, mens længstlevendes egen formue er fuldstændigt særeje. Efter arvelovens § 23 indgår alt, hvad den længstlevende erhverver, i det uskiftede bo, for så vidt det ikke er gjort til særeje. Det betyder, at det uskiftede bo kun kommer til at omfatte førstafdødes formue, da hele længstlevendes formue er fuldstændigt særeje.

Hvis ægtefæller aftaler arvingsbegunstigende kombinationssæreje, hvor der skal være fuldstændigt særeje for førstafdøde, mens længstlevendes formue er delingsformue, har den længstlevende ægtefælle efter arvelovens § 13 mulighed for inden for sin arvelod af særejet at overtage aktiver af førstafdødes fuldstændige særeje til vurderingsbeløbet.

I relation til anvendelsen af arvelovens §§ 13 og 23 er det uden betydning, om den pågældende formue er fuldstændigt særeje efter aftale (retsvirkningslovens § 28, stk. 1, nr. 2) eller efter tredjemandsbestemmelse (retsvirkningslovens 28 a), eller om formuen er fuldstændigt særeje som følge af en aftale om kombinationssæreje, når formuen efter denne aftale ved førstafdødes død er fuldstændigt særeje. Det samme gælder andre bestemmelser om fuldstændigt særeje i arveloven og dødsboskifteloven.

3.8.1.1.4. Genstandssæreje og brøkdelsæreje

Af retsvirkningslovens § 28, stk. 2, 1. led, fremgår, at en aftale om særeje kan angå en del af ægtefællernes ejendele.

Bestemmelsen indebærer for det første, at en aftale om skilsmisssæreje eller fuldstændigt særeje kan begrænses til at omfatte et eller flere aktiver.

For det andet indebærer bestemmelsen, at en aftale om særeje kan begrænses til at omfatte en brøkdel af en ægtefælles aktiver. Brøkdelsæreje kan således defineres som en aftale, hvor en bestemt brøkdel af en ægtefælles samlede formue eller af enkelte aktiver skal være af én formueart, f.eks. fuldstændigt særeje, mens den resterende brøkdel skal bestå af en eller flere andre formuearter, f.eks. skilsmisssæreje eller delingsformue.

Begrebet brøkdelsæreje fremgår ikke af loven, men det er omtalt i bemærkningerne til § 28 (se Folketingstidende 1989-90, tillæg A, side 749).

Brøkdelsærejet kan bestå af kombinationer af alle de tilladte formuearter. Angivelsen kan ske enten i brøker eller procenter og skal relateres til hver ægtefælles egen bodel. Ægtefæller kan eksempelvis aftale, at den ene ægtefælles sommerhus skal være brøkdelsæreje, hvor 1/4 er fuldstændigt særeje, og 3/4 er skilsmisssæreje eller delingsformue. Ægtefællerne kan derimod ikke lovligt aftale, at f.eks. 1/3 af ægtefællernes samlede formue skal være den ene ægtefælles fuldstændige særeje.

Forbrug, opsparing og lån fordeles forholdsmæssigt på formuearterne i brøkdelsærejet, og ved formuedelingen, hvor ægtefællernes samlede formuer gøres op, udskilles de forskellige formuearter beløbsmæssigt.

Betydningen af, at et aktiv, der er brøkdelsæreje, sælges, og salgsprisen anvendes til erhvervelse af et andet aktiv, er beskrevet i punkt 3.12.

Når et aktiv er brøkdelsæreje, som omfatter delingsformue, finder de sociale beskyttelsesregler i retsvirkningslovens §§ 18-20 (se punkt 3.7) anvendelse. Er der tale om fast ejendom, der er familiens bolig, kræver salg samtykke fra den anden ægtefælle. Endvidere finder reglerne i § 23 om vederlagskrav ved misbrug af rådigheden over aktivet anvendelse (se punkt 3.17).

3.8.1.1.5. Sumsæreje og sumfælleseje

Et sumsæreje er en aftale om, at et bestemt beløb skal være særeje, mens resten af den pågældende ægtefælles formue skal være delingsformue. Ved sumfælleseje er situationen den omvendte, således at et bestemt beløb er delingsformue og resten særeje.

Sumsæreje og sumfælleseje er ikke nævnt i retsvirkningsloven eller i bemærkningerne hertil, og det har givet anledning til tvivl, om ægtefæller gyldigt kan indgå aftale herom.

Efter udvalgets opfattelse er der dog enighed om, at et sumsæreje ikke kan være abstrakt. Således kan det f.eks. ikke gyldigt aftales, at 500.000 kr. af en ægtefælles formue er særeje, da det vil være en fravigelse af ligedelingsprincippet, der ikke har hjemmel hverken i loven eller i dens forarbejder. Derimod er der enighed om, at sumsæreje eller sumfælleseje kan være genstandsrelateret, f.eks. således at det aftales, at 500.000 kr. af friværdien i en ægtefælles ejendom skal være særeje med den virkning, at ægtefællen ved skilsmisse forlods kan udtage 500.000 kr., forudsat at friværdien i ejendommen udgør mindst dette beløb.

Det er uafklaret, hvordan sumsærejet skal behandles, hvis et aktiv, hvortil der er knyttet et genstandsrelateret sumsæreje, sælges.

3.8.1.1.6. Tidsbegrænsning af særeje

Med hjemmel i § 28, stk. 2, kan en aftale om særeje tidsbegrænses. Dog kan en mindre byrdefuld særejeform ikke tidsbegrænses til at overgå til en mere byrdefuld, f.eks. fra skilsmissesæreje til fuldstændigt særeje.

Loven hjemler ikke adgang til tidsbegrænsning af delingsformue, hvilket følger indirekte af § 28, stk. 2, hvorefter alene en aftale efter stk. 1 om særeje kan tidsbegrænses.

Ophørstidspunktet for særeje skal være fastlagt, så det kan angives på oprettelsestidspunktet, dvs. principielt på underskriftsdatoen. Dette krav medfører, at en tidsbegrænsnings ophør ikke kan gøres afhængig af en uvis begivenheds indtræden, f.eks. at ægtefællerne får børn. Dette betyder, at man allerede på aftaletidspunktet skal kunne fastlægge datoen for særejets ophør.

3.8.1.1.7. Aftrapningssæreje

Ægtefæller kan efter § 28, stk. 2, også aftale et såkaldt aftrapningssæreje ved en kombination af brøkdelsæreje og tidsbegrænsning. Denne særejeform er især relevant, hvor ægtefællerne ønsker at øge delingsformuen, jo længere ægteskabet har varet.

Ægtefæller kan eksempelvis aftale, at de skal have fuldstændigt særeje i ægteskabet, men at dette skal aftrappes til fælleseje med 1/10 om året over 10 år. Efter 10 års ægteskab er ægtefællernes formue i det hele delingsformue.

Ligesom ved tidsbegrænset særeje skal tidspunkterne for de enkelte aftrapningstrin være fastlagt på forhånd.

3.8.1.1.8. Pensionsrettigheder

Efter retsvirkningslovens § 16 h, stk. 1, kan ægtefæller ved ægtepagt aftale, at en pensionsrettighed skal være særeje som fastlagt i § 28.

En sådan aftale kan også omfatte fremtidige indbetalinger på pensionsrettigheden.

Efter bestemmelsens stk. 2 kan ægtefæller ved ægtepagt aftale, at værdien af en alders- kapital- eller

ratepensionsordning skal indgå i delingen af fællesboet ved skifte i anledning af separation, skilsmisse eller bosondring.

3.8.1.2. Ændring og ophør af særeje

Efter retsvirkningslovens § 28 b, stk. 1, kan en ægtepagt ændres ved en senere ægtepagt. En ægtefælle kan således ikke ensidigt ændre en ægtepagt, heller ikke selvom ændringen er til fordel for den anden ægtefælle, f.eks. ved at ophæve et særeje, hvorefter formuen bliver delingsformue.

Et særeje ophører automatisk ved en tidsbegrænsnings ophør og ved forbrug af særejet.

Afhændes et særejeaktiv, bliver det, der træder i stedet for særejet, også særeje. Der henvises til punkt 3.12.

Efter bestemmelsens stk. 2 kan der ikke ved ægtepagt træffes nogen bestemmelse, der strider mod gavegivers eller arveladers bestemmelse om særeje. Tredjemandsbestemt særeje kan således kun ændres, hvis tredjemand har bestemt, at dette kan ske. I relation til gaver kan tredjemand efter fuldbyrdelsen af gave give samtykke til ændring af den oprindelige særejebestemmelse. Hvis ægtefællerne opretter en ægtepagt i strid med tredjemands bestemmelser, er ægtepagten ugyldig. Dette er nærmere beskrevet i punkt 3.11.

3.8.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser

Udvalget har i sine overvejelser taget udgangspunkt i, at baggrunden for særejereglerne bl.a. var et ønske om at give ægtefæller større aftalefrihed, således at de kan vælge den individuelle ordning, der passer dem bedst.

Ulemperne ved reglerne er efter udvalgets opfattelse, at de mange kombinationsmuligheder for forskellige særejeformer gør det vanskeligere for ægtefæller at forstå og forudsige retsstillingen ved formuedeling. Hertil kommer, at det har været uafklaret, om ægtefæller gyldigt kan indgå bestemte typer af aftaler. Ægtefællerne risikerer således at indgå en aftale, der senere kan tilsidesættes som ugyldig, fordi den falder uden for rammerne af retsvirkningslovens § 28.

Reglerne har endvidere ikke givet ægtefæller alle de muligheder, som de kunne ønske, for at indrette deres formueforhold efter deres situation, og ikke alle begrænsninger i aftalemulighederne har været velbegrundede.

Det er udvalgets ønske at etablere en klarere og enklere retstilstand. Dette mål må efter udvalgets opfattelse imidlertid afvejes over for hensynet til ægtefællernes aftalefrihed og mulighed for at vælge en særejeordning, der passer til deres individuelle forhold.

Ægtepagter indgås ofte på et tidspunkt, hvor parterne anser skilsmisse for usandsynlig. Uanset at hensynet til den økonomisk svage ægtefælle ikke har samme vægt som ved retsvirkningslovens ikrafttræden i 1925, er der efter udvalgets opfattelse fortsat et behov for at beskytte en ægtefælle mod at indgå aftaler, hvis konsekvenser kan være vanskelige at overskue, og som stiller vedkommende økonomisk urimeligt ved en formuedeling.

Udvalget har overvejet, om hensynet til aftalefriheden bedst tilgodeses ved at bestemme, at ægtefællerne som udgangspunkt frit kan indgå forhåndsftaler om, hvordan deres formuer skal deles ved separation, skilsmisse eller død, og samtidig indføre en "negativliste" om, hvad der ikke kan aftales. Det kunne være enklere og mere forståeligt for ægtefællerne, hvis de i stedet for at aftale, hvilke af deres aktiver der skal være særeje, kunne formulere aftalen således, at den direkte angav, hvilke aktiver der skal deles eller ikke deles.

Den nugældende terminologi i retsvirkningsloven, hvorved aftaler om den kommende deling af formuen indgås, så noget skal være særeje, må imidlertid efter udvalgets opfattelse antages at være så indarbejdet, at denne fortsat vil blive anvendt, selv hvis der var fuldstændig aftalefrihed. Det ville derfor også ved fuld aftalefrihed være nødvendigt at have bestemmelser i loven, der definerede de forskellige former for særeje, og at loven indeholdt regler om virkningerne af forskellige former for særejeaftaler ved separation, skilsmisse og død, og med hensyn til surrogater, indtægter og vederlagskrav.

Fuld frihed til at indgå aftaler om deling vil efter udvalgets opfattelse formentlig føre til, at aftaler om særeje ville blive kombineret med aftaler om, at den ene ægtefælle ved skilsmisse skal betale et beløb til den anden, aftaler om, hvem der skal udtage hvilke aktiver, og aftaler om, hvem der skal betale hvilke gældsposter. Sådanne aftaler, hvor der ikke klart tages stilling til sammenhængen mellem aftalens enkelte elementer, vil gøre det meget vanskeligt at fastlægge indholdet af aftalen.

Udvalget finder det derfor mest hensigtsmæssigt at fastholde den nuværende model, hvor det iloven udtømmende opregnes, hvilke forhåndsftaler om formuedeling, der gyldigt kan indgås.

Udvalget har med sit forslag tilstræbt, at ægtefæller får den nødvendige frihed til at indgå aftaler, der passer til deres situation og ønsker. Udvalget har samtidig ønsket at klargøre retstilstanden og at undgå, at den bliver så indviklet, at ægtefællerne får vanskeligt ved at forstå aftalerne, og samtidig minimere risikoen for, at der indgås særejeaftaler, som tilsidesættes, fordi aftalen falder uden for det tilladte. Som det fremgår, er hensynene til aftalefrihed på den ene side og til enkelhed og klarhed på den anden side vanskelige at forene.

3.8.2.1. Skilsmissesæreje, fuldstændigt særeje, brødelssæreje og kombinationssæreje

Begreberne skilsmissesæreje, fuldstændigt særeje og brødelssæreje er fast indarbejdede, og udvalget finder ikke grundlag for at ændre adgangen til at aftale disse former for særeje. Udvalget finder heller ikke grundlag for at ændre mulighederne for at indgå såkaldt kombinationssæreje, der i praksis har vist sig at være en populær mulighed.

3.8.2.2. Sumsæreje og sumdeling

Efter udvalgets opfattelse er sumsæreje, hvor ægtefællerne f.eks. aftaler, at 500.000 kr. af den ene ægtefælles formue skal være skilsmissesæreje, en enkel og let overskuelig aftale, der indebærer, at den pågældende ægtefælle ved en skilsmisse forlods kan udtage 500.000 kr. af sin formue, hvorefter resten skal indgå i ligedelingen. En sådan aftale kan f.eks. anvendes, hvis ægtefællerne ønsker, at formue, som den ene ægtefælle havde ved ægteskabets indgåelse, skal holdes uden for delingen, og samtidig ønsker at undgå en senere tvivl om formuens størrelse.

Tilsvarende mener udvalget, at en aftale om sumdeling, hvor alt, hvad ægtefællerne ejer eller fremtidigt erhverver, skal være fuldstændigt særeje, idet dog f.eks. 500.000 kr. af den ene ægtefælles formue skal være delingsformue, kan være hensigtsmæssig og enkel. En sådan aftale om sumdeling kan f.eks. anvendes, hvis ægtefællerne som udgangspunkt ønsker fuldstændigt særeje om alt, hvad de ejer, men at den ægtefælle, der har den mindste formue, dog sikres et vist beløb i tilfælde af skilsmisse – i eksemplet 250.000 kr., dvs. halvdelen af delingsformuen. Udvalget finder på denne baggrund, at aftaler om abstrakt sumsæreje og sumfælleseje bør tillades.

Udvalget har dog overvejet, om muligheden for at aftale genstandsrelateret sumsæreje bør afskaffes, da det som beskrevet i punkt 3.8. giver anledning til en del tvivlsspørgsmål, og da formålene med genstandsrelateret sumsæreje i vidt omfang kan opnås ved abstrakt sumsæreje, Genstandsrelateret sumsæreje kan imidlertid være hensigtsmæssigt f.eks. i tilfælde, hvor en ægtefælle ved ægteskabets indgåelse ejer en

fast ejendom med en friværdi, og ægtefællerne ønsker, at fremtidige værdistigninger på ejendommen skal deles, mens ejerægtefællen skal kunne beholde friværdien på vielsestidspunktet. Dette vil ikke være tilfældet, hvis ægtefællerne i stedet aftaler et abstrakt sumsæreje. Udvalget finder derfor, at der også bør være mulighed for at aftale sumsæreje og sumdelingsformue i relation til bestemte aktiver.

Udvalget bemærker i øvrigt, at der er tinglyst et ikke ubetydeligt antal ægtepagter, der indeholder genstandsrelateret sumsæreje og at det vil være nødvendigt at indføre en overgangsordning for de aftaler, der allerede er indgået, hvis genstandsrelateret sumsæreje afskaffes.

Det bemærkes, at ændringen af begrebet fælleseje til delingsformue (se punkt 3.2) betyder, at sumfælleseje fremover kaldes sumdeling.

Udvalget finder, at ægtefællerne bør kunne aftale, at sumsæreje og sumdeling reguleres, således at beløbets købekraft bevares. Det skal imidlertid ikke gennem en sådan regulering være muligt at optrappe sumsærejet ved at fastsætte en reguleringsprocent, der væsentligt overstiger inflationen.

For så vidt angår sumdeling, er optrapning ikke et problem, fordi optrapningen betyder, at delingsformuen øges, hvorved særejet begrænses. Udvalget foreslår derfor, at ægtefællerne skal kunne aftale, at sumdelingsbeløb forøges med et årligt beløb eller en årlig procentsats, herunder f.eks. Danmarks Statistiks Forbrugerprisindeks.

For så vidt angår sumsæreje, foreslår udvalget, at ægtefællerne skal kunne aftale, at beløbet reguleres med Danmarks Statistiks Forbrugerprisindeks, der følger inflationen, men at der ikke i øvrigt kan aftales, at sumsærejet skal forøges uden en ny ægtepagt.

3.8.2.3. Dødsfaldssæreje

Udvalget har overvejet, om det skal være muligt at aftale, at en ægtefælles formue skal være delingsformue ved separation eller skilsmisse, men særeje ved død.

Dødsfaldssæreje kunne være ønsket af ægtefæller, der vil sikre længstlevende bedst muligt ved førstaf dødes død, men samtidig ønsker ligedeling ved separation eller skilsmisse. En sådan mulighed vil imidlertid gøre det muligt for en ægtefælle med særbørn at gøre disse arveløse og samtidig sikre sig, at ægtefællernes formuer ligedeles ved skilsmisse.

Det ligger ikke inden for udvalgets kommissorium at overveje, om det skal være muligt at gøre en livsarving arveløs. Dette spørgsmål blev overvejet af Arvelovsudvalget i betænkning nr. 1473/2006 om revision af arvelovgivningen m.v., og udvalget foreslog at bevare den gældende tvangsarv, men med mulighed for at begrænse tvangsarven. Dette forslag blev fulgt ved arvelovens § 5, stk. 2, hvorefter en arvelader ved testamente kan begrænse arvelodden til hvert af sine børn (livsarvinger) til en værdi af 1.000.000 kr. (2008-niveau).

Udvalget finder på denne baggrund ikke, at der bør indføres en mulighed for at indgå aftaler, der reelt kun har det formål og den virkning at fratage et særbarn sin arv. Ægtefællerne kan ganske vist opnå det samme efter gældende ret ved, at ægtefællen med særbørn forærer hele sin formue til den anden og samtidig aftaler fuldstændigt særeje, men risikoen for at stå uden midler ved en eventuel skilsmisse vil formentlig afholde mange fra at gøre det.

3.8.2.4. Tidsbegrænset og betinget særeje

Udvalget finder ikke grundlag for at ændre muligheden for at aftale, at særeje tidsbegrænses, herunder i form af aftrapning med en bestemt brøkdel om året.

Samtidig fastholder udvalget, at det ikke skal kunne aftales, at delingsformue tidsbegrænses eller aftrappes, da dette vil kunne indebære samme misbrugsmuligheder som ved dødsfaldssæreje (se punkt 3.8.2.3.), idet ordningen vil kunne tilrettelægges med henblik på, at særejet kun skal have virkning ved død.

Udvalget finder endvidere, som efter gældende ret, at tidsbegrænsning skal fastsættes således, at tidspunktet for særejets hele eller delvise ophør skal kunne fastsættes ved ægteskabets indgåelse eller særejeægtepagtens oprettelse. Ægtefællerne skal således inden ægteskabet kunne aftale, at et særeje skal bortfalde f.eks. 10 år efter ægteskabets indgåelse, ligesom det skal kunne aftales, at særeje skal nedtrappes med 1/5 om året fra ægtepagtens oprettelse.

Udvalget finder ikke, at bortfald af et særeje bør kunne gøres afhængig af uvisse fremtidige begivenheder, som f.eks. at ægtefællerne får (flere) børn, køber hus sammen eller går på pension. En sådan aftale ville kunne være svær at overskue konsekvenserne af og vil kunne få karakter af belønning for en bestemt adfærd under ægteskabet.

Navnlig er det vigtigt for udvalget at sikre, at aftaler om særeje ikke kan gøres betinget af noget, der har relation til skylden for ægteskabets forlis. Det skal således ikke gyldigt kunne aftales, at f.eks. et særeje skal bortfalde i tilfælde af, at en bestemt af ægtefællerne anmoder om separation eller skilsmisse eller er utro.

Det foreslås således, at en aftale om særeje eller bortfald heraf ikke skal kunne betinges, udover hvad der følger af en aftale om tidsbegrænsning eller aftrapning regnet fra ægteskabets indgåelse eller ægtepagtens oprettelse.

3.8.2.5. Pensionsrettigheder

Udvalget foreslår muligheden i retsvirkningslovens § 16 h for at aftale, at en pensionsrettighed skal være særeje, videreført.

3.8.2.6. Aftaler om arv og gave fra tredjemand

Som det fremgår af punkt 3.11., foreslår et flertal i udvalget, at arv og gave, eller værdien heraf, som en ægtefælle modtager fra tredjemand, skal holdes uden for lighedelingen. Ægtefæller kan efter udvalgets forslag aftale, at f.eks. alt hvad ægtefællerne modtager som arv eller gave, eller et konkret aktiv, der er modtaget som arv eller gave, skal være særeje. Udvalget foreslår videre, at ægtefæller skal kunne aftale, at arv og gave, eller værdien heraf, skal indgå i delingen.

3.8.3. Børne- og Socialministeriets overvejelser

Børne- og Socialministeriet er enig med Retsvirkningslovsudvalget i, at de eksisterende særejeformer (skilsmissesæreje, fuldstændigt særeje og kombinationssæreje) skal bibeholdes, og at mulighederne for at aftale særeje skal udvides sådan, at ægtefæller også kan aftale sumsæreje og sumdeling. Ministeriet er ligeledes enig i, at sumsæreje og sumdeling skal kunne inflationssikres, og at sumdeling endvidere skal kunne forhøjes med et årligt beløb eller procentsats.

Ministeriet finder ligeledes, at aftalt særeje skal kunne tidsbegrænses, herunder aftrappes over en fastlagt periode. Starttidspunktet for tidsbegrænsningen og aftrapningen skal være fastlagt i aftalen.

Endelig er ministeriet enig i, at muligheden for at aftale, at en pensionsrettighed skal være særeje, skal opretholdes.

Ministeriet foreslår, at udvalgets forslag til aftalt særeje suppleres med en bestemmelse, der giver ægtefæller mulighed for at aftale, at særeje bestemt af arvelader eller gavegiver helt eller delvist skal være

en anden form for særeje, jf. § 12, eller skal være delingsformue. I overensstemmelse med retsvirkningslovens § 28 a, stk. 2, er en sådan aftale kun gyldig, hvis den er i overensstemmelse med arveladers eller gavegivers bestemmelser om særeje. Der henvises til punkt 3.11.

3.8.4. Den foreslåede ordning

Det foreslås, at reglerne om ægtefællers adgang til at aftale, at deres formuer skal være særeje, indsættes i loven i kapitel 4 om aftaler om særeje.

Efter den foreslåede bestemmelse i § 12 kan ægtefæller indgå aftale om følgende tre hovedtyper af særeje:

- 1) Skilsmisssæreje, hvorefter en ægtefælle ved formuedeling ved separation eller skilsmisse beholder sin formue, men at formuen deles ved en ægtefælles død.
- 2) Fuldstændigt særeje, hvorefter en ægtefælle ved formuedeling ved separation eller skilsmisse beholder sin formue, og at ægtefællens formue ved formuedeling i forbindelse med dødsboskifte tilkommer den pågældende ægtefælle eller dennes arvinger. Særeje efter denne bestemmelse betegnes fuldstændigt særeje.
- 3) Kombinationssæreje, hvorefter en aftale om fuldstændigt særeje kun skal gælde, hvis en bestemt af ægtefællerne dør først, eller kun skal gælde førstafdøde ægtefælles eller længstlevende ægtefælles skilsmisssæreje. Ved kombinationssæreje er der altid skilsmisssæreje, og ved førstafdødes død er enten førstafdødes eller længstlevendes formue fuldstændigt særeje.

Efter stk. 2 kan aftale om særeje efter stk. 1 begrænses til at angå følgende:

- 1) Genstandssæreje, hvorefter et eller flere aktiver er særeje.
- 2) Erhvervelsessæreje, hvorefter en del af en ægtefælles formue afhængigt af, hvordan eller hvornår ægtefællen har erhvervet den pågældende formue, er særeje.
- 3) Brøkdelsæreje, hvorefter en brøkdelt eller procent af en ægtefælles formue eller af et eller flere aktiver er særeje.
- 4) Sumsæreje, hvorefter et bestemt beløb eller et bestemt beløb af værdien af et eller flere aktiver er særeje.
- 5) Sumdeling, hvorefter hele en ægtefælles formue med undtagelse af et bestemt beløb eller med undtagelse af et bestemt beløb af værdien af et eller flere aktiver er særeje.

Ægtefæller kan efter stk. 3 aftale, at sumsæreje og sumdeling skal pristalsreguleres efter nettoprisindekset, jf. lov om beregning af et nettoprisindeks. Efter stk. 4 kan det endvidere aftales, at sumdeling skal forhøjes med et årligt beløb eller en årlig procent eller skal optrappes over en fastlagt periode.

Endelig foreslås det i stk. 5, at aftalt særeje kan tidsbegrænses eller aftrappes over en bestemt periode. Bestemmelsen indebærer, at delingsformue ikke kan tidsbegrænses eller aftrappes. En særejeaftale kan således indeholde en aftale om, at særejet begrænses, således at delingsformuen øges, mens det ikke kan aftales, at særejet skal øges, bortset fra pristalsreguleringen i stk. 3.

Det skal fremgå af en aftale efter stk. 5, fra hvilket tidspunkt tidsbegrænsningen og aftrapningen skal regnes fra. Det kan således ikke aftales, at tidsbegrænsning og aftrapning skal regnes fra et tidspunkt, der ikke på forhånd er fastlagt. Det kan eksempelvis ikke aftales, at skilsmisssæreje skal ophøre, hvis ægtefællerne får et barn sammen.

Med § 13 foreslås det, at den gældende bestemmelse i retsvirkningslovens § 16 h, stk. 1, opretholdes således, at ægtefæller kan aftale, at en pensionsrettighed skal være særeje efter de muligheder for særeje, der findes i § 12. En sådan aftale skal også kunne omfatte fremtidige indbetalinger på pensionsrettigheden.

Endelig foreslås det, at der i loven indsætte en bestemmelse (§ 14), der giver ægtefæller mulighed for at aftale, at særeje bestemt af tredjemand helt eller delvist skal omdannes til anden form for særeje end bestemt af tredjemand eller skal være delingsformue.

En aftale om at omdanne et tredjemandsbestemt særeje til anden form for særeje skal ligge indenfor aftalemulighederne i § 12.

I overensstemmelse med retsvirkningslovens § 28 a, stk. 2, er en aftale om omdannelse eller ophævelse af særeje kun gyldig, hvis den er i overensstemmelse med arveladers eller gavegivers bestemmelser om særeje, jf. punkt 3.11.

Det fremgår af de foreslåede bestemmelser i §§ 12-14, at aftaler om særeje kun kan ske ved ægtepagt, jf. punkt 3.10.

3.9. Andre forhåndsaftaler om formuedelingen

3.9.1. Gældende ret

Efter gældende ret kan ægtefæller ikke indgå andre bindende forhåndsaftaler om delingen af deres formue, end de aftaler om særeje, der følger af retsvirkningslovens § 28 (se punkt 3.8.), samt muligheden efter retsvirkningslovens § 16 h, stk. 2, for at aftale, at værdien af en alders-, kapital- eller ratepensionsordning skal indgå i delingen af fællesboet ved skifte i anledning af separation, skilsmisse eller bosondring. Om alderspension henvises til punkt 3.16.1.2.

Der uafklaret, i hvilket omfang ægtefæller gyldigt kan indgå en forhåndsaftale om udtagelse af aktiver efter ægtefælleskiftelovens § 63 (se punkt 3.20.) og om kompensation efter ægtefælleskiftelovens § 67 til en økonomisk dårligt stillede ægtefælle (se punkt 3.18.).

Begrundelsen for, at ægtefæller ikke kan indgå forhåndsaftaler om kompensationer m.v., er, at lovgivningen om ægtefællers økonomiske forhold har til formål at beskytte den økonomisk svage ægtefælle, som ikke på forhånd bør kunne give afkald på denne beskyttelse. Herved undgås det, at ægtefæller indgår aftaler, som er uoverskuelige på aftaletidspunktet, og det undgås, at ægtefæller kommer i en situation, hvor de ikke kan overskue konsekvensen af f.eks. at give forhåndsafkald på formuedeling eller kompensation ved en eventuel skilsmisse mange år senere.

3.9.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser

Retsvirkningslovsudvalget foreslår, at det ikke skal være muligt at indgå forhåndsaftaler om formuedelingen ud over de muligheder, der fastlægges i loven. Udvalget foreslår således, at ægtefæller ikke ved aftale skal kunne fravige reglerne i lov om ægtefællers økonomiske forhold. Dette indebærer bl.a., at en ægtefælle ikke på forhånd skal kunne give afkald på retten til forsørgelse, krydsende udtagelsesret, regulerings- og misbrugskrav og kompensation. Der henvises til punkt 3.9.2.3.

Derimod finder udvalget, at der i loven bør indsættes bestemmelser, der gør det muligt at indgå forhåndsaftaler om deling af visse aktiver, som ellers efter loven ikke indgår i ligedelingen. Det drejer sig personskadeerstatning m.v. (se punkt 3.9.2.1.) og personlige og uoverdragelige rettigheder (se punkt 3.9.2.2.).

Samtidig foreslår udvalget muligheden efter retsvirkningslovens § 16 h, stk. 2, for at aftale, at værdien af en alders-, kapital- eller ratepensionsordning skal indgå i formuedelingen, videreført.

Som det fremgår af punkt 3.4.2., har udvalget foreslået, at der indføres lovbestemte begrænsninger af ligedelingsordningen. Udvalget har ligeledes foreslået, at arv og gave - eller værdien heraf - ikke indgår

i formuedelingen, jf. punkt 3.11. Hertil foreslår udvalget, at ægtefæller ved ægtepagt skal kunne fravige bestemmelserne herom. Dette gennemgås ikke nærmere, da Børne- og Socialministeriets ikke følger udvalgets forslag til ændring af ligedelingsordningen og behandlingen af arv og gave ved formuedelingen. Der henvises til punkt 3.4.3. og 3.11.

3.9.2.1. Deling af erstatning for personskaade m.v.

Som det fremgår af punkt 3.16., foreslår udvalget, at erstatningsansvarslovens § 18, stk. 2, videreføres i lov om ægtefællers økonomiske forhold.

Det er uafklaret, om ægtefæller efter gældende ret ved en forhåndsaftale kan fravige erstatningsansvarslovens § 18, stk. 2, hvorefter en ægtefælle ved separation eller skilsmisse kan udtage udbetalte personskaade-erstatninger i det omfang, erstatningsbeløbet ikke må antages at være forbrugt.

Udvalget finder, at ægtefæller ved ægtepagt bør kunne aftale, at en udbetalt erstatning helt eller delvist skal indgå i formuedelingen ved separation eller skilsmisse. Herved får den, der har modtaget erstatningen, mulighed for at sikre den anden ægtefælle, der måske har indrettet sin tilværelse ud fra hensynet til den tilskadekomne ægtefælle, en kompensation i form af andel i erstatningen.

3.9.2.2. Personlige og uoverdragelige rettigheder

Udvalget har overvejet, om ægtefæller skal have mulighed for at indgå forhåndsaftaler om deling af de personlige og uoverdragelige rettigheder, som efter gældende ret er omfattet af retsvirkningslovens § 15, stk. 2 (se punkt 3.16.11.). Sådanne rettigheder indgår efter bestemmelsen kun i formuedelingen, i den udstrækning, hvori det er foreneligt med de for disse rettigheder særlig gældende regler. Udvalget foreslår, at § 15, stk. 2, videreføres i lov om ægtefællers økonomiske forhold.

Om det er muligt at lade en personlig og uoverdragelig rettighed indgå i formuedelingen, afhænger af en konkret vurdering af den enkelte rettighed og de regler, der regulerer den pågældende type af rettighed.

Udvalget finder imidlertid, at ægtefæller i det omfang det ikke strider mod, hvad der gælder for den pågældende rettighed, bør kunne aftale, at en sådan rettighed skal indgå i delingen, herunder at den skal indgå i delingen ved en af ægtefællernes død, men ikke ved separation eller skilsmisse.

Ægtefæller skal efter udvalgets opfattelse f.eks. kunne aftale, at en personlig goodwill, som tilhører den ene ægtefælle, skal indgå i delingen ved separation eller skilsmisse med den virkning, at værdien skal gøres op og indgå i formuedelingen.

3.9.2.3. Forhåndsaftaler om kompensation, reguleringskrav m.v.

Udvalget har overvejet, om det bør være muligt for ægtefæller at indgå en forhåndsaftale om kompensation til en ægtefælle, der har medvirket til at forøge eller bevare den anden ægtefælles særeje, eller som er urimeligt økonomisk stillet. Der henvises til punkt 3.18.

Dette kunne være med til at forebygge tvister ved delingen og sikre, at en økonomisk svag ægtefælle får et vist beløb uden at være tvunget til at føre retssag herom.

Udvalget finder imidlertid ikke, at det bør være muligt på forhånd at indgå aftaler, der stiller en økonomisk svag ægtefælle dårligere, end de foreslåede kompensationsregler, der har til formål at beskytte den pågældende, ville føre til. Et sådant forhåndssamtykke til at blive "økonomisk ringe stillet" eller et forhåndsaftald på del i den værdistigning, man har været med til at skabe, vil være vanskeligt at overskue og ville kunne føre til urimelige resultater.

Herefter har udvalget overvejet, om forhåndsaftaler om kompensation skal tillades under forudsætning af, at en ægtefælle ikke derved stilles dårligere end efter kompensationsreglerne.

Tilsvarende kan en ægtefælle, der istandsætter den anden ægtefælles særeejendom og derved medvirker til at forøge dens værdi, sikre sig del i værditilvæksten ved, at ægtefællerne aftaler, at ejendommen skal være brøkdelsæreje. I så fald skal den del af ejendommens værdi, der er delingsformue, ligedeles.

Udvalget anfører, at sådanne aftaler ikke vil være til hinder for, at den pågældende ægtefælle efter kompensationsreglerne tilkendes et større beløb end efter aftalen.

Som anført i punkt 3.8.2.3. finder udvalget, at der ikke bør være mulighed for at aftale særeje, der kun har virkning ved død. En kompensationsaftale vil i endnu højere grad end dødsfaldssæreje kunne anvendes af en ægtefælle, der ønsker at beholde sin formue i tilfælde af separation eller skilsmisse, men ønsker at fratage sine livsarvinger arven ved sin død.

Udvalget har tilsvarende overvejet, om det bør være muligt at indgå forhåndsaftaler om reguleringskrav (se punkt 3.17.). Efter disse bestemmelser kan der, når en ægtefælle har anvendt delingsformue til at forbedre sit særeje eller omvendt, fastsættes en beløb, der skal udligne disse forskydninger mellem delingsformue og særeje.

Der kan ved formuedelingen opstå tvivl om størrelsen af sådanne krav, og udvalget peger på, at det kunne være konfliktforebyggende, hvis ægtefællerne kunne indgå forhåndsaftaler herom, f.eks. i forbindelse med at de beslutter, at en særeejendom skal sættes i stand for delingsmidler.

Udvalget finder imidlertid, at der ikke bør være mulighed for på forhånd at fraskrive sig retten til regulering efter de foreslåede bestemmelser. Konsekvenserne af f.eks. en aftale om, at en ægtefælle frit kan forbedre sin særeejendom med delingsformue uden regulering, ville være svære at overskue mange år før en eventuel formuedeling.

Omvendt vil en fri adgang til forhåndsaftaler om reguleringskrav, der giver mulighed for at aftale et større krav, end hvad der følger af de foreslåede regler, efter udvalgets opfattelse kunne misbruges til at tilsidesætte hensyn til arvinger og eventuelle kreditorer på samme måde som beskrevet ovenfor vedrørende kompensationskrav.

Udvalget peger på, at ægtefællerne i stedet har mulighed for at indgå en aftale om særeje, der stemmer med deres ønsker. Hvis en ægtefælle f.eks. ønsker at forbedre en særeejendom med delingsformue, kan ægtefællerne aftale, at ejendommen skal være brøkdelsæreje, så brøkerne svarer til forholdet mellem særejet og den anvendte delingsformue. De kan også indgå en aftale om sumdeling.

Tilsvarende hensyn taler imod at indføre adgang til forhåndsaftaler om kompensation som følge af en ægtefælles misbrug af sin formue.

Sammenfattende finder udvalget, at de foreslåede regler om aftaler om særeje giver ægtefællerne tilstrækkelige muligheder for at finde en løsning, der passer til den pågældende situation, Udvalget finder derfor, at reglerne om regulerings- og misbrugskrav samt kompensation ikke skal kunne fraviges ved forhåndsaftaler.

3.9.3. Børne- og Socialministeriets overvejelser

Børne- og Socialministeriet er enig med Retsvirkningslovsudvalget i, at lov om ægtefællers økonomiske forhold skal indeholde en bestemmelse om, at ægtefæller ikke ved aftale kan fravige reglerne i loven ud over de aftalemuligheder, som loven indeholder, navnlig mulighederne for at aftale særeje og forhåndsaftaler om inddragelse af bestemte aktiver i formuedelingen. Bestemmelsen vil bl.a. indebære, at

ægtefæller ikke på forhånd kan indgå aftaler om udtagelsesret, regulerings- og misbrugskrav (punkt 3.17.) og kompensationskrav (punkt 3.18.).

En sådan bestemmelse vil også indebære, at en ægtefælle ikke vil kunne give forhåndsafkald på retten til forsørgelse. Dette er imidlertid ikke til hinder for at indgå en aftale om betaling af ægtefællebidrag, herunder om at der ikke skal betales bidrag, når spørgsmålet om betaling af bidrag er aktuelt. Der henvises til punkt 3.23., herunder om mulighederne for at tilsidesætte bidragsaftaler.

Ministeriet er ligeledes enig med udvalget i, at ægtefæller bør have mulighed for at aftale, at personlige erstatninger og værdien af en alders-, kapital- eller ratepensionsordning skal indgå i formuedelingen.

Endelig er ministeriet principielt enig med udvalget i, at ægtefæller bør have mulighed for at aftale, at en uoverdragelig og personlig rettighed skal indgå i formuedelingen. Efter udvalgets forslag kan en sådan rettighed ikke indgå i delingen, hvis det vil stride mod, hvad der gælder for den pågældende rettighed. Dette forbehold, der er nødvendigt af hensyn til de omhandlede rettigheder, kan imidlertid gøre det vanskeligt at overskuede konsekvenserne af en sådan aftale. Ministeriet foreslår derfor, at ægtefæller skal kunne aftale, at værdien af en uoverdragelig og personlig rettighed skal indgå i formuedelingen. Sådanne aftaler vil kunne indgås for alle typer af uoverdragelige og personlige rettigheder.

Med disse forslag styrkes ægtefællers muligheder for at indgå aftaler om formuedelingen, der passer til deres situation.

3.9.4. Den foreslåede ordning

Det foreslås, at reglerne om ægtefællers adgang til at aftale, at visse aktiver skal indgå i formuedelingen ved separation og skilsmisse, indsættes i loven i kapitel 5 om forhåndsaftaler om formuedelingen.

Efter den foreslåede bestemmelse i § 15 kan ægtefæller aftale, at værdien af en alders-, kapital- eller ratepension skal indgå i formuedelingen ved separation eller skilsmisse.

Tilsvarende kan ægtefæller efter den foreslåede bestemmelse i § 16 aftale, at en personlig erstatning m.v. skal indgå i formuedelingen. En sådan aftale kan begrænses til at gælde formuedelingen ved en ægtefælles død, herunder hvis en bestemt ægtefælle dør først.

Endelig foreslås det i § 17, at ægtefæller kan aftale, at værdien af en uoverdragelig og personlig rettighed, der er omfattet af lovforslagets § 37, skal indgå i formuedelingen. Også en sådan aftale kan begrænses til at gælde formuedelingen ved en ægtefælles død, herunder hvis en bestemt ægtefælle dør først, eller til at omfatte den førstafdøde eller længstlevende ægtefælles rettigheder.

Det fremgår af de foreslåede bestemmelser i §§ 15-17, at aftaler om, at de pågældende aktiver m.v. skal indgå i formuedelingen, kun kan ske ved ægtepagt, jf. punkt 3.10.

Endelig foreslås det i § 2, stk. 1 og 2, at ægtefæller under ægteskabet skal kunne indgå aftaler med hinanden, dog ikke aftaler der fraviger reglerne i lov om ægtefællers økonomiske forhold, medmindre fravigelsen er i overensstemmelse med navnlig lovforslagets kapitel 4 om aftaler om særeje og kapitel 5 om forhåndsaftaler om formuedelingen.

3.10. Ægtepagter

3.10.1. Gældende ret

3.10.1.1. Formelle krav til ægtepagter

Ifølge retsvirkningslovens §§ 35 og 37 skal en ægtepagt oprettes skriftligt og underskrives af parterne,

og den skal tinglyses i personbogen for at blive gyldig såvel mellem parterne som i forhold til tredje-
mand. Også kommende ægtefæller kan oprette en ægtepagt.

Efter § 49 har enhver af ægtefællerne ret til at begære ægtepagten tinglyst i personbogen, også selvom
den anden ægtefælle protesterer.

Der gælder ingen tidsfrist efter underskrivningen af en ægtepagt til at anmelde den til tinglysning. En
anmeldelse til tinglysning efter separation, skilsmisse eller den ene ægtefælles død har dog ingen retsvirk-
ninger, heller ikke selvom ægtepagten skulle blive tinglyst. Dette gælder også i tilfælde, hvor en ægtepagt
er anmeldt før en ægtefælles død, men afvist ved en fejl og efter dødsfaldet anmeldt på ny.

Tinglysning sker i personbogen, der føres af Tinglysningsretten, jf. tinglysningslovens kapitel 7. Tinglys-
ning af ægtepagter i personbogen er nærmere reguleret i kapitel 1 og § 17 i bekendtgørelse nr. 213 af 15.
marts 2011 om tinglysning i personbogen.

Personbogen blev digitaliseret den 21. marts 2011, og efter tinglysningslovens § 7, stk. 3, kan tinglysning
alene ske på grundlag af dokumenter og påtegninger forsynet med digital signatur. Efter lovens § 7, stk. 5,
kan justitsministeren dog fastsætte regler om, at personer, der ikke kan få en digital signatur, kan anmelde
rettigheder på grundlag af papirdokumenter, om fremgangsmåden herved og om retsvirkningerne heraf.

Ægtepagter anmeldes digitalt til tinglysning på samme måde som dokumenter om overdragelse og
belåning af fast ejendom m.v. I det digitale tinglysningssystem kan ægtefæller underskrive en ægtepagt
digitalt samtidig med, at ægtepagten med digital underskrift anmeldes til tinglysning i tinglysningssyste-
met.

Hvis ægtefællerne underskriver en ægtepagt i hånden, kan den indlægges (uploades) i tinglysningssyste-
met, og ægtefællerne kan herefter i fællesskab anmelde den til tinglysning med digital underskrift. Hvis
kun den ene ægtefælle underskriver anmeldelsen af en ægtepagt, tinglyses ægtepagten med frist til
fremvisning af den originalt underskrevne ægtepagt.

Udover de formelle betingelser, der skal være opfyldt for en korrekt digital tinglysning, foretager Tinglys-
ningsretten en indholdsmæssig prøvelse af ægtepagten. Ved prøvelsen påser Tinglysningsretten, at de
aktiver, som ægtepagten vedrører, klart kan identificeres, og at aftalen i ægtepagten er i overensstemmelse
med de muligheder, som retsvirkningsloven giver ægtefæller til at indgå aftale om formueordningen i
deres ægteskab. Tinglysningsrettens prøvelse af ægtepagter følger ikke umiddelbart af tinglysningsloven,
men er udviklet i retspraksis.

Identifikationen af de aktiver, som ægtepagten vedrører, kan ske ved henvisning til erhvervelsestidspunk-
tet, f.eks. ved at det aftales, at alt, hvad en ægtefælle ejede ved ægteskabets indgåelse, skal være fuldstæn-
digt særeje, eller at alt, hvad en ægtefælle fremtidigt erhverver, skal være skilsmissesæreje. Aktiver kan
også identificeres ved henvisning til erhvervelsesmåden, f.eks. at alt hvad en ægtefælle har erhvervet eller
i fremtiden vil erhverve ved f.eks. arv eller gave.

Endelig kan identifikationen ske ved angivelse af en bestemt virksomhed eller ved artsbetegnelser, f.eks.
indbo, bil, faste ejendom, værdipapirer og bankindeståender, men dog ikke således, at det er overladt
til ejerægtefællen vilkårligt at forøge særejets omfang, f.eks. "mit indestående til enhver tid på konti i
[navnet på en bank]" eller familiens ejerbolig til enhver tid".

Endelig kan aktiverne identificeres ved en opregning af konkrete genstande, der skal være særeje. Ved
særeje om enkelte genstande kan der på grundlag af retspraksis opstilles følgende retningslinjer for
identifikationen:

- 1) Fast ejendom skal angives med matrikelnummer og ikke kun med beliggenhed.

- 2) Motorkøretøjer skal angives med stel- og registreringsnummer.
- 3) Konti og depoter skal angives med pengeinstituttets navn, kontonummer eller depotnummer og saldo på et bestemt tidspunkt, men saldoens størrelse skal ikke nødvendigvis angives.
- 4) Personligt drevne erhvervsvirksomheder skal angives med CVR-nummer, og virksomhedens aktiver kan specificeres ved henvisning til virksomhedens åbningsstatus eller til det seneste årsregnskab.
- 5) Andele i interessentskaber og kommanditselskaber skal angives med den nøjagtige procentandel, og aktiverne skal specificeres på samme måde som i personligt drevne virksomheder.
- 6) Anparter og aktier skal angives med det aktuelle nominelle pålydende eller med stk. og antal samt selskabets CVR-nummer eller fondskode.

Ved andre aktiver foretages der en konkret vurdering af behovet for identifikation.

Aktiverne skal altid være angivet på en sådan måde, at der ikke er en særlig risiko for, at en ægtefælle vilkårligt forøger særejets omfang ved ensidigt at inddrage yderligere aktiver under det.

I en ægtepagt, der omfatter alle en ægtefælles aktiver, skal de enkelte aktiver ikke nævnes.

Er aktiver ikke identificeret tilstrækkeligt, afvises ægtepagten helt eller delvist fra tinglysning.

Med hensyn til prøvelsen af, om aftalen i ægtepagten er i overensstemmelse med retsvirkningsloven, bemærkes, at eksempelvis ægtepagter, der indeholder bestemmelser om, at gæld skal være særeje, afvises.

Afvises en ægtepagt, kan ægtefællerne tilrette ægtepagten og anmelde den til tinglysning igen.

Tinglysning af en ægtepagt medfører ikke, at den ved en senere formuedeling skal anses for materielt gyldig. Der er således ikke noget til hinder for, at en ægtefælle senere gør gældende, at eksempelvis en særejebestemmelse i en tinglyst ægtepagt er ugyldig, fordi den falder uden for, hvad ægtefællerne kan aftale efter retsvirkningsloven. Endvidere er tinglysning ikke til hinder for, at en ægtepagt tilsidesættes efter de almindelige ugyldighedsregler i aftaleloven.

En ægtepagts retsvirkninger regnes fra den dag, hvor den anmeldes til tinglysning.

3.10.1.2. Offentlighedens adgang til oplysninger om indholdet af ægtepagter

Når en ægtepagt tinglyses i personbogen, lagres den i et til personbogen særskilt knyttet ægtepagtsregister. Af ægtepagter, der er tinglyst før 21. marts 2011, hvor den digitale personbog blev indført, opbevarer Tinglysningsretten en fysisk genpart, mens alle ægtepagter tinglyst efter denne dato findes digitalt i tinglysningssystemet.

Efter tinglysningslovens § 50 c, stk. 2-5, er oplysninger i personbogen om tinglyste ægtepagter offentligt tilgængelige for enhver i en række tilfælde. Derudover er der i medfør af tinglysningslovens § 50, stk. 1, i adgangsbekendtgørelsen fastsat nærmere regler om videregivelse af oplysninger fra tinglysningssystemet, herunder efter § 50 c. Efter adgangsbekendtgørelsens § 35, stk. 1, er oplysningerne i tinglysningssystemet, med undtagelse af oplysninger om personnumre, offentligt tilgængelige. Efter adgangsbekendtgørelsens § 35, stk. 2, kan adgang til oplysningerne i bl.a. personbogen til enhver tid mod betaling af de i retsafgiftsloven fastsatte afgifter opnås via Tinglysningsrettens internetportal eller ved brug af en systemopkobling godkendt af retten. Ved lov nr. 519 af 28. maj 2013 om ændring af bl.a. retsafgiftsloven og tinglysningsloven blev bestemmelserne i retsafgiftslovens §§ 49 a og 49 b ophævet, og afgiften for opslag i og udskrifter fra akter i det digitale tinglysningssystem blev ophævet, hvorfor der i dag er gratis adgang til oplysninger i tinglysningssystemet.

For så vidt angår ægtepagter er det således gratis at få oplysning om indholdet af en tinglyst ægtepagt via Tinglysningsrettens onlineportal. Dette gælder dog kun for ægtepagter tinglyst efter 21. marts 2011

i det digitale tinglysningssystem. For ægtepagter tinglyst før 21. marts 2011 fremgår det ved opslag i personbogen kun, om en person har tinglyst ægtepagt, og hvilken type ægtepagt der er tale om. Enhver har imidlertid ret til at modtage oplysninger om indholdet af en ægtepagt tinglyst før 21. marts 2011. Disse oplysninger kan rekvireres hos Tinglysningsretten mod betaling af kr. 175 i medfør af retsafgiftslovens § 48, stk. 3, 2. pkt., jf. stk. 1, 1. pkt.

Ifølge Tinglysningsretten blev der i 2015 foretaget 265.873 opslag i personbogen generelt via det digitale tinglysningssystem. I 2015 modtog Tinglysningsretten endvidere 1683 anmodninger om kopier af ægtepagter tinglyst før 21. marts 2011, hvoraf størstedelen af anmodningerne kom fra skifteretterne som led i skiftebehandling af boer, jf. nedenfor.

Adgangen til oplysninger om indholdet af ægtepagter bliver bl.a. benyttet af SKAT ved beregning af visse tinglysningsafgifter. Når det er relevant, overføres oplysninger om indholdet af ægtepagter tinglyst efter 21. marts 2011 elektronisk til SKAT til brug for afgiftsberegningen, jf. § 28, stk. 1, nr. 1, i bekendtgørelse nr. 835 af 4. september 2009 om tekniske krav og forskrifter for tinglysningssystemet. Hvis ægtepagten er tinglyst før 21. marts 2011, har SKAT ligeledes adgang til oplysninger om indholdet af ægtepagter, men må i disse tilfælde rekvirere en udskrift af ægtepagten fra Tinglysningsretten.

Endvidere anvendes adgangen til oplysninger om indholdet af ægtepagter af skifteretterne, primært til brug for deres behandling af dødsboer. Når en person afgår ved døden, modtager skifteretten automatisk besked om dette og sender en elektronisk forespørgsel til tinglysningssystemet vedrørende både ægtepagter og testamenter. Hvis der er tinglyst en ægtepagt, sender tinglysningssystemet automatisk besked om dette til skifteretten sammen med kopi af ægtepagten. Dette gælder dog kun i de tilfælde, hvor ægtepagten er tinglyst efter 21. marts 2011, idet den i modsat fald ikke foreligger digitalt. I andre tilfælde får skifteretten alene besked om, at der er oprettet ægtepagt, og må herefter rekvirere en kopi heraf fra Tinglysningsretten eller skiftesagens parter.

Hvis der er oprettet et testamente, sender tinglysningssystemet automatisk en kopi af dette til skifteretten, hvis testamentet er indberettet til Tinglysningsretten efter 1. maj 2012. I modsat fald foreligger testamentet ikke digitalt, og skifteretten må herefter rekvirere en kopi heraf fra den byret, hvor notartestamentet er oprettet, eller fra skiftesagens parter.

I modsætning til hvad der i dag gælder for ægtepagter, er der ikke den samme adgang til oplysninger for offentligheden om testamenter. Efter notarialbekendtgørelsens § 17 har kun den, der har fået foretaget en notarialforretning, herunder oprettet notartestamente, og andre, der har retlig interesse i forretningen, ret til efter regler i retsplejelovens § 41 at få udleveret en udskrift hos notaren af fortegnelsen over notarialforretninger og af de øvrige dokumenter vedrørende notarialforretningen, som opbevares på dommerkontoret. Det er i retspraksis, at et testamente er et personligt og fortroligt dokument, der som udgangspunkt ikke kan kræves fremlagt under en retssag i testators livstid. Det er i teorien antaget, at andre end testator eller en af ham bemyndiget person, f.eks. en advokat, ikke vil kunne få udleveret en kopi af testamentet i medfør af notarialbekendtgørelsens § 17.

3.10.1.3. Abonnementsordning vedrørende personbogen

Efter tinglysningslovens § 50 c, stk. 6, kan meddelelse om ændring af oplysninger i edb-registre (tinglysningssystemet) sendes til enhver, med hvem der er indgået aftale herom. For så vidt angår personbogen, er der i § 24 i bekendtgørelse nr. 213 af 15. marts 2011 om tinglysning i personbogen (personbogsbekendtgørelsen) fastsat nærmere regler om abonnementsordningen. Det fremgår heraf bl.a., at Tinglysningsretten for enhver, der ansøger herom, kan oprette et abonnement, der indebærer, at den pågældende modtager meddelelse, når bestemte personer i personbogen disponerer i tinglysningsmæssig henseende, jf. § 24, stk. 1.

3.10.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser

3.10.2.1. Oprettelse af ægtepagt

Retsvirkningslovsudvalget har ikke overvejet at ændre kravet om skriftlighed og underskrift i retsvirkningslovens § 35, når ægtefæller ønsker at indgå aftale om særeje m.v.

Det er således udvalgets opfattelse, at en generel registrering af alle ægtepagter bør bevares som gyldighedsbetingelse. Herved sikres bl.a., at eventuelle ægtepagter kommer frem ved en ægtefælles død, og at en ægtefælle ikke kan destruere en ægtepagt, som er til skade for den pågældende.

En ægtepagt har på samme måde som et testamente, men i modsætning til de fleste andre aftaler, ofte først virkning mange år efter, at den er oprettet. Der er endvidere tale om en aftale, som kan have store økonomiske konsekvenser for en part. Dette medfører efter udvalgets opfattelse, at der må gælde skærpede krav til sikkerheden for, at aftalen reelt er indgået af begge parter, og at de fornuftmæssigt var i stand til at indgå aftalen. Det vil således efter de gældende regler være særdeles vanskeligt for en ægtefælle, der ved en skilsmisse bliver konfronteret med en tinglyst ægtepagt, som den anden ægtefælle har oprettet ved misbrug af den første ægtefælles digitale signatur, at bevise, at den pågældende ikke har indgået aftalen.

Det er udvalgets opfattelse, at underskrift af en ægtepagt for notaren vil medføre en øget sikring af, at ægtefællerne har den fornødne habilitet og forståelse for ægtepagtens indhold.

Udvalget foreslår derfor, at ægtepagter ikke længere skal tinglyses for at være gyldige, men at de i stedet skal underskrives for notaren på samme måde som testamenter. Notaren vil i forbindelse med underskrivelsen af ægtepagten sikre sig ægtefællernes identitet, og at de fornuftmæssigt er i stand til at indgå aftalen. Notaren sørger herefter for, at ægtepagten registreres i et register på samme måde som ved notartestamenter.

Udvalget bemærker endvidere, at ægtepagter jævnligt oprettes sammen med testamenter med det formål at begrænse f.eks. et særbarns arv. Det kan i disse tilfælde være uheldigt, at der gælder forskellige formkrav til de to dokumenter.

Udvalget finder, at det lige som ved testamenter bør være muligt at oprette en ægtepagt under medvirken af vidner efter samme regler som vidnetestamenter, men med en efterfølgende obligatorisk registrering. En vidneordning bør indeholde en forholdsvis kort tidsfrist (4 uger) til at indlevere ægtepagten til registrering. Ægtepagten skal som i dag kunne indleveres af den ene ægtefælle, selvom den anden ægtefælle protesterer.

Udvalget finder ikke, at en anmodning om separation eller skilsmisse bør afskære ægtefællerne – eller den ene af dem – fra at få registreret ægtepagten. I modsat fald ville en ægtefælle kunne risikere, at den anden ægtefælle fragår en aftale om særeje ved umiddelbart efter at anmode om separation eller skilsmisse. Dør en ægtefælle inden registrering af en ægtepagt oprettet for vidner, kan den anden ægtefælle have en interesse i ikke at fremlægge ægtepagten, hvis den pågældende derved bliver stillet bedre på skiftet. Udvalget finder derfor, at den afdøde ægtefælles arvinger bør have mulighed for at få lagt ægtepagten til grund for skiftet, selv om de først finder den efter udløbet af fristen for registrering. Heller ikke den længstlevende ægtefælle bør i denne situation være bundet af 4-ugers fristen.

Udvalget peger på, at registreringen kan ske i det nuværende Centralregister for Testamenter, men overlader det til Justitsministeriet at overveje, om det er mest hensigtsmæssigt at oprette et selvstændigt register for ægtepagter – Ægtepagtsregistret.

3.10.2.2. Prøvelse af ægtepagter

Udvalget finder, at prøvelsen af ægtepagter bør afskaffes.

Udvalget henviser til, at kritikken af Tinglysningens krav til identifikation af de aktiver, der er omfattet af en ægtepagt. Kritikken går navnlig på, at rettens krav om, at der ikke må være tvivl om særejets omfang, er for restriktiv, således at ægtepagter afvises af formelle grunde, selv om der ikke er grund til at antage, at det vil give anledning til fortolkningstvivl, f.eks. hvis en fast ejendom er angivet alene ved beliggenhed og ikke ved matrikelnummer. Det er i den forbindelse anført, at der ved vurderingen af risikoen for sammenblanding af særeje og delingsformue ikke tages hensyn til surrogationsprincippet, hvorefter aktiver, der er købt for særejemidler, forbliver særeje uden tinglysning af ægtepagt herom (se punkt 3.12), og til reglerne om reguleringskrav (vederlagskrav), der har til formål at genoprette balancen mellem særeje og delingsformue ved sammenblanding af særeje og delingsformue (se punkt 3.17.).

Som i andre situationer, hvor der opstår tvist om, hvorvidt et aktiv er særeje eller ej, følger det af almindelige fortolkningsregler, at tvivlen som udgangspunkt kommer den ægtefælle, der gør gældende, at et aktiv er særeje, til skade.

Udvalget peger videre på, at en ægtepagt f.eks. om, at alt, hvad en ægtefælle ejede ved ægteskabets indgåelse, skal være særeje, ikke entydigt fastlægger, præcis hvilke aktiver der er omfattet af særejet, da en sådan ægtepagt kan tinglyses uden identifikation af de aktiver, der er omfattet af særejet.

Afvises en ægtepagt på grund af en formel mangel, og dør den ene ægtefælle, inden fejlen er rettet og ny anmeldelse af ægtepagten er sket, kan ægtefællerne eller deres arvinger risikere at miste den retsstilling, som ægtefællerne havde aftalt. Tilsvarende kan en ægtefælle lide retstab, hvis den anden ægtefælle nægter at medvirke til at rette op på en ægtepagt, hvor specificationskravet ikke er opfyldt.

Samtidig kan tinglysning efter udvalgets opfattelse give ægtefællerne indtryk af, at de kan være sikre på, at ægtepagten er gyldig, og at den vil kunne lægges til grund ved en senere formuedeling. Som anført i punkt 3.10.1.1. er tinglysning imidlertid ikke en sikkerhed for, at ægtepagten materielt er gyldig.

3.10.2.3. Offentlighedens adgang til ægtepagter

Retsvirkningslovsudvalget har anført, at oplysninger om, hvad et ægtepar har aftalt om deling af deres formuer ved separation, skilsmisse eller død, af de fleste opfattes som noget, der hører privatlivet til på samme måde som oplysninger i testamenter, der ikke er offentligt tilgængelige. At oplysninger om ægtepagter er offentligt tilgængelige i kraft af tinglysningssystemet opfattes derfor typisk af ægtefællerne som ubehageligt. Navnlig for ægtefæller, der er kendt i pressen, og som risikerer at få offentliggjort oplysninger om deres privatliv, kan frykten herfor føre til, at de undlader at oprette den ægtepagt, som de egentlig ønsker, eller at ægtepagten udformes mindre detaljeret end hensigtsmæssigt for at undgå, at andre får kendskab til, hvad de ejer.

Kravet om tinglysning som gyldighedsbetingelse mellem ægtefællerne var oprindeligt begrundet med hensynet til ægtefællernes arvinger og kreditorer.

Da kravet om tinglysning blev indført, var der forskel på ægtefællernes råderet og hæftelse over for kreditorer, afhængigt af om der var delingsformue eller særeje i ægteskabet. Det var således væsentligt for kreditorer at have kendskab til, hvilken formueordning en skyldner havde aftalt med sin ægtefælle. Efter gældende ret, som udvalget foreslår videreført, hæfter en ægtefælle kun med sin egen formue over for sine kreditorer og som udgangspunkt kun for sin egen gæld. For at kunne foretage en kreditvurdering af en kommende låntager eller forretningspartner eller for at få inddrevet et tilgodehavende er det derfor efter udvalgets opfattelse kun nødvendigt at få oplysninger om, hvad den pågældende ejer. Det er derimod

som udgangspunkt uden betydning for kreditor, om den pågældendes formue eller dennes ægtefælles formue er gjort til særeje. Det kan ikke antages, at f.eks. en kreditgiver ved sin vurdering lægger vægt på skyldnerens mulighed for at få del i sin ægtefælles formue ved en eventuel kommende skilsmisse. Lægger långiver, hvad der ofte vil være tilfældet, tillige vægt på at kende til skyldnerens ægtefælles økonomi, kan långiver kræve oplysninger herom som betingelse for at yde lånet, og långiver kan betinge lånet af, at ægtefællen tillige hæfter. Selv i § 12 i lov om inddrivelse af gæld til det offentlige (lovbekendtgørelse nr. 29 af 12. januar 2015 med senere ændringer), hvor princippet om sær hæften er brudt, således at en ægtefælles skattegæld kan inddrives hos den anden ægtefælle, er det uden betydning, om der er særeje eller delingsformue i ægteskabet.

Afgår en ægtefælle ved døden, har det derimod betydning for afdødes arvinger og kreditorer at få kendskab til eventuelle ægtepagter, idet f.eks. en ægtepagt om særeje har betydning for størrelsen af arven efter afdøde. Dette hensyn tilgodeses imidlertid efter udvalgets opfattelse bedst ved en ændring af dødsbokslovens § 7, stk. 2, således at skifteretten efter et dødsfald skal indhente oplysninger om eventuelle ægtepagter på samme måde, som den indhenter oplysninger om testamenter.

På denne baggrund finder udvalget, at hensynet til beskyttelse af ægtefællernes privatliv vejer tungere end hensynet til pressens, kreditorers og arvingers interesse i at kunne få indsigt i ægtepagter.

Der bør derfor – svarende til, hvad der gælder for testamenter – kun være adgang til at se en ægtepagt i de tilfælde, hvor der er en retlig interesse. I overensstemmelse med ordningen for notartestamenter i arve-lovens § 63, stk. 3, foreslår udvalget, at det overlades til justitsministeren at fastsætte regler om adgangen til at få oplysninger fra ægtepagter, der er registreret i det af udvalgets foreslåede Ægtepagtsregister.

3.10.3. Børne- og Socialministeriets overvejelser

3.10.3.1. Oprettelse af ægtepagt

Ægtepagter anmeldes i dag digitalt til tinglysning på samme måde som dokumenter om overdragelse og belåning af fast ejendom m.v. I det digitale tinglysningssystem kan ægtefæller underskrive en ægtepagt digitalt samtidig med, at ægtepagten med digital underskrift anmeldes til tinglysning i tinglysningssystemet. Systemet er velfungerende, og der ses ikke at foreligge oplysninger om misbrug af systemet, der har været i kraft siden 2012.

Digitaliseringen af tinglysningssystemet er sket som et led i en indsats for at øge digitaliseringen af hele den offentlige sektor.

I den fællesoffentlige digitale digitaliseringsstrategi 2016-2020 ("Et stærkere og mere trygt digitalt samfund") fremhæver regeringen, KL og Danske Regioner bl.a., at den offentlige sektor i tæt samarbejde med erhvervsliv, interesseorganisationer m.v. må arbejde for at skabe grundlaget for et fleksibelt og tilpasningsdygtigt samfund i en stadigt mere digitaliseret verden. Dette sker med henblik på at skabe en brugervenlig og overskuelig digital offentlig sektor.

På det familieretlige område er der allerede gennemført flere digitaliseringstiltag. Eksempelvis er der i 2013 og 2014 blevet indført obligatorisk digital selvbetjening i relation til erklæring om faderskab, ansøgninger om forældremyndighed, barnets bopæl, samvær m.v., anmodning om separation og skilsmisse og ansøgning om børne- og ægtefællebidrag.

På den baggrund finder Børne- og Socialministeriet ikke grundlag for at ændre den eksisterende fleksible digitale ordning og erstatte den med en ordning, hvor ægtepagter underskrives for enten notar eller vidner, og hvor parterne efter oprettelsen af en vidneægtepagt skal sørge for at få ægtepagten registreret i et

register. Lovforslagets bestemmelse om underskrift på ægtepagt skal således forstås i overensstemmelse med den eksisterende digitale løsning.

Ministeriet er opmærksomt på, at ægtepagter i nogle situationer oprettes sammen med testamenter og udgør en samlet løsning på ægtefællernes ønsker om fordelingen af deres formue efter deres død. Det ville derfor være hensigtsmæssigt, at ægtefællerne kunne oprette ægtepagt og testamente samtidigt for notaren. Ministeriet finder imidlertid ikke, at hensynet hertil gør det nødvendigt at ændre den eksisterende digitale løsning for ægtepagter. Det bemærkes, at der ikke er noget til hinder for, at ægtefællerne underskriver ægtepagten for notaren samtidig med testamentet, blot de derefter sørger for, at ægtepagten anmeldes digitalt til tinglysning.

3.10.3.2. Prøvelse af ægtepagter

Tinglysningsretten foretager en prøvelse af ægtefællernes identitet og af formkravene til identifikation af de aktiver, som ægtepagten vedrører, inden en ægtepagt tinglyses. Tinglysningsretten prøver også, om ægtepagten indholdsmæssigt ligger inden for rammerne af, hvad ægtefællerne kan aftale efter retsvirkningsloven.

Mange ægtepagter afvises fra tinglysning, fordi de ikke overholder formkravene til identifikation af aktiverne, f.eks. at en fast ejendom kun er identificeret ved adresse og ikke ved matrikelnummer, eller fordi de falder uden for aftalemulighederne i retsvirkningsloven.

Afvisninger påfører ægtefællerne mere arbejde, fordi de skal aftale, hvordan ægtepagten skal tilrettes, og derefter skal de sende den til tinglysning igen.

Retsvirkningslovsudvalget har foreslået, at prøvelsen afskaffes, da den efter udvalgets opfattelse er overflødig.

Børne- og Socialministeriet er enig med udvalget i, at en ægtepagt ikke bør prøves og afvises fra tinglysning, medmindre der er en god grund til det. Inden udvalgets forslag gennemføres, bør det imidlertid overvejes, om prøvelsen af ægtepagter betyder, at indholdet af tinglyste ægtepagter i højere grad er i overensstemmelse med retsvirkningsloven, end hvis ægtepagter ikke prøves. I så fald kan prøvelsen betyde, at en række retssager om formuedelingen undgås.

Der foreligger på nuværende tidspunkt ikke oplysninger om betydningen af Tinglysningsrettens prøvelse af ægtepagter, der gør det muligt at tage stilling til udvalgets forslag. Børne- og Socialministeriet vil derfor i samarbejde med Justitsministeriet iværksætte en undersøgelse af Tinglysningsrettens prøvelse af ægtepagter inden tinglysning. Der sigtes navnlig til en undersøgelse af årsagerne til, at ægtepagter i dag afvises. Afhængig af resultatet af undersøgelsen vil det blive overvejet, om prøvelsen – og dermed tinglysningen – bør afskaffes og erstattes af en registreringsordning.

3.10.3.3. Offentlighedens adgang til ægtepagter

Børne- og Socialministeriets er enig med Retsvirkningslovsudvalget i, at offentligheden ikke har behov for at kende indholdet af en ægtepagt. Kun ægtefællerne og domstolene, navnlig skifteretterne, har behov for kende disse oplysninger. Endvidere har skattemyndighederne behov for adgang til oplysningerne med henblik på beregning af tinglysningsafgifter.

Private personer kan dog i begrænset omfang også have en retlig interesse i at kende indholdet af en ægtepagt, f.eks. til brug for en retssag mod et ægtepar, der har forsøgt at bringe deres formue i kreditorly.

Det foreslås derfor, at det nærmere indhold af ægtepagter ikke længere skal være tilgængeligt for offent-

ligheden, dog sådan at ægtefællerne, domstolene og skattemyndighederne fortsat skal have adgang til oplysninger herom.

Endvidere skal en privat person eller en privat virksomhed have adgang til oplysninger om indholdet af en ægtepagt, hvis den pågældende efter en konkret vurdering har en retlig interesse i ægtepagten.

Der foreslås ikke ændringer i offentlighedens adgang til oplysninger i personbogen om, hvorvidt en person har oprettet en ægtepagt. Disse oplysninger anvendes bl.a. af advokater og pengeinstitutter, der rådgiver ægtefæller om deres økonomiske forhold. Ved opslag i personbogen vil det således som i dag fortsat fremgå, at en person har oprettet en ægtepagt, men der vil ikke være adgang til indholdet af ægtepagten.

3.10.4. Den foreslåede ordning

Reglerne i retsvirkningsloven om oprettelse og tinglysning af ægtepagter videreføres i lov om ægtefællers økonomiske forhold uden indholdsmæssige ændringer. Bestemmelserne indsættes i loven i kapitel 6 om ægtepagter.

I overensstemmelse med gældende ret foreslås der indsat en bestemmelse om, at også kommende ægtefæller kan oprette en ægtepagt (§ 19).

Efter de foreslåede regler er en ægtepagt kun gyldig, når den er underskrevet af begge ægtefæller og tinglyst i personbogen efter reglerne herom i lov om tinglysning, herunder om anvendelse af digital signatur. Skal en ægtefælles værge efter værgemålsloven give samtykke til en ægtepagt, er ægtepagten kun gyldig, hvis også værgen har underskrevet den (§ 20). En ægtepagt kan efter § 21 kun ændres eller ophæves ved ægtepagt.

Enhver af ægtefællerne kan efter lovforslagets § 22 anmode om, at begære en ægtepagt tinglyses.

Med hensyn til Tinglysningsrettens prøvelse af ægtepagter vil Børne- og Socialministeriet i samarbejde med Justitsministeriet iværksætte en undersøgelse af prøvelsen, og når resultatet af undersøgelsen foreligger, vil det blive overvejet, om prøvelsen – og dermed tinglysningen – bør afskaffes og erstattes af en registreringsordning.

Ændringen af reglerne om offentlighedens adgang til indholdet af ægtepagter gennemføres ved ændring af tinglysningsloven. Der henvises til følgelovforslaget, de almindelige bemærkninger, punkt 2.5., samt til § 4 og bemærkningerne hertil.

3.11. Arv og gave fra tredjemand

3.11.1. Gældende ret

3.11.1.1. Arv og gave

Efter retsvirkningslovens § 28 a kan en arvelader eller gavegiver vedrørende arv, herunder tvangsarv, og gave træffe tilsvarende bestemmelse om særeje, som ægtefæller kan aftale efter lovens § 28. Bestemmelsen indebærer, at arv og gave indgår i formuedelingen, medmindre arvelader og gavegiver har bestemt, at arven og gaven skal være særeje, herunder skilsmisssæreje, fuldstændigt særeje eller kombinationssæreje. De forskellige former for særeje i § 28 er beskrevet i punkt 3.8.

En særejebestemmelse efter § 28 a gælder også, selvom ægtefællen modtog arven eller gaven inden ægteskabet.

Efter § 28 a skal en bestemmelse om, at arv skal være særeje, træffes ved testamente. Det er dog tilstræk-

keligt, at der foreligger en formløs testamentarisk bestemmelse om særeje, hvis der ikke fremkommer indsigelser mod bestemmelsen fra de øvrige arvinger, jf. arvelovens § 79.

En bestemmelse om, at arveforskud skal være særeje, skal være truffet senest samtidig med, at arveforskuddet ydes. Det er ikke tilstrækkeligt, at det er bestemt i et testamente, at den arv, der ydes forskud på, skal være særeje.

Efter arvelovens § 58, stk. 1, er båndlagt arv skilsmisssæreje. Den båndlagte arv bliver dog fuldstændigt særeje ved arvingens ægtefælles død. Arvingen og dennes ægtefælle kan ved ægtepagt bestemme, at arven skal være fuldstændigt særeje. Efter stk. 2 finder stk. 1 bl.a. tilsvarende anvendelse, når en båndlæggelse ophører som følge af, at livsarvingen fylder 25 år, eller arven frigives eller udbetales. Efter stk. 3 kan bestemmelserne i stk. 1 og 2 fraviges ved testamente.

Generelt gælder der ingen formkrav til gaver. Bestemmelse om, at en gave skal være særeje, skal træffes senest samtidigt med gaveløftet eller gavens overgivelse til gavemodtageren. Gave omfatter tillige forsikrings- og pensionsydelse, som en ægtefælle modtager fra tredjemand.

Har en arvelader eller gavegiver bestemt, at arven eller gaven skal være særeje, kan modtageren og dennes ægtefælle ifølge retsvirkningslovens § 28 b, stk. 2, ikke aftale noget, der strider mod ærejebestemmelsen. Har arvelader således f.eks. bestemt, at en arv skal være fuldstændigt særeje, kan arvingen og dennes ægtefælle ikke ved ægtepagt aftale, at arven skal være delingsformue.

Arvelader og gavegiver kan bestemme, at modtageren og dennes ægtefælle skal kunne ændre en særejebestemmelse, og der kan fastsættes betingelser herfor. Arveladers bestemmelser herom skal fremgå af testamentet. Tilsvarende træffes en gavegivers bestemmelser herom ved gaveløftet eller gavens overgivelse til gavemodtageren, men der er ikke noget til hinder for, at gavegiver senere accepterer ophævelse eller fravigelse af den oprindelige særejebestemmelse.

En arvelader kan således f.eks. i testamentet bestemme, at arven skal være modtagerens fuldstændige særeje, men at modtageren og dennes ægtefælle kan aftale, at arven i stedet skal være delingsformue, forudsat at ægteskabet på det tidspunkt, hvor modtageren og ægtefællen indgår en sådan aftale, har været mindst 10 år.

Formkravene til bestemmelser om, at arv og gave skal være særeje, betyder bl.a., at en ægtefælle ikke altid er bekendt med, at den anden ægtefælle har formue, som tredjemand har bestemt, skal være særeje. Der kan derfor opstå situationer, hvor en ægtefælle først ved formuedelingen bliver klar over, at den anden ægtefælle havde modtaget en væsentlig del af sine aktiver som arv, der ved testamente var gjort til særeje, og som derfor ikke indgår i ligedelingen.

Det har længe været uafklaret, i hvilket omfang tredjemand kan træffe bestemmelse om særeje for et aktiv, når arven eller gaven kun udgør en del af aktivets værdi (delarv/delgave). Problemet opstår navnlig i relation til fast ejendom, der overdrages som gave, og hvor gavemodtager betaler et delvist vederlag med delingsformue eller overtager prioritetsgæld i ejendommen. Tilsvarende situationer kan opstå, når en person arver et aktiv, der er behæftet med gæld, og eventuelt tillige skal betale et beløb – med delingsformue – til dødsboet, fordi aktivets værdi overstiger den pågældendes arv.

I betænkningens kapitel 6, afsnit 2.1.1., opsummerer Retsvirkningslovsudvalget de forskellige tolkninger af retstilstanden således:

- Det ene synspunkt er, at når gavemomentet er tilstrækkeligt stort, formentlig på ca. 20 pct. eller mere, kan gavegiver bestemme, at hele aktivet skal være særeje. Er gavemomentet relativt lille, måske under 10 pct., er gavegiver afskåret fra at bestemme særeje. Når gavemomentet er i intervallet

mellem ca. 10 pct. og ca. 20 pct., beror det på en konkret vurdering, hvori indgår, om gavemomentet absolut set er betydeligt, hvordan overdragelsessummen berigtiges, og hvor stor usikkerhed der er om værdiansættelsen m.v.

- Det andet synspunkt er, at når et aktiv overdrages delvist som arv eller gave, der skal være særeje, og delvist ved vederlag fra delingsformue eller ved gældsovertagelse, opstår der et anpartssæreje (se punkt 3.12.1.), således at kun den del af aktivet, der svarer til gavemomentet, er særeje, mens resten er delingsformue, forudsat at modtagerens formue i øvrigt er delingsformue.

Efterfølgende har Højesteret ved dom af 3. november 2016 (sag 46/2016) fastslået, at et behæftet aktiv, der modtages som gave med særejebestemmelse, i sin helhed er særeje. Efter dommen er det dog en betingelse for, at aktivet er særeje, at overdragelsen af aktivet indeholdt et betydeligt gaveelement. I den konkrete sag, hvor værdien af gaven udgjorde 44,12 pct. af aktivets værdi, fandt Højesteret, at aktivet i sin helhed var særeje.

Det må antages, at tilsvarende gælder behæftede aktiver, der modtages som arv med særejebestemmelse.

3.11.1.2. Forsikringer m.v.

Efter § 102, stk. 1, i forsikringsaftaleloven kan forsikringstageren ved tegning af en forsikring indsætte en anden som begunstiget. Ved forsikringstagerens død udbetales forsikringssummen umiddelbart til den begunstigede. Indsættelse af en begunstiget er efter lovens § 103, stk. 1, kun gyldig, såfremt den skriftlig meddeles selskabet eller optages i eller påtegnes policen af selskabet. Forsikringstageren kan efter stk. 2 ved testamente eller ved indsættelse efter stk. 1 bestemme, at forsikringssummen skal være den begunstigedes særeje.

Efter § 2, stk. 1, i pensionsopsparingsloven kan kontohaveren ved oprettelsen af en pensionsopsparing (opsparing og rateopsparing i pensionsøjemed) eller senere indsætte en anden som begunstiget. Ved kontohaverens død udbetales de opsparede midler umiddelbart til den begunstigede. Indsættelse af en begunstiget er efter lovens § 3, stk. 1, kun gyldig, såfremt den skriftligt meddeles pengeinstituttet eller optages i eller påtegnes pensionsopsparingsaftalen af pengeinstituttet. Kontohaveren kan efter stk. 2 ved testamente eller ved indsættelse efter stk. 1 bestemme, at de opsparede midler skal være den begunstigedes særeje.

Beløb, der er udbetalt efter de to bestemmelser, er delingsformue for modtageren, medmindre der er truffet bestemmelse om særeje. I det følgende behandles sådanne beløb som gave.

3.11.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser

Justitsministeriets Forskningsafdeling har til brug for Retsvirkningslovsudvalgets arbejde foretaget en undersøgelse af befolkningens syn på deling af formuer ved skilsmisse. På spørgsmålet om, hvordan en arv eller gave skal deles ved skilsmisse, svarede 28 pct., at der skal ske lighedeling, mens 47 pct. svarede, at modtageren skal beholde arven eller gaven. 19 pct. svarede, at det afhænger af ægteskabets varighed. I Danske Familieadvokaters befolkningsundersøgelse svarede 33 pct., at arv og gave bør lighedeles, mens 60 pct. mente, at arv og gave bør holdes uden for formuedelingen.

Undersøgelser af ægtepagter viser, at der ikke er mange ægtepar, der aftaler, at arv og gave skal være særeje.

En undersøgelse foretaget af advokat Ulrik Grønborg af 3.000 henvendelser i 2011-2012 om oprettelse af testamente viser, at 66,2 pct. ønskede en særejeklausul, heraf 25,8 pct. kombinationssæreje, 30,1 pct. fuldstændigt særeje med succession og 10,4 pct. fuldstændigt særeje uden klausul om succession.

Som beskrevet i punkt 3.4.2. er der efter udvalgets opfattelse mange fordele ved at bevare formuefællesskabet som legal formueordning. Dette skyldes navnlig, at det er velkendt for de fleste, at ægtefællers formuer ligeledes ved separation og skilsmisse. Ægtefællerne kan indrette sig i tillid hertil eller aftale en anden ordning.

For så vidt angår arv og gave viser befolkningsundersøgelserne ovenfor efter udvalgets opfattelse, at der i befolkningen er et betydeligt flertal, der ønsker, at arv og gave skal holdes uden for ligedelingen. Endvidere medfører de mange bestemmelser om særeje i testamenter, at arv i mange ægteskaber er særeje, uanset om ægtefællerne ønsker det eller ej.

Da der ikke er mange ægtefæller, der selv aftaler, at arv og gave skal være særeje, finder udvalget, at opretholdelse af den gældende ordning vil betyde, at delingen af arv og gave i de fleste tilfælde vil afhænge af, hvad ægtefællernes forældre m.v. har bestemt – eller ikke har bestemt. Om der er truffet bestemmelse om, at arv skal være særeje, afhænger formentlig af, om arveladeren af andre grunde føler behov for at oprette testamente og i den forbindelse får vejledning om muligheden for at bestemme, at arven skal være særeje.

Hvis den gældende ordning opretholdes, vil der være en del ægtepar, hvor den ene ægtefælles arv og gave er særeje som følge af en tredjemandsbestemmelse, mens den anden ægtefælles arv og gave indgår i formuedelingen. Dette vil formentlig ofte ikke være udtryk for et bevidst valg, hverken for ægtefællerne eller den arvelader og gavegiver, der ikke har truffet en særejebestemmelse.

At den ene ægtefælle skal dele sin arv og gave ved separation eller skilsmisse, mens den anden kan beholde sin, uden at dette er aftalt eller overvejet på forhånd, vil efter udvalgets opfattelse formentlig blive opfattet som urimeligt.

På denne baggrund finder et flertal i udvalget, at der bør indføres en legal ordning, hvor arv og gave i et vist omfang kan holdes uden for formuedelingen.

Et mindretal foreslår, at arv og gaver fortsat skal indgå i ligedelingen, medmindre arvelader eller gavegiver har truffet anden bestemmelse. Dette forslag skal ses i sammenhæng med samme mindretals forslag om en regel om skønsmæssig skævdeling, der er beskrevet i punkt 3.4.2.2.3.

Flertallet er imidlertid ikke enig om, hvordan ordningen skal udformes og har delt sig i et flertal og et mindretal:

Et flertal af medlemmerne af flertallet foreslår, at værdien ved modtagelsen af arv og gave ikke indgår i formuedelingen ved separation eller skilsmisse i det omfang, værdien af arven og gaven er i behold. Dette vil indebære, at værdistigninger på arven eller gaven samt indtægter af arven eller gaven indgår i delingen. Er arven eller gaven faldet i værdi, er det kun værdien ved formuedelingen, der kan holdes uden for delingen.

Dette flertal peger navnlig på, at hvis arv og gave skal være modtagerens særeje, vil arvelader og gavegiver kunne bestemme over langt større værdier end arvens eller gavens værdi ved modtagelsen, fordi også værdistigning på aktiver, der er omfattet af arven eller gaven, vil være særeje.

Flertallet mener ligeledes, at arvelader og gavegiver ikke som i dag skal kunne træffe bestemmelse om særeje, og at det bør være op til ægtefællerne selv at aftale særeje.

Et mindretal af medlemmerne af flertallet mener, at arv og gave skal behandles som særeje sådan, at det er selve arven og gaven, der ikke skal deles, herunder værdistigninger. Mindretallet bemærker, at flertallets forslag betyder, at en ægtefælle ved formuedeling må betale for at udtage et arvet aktiv, hvis

aktivet er steget i værdi, herunder værdistigning som følge af inflation. Mindretallet foreslår videre, at tredjemandsbestemmelser om arv og en gave bør følge de nugældende regler.

En del af mindretallet mener, at et aktiv, der erhverves delvist ved arv eller gave og delvist ved gældsovertagelse eller ved indskud af delingsformue (delarv og delgave), kun bør holdes uden for formuedelingen, hvis arvens eller gavens værdi er så væsentlig, at der overordnet set reelt foreligger en arv eller gave. Den anden del af mindretallet mener, at når et aktiv kun delvist erhverves ved arv eller gave, bør der opstå brøkdelsæreje, således at særejebrøken svarer til arvens eller gavens værdi i forhold til aktivets samlede værdi. Begge løsninger skal også omfatte tredjemandsbestemt særeje.

Der er enighed i udvalget om, at ægtefæller ved ægtepagt skal kunne aftale, at arv og gave skal indgå i delingen, når dette ikke strider mod en bestemmelse fra gavegiver eller arvelader.

Udvalget er også enig om, at forsikrings- og pensionsydelse, der kommer til udbetaling fra tredjemand, bør behandles efter samme regler som arv og gave.

3.11.3. Børne- og Socialministeriets overvejelser

3.11.3.1. Legal ordning for arv og gave

Som det fremgår af punkt 3.4.3., er Børne- og Socialministeriet enig med Retsvirkningslovsudvalget i, at den gældende ligedelingsordning fortsat bør danne grundlag for formueordningen i Danmark.

Ministeriet er derimod ikke enig i udvalgets forslag om, at arv og gave som grundregel holdes uden for ligedelingen. Forslaget bryder med ligedelingsordningen, og efter ministeriets opfattelse bør det være op til ægtefællerne at aftale, at deres formue helt eller delvist skal være særeje og dermed bryde ligedelingen i deres ægteskab. Med forslaget til § 12 om aftaler om særeje har ægtefæller f.eks. mulighed for at aftale, at arv og gave, som de modtager eller har modtaget, skal være særeje.

Ministeriet er endvidere enig med det ene af udvalgets mindretal i, at arvelader og gavegiver fortsat skal kunne bestemme, at arv og gave – og ikke kun værdien af arven og gaven som foreslået af flertallet – skal være særeje. Ministeriet har herved særlig lagt vægt på, at en ægtefælle, der har arvet en genstand, som under ægteskabet stiger i værdi, ikke vil kunne udtage genstanden ved en senere formuedeling uden at "indbetale" formuestigningen til fællesboet, hvis ægtefællen alene kan udtage den værdi, som arven havde ved modtagelsen. Dette vil kunne skabe store – og i nogle tilfælde uoverstigelige – problemer for en ægtefælle, der har arvet eksempelvis en erhvervsvirksomhed eller en genstand, der har været i slægtens eje i generationer.

Ministeriet er enig med udvalget i, at ægtefæller fortsat skal kunne tilsidesætte arveladers og gavegivers bestemmelse om særeje, i det omfang særejebestemmelsen giver dem mulighed herfor.

3.11.3.2. Delarv og delgave

Efter ministeriets opfattelse må det formodes, at arveladere og gavegivere, der træffer særejebestemmelse om arv og gave, forventer, at hele aktivet er særeje, selvom aktivet er behæftet. Tilsvarende må det formodes, modtageren af arven eller gaven og dennes ægtefælle går ud fra, at hele aktivet er særeje.

Dette er i overensstemmelse med Højesterets dom fra november 2016 (se punkt 3.11.3.1.), der fastslog, at et behæftet aktiv, der modtages som gave, i sin helhed er særeje. Ved dommen afklarede Højesteret den hidtidige usikkerhed om behandlingen af delgave – og dermed også delarv.

Det følger dog af dommen, at det efter gældende ret en betingelse for, at aktivet er særeje, at overdragelsen af aktivet indeholdt et betydeligt gaveelement, I den konkrete sag, hvor værdien af gaven udgjorde

44,12 pct. af aktivets værdi, fandt Højesteret, at aktivet i sin helhed var særeje. Dommen afklarer således ikke, om der foreligger et betydeligt gaveelement, hvis gaveandelen er mindre end 44,12 pct.

Som det fremgår af punkt 3.11.2., foreslår et mindretal i udvalget, at ved delarv og delgave er hele aktivet kun særeje, hvis friværdien – og dermed det reelle særeje – udgør en væsentlig del af aktivets værdi. Efter dette forslag vil det bero på et konkret skøn, om friværdien er så stor, at hele aktivet er særeje.

En sådan skønsmæssig vurdering falder efter ministeriets opfattelse ikke i tråd med ønsket om, at reglerne i den nye lov skal være enkle og tydelige sådan, at ægtefæller, arveladere og gavegivere har mulighed for at få oplyst reglerne om særejebestemmelser om arv og gave. Samtidig vil forslaget betyde, at en arvelader ikke vil kunne være sikker på, at en særejebestemmelse om et behæftet aktiv med en beskeden friværdi vil være gyldig, navnlig hvis arvelader først dør flere år efter oprettelsen af testamentet, og aktivets værdi i mellemtiden er faldet. En arvelader vil således f.eks. ikke kunne testere slægtsgården til et af sine børn med særejeklausul, hvis der kun er en beskeden friværdi i gården ved dødsfaldet.

En løsning som foreslået af det andet mindretal i udvalget, hvorefter et behæftet aktiv bliver brøkdels-særeje, medfører bl.a., at en arvelader eller gavegiver ikke kan overdrage et behæftet aktiv sådan, at hele aktivet er modtagerens særeje. Ved formuedeling vil den ægtefælle, der har modtaget et behæftet aktiv som arv eller gave, altid skulle dele en eventuel værdistigning med sin ægtefælle. Dette vil indebære, at ejerægtefællen skal betale et beløb til den anden ægtefælle for at kunne udtage aktivet. Det kan gøre det vanskeligere at beholde f.eks. en arvet erhvervsvirksomhed eller en ejendom, der typisk altid i et eller andet omfang vil være behæftet med gæld.

Efter ministeriets opfattelse ligger løsningen på delarv og delgave-problematikken i udvalgets flertals forslag i punkt 3.12.2., hvorefter et aktiv, der erhverves dels for særejemidler og dels ved gældsøvertagelse eller lånoptagelse, er særeje, og at aktiver, der erhverves delvist for særeje delvist for delingsformue, er brøkdels-særeje. Disse forslag, som ministeriet er enig i, foreslås udmøntet i lovforslagets § 24, hvor stk. 1 vedrører kombinationen særeje/delingsformue, mens stk. 2 vedrører kombinationen særeje/gældsøvertagelse.

Efter den foreslåede bestemmelse i § 24, stk. 2, vil en ægtefælle egenhændigt kunne erhverve et aktiv ved en beskeden udbetaling af særejemidler med den konsekvens, at aktivet i sin helhed er særeje, sådan at også hele værdistigningen på aktivet er særeje.

Ministeriet finder ikke, at det vil være urimeligt for den anden ægtefælle, at hele værdistigningen på et behæftet aktiv er særeje for ejeren, uanset om ejeren har erhvervet aktivet for særejemidler eller har modtaget aktivet i arv eller gave med en beskeden friværdi, der er særeje. Den omstændighed, at aktivet stiger i værdi, medfører således ikke, at delingsformuen bliver mindre.

Hvis ejeren anvender sin delingsformue til forbedring af aktivet, har den anden ægtefælle et reguleringskrav efter lovforslagets § 38, jf. punkt 3.17.

Med den foreslåede løsning sikres det, at arveladeres og gavegiveres særejebestemmelser respekteres, selvom aktivet er behæftet og kun indeholder en beskeden friværdi. Samtidig risikerer modtageren ikke senere at blive mødt med en påstand om, at aktivet er delingsformue.

Med en klar regel om delarv og delgave kan modtagerens ægtefælle ikke have en forventning om, at aktivet skulle være delingsformue.

I forhold til gældende ret medfører forslaget udvidelse af arveladers og gavegivers mulighed for at bestemme, at behæftede aktiver som eksempelvis erhvervsvirksomhed og fast ejendom skal være modtagerens særeje, selvom aktivets friværdi er beskeden. På den måde vil modtageren eller dennes arvinger i

overensstemmelse med arveladers og gavegivers ønsker nemmere kunne beholde aktivet efter separation, skilsmisse og den andens ægtefælles død, også selvom aktivet er steget i værdi.

3.11.4. Den foreslåede ordning

3.11.4.1. Legal ordning for arv og gave

Efter lovforslagets § 5, stk. 1, er det udgangspunktet, at ægtefællerne ved separation eller skilsmisse deler deres delingsformue lige, og ved en ægtefælles død eller ved skifte af et uskiftet bo deles delingsformuen lige mellem den længstlevende ægtefælle eller dennes dødsbo og førstafdødes dødsbo.

Dette indebærer, at arv og gave er delingsformue, jf. forslagene i punkt 3.11.3.

Efter den foreslåede bestemmelse i § 23, stk. 1, kan arvelader og gavegiver fortsat bestemme, at arv og gave skal være særeje. Efter bestemmelsen har arvelader og gavegiver samme muligheder for at træffe bestemmelse om særeje, som ægtefæller har til at aftale særeje efter lovforslagets § 12.

Det foreslås dog, at arvelader og gavegiver ikke skal kunne træffe bestemmelser om sumsæreje eller sumdeling efter lovforslagets § 12, stk. 2, nr. 4 og 5. Dette skyldes, at en bestemmelse om sumsæreje bl.a. vil betyde, at en arving vil kunne forbruge hele arven og stadig kunne udtage sumsærejet ved formuedelingen. Tilsvarende vil arvingen ved bestemmelse om sumdeling kunne forbruge arven og alligevel ved formuedeling kunne udtage den del af arven, der oversiger delingsformuen.

Det foreslås videre, at det i bestemmelsens stk. 2 lovfæstes, at arvelader og gavegiver kan bestemme, at modtageren og dennes ægtefælle skal kunne ændre en bestemmelse om særeje, og at arvelader og gavegiver kan fastsætte betingelser for ægtefællers aftale om ændring af en særejebestemmelse.

Efter bestemmelsens stk. 3 skal bestemmelser om særeje over arv og om mulighed for at ændre sådanne særejebestemmelser træffes ved testamente.

Bestemmelsen om arv og gave i lovforslagets § 23 hænger sammen med den foreslåede bestemmelse i § 14, der giver ægtefæller mulighed for ved ægtepagt at aftale, at særeje bestemt af arvelader eller gavegiver helt eller delvist skal være en anden form for særeje eller skal være delingsformue, dog forudsat at aftalen er i overensstemmelse med arveladers eller gavegivers bestemmelser om særeje. Der henvises til punkt 3.8.

Det bemærkes, at i følgelovforslagets §§ 8 og 9 foreslås § 103, stk. 2, i forsikringsaftaleloven og § 3, stk. 2, i pensionsopsparingsloven ændret sådan, at den berettigede kan træffe bestemmelse om særeje, efter den foreslåede bestemmelse i § 23, stk. 1 og 2, i dette lovforslag. Herefter vil den berettigede kunne træffe samme bestemmelser om særeje som en arvelader og gavegiver.

3.11.4.2. Delarv og delgave

Efter forslaget i punkt 3.11.3.2. medfører en bestemmelse om, at et behæftet aktiv, som en ægtefælle modtager i arv og gave, skal være særeje, at hele aktivet er særeje. Dette forslag gennemføres ved den foreslåede bestemmelse i § 24, stk. 2, hvorefter et aktiv, der erhverves dels for særejemidler og dels ved gældsovertagelse eller lånoptagelse, er særeje. Bestemmelsen omfatter ikke kun køb m.v., men også modtagelse af arv og gave. Bestemmelsen er derfor placeret i lovforslagets kapitel 8, der indeholder generelle regler for særeje. Der henvises til punkt 3.12.

3.12. Almindelige bestemmelser om særeje

3.12.1. Gældende ret

Efter retsvirkningslovens § 15, stk. 1, er alt, hvad ægtefællerne ejer ved ægteskabets indgåelse eller senere erhverver, delingsformue, medmindre det er gjort til særeje. Bestemmelsen indebærer bl.a., at det, der træder i stedet for et aktiv, der er omfattet af en ægtefælles delingsformue, også er delingsformue, og at indtægter af delingsformue ligeledes er delingsformue.

Tilsvarende følger det af lovens § 28, stk. 3, at en aftale om særeje efter bestemmelsens stk. 1 (se punkt 3.8.1.) omfatter, hvad der træder i stedet for de aktiver, der efter aftalen er særeje, og at indtægter af særejeaktiver ligeledes er særeje. Det, der træder i stedet for et aktiv, kaldes surrogat.

Ægtefæller kan ved ægtepagt aftale, at det, der træder i stedet for særeje, samt at indtægter af særeje skal være delingsformue.

Første del af bestemmelsen indeholder det såkaldte surrogationsprincip. Surrogater kan f.eks. være en salgssum, et belåningsprovenu, skadeserstatning og modtagne afdrag på pantebreve.

Indtægter af særeje kan f.eks. være aktieudbytte, virksomhedsoverskud, lotterigevinster, renter og lejeindtægter.

Værdistigning på et aktiv er hverken et surrogat eller en indtægt. Aktivet bevarer blot sin formuestatus uanset værdistigning eller værdifald. Ved f.eks. salg af et særejeaktiv er hele salgssummen særeje, også selvom aktivets værdi er steget siden særejeaftalen.

Efter lovens § 28 a kan en gavegiver eller arvelader vedrørende gave eller arv træffe tilsvarende bestemmelse om særeje som efter § 28. Dette indebærer, at tredjemandsbestemt særeje skal behandles på samme måde som aftalt særeje i relation til surrogater og indtægter.

Retsvirkningsloven forholder sig ikke til, hvordan et aktiv, der både er delingsformue og særeje, skal behandles, hvis aktivet stiger eller falder i værdi. Denne situation opstår f.eks., når et aktiv erhverves for både særeje og delingsformue. Loven forholder sig ligeledes ikke til aktiver, der erhverves for særeje med overtagelse af gæld, der påhviler aktivet.

Højesteret har dog ved dom af 3. november 2016 (sag 46/2016) fastslået, at et behæftet aktiv, der modtages som gave med særejebestemmelse, i sin helhed er særeje. Efter dommen er det dog en betingelse for, at aktivet er særeje, at overdragelsen af aktivet indeholdt et betydeligt gaveelement. I den konkrete sag, hvor værdien af gaven udgjorde 44,12 pct. af aktivets værdi, fandt Højesteret, at aktivet i sin helhed var særeje. Det må antages, at tilsvarende gælder behæftede aktiver, der modtages som arv med særejebestemmelse.

På baggrund af denne dom må det også antages, at et aktiv, som en ægtefælle erhverver for særeje og ved gældsovertagelse eller lånoptagelse, er særeje, i hvert fald hvis særejeandelen er betydelig.

Det er endvidere i retspraksis fastslået, at aktivets status eller formueart (delingsformue, særeje eller en kombination af delingsformue og særeje) fastlægges ved erhvervelsen. Senere indskud i aktivet ændrer ikke aktivets status.

En måde til løsning af sådanne situationer er anpartssæreje, der kan defineres som en særejeart, hvor en ideel bruttoandel (en brøkdæl) af et aktiv henhører under én formueart, mens den resterende andel henhører under en anden eller eventuelt flere formuearter – uden at der er tale om brøkdælssæreje. Det er imidlertid uafklaret, om retsvirkningsloven indeholder hjemmel til anpartssæreje.

Anpartssæreje og brøkdælssæreje minder til en vis grad om hinanden, men der er afgørende forskelle:

1) Brøkdælssæreje kan alene stiftes ved ægtepagt eller tredjemandsbestemmelse, mens anpartssærejet

antages at kunne opstå ved en ensidig handling fra den ene ægtefælle, når midler fra flere formuearter sammenblandes.

- 2) Brøkdelsæreje kan kun ophæves ved ægtepagt. Ved f.eks. et salg af et aktiv, der er brøkdelsæreje, bliver salgssummen brøkdelsæreje. Heroverfor antages anpartssæreje – udover ved ægtepagt – at kunne ophæves ensidigt ved, at ejerægtefællen sælger et anpartssærejeaktiv og herefter selv fordeler salgssummen forholdsmæssigt på de respektive formuearter. Det er imidlertid uvist, hvordan en sådan fordeling skal finde sted for at være gyldig.

Når et aktiv oprindeligt er f.eks. særeje, og forbedringer af det finansieres med delingsformue, kan man i stedet for anpartssærejekonstruktionen løse problemet gennem reglerne om vederlagskrav i retsvirkningslovens § 23, stk. 2, hvorefter den anvendte delingsformue ved formuedelingen tilbageføres til den pågældende ægtefælles delingsformue og dermed indgår i lighedelingen. Det er imidlertid kun den indskudte delingsformue, der tilbageføres.

Sådan sammenblanding kan opstå, når et aktiv erhverves for dels delingsformue dels særeje, eller hvis et særejeaktiv forbedres for delingsformue eller omvendt.

Det ene synspunkt er, at der opstår et såkaldt anpartssæreje, hvor en anpart af aktivet er særeje, og en anpart er delingsformue, og hvor anpartssærejet ophæves igen, når aktivet afhændes, således at delingsformuen og særejet igen kan adskilles.

Det andet synspunkt er, at et aktivs formueart bestemmes ved erhvervelsen og kun kan ændres ved en ægtepagt om særeje eller ophævelse heraf, og at anvendelse af delingsformue ved erhvervelse eller forbedring af et særejeaktiv eller omvendt ikke ændrer aktivets formueart, men medfører vederlagskrav efter retsvirkningslovens § 23, stk. 2 og 3.

Om modtagelse af behæftede aktiver ved arv og gave med særeje klausul henvises til punkt 3.11.

3.12.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser

3.12.2.1. Sammenblanding af delingsformue og særeje

Retsvirkningslovsudvalget foreslår, at problemerne med hensyn til sammenblanding af delingsformue og særeje løses således:

- 1) Når et aktiv erhverves dels for delingsformue, dels for særeje, finder udvalget, at den bedste løsning er, at aktivet bliver brøkdelsæreje, således at brøken svarer til forholdet mellem de anvendte midler. Er f.eks. en fast ejendom erhvervet ved en betaling af 500.000 kr. i særejemidler og 500.000 kr. i delingsformuemidler, bliver ejendommen brøkdelsæreje, således at særejebraken er 1/2.

Dette indebærer i modsætning til anpartssærejekonstruktionen, at særeje og delingsformue ikke igen kan adskilles, når aktivet sælges. Dette ville efter udvalgets opfattelse stride mod princippet om surrogation. Hvis en ægtefælle ved salg af et aktiv købt for sammenblandede midler, frit kunne vælge, at en del af salgssummen skal indgå i delingen og resten være særeje, kunne ægtefællen efterfølgende hævde, at den del af salgssummen, der blev forbrugt, var delingsformuen, og at særejet var i behold.

Efter udvalgets forslag vil salgssummen vedrørende en ejendom, der var brøkdelsæreje med halvt særeje og halv delingsformue, og de aktiver, der måtte blive købt for salgssummen, tilsvarende være brøkdelsæreje.

Udvalget har overvejet, om der burde stilles et mindstekrav til, hvor stor særejeindskuddet skal være i forhold til aktivets værdi, før der opstår brøkdelsæreje. Udvalget finder imidlertid, at det vil være for kompliceret navnlig i relation til at definere den præcise sondring mellem midler anvendt ved den

oprindelige erhvervelse af f.eks. en ejendom og ved en efterfølgende forbedring, og i relation til midler, der er tilvejebragt ved optagelse af lån.

Udvalget foreslår, at der ikke fastsættes en sådan mindstegrænse. Der vil således kunne opstå situationer, hvor et aktiv er brøkdels-særeje, selvom f.eks. særejet kun udgjorde 1 pct. af købesummen.

2) Udvalget finder det ikke hensigtsmæssigt, at der opstår brøkdels-særeje, hvis et særejeaktiv forbedres ved hjælp af delingsformue. En sådan model ville for at kunne foretage en korrekt beregning af brøken forudsætte en opgørelse af aktivets værdi ved forbedringen. Tilsvarende gælder, hvis gæld, der hører til særejet, afdrages med midler, der indgår i delingen. Hvis f.eks. gælden i en særejeejendom afdrages med midler, der indgår i delingen, ville en regel om brøkdels-særeje forudsætte en værdifastsættelse og omberegning af særejebraøken for hvert enkelt afdrag.

I disse situationer er reglerne om reguleringskrav (se punkt 3.17.), der giver mulighed for en skønsmæssig fastsættelse af, hvordan den rette balance mellem særeje og delingsformue genoprettes, efter udvalgets opfattelse en bedre løsning.

3) Udvalget er ikke enig om håndteringen af situationer, hvor et aktiv erhverves delvis for særeje og delvis ved gældsoptagelse eller gældsovertagelse.

Et flertal i udvalget finder, at den enkleste løsning på problemstillingen er at lade udbetalingens formueart være afgørende for hele aktivets formueart. Dette må efter flertallets opfattelse antages at svare til, hvad der er gældende ret. Hvis der ikke er anvendt delingsformue ved erhvervelsen af et aktiv, forekommer det flertallet mest rimeligt, at værdistigninger og -fald alene påhviler særejet.

Flertallet foreslår derfor, at hvis et aktiv erhverves dels for særejemidler og dels ved låneoptagelse eller låneovertagelse, bliver aktivet særeje. Anvendes ved erhvervelsen både særejemidler og delingsformue, og samtidig lånefinansiering, bliver aktivet brøkdels-særeje, således at brøken fastsættes efter forholdet mellem indskuddene af forskellige formuearter.

Et mindretal finder ikke, at den retstilstand, som flertallet foreslår, er rimelig. I stedet foreslås det, at der opstår brøkdels-særeje i sådanne situationer. Den overtagne gæld eller den finansiering, der er foretaget for at muliggøre erhvervelsen, bør efter mindretallets opfattelse ikke medføre, at hele aktivet bliver særeje, hvis ægtefællens hovedformueordning er delingsformue. Ved fastlæggelse af retstilstanden i tilfælde af gældsovertagelse eller låneoptagelse bør der foretages en afvejning af hensynet til begge ægtefæller, og ved flertallets forslag varetages udelukkende særejeægtefællens interesser. Hvis f.eks. købesummen, der er særeje, kun udgør 5 pct. af købesummen, virker det urimeligt, at hele værdistigningen på aktivet bliver særeje.

3.12.2.2. Surrogater og indtægter

Udvalget foreslår ikke ændringer i de gældende regler om, at en aftale om særeje omfatter, hvad der træder i stedet for de aktiver, der efter aftalen er særeje, og at indtægter af særejeaktiver ligeledes er særeje. Det, der træder i stedet for et aktiv, betegnes surrogat.

En aftale om, at indtægter (f.eks. renter eller udbytte) af et særejeaktiv skal indgå i delingen, giver ikke anledning til problemer, og udvalget foreslår derfor denne mulighed opretholdt.

Udvalget har derimod overvejet, om adgangen til at aftale, at surrogater for særeje skal være delingsformue, bør ophæves, idet den strider mod reglerne om forudsigelighed med hensyn til særejets ophør, og idet muligheden næppe anvendes i nævneværdigt omfang, og dermed kan være med til at gøre reglerne yderligere komplicerede, uden at der er behov for det.

Udvalget peger på, at det ikke kan udelukkes, at ægtepagter med en sådan aftale eksisterer i dag, og hvis aftalemuligheden ophæves, ville det være nødvendigt at indføre en overgangsordning, der opretholdt gyldigheden af eksisterende aftaler. Dette ville yderligere komplicere overgangsreglerne. Det kan heller ikke udelukkes, at der kan være situationer, hvor ægtefællerne finder en sådan aftale hensigtsmæssig. Det kan f.eks. tænkes, at en ægtefælle, der er partner i en virksomhed, i forhold til sine partnere har forpligtet sig til at oprette ægtepagt om, at vedkommendes andel i virksomheden er særeje, men at ægtefællerne egentlig ikke ønsker særeje i deres ægteskab, og derfor ønsker at aftale, at salgssummen, når andelen i virksomheden sælges, ikke skal være særeje.

Udvalget foreslår derfor ikke ændringer i gældende ret på dette punkt. Det bør således fortsat være muligt ved ægtepagt at aftale, at surrogater for særeje ikke skal være særeje.

3.12.3. Børne- og Socialministeriet overvejelser

Børne- og Socialministeriet er enig med Retsvirkningslovsudvalget i, at den gældende ordning for særeje, herunder om surrogater og indtægter, skal videreføres. Det samme gælder muligheden for at aftale, at surrogater for og indtægter af et særejeaktiv skal være delingsformue.

Ministeriet er ligeledes enig i udvalgets forslag om, at et aktiv, der erhverves dels for delingsformue dels for særeje, bliver brøkdels-særeje, således at brøken svarer til forholdet mellem de anvendte midler.

Med hensyn til behandlingen af aktiver, der erhverves for særeje og ved lånoptagelse eller gældsovertagelse er ministeriet enig i forslaget fra udvalgets flertal, hvorefter udbetalingens formueart er afgørende for hele aktivets formueart.

Ministeriet finder endvidere, at disse generelle regler for særeje ikke kun skal finde anvendelse på aftalt særeje, men også på tredjemandsbestemt særeje, jf. punkt 3.11.3.

3.12.4. Den foreslåede ordning

Det foreslås, at de i punkt 3.12.3. foreslåede generelle regler for særeje indsættes i lovforslaget i kapitel 8 med titlen "Generelle regler for særeje", der efter forslaget skal gælde for både aftalt særeje og tredjemandsbestemt særeje (se punkt. 3.11.4.).

Med § 24, stk. 1, foreslås det, at et aktiv, der er erhvervet for særeje og for delingsformue, er brøkdels-særeje, jf. § 12, stk. 1, nr. 3. Brøken fastsættes efter forholdet mellem de midler, der er anvendt ved erhvervelsen.

Erhverves et aktiv for særeje og ved gældsovertagelse eller lånoptagelse, er aktivet efter det foreslåede stk. 2 særeje af samme art som de anvendte særejemidler, f.eks. skilsmisssæreje.

Det, der træder i stedet for særeje (surrogater), og indtægter af særeje er særeje, jf. den foreslåede bestemmelse i § 25, stk. 1. Efter bestemmelsens stk. 2 kan ægtefæller ved ægtepagt aftale, at det, der træder i stedet for særeje, skal være delingsformue, og at indtægter af særeje skal være delingsformue. En sådan aftale kan ikke tidsbegrænses.

3.13. Delingen af ægtefællernes formue ved separation og skilsmisse

3.13.1. Gældende ret

3.13.1.1. Behandlingen af sager om formuedelingen ved separation og skilsmisse

Efter ægtefælleskiftelovens § 1, stk. 1, nr. 1, behandler skifteretten bl.a. sager om deling af ægtefællers fællesbo.

Efter § 2, stk. 1, behandler skifteretten endvidere sager om enkelttvister, der opstår under den pågældende skifterets behandling af bl.a. ægtefællers fællesbo efter § 1, stk. 1, nr. 1, eller under privat skifte af ægtefællers fællesbo, herunder om følgende:

- 1) Opgørelsen og fordelingen af boets aktiver og passiver.
- 2) Opgørelsen af bodelene og i givet fald af den del heraf, der indgår i bodelingen.
- 3) Vederlagskrav efter § 23 i retsvirkningsloven.
- 4) Pensionskompensationskrav efter §§ 16 d-16 f i retsvirkningsloven.
- 5) Afgrænsning af særejer.
- 6) Særejekompensationskrav efter ægtefælleskiftelovens § 67.

Efter § 2, stk. 2, behandler skifteretten endvidere selvstændige sager mellem ægtefæller om krav på særejekompensation efter lovens § 67 og om tilsidesættelse, ændring eller fortolkning af ægtefællers bodelingsaftaler.

Reglerne om behandlingen af sager om deling af ægtefællers formue (fællesbo) findes ægtefælleskifteloven, suppleret af regler i retsplejeloven. Disse sagsbehandlingsregler gennemgås kun i det omfang, det er relevant.

De materielle regler om formuedelingen ved separation og skilsmisse findes i retsvirkningsloven og ægtefælleskifteloven.

Efter retsvirkningsloven skal ægtefællers formuer som udgangspunkt deles lige (§ 15, stk. 1, se punkt 3.4.). I ligedelingen indgår ikke særeje (§ 15, stk. 1, jf. §§ 28 og 28 a, se punkt 3.8.), rettigheder, der er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art (§ 15, stk. 2, se punkt 3.16), visse pensionsrettigheder (§§ 16 b og 16 c, se punkt 3.16) samt personskadeerstatning (erstatningsansvarslovens § 18, stk. 2, se punkt 3.16.).

Retsvirkningsloven indeholder enkelte regler om fravigelse af ligedelingen. Det drejer sig om pensionskompensation (§§ 16 d-f, se punkt 3.19) og om vederlagskrav ved forskydninger mellem en ægtefælles delingsformue og særeje m.v. og ved en ægtefælles misbrug af sin formue (§ 23, se punkt 3.17.).

Loven indeholder ikke regler om fradrag af gæld. Dette er behandlet i punkt 3.14.

Retsvirkningslovens regler om formuedelingen suppleres af en række bestemmelser i ægtefælleskiftelovens kapitel 7, der indeholder regler om:

- Opgørelsen af fællesboet (§ 53, se punkt 3.13.).
- Ligedeling (§ 58, stk. 1, se punkt 3.13.).
- Udtagelse af genstande til personligt brug (§ 59, stk. 1, se punkt 3.13.).
- Udtagelse af genstande, der er erhvervet til børnenes brug (§ 59, stk. 2, se punkt 3.13.).
- Ophørsdagen (§ 51, se punkt 3.13.).
- Tidspunktet for værdiansættelsen (§ 52, se punkt 3.13.).

Bestemmelsen i ægtefælleskiftelovens § 61 om formuedeling ved kortvarigt ægteskab er behandlet i punkt 3.4. sammen med bestemmelsen i § 60 om formuedelingen ved omstødelse af ægteskab.

Retsvirkningslovsudvalget foreslår ægtefælleskiftelovens § 62 om skævdeling af fællesboet, for at en ægtefælle kan udtage nødvendigt bohave m.v., ophævet. Dette er behandlet i følgelovsforslaget, jf. de almindelige bemærkninger, punkt 2.3., i det lovforslag.

Ægtefælleskiftelovens kapitel 9 (§ 67), der indeholder regler om særejekompensation til en ægtefælle, der er stillet urimeligt ringe, er behandlet i punkt 3.18.

Erstatningsansvarsloven indeholder i § 18 en bestemmelse om deling af personskadeerstatning og i §§ 26 og 26 a, der er behandlet i punkt 3.16.

Ægtefælleskiftelovens §§ 63 og 64 indeholder generelle regler om ægtefællernes udtagelse af de enkelte aktiver, der er omfattet af formuedelingen, mens retsvirkningsloven i § 16 g indeholder en regel om udtagelse af pensionsrettigheder. Disse regler er behandlet i punkt 3.20.

Der findes ikke regler om aftaler om formuedelingen, bortset fra ægteskabslovens § 58 om tilsidesættelse af sådanne aftaler. Sådanne aftaler er behandlet i punkt 3.15.

Endelig indeholder retsvirkningsloven i kapitel 5 regler om bosondring, der er behandlet i punkt 3.21.

Reglerne om formuedeling ved en ægtefælles død er behandlet i punkt 3.22.

3.13.1.2. Ophørsdagen

Reglerne om ophørsdagen findes i ægtefælleskiftelovens § 51. Efter bestemmelsens stk. 1 ophører formuefællesskabet ved separation og skilsmisse ved udgangen af det døgn, hvor der er indgivet anmodning om separation eller skilsmisse til statsforvaltningen. Den dag, formuefællesskabet ophører, kaldes, som det fremgår af overskriften til bestemmelsen, ophørsdagen.

Hvis en anmodning om separation eller skilsmisse tilbagekaldes eller bortfalder f.eks. på grund af manglende betaling af gebyr, er der fortsat formuefællesskab i ægteskabet. Det samme gælder, hvis sagen afsluttes i statsforvaltningen, f.eks. på grund af manglende enighed mellem parterne, og ingen af parterne inden for 4 ugers fristen i ægteskabslovens § 43 anmoder om, at separation- eller skilsmissesagen indbringes for retten.

Ved bosondring ophører formuefællesskabet efter stk. 2 ved udgangen af det døgn, hvor der er indgivet begæring om bosondring til skifteretten. Ved omstødelse af ægteskab ophører formuefællesskabet efter stk. 3 ved udgangen af det døgn, hvor der er anlagt sag om omstødelse.

Ægtefællerne kan under skiftet efter stk. 4 aftale, at formuefællesskabet skal anses for ophørt på et andet tidspunkt end det, der følger af stk. 1-3.

Efter § 51, stk. 5, kan skifteretten, hvis ganske særlige praktiske forhold gør sig gældende, efter indstilling fra bobehandleren bestemme, at formuefællesskabet skal anses for ophørt på et andet tidspunkt end det, der følger af stk. 1-3.

At formuefællesskabet ophører, betyder, at det er de aktiver og passiver, som ægtefællerne havde på ophørsdagen, der indgår i formuedelingen, jf. ægtefælleskiftelovens § 50. Modtager en ægtefælle f.eks. en arv efter ophørsdagen, indgår den ikke i delingen.

Det fremgår ikke udtrykkeligt af lovgivningen, hvornår formuefællesskabet ophører ved en ægtefælles død. I tilfælde, hvor ægtefællerne ikke inden dødsfaldet har søgt om separation eller skilsmisse eller anmodet om bosondring eller anlagt omstødelssag, må det dog anses for utvivlsomt, at formuefællesskabet ophører ved dødsfaldet, således at f.eks. en arv modtaget af længstlevende efter dødsfaldet, ikke skal indgå i delingen mellem længstlevende og førstafdødes arvinger, hvis boet skiftes ved førstafdødes død.

Ved dødsfald er klokkeslettet for dødsfaldet afgørende og ikke som ved anmodning om separation eller skilsmisse udgangen af det pågældende døgn.

Af dødsboskiftelovens § 77 fremgår, at ægtefælleskiftelovens § 51 finder anvendelse ved et dødsboskifte

med de ændringer, der følger af forholdets natur. Denne henvisning har givet anledning til diskussion om retsstillingen, hvis en ægtefælle har anmodet om separation eller skilsmisse, men en af ægtefællerne dør, inden der er taget stilling til anmodningen. Der er ikke i retspraksis taget stilling til, om formuefællesskabet i et sådant tilfælde er ophørt ved udgangen af det døgn, hvor der blev indgivet anmodning om separation eller skilsmisse, eller først ved dødsfaldet.

3.13.1.3. Opgørelsen af ægtefællernes delingsformuer

Når formuefællesskabet er ophørt, skal der efter ægtefælleskiftelovens § 53 foretages en opgørelse af fællesboet, dvs. ægtefællernes delingsformue.

Alle aktiver, som en ægtefælle ejede på ophørsdagen, indgår som udgangspunkt i opgørelsen. De aktiver, der ikke indgår i opgørelsen, er beskrevet i punkt 3.13.1.4.

Den gæld, der påhvilede delingsformuen på ophørsdagen, fratrækkes i opgørelsen, jf. punkt 3.14.

Ved opgørelsen af fællesboet opgøres hver ægtefælles bodel særskilt, jf. § 53, stk. 1. Hvis en ægtefælles delingsformue er positiv, skal den deles med halvdelen til hver af ægtefællerne. Er en ægtefælles delingsformue negativ, deles den ikke.

Har en ægtefælle tillige særeje, inddrages dette under skiftet, i det omfang det er nødvendigt til at fyldestgøre særejekompensationskrav efter § 67 i ægtefælleskifteloven eller vederlagskrav efter § 23 i retsvirkningsloven.

Efter § 53, stk. 2, 1. pkt., medregnes særejekompensationskrav, vederlagskrav og pensionskompensationskrav (§§ 16 d og 16 e i retsvirkningsloven) ikke ved opgørelsen af bodelene. I modsat fald ville den ægtefælle, som har krav på kompensation, skulle dele sin kompensation med den anden ægtefælle.

Krav på forfaldne underholdsbidrag medregnes efter § 53, stk. 2, 2. pkt., ikke som aktiv i bidragsmodtagerens bodel.

Ophørsdagen er kun afgørende for, hvilke aktiver og passiver der skal medtages i opgørelsen. Værdiansættelsen af aktiver og passiver sker derimod ifølge § 52 på tidspunktet for aktivets udlæg til en ægtefælle eller ved skiftets afslutning.

3.13.1.4. Lighedeling og undtagelser fra lighedelingen

Når hver ægtefælles bodel er opgjort efter ægtefælleskiftelovens § 53, følger det af lovens § 58, stk. 1, at en positiv delingsformue skal deles ligeligt mellem ægtefællerne. Til dette udgangspunkt gælder imidlertid en række undtagelser.

Inden opgørelsen efter § 53 har hver ægtefælle efter § 59, stk. 1, ret til forlods at udtage genstande, som udelukkende tjener til dennes personlige brug, for så vidt deres værdi ikke står i misforhold til ægtefællernes formueforhold. Bestemmelsen omfatter personlige ting som tøj, smykker, ure og efter omstændighederne hobbyudstyr. Bestemmelsen giver også en ægtefælle mulighed for at udtage en genstand, som tilhører den anden ægtefælle, men kun hvis genstanden er delingsformue. Har ægtefællerne delingsformue, og har den ene ægtefælle f.eks. anvendt et smykke, som den anden ægtefælle har arvet fra sin slægt, vil den første ægtefælle kunne udtage smykket forud for formuedelingen.

Genstande, der er erhvervet til børnenes brug, kan efter § 59, stk. 2, udtages forlods af den ægtefælle, hos hvem børnene har bopæl.

Det følger af retsvirkningslovens § 15, stk. 2, og §§ 16 a–16 c samt erstatningsansvarslovens

§ 18, stk. 2, at personlige og uoverdragelige rettigheder, pensionsrettigheder og personskadeerstatninger kan holdes uden for formuedelingen. Disse regler er beskrevet i punkt 3.16.

Bestemmelserne om skævdeling ved omstødelse af ægteskab (§ 60) og ved kortvarigt ægteskab (§ 61) er beskrevet i punkt 3.4.

Kan en ægtefælle ikke inden for den del af fællesboet, som tilfalder denne, udtage bohaver og andet løsøre, der er nødvendigt til at opretholde hjemmet, og har den pågældende ikke udsigt til på anden måde at kunne skaffe det fornødne, kan det efter anmodning bestemmes, at en større del af boet skal tilfalde denne ægtefælle, jf. ægtefælleskiftelovens § 62.

3.13.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser

3.13.2.1. Overførsel af ægtefælleskiftelovens materielle bestemmelser m.v. om formuedeling til lov om ægtefællers økonomiske forhold

Retsvirkningslovsudvalget har foreslået, at ægtefælleskiftelovens materielle bestemmelser om deling af ægtefællers formue overføres til den nye lov om ægtefællers økonomiske forhold. Det drejer sig om følgende bestemmelser:

- Opgørelsen af fællesboet (§ 53).
- Lighedeling (§ 58, stk. 1).
- Udtagelse af genstande til personligt brug (§ 59, stk. 1).
- Deling ved kortvarigt ægteskab (§ 61).
- Særejekompensationskrav (§ 67, stk. 1). Se nærmere herom i punkt 3.18.

Samtidig foreslår udvalget, at den materielle bestemmelse om behandling personskadeerstatning m.v. i erstatningsansvarslovens § 18, stk. 2, overføres til lov om ægtefællers økonomiske forhold.

Udvalget foreslår endvidere, at de bestemmelser i ægtefælleskifteloven, der er knyttet til de materielle delingsregler, ligeledes overføres til lov om ægtefællers økonomiske forhold. Det drejer sig om følgende bestemmelser:

- Ophørsdagen (§ 51, stk. 1 og 4).
- Tidspunktet for værdiansættelsen (§ 52).
- Udlæg af ejendele (§§ 63 og 64). Se nærmere herom i punkt 3.20.

Endvidere foreslås bestemmelserne i ægtefælleskifteloven om omstødelse af ægteskab overført til de øvrige regler om omstødelse af ægteskab i ægteskabslovens kapitel 3. Det drejer sig om følgende bestemmelser:

- Deling ved omstødelse af ægteskab (§ 60).
- Ophørsdagen ved omstødelse af ægteskab (§ 51, stk. 3).

Udvalget foreslår, at ægtefælleskiftelovens § 51, stk. 2, om ophørsdagen ved bosondring ikke videreføres. Dette er en konsekvens af udvalgets forslag om, at reglerne i retsvirkningslovens kapitel 5 om bosondring ikke videreføres. Der henvises til punkt 3.21.

Endvidere bør ægtefælleskiftelovens § 59, stk. 2, om genstande, der er erhvervet til børnenes brug, efter udvalgets opfattelse ikke videreføres. Der henvises til punkt 3.20.

Endelig finder udvalget ikke grundlag for at videreføre ægtefælleskiftelovens § 62 om skævdeling af fællesboet, for at en ægtefælle kan udtage nødvendigt bohaver m.v., da bestemmelsen næppe anvendes i praksis.

Udvalgets overvejelser om de af ovennævnte bestemmelser, der foreslås overført til lov om ægtefællers

økonomiske forhold, er beskrevet i punkt 3.4. (deling ved kortvarigt ægteskab), punkt 3.13.2.2. (ophørsdagen), 3.13.2.3. (genstande til personligt brug og til børnenes brug), punkt 3.18. (særejekompensationskrav) og punkt. 3.20. (udlæg af ejendele, dvs. fordeling af aktiverne).

Bestemmelserne om opgørelsen af fællesboet, ligedeling, og tidspunktet for værdiansættelsen foreslås videreført uden indholdsmæssige ændringer.

3.13.2.2. Ophørsdagen

Udvalget har overvejet behovet for justeringer af bestemmelsen i ægtefælleskiftelovens § 51 om ophørsdagen, navnlig i relation til ophørsdagen ved en ægtefælles død og til den situation, hvor en anmodning om separation eller skilsmisse tilbagekaldes m.v.

Efter arvelovens § 49 bortfalder ægtefællers indbyrdes arveret ved separation eller skilsmisse.

Hvis en ægtefælle dør, efter at der er fremsat anmodning om separation eller skilsmisse, men inden der er udstedt bevilling eller afsagt dom herom, har ægtefællerne således stadig arveret efter hinanden.

Det er udvalgets opfattelse, at tidspunktet for arverettens bortfald og det tidspunkt, der er afgørende for, hvilke aktiver og passiver, der indgår i delingen (ophørstidspunktet) bør være det samme, dels for at undgå unødigt komplicering af skiftet ved en særskilt behandling af aktiver og passiver erhvervet efter anmodningen om separation eller skilsmisse, og dels for at give længstlevende mulighed for at vælge uskiftet bo. Udvalget foreslår derfor, at det udtrykkeligt fastslås, at det er de aktiver og passiver, som ægtefællerne havde ved dødsfaldet, der indgår i deling af deres formuer.

Udvalget mener endvidere, at der bør være mulighed for at fastholde den oprindelige ophørsdag i tilfælde, hvor en ægtefælle tilbagekalder en anmodning om separation eller skilsmisse. Herved hindres, at en ægtefælle kan spekulere i at tilbagekalde anmodningen for at skabe en senere ophørsdag, der er mere fordelagtig for den pågældende. Udvalget foreslår således, at den anden ægtefælle bør kunne fastholde den oprindelige ophørsdag ved at indsende en ny anmodning om separation eller skilsmisse, forudsat at statsforvaltningen modtager den inden 2 måneder efter modtagelsen af tilbagekaldelsen.

Udvalget finder, at reglen også bør omfatte situationer, hvor statsforvaltningen afslutter en sag om separation og skilsmisse eller afslår eller afviser en anmodning om separation eller skilsmisse, og den anden ægtefælle inden for en frist på 4 uger anmoder om separation eller skilsmisse.

Statsforvaltningen afviser eller afslår blandt andet en anmodning om separation eller skilsmisse, fordi ægtefællen undlader at besvare anmodninger fra statsforvaltningen om oplysninger eller om betaling af gebyret for anmodningen om separation eller skilsmisse, og statsforvaltningen afslutter bl.a. en sag om separation eller skilsmisse, når ægtefællerne ikke er blevet enige om separation og skilsmisse eller om vilkårene herfor, eller statsforvaltningen finder det betænkeligt at give bevilling, f.eks. fordi betingelserne for separation eller skilsmisse ikke er opfyldt.

Det bemærkes, at den omhandlede problemstilling ikke opstår, hvis ægtefællerne i fællesskab har anmodet om separation eller skilsmisse. I så fald skal anmodningen tilbagekaldes af begge ægtefæller, og statsforvaltningen kan ikke afslå eller afvise anmodningen uden at inddrage begge ægtefæller.

Den gældende bestemmelse i ægtefælleskiftelovens § 51, stk. 2, om ophørsdagen ved bosondring foreslår udvalget ophævet som konsekvens af udvalgets forslag om ophævelsen af muligheden for bosondring, jf. punkt 3.2.1.

Udvalget foreslår, at skævdelingsreglen ved omstødelse af ægteskab i ægtefælleskiftelovens § 51, stk. 3, overføres til ægteskabsloven.

Ægtefælleskiftelovens § 51, stk. 4, giver ægtefællerne adgang til at aftale en anden ophørsdag under skiftet. Efter udvalgets opfattelse bør en sådan aftale også kunne indgås forud for skiftet, hvis det sker i tilknytning til en aktuel separation eller skilsmisse. Efter udvalgets forslag kan en sådan aftale derfor indgås "i forbindelse med separation eller skilsmisse". Kriteriet for, hvornår en sådan aftale kan indgås, er det samme som ved aftaler om formuedeling, jf. punkt 3.15.

Endelig bemærkes, at udvalget foreslår, at bestemmelsen i ægtefælleskiftelovens § 51, stk. 5, om skifterettens mulighed for at bestemme en anden ophørsdag ikke overføres til den nye lov, men forbliver i ægtefælleskifteloven.

3.13.2.3. Genstande til personligt brug og til børnenes brug

Som beskrevet i punkt 3.20. foreslår udvalget, at der ikke længere skal være forskel i ægtefællernes adgang til at disponere over deres aktiver og til at udtage bestemte aktiver afhængigt af, om aktiverne er særeje eller delingsformue. Der foreslås således som noget nyt en adgang til krydsende udtagelsesret vedrørende bolig og indbo m.v., der er særeje.

Som konsekvens heraf finder udvalget, at også bestemmelsen om forlodsudtagelse af genstande til personligt brug (ægtefælleskiftelovens § 59, stk. 1) bør udvides til at omfatte genstande, der tilhører den anden ægtefælles særeje.

Udvalget finder ikke i øvrigt grundlag for at ændre anvendelsesområdet for § 59, stk. 1.

Udvalget finder derimod, at § 59, stk. 2, om genstande til børnenes brug bør ophæves. Udvalgets begrundelse herfor er, at den forælder, der ikke har børnene boende, ofte har samvær med børnene. I mange situationer har samværet et betydeligt omfang, og i en del tilfælde bor børnene en uge ad gangen hos hver af forældrene. Begge forældre er derfor normalt nødt til at indrette et børneværelse med børnemøbler, legetøj og andet nødvendigt udstyr.

Det er efter udvalgets opfattelse ikke rimeligt, at forælder, som barnet har bopæl hos, skal kunne udtage alt børneudstyr uden om formuedelingen, mens den anden herefter er tvunget til at købe tilsvarende udstyr. I stedet finder udvalget, at genstande til brug for børnene bør følge de almindelige regler om udtagelse af aktiver, jf. punkt 3.20. Det indebærer, at den, der ejer en genstand, har fortrinsret til at udtage genstanden, men at den anden har mulighed for at udtage bl.a. indbo, der har den væsentligste betydning for opretholdelsen af hjemmet.

Hvis den ene ægtefælle ikke eller kun i meget begrænset omfang har samvær med børnene, må det antages, at den anden ægtefælle vil kunne udtage det indbo, der anvendes af børnene, jf. punkt 3.13.

Der henvises til punkt 3.7.2.3. om beskyttelsen om dispositioner over genstande til barnets brug uden den anden ægtefælles samtykke.

3.13.3. Børne- og Socialministeriets overvejelser

Indledningsvist bemærkes, at der ikke foreslås ændringer i myndighedernes kompetence til at behandle sager om formuedeling, herunder også om den ene ægtefælles pligt til at betale et beløb til den anden ægtefælle som følge af formuedelingen, og om retten til at udtage bestemte aktiver, der er omfattet af ligedelingen. Det er således fortsat skifteretterne, der behandle sådanne sager, men med mulighed for at henvise sagerne til de almindelige domstole. Der henvises til ægtefælleskiftelovens § 2.

Der ændres heller ikke ved, at ægtefællerne har mulighed for at indgå aftaler om formuedelingen, dog med forbehold for de begrænsninger af delingen af pensionsrettigheder, der følger af lovforslagets §§ 46 og 47.

3.13.3.1. Overførsel af materielle bestemmelser m.v. om formuedeling til lov om ægtefællers økonomiske forhold

Børne- og Socialministeriet er enig i Retsvirkningslovsudvalgets forslag om, at de i punkt 3.13.2.1. nævnte bestemmelser i ægtefælleskifteloven og erstatningsansvarsloven overføres til lov om ægtefællers økonomiske forhold.

Ministeriet er endvidere enig i, at reglerne om formuedeling ved omstødelse af ægteskab overføres til ægteskabsloven.

Endelig er ministeriet enig i, at § 51, stk. 2, om ophørsdagen ved bosondring, § 59, stk. 2, om genstande, der er erhvervet til børnenes brug, og § 62 om skævdeling af fællesboet, for at en ægtefælle kan udtage nødvendigt bohave m.v., ikke videreføres.

Herudover foreslås det, at ægtefælleskiftelovens § 51, stk. 5, om skifterettens mulighed for at bestemme en anden ophørsdag overføres til lov om ægtefællers økonomiske forhold sammen med de øvrige bestemmelser om ophørsdagen i § 51, stk. 1 og 4.

Det foreslås videre, at bestemmelserne i ægtefælleskiftelovens § 67, stk. 2 og 3, om frister for anlæggelse af sag om særejekompensationskrav efter § 67, stk. 1, overføres til lov om ægtefællers økonomiske forhold sammen med de materielle regler om sådanne krav i § 67, stk. 1. Der henvises til punkt 3.18.

3.13.3.2. Ophørsdagen

Ministeriet er enig med Retsvirkningslovsudvalget i, at der bør være mulighed for at fastholde den oprindelige ophørsdag ved anmodning om separation og skilsmisse, hvis en ægtefælle tilbagekalder sin anmodning om separation eller skilsmisse med henblik på senere at indgive en ny anmodning om separation og skilsmisse og dermed etablerer en senere ophørsdag, der er mere fordelagtig for den pågældende.

Udvalgets løsning er imidlertid unødigt kompliceret og afhænger af, at statsforvaltningen orienterer den anden ægtefælle om, at sagen er trukket tilbage. Ministeriet foreslår i stedet, at skifteretten skal kunne bestemme en anden ophørsdag end den dag, hvor statsforvaltningen modtog anmodning om separation eller skilsmisse, hvis ganske særlige forhold gør sig gældende, herunder hvis en ægtefælle ved at trække sin anmodning om separation eller skilsmisse tilbage og indgive en ny anmodning ønsker en anden ophørsdag.

Denne løsning medfører, at der ikke er behov for udvalgets forslag om at indsætte en bestemmelse i retsplejelovens § 456, stk. 2, om fastholdelse af ophørsdagen, hvis retssag om separation og skilsmisse hæves eller afvises.

Ministeriet er også enig med udvalget i, at ægtefæller bør have mulighed for at aftale en anden ophørsdag inden påbegyndelse af en ægtefælleskiftesag, forudsat at aftalen indgås i forbindelse med en aktuel sag om separation eller skilsmisse. Kriteriet for, hvornår en sådan aftale kan indgås, skal således være det samme som ved aftaler om formuedeling, jf. punkt 3.15.

3.13.3.3. Genstande til personligt brug og til børnenes brug

Som det fremgår af punkt 3.20. støtter ministeriet ikke udvalgets forslag om, at udtagelsesretten udvides til også at omfatte den anden ægtefælles særejeaktiver. Ministeriet støtter derfor heller ikke forslaget om, at udtagelsesretten i forhold til genstande til personligt brug tilsvarende udvides til at også at omfatte særejeaktiver.

Derimod er ministeriet enig med udvalget i, at der ikke er behov for at opretholde bestemmelsen i ægtefælleskiftelovens § 59, stk. 2, om udtagelse af genstande, der er erhvervet til børnenes brug.

3.13.4. Den foreslåede ordning

De gældende bestemmelser i retsvirkningslovens § 53, stk. 1, og § 58, stk. 1, om gennemførelsen af lighedelingen ved separation og skilsmisse foreslås videreført uden indholdsmæssige ændringer i lovforslagets § 26.

Efter bestemmelsens stk. 1 indgår følgende aktiver og krav ikke i lighedelingen af ægtefællernes delingsformue:

- 1) Særeje, hvilket omfatter aftalt særeje, tredjemandsbestemt særeje og surrogater for og indtægter af særeje.
- 2) Personlige genstande omfattet af lovforslagets § 31.
- 3) Pensionsrettigheder omfattet af lovforslagets §§ 34 og 35.
- 4) Personlige erstatninger omfattet af lovforslagets § 36.
- 5) Uoverdragelige og personlige rettigheder omfattet af lovforslagets § 37.
- 6) Regulerings- og misbrugskrav efter lovforslagets kapitel 11.
- 7) Kompensationskrav efter lovforslagets kapitel 12 og 13.
- 8) En ægtefælles krav på underholdsbidrag fra den anden ægtefælle efter denne lov eller lov om ægteskabs indgåelse og opløsning.

Det følger af det foreslåede stk. 2, at gæld skal fradrages inden lighedeling efter stk. 1. Der henvises til de foreslåede bestemmelser i § 29, jf. § 30, om, i hvilket omfang gæld kan fradrages i delingsformuen.

Det foreslåede stk. 3 fastslår, at en ægtefælles delingsformue ikke indgår i lighedelingen, hvis ægtefællens gæld overstiger ægtefællens delingsformue. I så fald deles kun den anden ægtefælles delingsformue, medmindre også den er negativ.

Efter stk. 4 fraviges lighedeling i det omfang, det følger af en aftale om formuedelingen efter lovforslagets § 32 og en bestemmelse om skævdeling efter lovforslagets § 33.

Endelig fastslår stk. 5, at reglerne i lovforslagets afsnit IV om formuedeling ved en ægtefælles død finder anvendelse, hvis en af ægtefællerne dør inden separation eller skilsmisse. I så fald vil et eventuelt påbegyndt ægtefælleskifte blive ændret til et ægtefælleskifte i forbindelse med et dødsboskifte. Samtidig vil ophørsdagen efter lovforslagets § 27 blive ændret til dødsdagen, jf. lovforslagets § 51, stk. 1.

Lovforslagets § 27 om ophørsdagen viderefører uden indholdsmæssige ændringer ægtefælleskiftelovens §§ 51, stk. 1, 4 og 5.

Efter stk. 1 indgår ved formuedelingen de aktiver og passiver, som hver ægtefælle havde ved udgangen af det døgn, hvor statsforvaltningen modtog anmodning om separation eller skilsmisse. Ophørsdagen efter stk. 1 fraviges dog efter bestemmelserne i stk. 2 og 3.

Efter forslaget stk. 2 kan skifteretten efter indstilling fra bobehandleren bestemme en anden ophørsdag end den dag, der følger af stk. 1, hvis ganske særlige forhold gør sig gældende. Samtidig giver stk. 3 ægtefæller mulighed for i forbindelse med separation eller skilsmisse at aftale en anden ophørsdag.

Efter lovforslagets § 28 indgår ægtefællernes aktiver og passiver i formuedelingen med værdien på udlægstidspunktet eller ved skiftets afslutning, hvis de ikke er udlagt forinden. Bestemmelsen viderefører ægtefælleskiftelovens § 52.

Med lovforslagets § 31, der viderefører ægtefælleskiftelovens § 59, stk. 1, kan en ægtefælle inden

formuedelingen udtage aktiver, som udelukkende tjener til ægtefællens personlige brug, i det omfang aktivernes værdi ikke står i misforhold til ægtefællernes økonomiske forhold. Dette gælder også aktiver, som tilhører den anden ægtefælles delingsformue.

Ved § 1, nr. 2, i følgelovsforslaget foreslår Børne- og Socialministeriet, at der i ægteskabslovens kapitel 3 om ægteskabets omstødelse indsættes en ny bestemmelse (§ 25, stk. 2) om formuedelingen ved omstødelse af ægteskab, der indholdsmæssigt svarer til ægtefælleskiftelovens § 60. Der henvises til punkt 2.2.2. i de almindelige bemærkninger til det lovforslag.

3.14. Gæld

3.14.1. Gældende ret

3.14.1.1. Fordeling af gæld mellem delingsformue og særeje

Hverken retsvirkningsloven eller ægtefælleskifteloven regulerer, hvilke gældsposter der hører til ægtefællernes delingsformuer, og som derfor fradrages ved opgørelsen af hver ægtefælles delingsformue, samt hvilke gældsposter, der hører til særejet og dermed ikke fradrages i delingsformuen. Der er heller ikke i retspraksis taget udtrykkeligt stilling hertil.

Det antages imidlertid, at gæld, der optages eller overtages ved erhvervelsen af et aktiv, får samme status som aktivet. Køber en ægtefælle f.eks. en ejendom med en udbetaling, der er delingsformue, mens købet i øvrigt finansieres med optagelse eller overtagelse af lån, vil også gælden være delingsformue og kunne fradrages ved opgørelsen af delingsformuen.

Som beskrevet i punkt 3.8. er der ikke efter gældende ret mulighed for at aftale, at gæld skal være særeje. Aftaler ægtefællerne ved ægtepagt, at f.eks. en fast ejendom skal være særeje, antages det imidlertid, at også pantegælden i ejendommen bliver særeje. Om retsstillingen, når en ejendom erhverves ved arv eller gave med tredjemandsbestemmelse om særeje og ved optagelse eller overtagelse af gæld, henvises til beskrivelsen i punkt 3.11.

Ved optagelse af gæld med pantesikkerhed i et aktiv efter erhvervelsen af et aktiv, sondres der mellem realkreditlån og andre lån. Ved optagelse af realkreditlån antages det, at såvel gælden som låneprovenuet får samme status som aktivet. Optager en ægtefælle f.eks. et realkreditlån i en fast ejendom, der er særeje, bliver gælden særeje og kan ikke fratrækkes i delingsformuen.

Ved andre lån end realkreditlån, f.eks. lån med sikkerhed i et ejerpantebrev i en fast ejendom, antages det, at det ikke er afgørende, hvad der er stillet som sikkerhed for lånet. For disse lån og for lån uden sikkerhed er det antagelig afgørende, hvordan låneprovenuet er anvendt. Er låneprovenuet investeret i et aktiv, får gælden samme status som aktivet. Optager en ægtefælle således f.eks. et lån med sikkerhed i et ejerpantebrev i en ejendom, der er særeje, og anvendes låneprovenuet til forbedring af en ejendom, der er delingsformue, er gælden delingsformue og kan derfor fradrages ved opgørelsen af delingsformuen.

Har en ægtefælle gæld, der efter de beskrevne principper hverken hører til delingsformuen eller særejet, f.eks. forbrugsgæld, antages det, at gælden som udgangspunkt skal fordeles forholdsmæssigt mellem særejet og fællesejet.

Hvis den gæld, der hører til særejet, overstiger værdien af særejet, kan den overskydende gæld fradrages i delingsformuen.

Også i forhold til aktiver, der kan holdes uden for ligedelingen efter retsvirkningslovens § 15, stk. 2, om personlige og uoverdragelige rettigheder, kan der være gældsposter, der hører til rettigheden, og som

følge heraf ikke kan fradrages i delingsformuen. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis køb af goodwill, der helt eller delvist kan holdes uden for ligedelingen, er finansieret ved lån.

3.14.1.2. Aftale om fordeling af gæld mellem delingsformue og særeje

Det er i praksis fastslået, at ægtefæller ikke kan aftale, hvilken formueart en gældspost skal tilhøre, da en sådan aftale falder uden for rammerne af retsvirkningslovens § 28, der regulerer, hvilke former for særeje ægtefæller kan aftale.

Ægtefæller kan således ikke gyldigt aftale, i hvilket omfang en gæld skal henføres til særeje eller delingsformue, og hermed i hvilket omfang gælden kan fradrages i ægtefællens delingsformue ved formuedeling.

3.14.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser

3.14.2.1. Fordeling af gæld mellem delingsformue og særeje

Udvalget finder, at der er behov for en udtrykkelig lovregulering af fordelingen af gæld mellem delingsformue og særeje.

Til løsning af dette problem foreslår udvalget en model, der i første række lader sikkerhedsstillelsen være afgørende for gældens status. I lyset af udviklingen i de senere år, hvor mange nye lånetyper med sikkerhed i fast ejendom er kommet til, finder udvalget ikke, at der bør skelnes mellem realkreditlån og andre lån.

Udvalget foreslår derfor, at lån med sikkerhed i et aktiv, der indgår i delingen, skal kunne fradrages i delingsformuen. Tilsvarende skal lån med sikkerhed i et aktiv, der er særeje, fratrækkes i særejet. Kun hvis et lån med sikkerhed i et særejeaktiv, overstiger den samlede formue, der kan holdes uden for delingen, skal den overskydende gæld kunne fradrages i delingsformuen.

Hvis en ægtefælle optager lån i en ejendom, der er delingsformue, og ægtefællen anvender låneprovenuet til at forbedre sit særeje, vil det medføre et reguleringskrav, jf. punkt 3.17.

Det er efter udvalgets opfattelse væsentligt, at gældens status lægges fast ved stiftelsen, og at efterfølgende sikkerhedsstillelse eller udskiftning af sikkerheden ikke medfører, at gælden skifter status.

For så vidt angår lån, der er optaget uden sikkerhed i et aktiv, foreslår udvalget, at anvendelsen af låneprovenuet skal være afgørende. Det foreslås derfor, at usikrede lån, der er anvendt til anskaffelse, forbedring eller vedligeholdelse af et aktiv, eller i øvrigt kan henføres til et aktiv, får samme status som aktivet. Begrebet "i øvrigt kan henføres til et aktiv" dækker f.eks. lån til betaling af skatter og afgifter vedrørende aktivet, herunder ejendomsskatter og bo- og gaveafgifter.

Et usikret banklån til køb af en bil vil således kunne fradrages i delingsformuen, hvis bilen indgår i delingen. Er bilen derimod særeje, kan lånet ikke fradrages i delingsformuen, medmindre lånet overstiger den del af den pågældende ægtefælles samlede formue, der kan holdes uden for delingen.

Udvalget sonderer mellem delingsformue og formue, der ikke indgår i delingen, hvilket ud over særeje også omfatter pensionsordninger, visse erstatninger og uoverdragelige og personlige rettigheder. Et usikret lån til f.eks. køb af goodwill, der kan holdes uden for delingen, kan således som udgangspunkt ikke fradrages i delingsformuen. Tilsvarende vil et usikret lån til indbetaling på en pensionsordning, der ikke indgår i delingen, som udgangspunkt heller ikke kunne fradrages i den formue, der skal deles.

Tilbage bliver gældsposter, der hverken har sikkerhed i et aktiv eller er anvendt til et konkret aktiv. Disse gældsposter omfatter bl.a. forbrugsgæld, skattegæld, der ikke har forbindelse til et konkret aktiv, og

studiegæld. For så vidt angår disse gældsposter, foreslår udvalget, at der skal ske en skønsmæssig fordeling efter forholdet mellem værdien af den formue, der indgår i delingen, og den formue, der ikke indgår i delingen.

3.14.2.1.1. Konsekvenserne for delingen når gæld er betalt med midler af en anden status

Hvis gæld, der hører til særejet, afdrages under ægteskabet med delingsformue, eller omvendt, forrykkes efter udvalgets opfattelse balancen mellem delingsformuen og den formue, der ikke skal deles. Denne balance kan genoprettes ved reguleringskrav, jf. punkt 3.17. Hvis gæld med sikkerhed i en særejeejendom afdrages med midler, der ville indgå i delingen, medfører det således et reguleringskrav. Tilsvarende medfører det et reguleringskrav, hvis gæld med sikkerhed i en ejendom, der indgår i delingen, afdrages med særejemidler.

Derimod foreslår udvalget, at betaling af usikret gæld uden tilknytning til et aktiv ikke skal medføre reguleringskrav. I modsat fald ville det være nødvendigt for hver betaling af et afdrag på f.eks. en studiegæld at foretage en opgørelse af den pågældende ægtefælles formue, der henholdsvis indgår og ikke indgår i delingen, og beregne, hvilken procentdel af studiegælden der herefter ville kunne fratrækkes i den formue, der skulle deles, for derefter at beregne et reguleringskrav i forhold hertil. En sådan løsning ville efter udvalgets opfattelse ikke være mulig at gennemføre i praksis. Det forekommer endvidere rimeligt, at betaling af f.eks. forbrugsgæld på et kontokort ligestilles med forbrug. Efter forslaget vil det således være uden betydning, om man stifter forbrugsgæld og derefter indfrier gælden med særejemidler, eller om man direkte forbruger sit særeje.

3.14.2.1.2. Forholdet til kreditorerne

Som anført ovenfor indgår alle en ægtefælles aktiver ved beregningen af, hvor stor en del af gælden, der kan fratrækkes i den formue, der skal deles. En gældspost kan således høre til et aktiv, der er beskyttet mod kreditorforfølgning. Der vil derfor efter udvalgets opfattelse kunne forekomme tilfælde, hvor en ægtefælles gæld, der er knyttet til et kreditorbeskyttet aktiv udgør mere end halvdelen af delingsformuen, og hvor ægtefællen ikke ejer andre aktiver, der kan holdes uden for delingen. Hvis gælden i en sådan situation skal fordeles som foreslået af udvalget, vil ægtefællen ikke kunne fratrække gælden i delingsformuen med den virkning, at ægtefællen skal aflevere halvdelen af sin formue (bortset fra pensionsordningen) til sin ægtefælle. Den pågældende ægtefælle vil herefter ikke have tilstrækkelige frie midler til at betale sine kreditorer, der ikke kan gøre udlæg i pensionsordningen.

For at undgå, at kreditorernes rettigheder tilsidesættes, foreslår udvalget, at en ægtefælle ikke er forpligtet til at aflevere så meget til den anden ægtefælle, at den pågældende ikke beholder tilstrækkelige midler til at dække sine kreditorer.

3.14.2.2. Aftale om fordeling af gæld mellem delingsformue og særeje

Udvalget har overvejet, om der bør indføres adgang til ved ægtepagt at aftale, at en gældspost ikke skal kunne fradrages ved opgørelsen af delingsformuen, med den virkning at gælden må bæres af ægtefællens særeje eller andre aktiver, der ikke indgår i delingen. Har den ægtefælle, hvis gældspost efter aftalen skal holdes udenfor delingen, ikke aktiver, der kan holdes uden for delingen, og som kan dække gælden, vil aftalen indebære, at den formue, der skal deles, deles skævt til fordel for den anden ægtefælle, således at denne bliver stillet, som om gælden ikke fandtes.

3.14.2.2.1. Flertallets forslag

Udvalgets flertal er af den opfattelse, at en adgang til at aftale, at en gældspost ikke skal kunne fradrages ved opgørelsen af delingsformuen, jævnligt efterspørges af ægtefæller, der opretter ægtepagt om særeje,

dels fordi den gældende retstilstand er uklar, og dels fordi de ønsker at holde bestemte gældsposter, f.eks. studiegæld, uden for delingen.

Flertallet er klar over, at aftaler om gæld kan medvirke til at gøre særejeægtepakter mere uoverskuelige. Sådanne aftaler vil endvidere kunne medføre, at en ægtefælle skal aflevere alle sine aktiver til den anden ægtefælle og samtidig alene hæfte for sin gæld.

Selvom udvalget foreslår en lovregulering af, hvornår gæld kan fradrages i delingsformuen, vil der efter flertallets opfattelse kunne være situationer, hvor det vil bero på en konkret vurdering, om en gældspost påhviler delingsformuen eller ej. Flertallet mener derfor, at ægtefæller bør have mulighed for på forhånd at indgå en aftale om gælden, der afklarer denne tvivl.

Flertallet er klar over, at aftaler om gæld kan bruges til reelt at sætte en tredjemandsbestemmelse om særeje ud af kraft, idet ægtefællerne kan aftale, at en gældspost af tilsvarende størrelse skal holdes uden for delingen. Flertallet finder imidlertid ikke, at dette hensyn kan tillægges afgørende vægt. Det skyldes, at en ægtefælle også vil kunne forbruge særejet og i stedet spare op af sine løbende indtægter, der ikke er særeje.

Efter flertallets forslag skal ægtefællerne ved ægtepagt frit kunne indgå aftaler om allerede stiftet gæld og om gæld, der stiftes i tilknytning til aftalens indgåelse. Derimod finder flertallet, at det ikke skal kunne aftales, at fremtidig gæld, der efter den foreslåede ordning ikke ville kunne fradrages i delingsformuen, skal kunne fradrages i delingsformuen. Det skyldes, at konsekvenserne af en sådan aftale ville være vanskelige at overskue for den ægtefælle, der ved en sådan aftale tillader den anden ægtefælle frit at tage lån i sit særeje med den virkning, at gælden skal fradrages i delingsformuen. Sådanne aftaler om fremtidig stiftet gæld foreslås derfor ikke tilladt. Endvidere må det sikres, at aftaler om gæld ikke kan anvendes til at indgå aftaler om, at gæld skal fratrækkes i delingsformuen ved død men ikke ved separation og skilsmisse, da en sådan aftale typisk ligesom aftaler om dødsfaldssæreje (se punkt 3.8.2.3.) har til formål at tilsidesætte hensynet til en ægtefælles særbørn.

Det foreslås derfor, at det ikke skal være tilladt at indgå en aftale om, at gæld skal fradrages i den formue, der skal deles, ved en ægtefælles død, men ikke ved separation eller skilsmisse. I modsat fald ville det være muligt for ægtefællerne at gøre den ene ægtefælles særbørn arveløse.

Endelig må det sikres, at sådanne aftaler ikke kommer ægtefællernes kreditorer til skade. En aftale om, at en gældspost ikke skal fradrages i den formue, der skal deles, kan medføre, at en ægtefælle i henhold til aftalen skal aflevere så stor en del af sin formue til den anden ægtefælle, at den pågældende ikke har tilstrækkelige midler tilbage til at dække sine forpligtelser. Det foreslås derfor, at en ægtefælle uanset en aftale om gæld ikke har pligt til ved formuedelingen at betale mere til den anden ægtefælle, end at den pågældende beholder tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser. Dette foreslås som en tilføjelse til forslaget i punkt 3.14.2.1.2. Denne bestemmelse kan ægtefællerne ikke fravige ved en forhåndsaftale.

3.14.2.2.2. Mindretallets forslag

Et mindretal i udvalget bemærker, at en mulighed for at indgå aftaler om gæld vil komplicere retstilstanden. Det kan endvidere være usikkert præcist at forstå, hvilke aftaler der gyldigt kan indgås. At tillade aftaler om gæld medfører også, at ægtefæller kan omgå en tredjemandsbestemmelse om særeje.

Mindretallet er enig i, at ægtefæller kan omgå tredjemands særejebestemmelser ved at forbruge arven eller gaven. Der er dog stor økonomisk forskel på at forbruge 500.000 kr. for at unddrage sig særejebestemmelsen og blot aftale at flytte en gældspost på 500.000 kr., så den belaster særejet i stedet for delingsformuen.

Det er derfor mindretallets opfattelse, at sådanne aftaler fortsat ikke skal kunne indgås.

3.14.3. Børne- og Socialministeriets overvejelser

Børne- og Socialministeriet er enig i udvalgets forslag til lovregulering af behandlingen af gæld ved formuedeling. Ministeriet er endvidere enig med flertallets forslag til mulighed for at indgå aftaler om behandlingen af gæld.

Forslaget om behandlingen af gæld vil efter ministeriets opfattelse medvirke til at gøre retsstillingen klar, mens forslaget om aftaler om gæld er i overensstemmelse med ministeriets ønske om, at ægtefæller skal have så vide muligheder for at indgå aftaler om deres økonomiske forhold som muligt.

3.14.4. Den foreslåede ordning

Med lovforslagets §§ 29 og 30 foreslås det, at der lovfæstes regler om, hvordan ægtefællers gæld skal behandles ved opgørelsen af delingsformuen ved formuedelingen.

Det foreslås i § 29, stk. 1, at ved opgørelsen af delingsformuen fradrages gæld, der har sikkerhed i aktiver, der er delingsformue. Endvidere fradrages usikret gæld i delingsformuen, når gælden er stiftet til brug for anskaffelse, forbedring eller vedligeholdelse af aktiver, der er delingsformue, eller gælden i øvrigt kan henføres til sådanne aktiver.

Tilsvarende fradrages efter stk. 2 gæld ikke i delingsformuen, når gælden har sikkerhed i aktiver, der ikke er delingsformue, eller når der er tale om usikret gæld, der er stiftet til brug for anskaffelse, forbedring eller vedligeholdelse af aktiver, der ikke indgår i delingen, eller gælden i øvrigt kan henføres til sådanne aktiver. Gælden fradrages dog i det omfang, den overstiger den del af ægtefællens formue, der ikke indgår i lighedelingen.

Gæld, der ikke er omfattet af stk. 1 eller 2, fradrages efter stk. 3 skønsmæssigt i en ægtefælles delingsformue efter forholdet mellem værdien af ægtefællens delingsformue og formue, der ikke indgår i delingen.

Det følger af stk. 4, at det er uden betydning for, om gæld skal fradrages efter de foreslåede regler i stk. 1, stk. 2 eller stk. 3, at der efter stiftelsen af gælden stilles sikkerhed for gælden, eller at en sikkerhedsstillelse ændres.

Af hensyn til beskyttelsen af kreditorernes interesse foreslås det i § 30, at en ægtefælle uanset bestemmelsen om fradrag for gæld efter § 29 og uanset en aftale om fradrag for gæld efter § 18 ikke har pligt til ved formuedelingen at betale så meget til den anden ægtefælle, at ægtefællen ikke beholder tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser.

Med lovforslagets § 18 får ægtefæller mulighed for ved ægtepagt at aftale, i hvilket omfang gæld skal fradrages i delingsformuen ved formuedeling ved separation, skilsmisse og død.

Efter bestemmelsens stk. 2 kan ægtefæller dog ikke aftale, at gæld, som ikke er stiftet ved aftalens indgåelse, eller som stiftes i forbindelse med aftalen, og som efter § 29, stk. 2, ville skulle fradrages i formue, der ikke indgår i delingen, skal fradrages i delingsformuen. Efter stk. 3 kan ægtefæller endvidere ikke aftale, at gæld skal fradrages i delingsformuen ved en ægtefælles død, men ikke ved separation eller skilsmisse.

3.15. Aftaler om formuedelingen

3.15.1. Gældende ret

Når separation eller skilsmisse er aktuel, kan ægtefællerne som udgangspunkt frit indgå aftaler om,

hvordan deres formuer skal deles. De er således ikke begrænset af de aftaler om særeje og formuedeling m.v., som er beskrevet i punkt 3.8., 3.9. og 3.13. De kan derfor aftale skævdeling af formue, der ellers skulle ligedeles, og de kan aftale betaling af og afkald på kompensation m.v.

Lovgivningen indeholder ikke regulering af adgangen til at indgå sådanne aftaler om formuedelingen, der ofte kaldes bodelingsaftaler. I dette lovforslag anvendes i stedet begrebet aftaler om formuedeling.

Efter ægteskabslovens § 58 kan en aftale, som ægtefæller har indgået med henblik på separation eller skilsmisse om fordelingen af formuen, ved dom ændres eller erklæres for uforbindende, såfremt aftalen skønnes urimelig for den ene ægtefælle på tidspunktet for dens indgåelse.

Ved vurderingen af, om en aftale om formuedeling skal tilsidesættes, lægges der vægt på, om aftalen objektivt er urimelig, dvs. om det økonomiske resultat, den fører til, er væsentligt forskelligt fra det, der følger af lovgivningen og eventuelle ægtepagter m.v.

Endvidere lægges vægt på parternes subjektive forhold. Har en part uden pres og med klar viden om de økonomiske forhold givet afkald på f.eks. boslod, kan dette ikke tilsidesættes. I praksis lægges der betydelig vægt på, om den, der har givet afkald på sin ret, har haft advokatbistand ved aftalens indgåelse. Der lægges endvidere betydelig vægt på, hvor lang tid efter aftalens indgåelse indsigelsen fremsættes. Er der gået længere tid, vil dette tale mod en ændring, idet den anden ægtefælle vil have indrettet sig i tillid til aftalen.

Aftaler om det økonomiske opgør ved et ægteskabs ophør kan omfatte flere spørgsmål, herunder navnlig formuedeling, vederlagskrav, pensions- og særejekompensation. Ved vurderingen af, om en sådan blandet aftale kan tilsidesættes, må den bedømmes samlet.

Kun aftaler, der er indgået med henblik på separation eller skilsmisse, er omfattet af bestemmelsen.

Aftaler indgået efter separation skal være indgået med henblik på skilsmisse for at være omfattet af bestemmelsen.

Hvis aftalen er indgået senere, vil den kunne ændres efter aftalelovens § 36. Efter bestemmelsens stk. 1 kan en aftale ændres eller tilsidesættes helt eller delvis, hvis det vil være urimeligt eller i strid med redelig handlemåde at gøre den gældende. Ved afgørelsen efter stk. 1 tages efter stk. 2 hensyn til forholdene ved aftalens indgåelse, aftalens indhold og senere indtrufne omstændigheder.

3.15.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser

Udvalget foreslår, at der i lov om ægtefællers økonomiske forhold indsættes en bestemmelse, hvorefter ægtefæller i forbindelse med separation eller skilsmisse kan indgå aftale om hel eller delvis deling af deres formuer.

Udvalget har herefter overvejet, om der er behov for en særlig regel om ændring eller tilsidesættelse af aftaler om formuedeling ved siden af den generelle regel i aftalelovens § 36.

Det er udvalgets opfattelse, at vurderingen af, om en delingsaftale bør ændres eller tilsidesættes som urimelig, adskiller sig fra den vurdering, der foretages i andre sager efter aftalelovens § 36, som ofte vedrører en kommerciel transaktion, f.eks. mellem en erhvervsdrivende og en forbruger.

Ved tilsidesættelser af aftaler om formuedeling lægges der større vægt på parternes subjektive forhold, herunder at den ene var ude af balance som følge af samlivsophævelsen, eller at en ægtefælle reelt ved aftalens indgåelse ønskede at give afkald på en del af sine rettigheder, f.eks. af hensyn til børnene. Samtidig

lægges der større vægt på hensynet til den tid, der er gået, inden indsigelsen blev fremsat, idet vægtige hensyn taler for, at den anden ægtefælle kan indrette sig i tillid til aftalen.

Disse hensyn vil efter udvalgets opfattelse ikke i samme grad gøre sig gældende i en sag efter aftalelovens § 36 om tilsidesættelse af f.eks. en aftale mellem en forbruger og en erhvervsdrivende, hvor den erhvervsdrivende typisk ikke vil have kendskab til forbrugerens subjektive forhold, og hvor hensynet til, at den erhvervsdrivende har indrettet sig i tillid til aftalen, ikke vil have samme vægt.

Udvalget finder derfor, at der fortsat bør være en særlig regel i den familieretlige lovgivning om tilsidesættelse og ændring af aftaler om formuedeling, og at denne regel bør indsættes i loven om ægtefællers økonomiske forhold, da den hører sammen med reglerne om formuedeling.

Udvalget foreslår samtidig, at reglens anvendelsesområde udvides, så den også omfatter aftaler om formuedeling, der indgås efter separationen eller skilsmissen.

Det foreslås, at bestemmelsen udformes sådan, at aftaler om formuedeling skal kunne tilsidesættes helt eller delvist, hvis de skønnes urimelige. Ved afgørelsen herom skal der tages hensyn til aftalens indhold, ægtefællernes økonomiske forhold, baggrunden for aftalen og omstændighederne ved aftalens indgåelse samt senere indtrufne omstændigheder.

Aftaler om formuedeling og aftaler om ægtefællebidrag hænger ofte sammen og kan være indeholdt i den samme aftale. Ændring af aftaler om ægtefællebidrag bør derfor ske efter samme kriterier som ændring af aftaler om formuedeling. Udvalget foreslår på den baggrund en tilsvarende ændring af ægteskabslovens § 52, der indeholder regler om ændring af aftaler om ægtefællebidrag.

3.15.3. Børne- og Socialministeriets overvejelser

Børne- og Socialministeriet er enig i Retsvirkningslovsudvalgets forslag om, at der bør indføres en bestemmelse om indgåelse af aftaler om formuedelingen.

Ministeriet er derimod ikke enig i udvalgets forslag om, at der i lov om ægtefællers økonomiske forhold indsættes en bestemmelse om tilsidesættelse af aftaler om formuedelingen. Ministeriet har herved navnlig lagt vægt på, at de gældende regler ikke ses at give anledning til problemer i praksis, og at der i alle situationer er mulighed for at få tilsidesat en aftale om formuedeling under henvisning til "urimelighed".

3.15.4. Den foreslåede ordning

Det foreslås, at der i lov om ægtefællers økonomiske forhold indsættes en bestemmelse (§ 32), hvorefter ægtefæller i forbindelse med separation eller skilsmisse indgå aftale om delingen af deres formue.

Spørgsmål om tilsidesættelse af sådanne aftaler afgøres efter ægteskabslovens § 58 og aftalelovens § 36.

3.16. Formue der ikke indgår i formuedelingen

3.16.1. Gældende ret

Efter retsvirkningslovens § 15, stk. 1, indgår alt, hvad ægtefællerne ejer ved ægteskabets indgåelse eller senere erhverver, i almindeligt formuefællesskab mellem dem, for så vidt det ikke er gjort til særeje, og efter § 16, stk. 2, udtager hver ægtefælle halvdelen af det beholdne fællesbo, medmindre undtagelse har særlig lovhjemmel.

Følgende aktiver indgår ikke i lighedelingen ud over særeje, der er beskrevet i punkt 3.8. :

- Uoverdragelige og personlige rettigheder, jf. punkt 3.16.1.1.
- Pensionsrettigheder, jf. punkt 3.16.1.2.

– Erstatninger knyttet til en ægtefælle, jf. punkt 3.16.1.3.

Hvis et aktiv eller en rettighed helt eller delvist holdes uden for ligedeling, har den anden ægtefælle muligvis et krav på kompensation efter ægtefælleskiftelovens § 67 (se punkt 3.18.). Hvis der er tale om en pensionsrettighed, kan den anden ægtefælle have ret til pensionskompensation efter retsvirkningslovens § 16 d og § 16 e (se punkt 3.19.).

3.16.1.1. Personlige og uoverdragelige rettigheder

Personlige og uoverdragelige rettigheder omfattet af retsvirkningslovens § 15, stk. 2, (såkaldte § 15-stk. 2-rettigheder) omfatter bl.a. ophavsrettighed, ret til biblioteksafgifter, bundne opsparinger, båndlagt arv og gave samt goodwill.

Nogle af disse rettigheders behandling ved formuedeling er reguleret i anden lovgivning, herunder ophavsretsloven, biblioteksafgiftsloven og arveloven for så vidt angår båndlagt arv (§§ 53-58). For så vidt angår rettigheder, der ikke er særligt lovreguleret, er der i nogle tilfælde taget stilling i retspraksis, mens andre alene er omtalt i litteraturen.

Selvom det bliver fastslået, at en rettighed er uoverdragelig eller af så personlig art, at den henhører under § 15, stk. 2, er det ikke givet, hvordan rettigheden skal behandles ved formuedeling. Det afgøres ud fra en fortolkning af den enkelte rettigheds karakter. Fravigelse af udgangspunktet om ligedeling kan ske med støtte i en anden lov, forvaltningsakt, privat viljeserklæring, retspraksis og den juridiske litteratur.

3.16.1.2. Pensionsrettigheder

Pensionsrettigheder udgør den største del af de personlige og uoverdragelige rettigheder.

Indtil pensionsreformen pr. 1. januar 2007, jf. lov nr. 483 af 7. juni 2006 om ændring af lov om ægteskabets retsvirkninger og lov om skifte af fællesbo m.v. med flere love (Pensionsrettigheders behandling ved død samt separation og skilsmisse) blev nogle pensionsrettigheder, navnlig arbejdsmarkedspensioner, betragtet som personlige og uoverdragelige rettigheder, mens andre pensionsrettigheder indgik i ligedelingen, navnlig kapitalpensioner. Ved lovændringen blev behandlingen af alle pensionsrettigheder ved separation, skilsmisse og død undergivet særskilt regulering i retsvirkningslovens §§ 16 a-16 h.

Efter retsvirkningslovens § 16 b, stk. 1, udtager ægtefæller ved separation og skilsmisse egne rimelige pensionsrettigheder forlods. Rimelige pensionsrettigheder indgår således ikke i ligedelingen, uanset om der er tale om arbejdsmarkedspension eller kapitalpension.

Efter stk. 2 udtager ægtefællerne endvidere forlods beløb fra rimelige kapitalpensionsrettigheder eller supplerende engangsydelser, der allerede er udbetalt, i det omfang beløbene ikke må anses for at være forbrugt. Tilsvarende gælder indtægter af og surrogater for beløbene. Adgangen til forlodsudtagelse gælder ikke beløb, der ved udbetalingen har mistet deres karakter af pensionsopsparing.

Kapitalpension er imidlertid ved lov nr. 922 af 18. september 2012 om ændring af pensionsbeskatningsloven og forskellige andre love (Afskaffelse af fradragsret m.v. for indbetalinger til kapitalpension) afløst af aldersopsparing i pengeinstitut eller aldersforsikring i forsikringsselskaber. En kapitalpension oprettet før lovændringen fortsætter dog, indtil den udbetales, medmindre den er blevet konverteret til en aldersopsparing. Dette indebærer, at henvisningen i § 16 b, stk. 2, til kapitalpensionsrettigheder også omfatter ret til alderspension. I lovforslaget anvendes alders- og kapitalpension derfor i stedet for kapitalpensionsrettigheder. Tilsvarende er supplerende engangsydelse afløst af supplerende engangssum.

I stk. 3 fastslås det, at værdien af øvrige pensionsrettigheder indgår i ligedelingen.

§ 16 c indeholder en bestemmelse om behandlingen af pensionsrettigheder, når ægteskabet har været af kortere varighed. I så fald udtager ægtefællerne alle pensionsrettigheder forlods (stk. 1). Efter stk. 2 udtager ægtefællerne endvidere forlods beløb fra alders- og kapitalpensionsrettigheder, supplerende engangssum og supplerende engangsydelser, der er udbetalt, i det omfang beløbene ikke må anses for at være forbrugt. Tilsvarende gælder indtægter af og surrogater for beløbene. Adgangen til forlodsudtagelse gælder ikke beløb, der ved udbetalingen har mistet deres karakter af pensionsopsparing.

Begge bestemmelser omfatter alle former for pensionsrettigheder, herunder alders-, kapital- og ratepension, livrente, arbejdsmarkedspension, tjenestemandspension, ATP-pension, indekskontrakt m.v. Det er uden betydning, om ordningen indeholder éngangs- eller rateudbetaling eller løbende udbetaling, og om ordningen er obligatorisk i ansættelsesforholdet eller frivillig.

3.16.1.3. En ægtefælles personlige erstatninger

Efter § 18, stk. 1, i erstatningsansvarsloven kan krav om erstatning og godtgørelse for personskade (personskadeerstatning) og krav om erstatning til den, der har mistet en forsørger (forsørgertabserstatning), ikke overdrages, så længe kravet og dets størrelse ikke er anerkendt eller fastslået af domstolene.

Efter stk. 2 indgår erstatning og godtgørelse som nævnt i stk. 1, der ikke må antages at være forbrugt, ikke i formuefællesskabet mellem ægtefæller ved skifte i anledning af ægteskabs ophør eller separation. Erstatningen eller godtgørelsen indgår dog i formuefællesskabet, når den, som erstatningen tilkommer, afgår ved døden, medmindre erstatningen eller godtgørelsen ifølge ægtepagt er særeje.

Personskade- og forsørgertabserstatninger indgår således ikke i formuefællesskabet ved separation eller skilsmisse. Baggrunden herfor er, at sådanne erstatninger har et særligt personligt præg. Dette understøttes bl.a. også af, at de i et vist omfang er uoverdragelige (§ 18, stk. 1), og er undtaget for kreditorforfølgning efter retsplejelovens § 513, stk. 1.

§ 18, stk. 2, omfatter bl.a. erstatning for tab af erhvervsevne, erstatning for tab af forsørger og for andet tab som følge af en skade, eksempelvis for forlængelse af uddannelse eller afholdte helbredsudgifter, godtgørelse for svie og smerte og for varige mén.

Efter lovens § 26, stk. 1, skal den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person, betale den forurettede godtgørelse for tort. Bestemmelsen omfatter bl.a. godtgørelse til ofre for voldtægt, frihedsberøvelse og grov vold samt godtgørelse for freds- og æreskrænkelser, herunder f.eks. injurier og uberettiget offentliggørelse af følsomme personoplysninger. Efter § 26 a, stk. 1, kan den, der forsætligt eller ved grov uagtsomhed forvolder en andens død, pålægges at betale en godtgørelse til efterlevende, der stod den afdøde særlig nær.

Efter § 26, stk. 4, finder § 18, stk. 1 og 2, tilsvarende anvendelse på godtgørelser efter §§ 26 og 26 a.

Erstatningsansvarsloven vedrører erstatnings- og godtgørelseskrav mod skadevolderens ansvarsforsikringsselskab.

§ 18, stk. 2, anses for analogt anvendelig på erstatning efter arbejdsskadeforsikringsloven for tab af erhvervsevne, godtgørelse for varigt mén og erstatning for tab af forsørger og tilsvarende erstatninger og godtgørelser efter patientforsikringsloven og voldsoffererstatningsloven, godtgørelse til HIV-smittede blødere og lignende erstatninger og godtgørelser.

§ 18, stk. 2, anvendes også analogt på ulykkesforsikringer, men det er uafklaret, om reglerne om forsørgertabserstatning anvendes analogt på livsforsikringsbeløb.

Opregningen ovenfor af erstatninger m.v., der er omfattet af § 18, stk. 2, og derfor ikke indgår i

delingsformuen, er ikke udtømmende. Der skal således foretages en vurdering af, om en erstatning er omfattet af § 18, stk. 2. Som det fremgår af bestemmelsens stk. 3 er erstatning for tabt arbejdsfortjeneste ikke omfattet af § 18, stk. 2.

Det er uden betydning for anvendelsen af § 18, stk. 2, om erstatningen m.v. er erhvervet før eller efter ægteskabet.

For at kunne holde en erstatning uden for delingen må erstatningen ikke være forbrugt. Det er ikke en betingelse, at erstatningen er holdt adskilt fra modtagerens øvrige formue, men modtageren har bevisbyrden for, at erstatningen ikke er forbrugt. I praksis kan denne bevisbyrde være vanskelig at løfte.

Indtægter af og værdistigning på erstatninger m.v., der er omfattet af § 18, stk. 2, indgår i delingen. Dermed adskiller ordningen sig fra særeje, hvor indtægter og værdistigning er særeje, jf. punkt. 3.12.

Efter erstatningsansvarslovens § 18, stk. 3, finder reglerne i bestemmelsens stk. 1 og 2 ikke anvendelse på krav om erstatning for tabt arbejdsfortjeneste. Dette skyldes, at sådanne erstatninger træder i stedet for en lønindtægt, der ville indgå i ægtefællens delingsformue.

Stk. 3 omfatter efter retspraksis bl.a. fratrædelsesgodtgørelse efter funktionærlovens § 2 a, hvorefter der ydes en særlig godtgørelse ved opsigelse af funktionærer, der har været beskæftiget i samme virksomhed i 12 år eller mere. Dette har været kritiseret i teorien, navnlig under henvisning til, at det af forarbejderne til funktionærlovens § 2 a fremgår, at formålet er, at „mildne overgangen til anden beskæftigelse for ældre funktionærer, der opsiges efter i en længere årrække at have været beskæftiget i samme virksomhed“.

Der ses ikke at være taget stilling til behandlingen på skifte af andre godtgørelser med relation til en ansættelse, herunder f.eks. godtgørelse efter ligebehandlingsloven for afskedigelse begrundet i graviditet, godtgørelse efter ligelønsloven og godtgørelse efter ansættelsesbevisloven for mangler i et ansættelsesbevis.

3.16.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser

3.16.2.1. Personlige og uoverdragelige rettigheder

Udvalget foreslår bestemmelsen i retsvirkningslovens § 15, stk. 2, om personlige og uoverdragelige rettigheder videreført i lov om ægtefællers økonomiske forhold.

3.16.2.2. Pensionsrettigheder

Reglerne om pensionsrettigheders behandling ved separation, skilsmisse og død er ikke omfattet af udvalgets kommissorium. Udvalget har derfor ikke foreslået indholdsmæssige ændringer af retsvirkningslovens §§ 16 b og 16 c.

3.16.2.3. Personskade- og forsørgertabs'erstatninger m.v. samt erstatning for tabt arbejdsfortjeneste

Som beskrevet i punkt 3.16.1.3. er behandlingen af personskade'erstatninger efter erstatningsansvarsloven reguleret i erstatningsansvarslovens § 18, stk. 2, mens andre erstatninger m.v., herunder for arbejdsskader, patientskader m.v., behandles efter en analogi af § 18, stk. 2.

Udvalget finder, at alle disse erstatninger bør reguleres efter den samme bestemmelse, og at dette bør ske i den foreslåede nye lov om ægtefællers økonomiske forhold.

Udvalget er enig i hensynene bag den gældende regulering, hvorefter forsørgertabs- og personskade'erstatninger holdes uden for formuedelingen ved separation og skilsmisse, og at længstlevendes erstatningsbeholdelse kan holdes uden for formuedelingen ved en ægtefælles død.

Udvalget fremhæver, at en erstatning for varigt mén eller erhvervsevnetab har til formål at kompensere skadelidte for dels manglende indtjeningsevne i årene fremover og dels for de ulemper, der er forbundet med skaden. Det forekommer derfor rimeligt, at erstatningen ikke skal deles med ægtefællen. Tilsvarende hensyn gælder udbetalinger fra ulykkesforsikringer, der erstatter de samme tab som erstatningsansvarsloven.

Efter erstatningsansvarslovens § 18, stk. 2 og 3, er det erstatning og godtgørelse for bl.a. varigt mén, erhvervsevnetab, svie og smerte og tort, der kan holdes uden for delingen, mens erstatning for tabt arbejdsfortjeneste indgår i delingen. Baggrunden for denne sontring er, at de førstnævnte erstatninger og godtgørelser kompenserer for selve skaden på skadelidtes person, herunder den lidelse der er forbundet hermed, og for et fremtidigt indtægtstab. Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste kompenserer derimod for et tab af indtægt, der allerede er lidt, når erstatningen udbetales, og denne indtægt ville være indgået i formuefællesskabet og dermed i formuedelingen ved separation eller skilsmisse.

Udvalget er enig i denne sontring, men finder at bestemmelsen bør udbygges, således at alle erstatninger, godtgørelser og forsikringsudbetalinger som følge af personskade i form af erhvervsevnetab, varigt mén, svie og smerte, kritisk sygdom og tort holdes uden for delingen i det omfang, de er i behold. Det afgørende fællestræk ved disse udbetalinger er som nævnt, at de kompenserer for et fremtidigt indtægtstab eller for en mere ideel skade i form af fysisk eller psykisk lidelse eller integritetskrænkelser, som f.eks. ved voldtægt eller frihedsberøvelse.

Derimod bør erstatninger og godtgørelser, der, som eksempelvis erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, kompenserer for et allerede lidt indtægtstab, efter udvalgets opfattelse indgå i formuedelingen på samme måde som andre indtægter. Udvalget finder også, at dette bør gælde for godtgørelser, der ydes, selvom der ikke nødvendigvis er lidt et indtægtstab, men som har til formål at kompensere for et formodet indtægtstab. Dette gælder således f.eks. godtgørelse efter funktionærlovens § 2 a, godtgørelse for uberettiget afskedigelse, herunder godtgørelser efter ligebehandlingsloven ved f.eks. afskedigelse begrundet i graviditet, godtgørelser efter ligelønsloven, og godtgørelser for mangler ved ansættelsesbeviser. Det afgørende er, at der er tale om erstatninger og godtgørelser, der ydes i tilknytning til et ansættelsesforhold.

Godtgørelser for f.eks. overtrædelse af lov om etnisk ligebehandling eller ligestillingsloven, der vedrører krænkelser uden tilknytning til et ansættelsesforhold, herunder f.eks. afvisning ved et diskotek som følge af etnisk oprindelse, har efter udvalgets opfattelse karakter af en kompensation for en krænkelse af mere ideel karakter og kan derfor ligestilles med godtgørelse omfattet af § 18, stk. 2. Der vil dog typisk her være tale om så små beløb, at den praktiske betydning heraf vil være begrænset.

For så vidt angår erstatning for forsørgertab og godtgørelser til efterlevende efter erstatningsansvarsloven m.v., finder udvalget, at disse beløb bør ligestilles med arv og forsikringsudbetalinger m.v., der kommer til udbetaling til en ægtefælle fra tredjemand. Disse erstatninger m.v. bør derfor lige som arv og gave holdes uden for ligestillingen, jf. punkt 3.11.

Udvalget er derimod ikke enig om metoden til at holde de nævnte personskadeerstatninger uden for formuedelingen.

Et flertal i udvalget finder, at værdien af personskadeerstatninger bør kunne holdes uden for delingen efter samme regler, som efter udvalgets flertals forslag om arv og gave fra tredjemand, punkt 3.11. Det er således værdien ved modtagelsen, der skal kunne holdes uden for delingen, i det omfang værdien er i behold. Dette svarer i vidt omfang til gældende ret, idet kriterierne for at anse værdien for at være i behold dog i et vist omfang er lempet i forhold til gældende ret.

Værdistigninger på et aktiv, der er erhvervet for en modtagen erstatning, og indtægter, f.eks. renter af et erstatningsbeløb, kan som efter gældende ret ikke holdes uden for delingen.

Flertallet finder endvidere, at erstatnings- og godtgørelsesbeløb, som efter gældende ret, skal kunne holdes uden for delingen ved separation eller skilsmisse, og at længstlevendes erstatnings- og godtgørelsesbeløb ligeledes skal kunne holdes uden for delingen, hvis boet deles i længstlevendes levende live.

Derimod skal førstafdødes erstatnings- og godtgørelsesbeløb fortsat indgå i formuedelingen. Det samme gælder længstlevendes erstatnings- og godtgørelsesbeløb, når et uskiftet bo skiftes ved længstlevendes død.

Et mindretal i udvalget mener, at erstatninger for personskade og forsørgertab skal behandles som særeje ved separation og skilsmisse, dvs. at sådanne erstatninger skal være skilsmissesæreje. Hvis den berettigede til erstatningen bliver længstlevende, skal erstatningen være fuldstændigt særeje. Afgår den berettigede derimod ved døden før sin ægtefælle, bør erstatningen indgå i formuedelingen.

Det betyder, at erstatningen i relation til surrogater og indtægter behandles på samme måde som særeje aftalt af ægtefællerne, jf. punkt. 3.12. Det vil efter mindretallets opfattelse indebære en betydelig forenkling, at alle de midler, der ikke skal deles, så vidt muligt behandles ens. Det vil særlig være en forenkling, når disse midler sammenblandes, idet dette kan ske uden efterfølgende problemer med værdiansættelse, indtægter og surrogater.

3.16.3. Børne- og Socialministeriets overvejelser

3.16.3.1. Personlige og uoverdragelige rettigheder samt pensionsrettigheder

Børne- og Socialministeriet er enig med Retsvirkningslovsudvalget i, at bestemmelsen i retsvirkningslovens § 15, stk. 2, om personlige og uoverdragelige rettigheder videreføres i lov om ægtefællers økonomiske forhold uden indholdsmæssige ændringer.

Som det fremgår af punkt 1 videreføres de gældende regler om behandlingen af pensionsrettigheder uden indholdsmæssige ændringer. Dette omfatter også retsvirkningslovens §§ 16 b og 16 c.

3.16.3.2. En ægtefælles personlige erstatninger

Nogle erstatninger m.v. er knyttet så tæt til en person, at skadelidte efter ministeriets opfattelse bør kunne beholde erstatningen efter separation og skilsmisse uden at skulle dele den med sin ægtefælle. Erstatningen bør derfor ikke indgå i formuedelingen. Andre erstatninger er der ikke på samme måde behov for at holde uden for formuedelingen.

Denne sontring mellem forskellige former for personlige erstatninger kommer til udtryk i erstatningsansvarsloven, hvor personskadeerstatninger efter § 18, stk. 2, ikke indgår i formuedelingen, mens erstatning for tabt arbejdsfortjeneste efter stk. 3 indgår i formuedelingen.

Ministeriet er enig med udvalget i, at denne sontring mellem erstatninger bør opretholdes, og at det bør reguleres i lov om ægtefællers økonomiske forhold, hvilke erstatninger der indgår i henholdsvis holdes uden for formuedelingen.

Personskadeerstatninger kompenserer for selve skaden på skadelidtes person, herunder den lidelse der er forbundet hermed, og for et eventuelt fremtidigt indtægtstab. Det afgørende fællestræk ved disse udbetalinger er som nævnt, at de kompenserer for et fremtidigt indtægtstab eller for en mere ideel skade i form af fysisk eller psykisk lidelse eller integritetskrænkelse, som f.eks. ved voldtægt eller frihedsberøvelse.

Sådanne erstatninger er således tæt knyttet til skadelidte selv, og skadelidte bør derfor kunne beholde dem efter separation og skilsmisse. På samme måde er en forsørgertabserstatning, der ligeledes vedrører fremtiden, knyttet til den berettigedes person.

Derimod skal erstatning for tabt arbejdsfortjeneste kompensere for et tab af indtægt, der allerede er lidt, når erstatningen udbetales, og den indtægt, som erstatningen skal dække, ville være indgået i formuedelingen. Sådanne erstatninger indgår derfor i formuedelingen.

Som foreslået af udvalget bør erstatning, godtgørelse og forsikringsudbetaling m.v. som følge af personskade i form af erhvervsevnetab, varigt mén, svie og smerte, kritisk sygdom og tort m.v. ikke indgå i formuedelingen. Det omfatter bl.a. følgende:

- Erstatning og godtgørelse for personskade- og forsørgertabserstatning efter erstatningsansvarslovens § 18, stk. 2, herunder erstatning for tab af erhvervsevne, erstatning for tab af forsørger, for kritisk sygdom og for andet tab som følge af skaden, eksempelvis for forlængelse af uddannelse eller afholdte helbredsudgifter, godtgørelse for svie og smerte og for varige mén.
- Godtgørelse for tort som følge af retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person, jf. erstatningsansvarslovens 26. Dette omfatter bl.a. godtgørelse til ofre for voldtægt, frihedsberøvelse og grov vold samt godtgørelse for freds- og æreskrænkelser, herunder f.eks. injurier og uberettiget offentliggørelse af følsomme personoplysninger.
- Godtgørelse til efterladte. Den, der forsætligt eller ved grov uagtsomhed forvolder en andens død, kan efter erstatningsansvarslovens § 26 a pålægges at betale en godtgørelse til efterlevende, der stod den afdøde særlig nær.
- Erstatning efter arbejdsskadeforsikringsloven for tab af erhvervsevne, godtgørelse for varigt mén og erstatning for tab af forsørger.
- Godtgørelser efter patientforsikringsloven.
- Godtgørelser til HIV-smittede blødere.
- Ulykkesforsikringer.
- Erstatninger for arbejdsskader og patientskader.
- Godtgørelser for overtrædelse af lov om etnisk ligebehandling (lovbekendtgørelse nr. 438 af 16. maj 2012) og lov om ligestilling af kvinder og mænd (lovbekendtgørelse nr. 1678 af 19. december 2013).

Som ligeledes foreslået af udvalget bør erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, godtgørelse for uberettiget afskedigelse, fratrædelsesgodtgørelse efter funktionærlovens § 2 a og lignende erstatninger og godtgørelser, der udbetales i tilknytning til et ansættelsesforhold, indgå i formuedelingen. Godtgørelser, der udbetales i tilknytning til et ansættelsesforhold, omfatter bl.a. godtgørelse for overtrædelse af reglerne om ligeløn og godtgørelser efter ansættelsesbevisloven.

Livsforsikringer, der udbetales til en begunstiget, er ikke på samme måde knyttet til modtagerens person, men har mere karakter af arv og gave. Dette illustreres af, at en forsikringstager efter forsikringsaftalelovens § 102 ved forsikringens tegning eller senere kan indsætte en anden som begunstiget. Ved forsikringstagerens død udbetales forsikringssummen umiddelbart til den begunstigede. Efter lovens § 103, stk. 2, kan forsikringstageren bestemme, at forsikringssummen skal være den begunstigedes særeje. Har forsikringstageren ikke indsat en begunstiget, og skal forsikringssummen udbetales ved forsikringstagerens død, tilfalder summen forsikringstagerens nærmeste pårørende, og er der ikke en nærmeste pårørende, tilfalder summen forsikringstagerens dødsbo.

Dette finder efter § 122 tilsvarende anvendelse på ulykkes- og sygeforsikringer.

På den baggrund finder ministeriet, at livsforsikringer samt ulykkes- og sygeforsikringer, der udbetales til en ægtefælle som begunstiget, bør behandles som arv og gave, der som foreslået i punkt 3.11.

indgår i ligedelingen, medmindre forsikringstageren har bestemt, at forsikringen skal være særeme for den begunstigede ægtefælle.

Med hensyn til metoden til at holde de nævnte personlige erstatninger uden for formuedelingen finder ministeriet ikke, at der er behov for indholdsmæssige ændringer. Ministeriet støtter derfor flertallets forslag om, at det er værdien ved modtagelsen af erstatningerne m.v., der holdes uden for delingen, i det omfang værdien er i behold.

3.16.4. Den foreslåede ordning

Med lovforslagets §§ 34 og 35 foreslås det, at de gældende bestemmelser i retsvirkningslovens §§ 16 b og 16 c om pensionsordninger videreføres i lov om ægtefællers økonomiske forhold.

Der foreslås ikke indholdsmæssige ændringer. Som det fremgår af de almindelige bemærkninger, punkt 3.16.1.2., er kapitalpension blevet afløst af alderspension. Allerede oprettede kapitalpensioner fortsætter dog, indtil de udbetales, medmindre de er blevet konverteret til en aldersopsparing. Disse pensionsrettigheder kaldes fremover i lovforslaget alders- og kapitalpension. Tilsvarende er supplerende engangsydelse afløst af supplerende engangssum.

Det foreslås med § 34, stk. 1, at en ægtefælles rimelige pensionsrettigheder fortsat ikke skal indgå i formuedelingen. Efter stk. 2, indgår beløb fra rimelig alders- og kapitalpension, supplerende engangssum og supplerende engangsydelser, der er udbetalt, ikke i delingen, i det omfang beløbene ikke må anses for at være forbrugt. Tilsvarende foreslås at skulle gælde for indtægter af beløbene og det, der træder i stedet herfor. Ifølge stk. 3 skal stk. 2 ikke finde anvendelse på beløb, der ved udbetalingen har mistet deres karakter af pensionsopsparing. Med stk. 4 foreslås det, at værdien af øvrige pensionsrettigheder indgår i formuedelingen.

Med lovforslagets § 35, stk. 1, foreslås det, at pensionsrettigheder ikke skal indgå i formuedelingen, hvis ægteskabet har været af kortere varighed. Ifølge forslaget stk. 2 skal beløb fra rimelig alders- og kapitalpension, supplerende engangssum og supplerende engangsydelser, der er udbetalt, ikke indgå i delingen, i det omfang beløbene ikke må anses for at være forbrugt. Tilsvarende foreslås at skulle gælde for indtægter af beløbene og det, der træder i stedet for beløbene. Efter stk. 3 skal stk. 2 ikke finde anvendelse på beløb, der ved udbetalingen har mistet deres karakter af pensionsopsparing.

I lovforslagets § 36 foreslås det, at der indføres en samlet bestemmelse om, hvilke personlige erstatninger der ikke skal indgå i formuedelingen. Med stk. 1 foreslås det, at værdien af en ægtefælles erstatninger, godtgørelser og forsikringsudbetalinger m.v., der skyldes erhvervsevnetab, varigt mén, svie og smerte, kritisk sygdom og tort m.v. som følge af personskade ikke skal indgå i formuedelingen, i det omfang det modtagne er i behold. Det modtagne anses også for at være i behold, hvis det er anvendt til betaling af gæld, der bestod på tidspunktet for modtagelsen, og som ville kunne fratrækkes i delingsformuen efter den foreslåede bestemmelse i § 29, stk. 1.

Efter stk. 2 gælder det samme for værdien af en forsørgertabserstatning, som en ægtefælle har modtaget, samt for værdien af andre personlige erstatninger, der ikke nødvendigvis har tilknytning til en personskade. Det drejer sig om godtgørelser efter erstatningsansvarslovens §§ 26 og 26 a, og godtgørelser for overtrædelse af lov om etnisk ligebehandling og ligestillingsloven.

I stk. 3 foreslås det, at stk. 1 og 2 ikke skal finde anvendelse på erstatninger for tabt arbejdsfortjeneste, godtgørelser for uberettiget afskedigelse og lignende godtgørelser, der udbetales i tilknytning til et ansættelsesforhold.

Med lovforslagets § 37 foreslås det, at den gældende bestemmelse i retsvirkningslovens § 15, stk. 2,

videreføres i lov om ægtefællers økonomiske forhold uden indholdsmæssige ændringer. Det foreslås således, at øvrige rettigheder, som ikke kan overdrages eller i øvrigt har personlig karakter, kun skal indgå i formuedelingen, i det omfang det er foreneligt med de regler, der gælder for disse rettigheder.

3.17. Regulerings- og misbrugskrav (vederlagskrav)

3.17.1. Gældende ret

En ægtefælles formue kan bestå af både delingsformue og særeje og anden formue, der holdes uden for formuedelingen. Under ægteskabet kan en ægtefælle eksempelvis der flytte værdier fra ægtefællens delingsformue til den pågældende ægtefælles særeje – eller omvendt. Delingsformuen vil således blive formindsket eller forøget, og ved formuedeling i forbindelse med separation eller skilsmisse vil det betyde, at den anden ægtefælle vil få et mindre eller større beløb ved formuedelingen, end hvis flytningen af værdierne ikke havde fundet sted.

Overførsel af værdier mellem f.eks. særeje og delingsformue kan være helt sædvanlige dispositioner under ægteskabet. Vederlagskrav har til formål at udligne sådanne forskydninger af værdier mellem en ægtefælles delingsformue og samme ægtefælles særeje og anden formue, der ikke er delingsformue, og dermed genskabe den oprindelige balance mellem de forskellige formuearter. Et vederlagskrav som følge af overførsel af delingsformue til særeje er således ikke betinget af, at ægtefællen har foretaget overførslen med henblik på at nedbringe delingsformuen og forøge særejet for at blive stillet bedst muligt ved en kommende formuedeling.

Reglerne om vederlagskrav i retsvirkningslovens § 23 omfatter tre forskellige situationer:

- 1) En ægtefælle har overført midler fra sit særeje eller fra anden formue, der ikke er delingsformue, til sin delingsformue (stk. 3).
- 2) En ægtefælle har overført midler fra sin delingsformue til sit særeje eller til anden formue, der ikke er delingsformue (stk. 2).
- 3) Den ene ægtefælle har misbrugt rådigheden over sin delingsformue, sådan at den anden ægtefælle ved en senere formuedeling får et mindre beløb ved formuedelingen (stk. 1).

Reglerne om vederlagskrav finder anvendelse på dispositioner, der er foretaget under hele ægteskabet og ikke kun på dispositioner, der er foretaget i tiden op imod separation eller skilsmisse.

3.17.1.1. Vederlagskrav ved overførsel af midler fra særeje m.v. til delingsformue (§ 23, stk. 3)

Retsvirkningslovens § 23, stk. 3, omhandler den situation, hvor en ægtefælle har anvendt midler fra sit særeje til at erhverve eller forbedre et aktiv, der er delingsformue. I denne situation kan den ægtefælle, der har foretaget overførslen, kræve et beløb overført fra delingsformuen til sit særeje.

Det er ikke et krav, at midlerne er overført på én gang. Betaling af flere afdrag på gæld, der påhviler delingsformuen, med særejemidler kan f.eks. udløse et vederlagskrav. Det er heller ikke et krav, at overførslen eller overførslerne er af en vis størrelse.

Kravet kan kun gøres gældende i det omfang, det kan holdes inden for ægtefællens egen delingsformue.

3.17.1.2. Vederlagskrav ved overførsel af midler fra delingsformue til særeje (§ 23, stk. 2)

Retsvirkningslovens § 23, stk. 2, omhandler den situation, at en ægtefælle har anvendt midler fra sin delingsformue til erhvervelse eller forbedring af aktiver, der er særeje eller omfattet af lovens § 15, stk. 2, om uoverdragelige rettigheder og personlige rettigheder. I denne situation kan den anden ægtefælle rejse et vederlagskrav, således at formindskelsen af delingsformuen kan udlignes.

Det er ikke et krav, at midlerne er overført på én gang. Betaling af flere afdrag på gæld, der påhviler særeje, med delingsformue kan f.eks. udløse et vederlagskrav. Det er heller ikke et krav, at overførslen eller overførslerne er af en vis størrelse.

En ægtefælle kan gøre et vederlagskrav gældende over for den anden ægtefælle, selvom den første ægtefælle var bekendt eller indforstået med de dispositioner, der udløste kravet.

Efter § 23 stk. 4, finder stk. 2 ikke anvendelse på pensionsrettigheder efter §§ 16 a-16 c. Det betyder, at der ikke kan rejses vederlagskrav efter stk. 2, hvis en ægtefælle har overført midler fra sin delingsformue til en pensionsrettighed, der kan udtages forlods efter disse bestemmelser. Dette skal dog ses i lyset af, at pensionsrettigheder efter § 16 b kun kan udtages forlods, hvis de er rimelige. Selvom en meget stor overførsel til en pensionsordning ikke udløser vederlagskrav, kan en del af pensionsrettigheden således indgå i formuedelingen, hvis pensionsrettigheden overstiger det rimelige.

§ 16 a vedrører formuedeling ved en ægtefælles død, og § 16 b vedrører formuedeling i ægteskaber af kortere varighed. I begge situationer udtager henholdsvis den længstlevende ægtefælle og begge ægtefælle deres egne pensionsrettigheder, også selvom de ikke er "rimelige".

Pensionsrettigheder efter §§ 16 b og 16 c er beskrevet i punkt 3.16.1.2. og i bemærkningerne til §§ 34 og 35, og pensionsrettigheder efter § 16 a er beskrevet i punkt 3.22.1. og i bemærkningerne til § 52.

3.17.1.3. Misbrugskrav

Efter retsvirkningslovens § 23, stk. 1, kan en ægtefælle forlange vederlag, hvis den anden ægtefælle ved vanrøgt af sine økonomiske anliggender, ved misbrug af rådigheden over sin delingsformue eller på anden uforsvarlig måde i væsentlig grad har formindsket sin delingsformue.

Bestemmelsen har således til formål at udligne tab, som en ægtefælle ellers ville lide ved formuedelingen som følge af, at den anden ægtefælle utilbørligt har formindsket sin delingsformue.

Misbrug efter § 23, stk. 1, kan blandt andet være uforholdsmæssigt stort forbrug enten af kapital eller ved optagelse af lån, påtagelse af kautionsforpligtelser, tab ved spekulationsprægede forretninger eller lignende. Andre dispositioner, der kan udgøre misbrug, kan være pådragelse af erstatningsansvar ved forsætligt eller groft uagtsomme forhold, spirituskørsel, vanrøgt af en ejendom eller forsætlig eller grov uagtsom ødelæggelse af egne aktiver. Også gaver til tredjemand kan være misbrug, navnlig hvis ægtefællerne har ophævet samlivet, eller en samlivsophævelse er nært forestående.

Reglerne om misbrugskrav skal også ses i lyset af retsvirkningslovens § 16, stk. 1, hvorefter hver ægtefælle har rådigheden over alt, hvad ægtefællen ejer, dog med de indskrænkninger der bl.a. følger af § 17. Efter denne bestemmelse har en ægtefælle pligt at udøve sin rådighed over sin formue sådan, at den ikke utilbørlig udsættes for at forringes til skade for den anden ægtefælle.

Rimelige indbetalinger på pensionsordninger, jf. retsvirkningslovens § 16 b, kan aldrig være misbrug.

Indbetalinger af uforholdsmæssigt store beløb på pensionsordninger, der kan udtages forlods i medfør af retsvirkningslovens § 16 c om kortvarige ægteskaber, kan derimod efter omstændighederne være misbrug. Ved vurderingen heraf må der lægges vægt på størrelsen af indbetalingerne, om de afviger fra et hidtidigt indbetalingsmønster, og om der er særligt store indbetalinger lige op til anmodningen om separation eller skilsmisse.

Der henvises til beskrivelserne af §§ 16 b og 16 c i punkt 3.16.1.2. og i bemærkningerne til §§ 34 og 35.

Under tilsvarende omstændigheder kan længstlevendes uforholdsmæssigt store pensionsopsparinger op til

et dødsfald udgøre misbrug. Der henvises til reglerne i § 16 a om behandlingen af pensionsrettigheder ved død, der er beskrevet i punkt 3.22.1. og i bemærkningerne til § 52.

For at der kan rejses vederlagskrav efter § 23, stk. 1, kræves, at det beløb, som den anden ægtefælle vil modtage ved formuedelingen, er blevet formindsket i væsentlig grad. Om formindskelsen er så væsentlig, at der kan kræves vederlag, afgøres ved at sammenligne størrelsen af den rådende ægtefælles delingsformue før og efter den pågældende disposition.

Når disse betingelser er opfyldt, skal der ved vurderingen af, om der er grundlag for et vederlagskrav, foretages der en samlet bedømmelse af den rådende ægtefælles dispositioner. Det er ikke tilstrækkeligt at bedømme den vederlagsfremkaldende disposition isoleret. Der ses også på baggrunden for dispositionen, og hvornår den blev foretaget. Jo tættere ægtefællerne er på et separation og skilsmisse, jo lavere vil grænsen være for, hvornår der er tale om misbrug. Navnlig når der er tale om gaver til en ny partner, vil der skulle mindre til, før der er tale om misbrug.

Der kan også foreligge misbrug, selvom der ikke er foretaget en, men en række dispositioner.

Kan der rejses vederlagskrav, er det afgørende for kravets størrelse, hvor stort tab den anden ægtefælle har lidt som følge af dispositionen. Tabet kan derfor først opgøres, når delingsformuerne gøres op og deles mellem ægtefællerne.

Der opstår ikke vederlagskrav, hvis den ægtefælle, der foretog dispositionen, havde en negativ delingsformue, selv om dispositionen ikke var foretaget.

Vederlaget kræves først i delingsformuen. Hvis den ikke er tilstrækkelig, kræves vederlaget for halvdelen af det manglende beløb af særeje tilhørende den ægtefælle, der har foretaget misbruget.

Hvis vederlagskravet ikke kan gennemføres mod den anden ægtefælle, fordi ægtefællen ikke har midler til at dække kravet, er der ikke umiddelbart mulighed for omstødelse eller erstatning fra tredjemand. Der henvises til punkt 3.5.2.8.

Hvis en ægtefælle vanrøgter sine aktiver, forærer dem væk eller skjuler dem for ægtefællen efter ophørsdagen, jf. ægtefælleskiftelovens § 51, men inden formuedelingen er gennemført, er der ikke tale om misbrug, der er omfattet af retsvirkningslovens § 23. Den anden ægtefælles krav efter formuedelingen beregnes ud fra de aktiver, der var på ophørsdagen, selv om værdierne i mellemtiden måtte være forsvundet. Hvis en ægtefælle under formuedelingen vanrøgter f.eks. en fast ejendom, så den er faldet i værdi, kan den anden ægtefælle have et erstatningskrav efter almindelige formueretlige regler. Et krav efter formuedelingen eller et erstatningskrav, der ikke bliver dækket ved formuedelingen, bortfalder ikke, men kan gøres gældende, hvis den anden ægtefælle senere kommer til penge.

3.17.1.4. Opgørelsen af vederlags- og misbrugskrav

Efter retsvirkningslovens § 24 kan vederlags- og misbrugskrav først gøres gældende ved formuedelingen. Opnås der her ikke fuld dækning for kravet, kan der ikke senere gøres krav gældende for det manglende.

Vederlagskrav vil altid stå tilbage for eventuelle kreditorers krav.

§ 24 indeholder ikke hjemmel til at indeksere et vederlags- eller misbrugskrav, der skyldes en disposition, der er foretaget for flere år siden, men størrelsen af kravet fastsættes skønsmæssigt. Der er således mulighed for at tage hensyn til værdistigninger og -fald på de aktiver, der er omfattet af dispositionerne. Der er således ikke noget til hinder for at fastsætte et vederlagskrav, der er større end de overførte midler, f.eks.

hvis delingsformue er overført til en ejendom, der er særeje, og som er steget i værdi. Tilsvarende kan kravet fastsættes lavere end det overførte, hvis det pågældende aktiv er faldet i værdi.

3.17.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser

Retsvirkningslovsudvalget mener, at reglerne om vederlagskrav ved misbrug bør adskilles fra reglerne om vederlagskrav ved overførsler mellem delingsformue og særeje m.v. Udvalget foreslår, at de sidstnævnte krav benævnes reguleringskrav. Herved tydeliggøres det, at disse overførsler er naturlige og praktiske for ægtefæller, der både har delingsformue og formue, der ikke skal deles, og at der således ikke er noget at bebrejde den ægtefælle, der har foretaget overførslerne, men at der ved en deling skal ske en regulering, således at den rette balance mellem de dele af ægtefællernes formuer, der indgår i delingen, og de, der ikke gør, genoprettes.

3.17.2.1. Reguleringskrav

3.17.2.1.1. Generelt

Udvalget finder, at formålet med reglerne om reguleringskrav skal være at sikre, at ingen af ægtefællerne lider tab som følge af praktiske og naturlige dispositioner, der indebærer overførsler mellem delingsformue og særeje m.v. Det må derfor tilstræbes, at forholdet mellem de to formuer genoprettes ved formuedelingen.

Den ægtefælle, som foretager en disposition, der indebærer overførsel af midler mellem særeje og delingsformue, har ikke det samme behov for beskyttelse som den anden ægtefælle, og udgangspunktet er derfor, at det er den disponerende ægtefælle, der bærer risikoen for dispositionens økonomiske konsekvenser, hvorfor reguleringen skal tage udgangspunkt i den anden ægtefælles tab eller gevinst. Udvalget ønsker således ikke at ændre grundlæggende på mulighederne for, at der kan rettes op på de almindelige og naturlige forskydninger, der sker, når en ægtefælle har forskellige formuearter.

Udvalget finder, at reglerne bør præciseres, således at de finder anvendelse i alle tilfælde, hvor der overføres midler, der ville indgå i delingen, til aktiver, der ikke skal indgå i delingen eller omvendt. Dog opretholdes undtagelsen i den gældende § 23, stk. 4, om at indbetalinger på pensionsordninger, der kan udtages forlods, ikke medfører reguleringskrav.

Udvalget foreslår ikke ændringer i den gældende retsstilling, hvorefter et krav først kan rejses ved formuedelingen.

Udvalget finder ikke, at der skal indføres en tidsfrist for at gøre reguleringskrav gældende. Udvalget begrundet dette med, at bevisbyrden for, at der foreligger en overførsel, der kan begrunde et reguleringskrav, påhviler den ægtefælle, der vil gøre kravet gældende. Generelt bliver det sværere at løfte denne bevisbyrde, når den omhandlede disposition er foretaget for flere år siden. Det er således udvalgets opfattelse, at der ikke vil være mange sager om reguleringskrav vedrørende overførsler, der er sket for længe før formuedelingen, men at det vil være urimeligt, hvis et betydeligt reguleringskrav som følge af f.eks. en tilbygning til en særejeejendom bortfalder efter en bestemt periode.

Endelig finder udvalget, at reguleringskrav er velegnede til at løse de sammenblandingssituationer, der opstår, når f.eks. et særejeaktiv forbedres med delingsformue eller omvendt.

3.17.2.1.2. Sondring mellem forsørgelse eller reguleringskrav

Ægtefæller har gensidig forpligtelse til at forsørge hinanden, jf. punkt 3.5. Udgifter afholdt til familiens løbende forsørgelse, der ikke medfører en opsparing, er forbrugte midler, hvad enten udgifterne afholdes af delingsformue eller særeje, og sådanne udgifter medfører ikke reguleringskrav.

Forsørgelsespligten omfatter bl.a. at sikre familien en bolig. Anvendelse af delingsformue til at betale løbende udgifter til ejendomsskatter, forsikringer og vedligeholdelse m.v. vedrørende en særeejendom, som er familiens bolig, medfører således ikke reguleringskrav, idet disse udgifter kan sidestilles med betaling af husleje. Det samme gælder som udgangspunkt betaling af renter af gælden i en sådan ejendom. Det forudsætter dog, at der er tale om gæld, der relaterer sig til anskaffelse af eller bevarelse af boligen, og ikke f.eks. gæld optaget med henblik på anskaffelse af andre særejeaktiver.

Også afholdelse af andre løbende udgifter, f.eks. renter på billån vedrørende familiens bil, må som udgangspunkt anses for en del af forsørgelsen af familien og vil derfor ikke medføre reguleringskrav.

Betaling af afdrag på gæld, der har sikkerhed i et særejeaktiv eller er optaget til brug for anskaffelse eller forbedring m.v. af et særejeaktiv vil derimod som udgangspunkt altid medføre reguleringskrav, også hvis afdragene sker med løbende betalinger.

Anvendelse af delingsformue til betaling af renter på anden særejegæld, herunder f.eks. vedrørende en udlejningsejendom, og til udgifter til vedligeholdelse af særejeaktiver, der ikke tjener til familiens brug, vil derimod som udgangspunkt medføre reguleringskrav.

Udvalget finder ikke grundlag for at indføre en minimumsgrænse for, hvornår en formueforskydning er så stor, at det udløser et reguleringskrav.

3.17.2.1.3. Fastsættelse af størrelsen af reguleringskrav

Efter udvalgets opfattelse bør reguleringsbeløb som udgangspunkt fastsættes til det beløb, som delingsformuen er formindsket eller forøget med ved overførslen af midler mellem særeje m.v. og delingsformue. Størrelsen af reguleringsbeløb skal dog efter udvalgets opfattelse fastsættes skønsmæssigt.

Udvalget mener således, at beløbet ikke skal fastsættes efter en matematisk formel, hvor alle formueforskydninger tælles sammen. Der vil således være situationer, hvor reguleringskravet som i dag fastsættes højere end det beløb, hvormed delingsformuen er formindsket. Der kan f.eks. være tale om den situation, hvor der anvendes et betydeligt beløb af delingsformue, til at opføre en tilbygning til en ejendom, der er særeje. Hvis ejendommen stiger i værdi, vil det tale for at fastsætte reguleringskravet højere end det anvendte beløb.

Omvendt vil det kunne tale for at fastsætte reguleringskravet lavere end det anvendte beløb, hvis f.eks. en særeejendom, der er forbedret med delingsformue, falder i værdi, herunder som følge af konjunkturforskel.

Det vil også have betydning, hvordan ægtefællen i øvrigt har anvendt sin delingsformue og sit særeje. Ved genoprettelsen af balancen mellem særeje og delingsformue bør der således også kunne lægges vægt på, om ægtefællen har anvendt delingsformue eller særeje til forbrug, familiens forsørgelse og opsparing. Har en ægtefælle f.eks. anvendt en betydelig del af sit særeje til fælles forbrug, mens der er sket opsparing i denne ægtefælles delingsformue, og den pågældende ægtefælle samtidig har anvendt et mindre beløb af sin delingsformue til forbedring af sit særeje, bør reguleringskravet kunne nedsættes.

3.17.2.1.4. Dækning af krav som følge af overførsel af delingsformue til særeje m.v.

Som efter gældende ret (retsvirkningslovens § 23, stk. 2) foreslår udvalget, at reguleringskrav som følge af overførsel af delingsformue til særejeaktiver m.v. først skal søges dækket i delingsformuen, og hvis kravet overstiger delingsformuen, søges det dækket i den disponerende ægtefælles særeje for halvdelen af det manglende beløb.

Udvalget har overvejet, i hvilket omfang der kan rettes et reguleringskrav mod den disponerende ægtefælles pensionsordning.

Som nævnt i punkt 3.17.2.1.1. foreslår udvalget, at overførsel af delingsformue til en pensionsrettighed ikke medfører reguleringskrav. Dette er dog efter udvalgets opfattelse ikke til hinder for, at reguleringskrav rettes mod beløb fra alders- og kapitalpension, supplerende engangssum og supplerende engangsydelse, der er udbetalt. Der henvises til bestemmelserne i stk. 2 i retsvirkningslovens §§ 16 a-16 c. Med dette forslag mener udvalget, at mulighederne for at få kravet dækket forbedres.

3.17.2.1.5. Dækning af krav som følge af vores overførsel af særeje m.v. til delingsformue

Udvalget foreslår ingen ændring i muligheden i retsvirkningslovens § 23, stk. 3, for dækning af et krav som følge af overførsel af særeje m.v. til delingsformue. Kravet kan således fortsat kun søges dækket i den disponerende ægtefælles egen delingsformue.

3.17.2.2. Misbrugskrav

3.17.2.2.1. Generelt

Udvalget finder, at der fortsat er et behov for regler, der beskytter en ægtefælle mod, at den anden ægtefælle misbruger sin rådighed over delingsformuen. Udvalget ønsker derfor at bevare retsvirkningslovens § 16, stk. 1, § 17 og § 23, stk. 1.

Udvalget foreslår dog, at anvendelsesområdet for rådighedsbegrænsningen i § 17 udvides til også at omfatte særeje og anden formue, der ikke indgår i formuedelingen. Dette skyldes, at f.eks. vanrøgt af særejeaktiver kan være til skade for den anden ægtefælle, hvis der derved opstår en overskydende gæld, der skal dækkes af delingsformuen, jf. punkt 3.14.

Der foreslås ikke ændringer i anvendelsesområdet for misbrugskrav i forhold til den gældende

bestemmelse i § 23, stk. 1, men muligheden for at få et misbrugskrav foreslås forbedret, jf. punkt 3.17.2.2.2.

3.17.2.2.2. Bedre mulighed for dækning af et krav som følge af misbrug

Udvalget finder, at den ægtefælle, der har et krav mod den anden ægtefælle på grund af misbrug, bør have bedre muligheder for at få kravet dækket. Udvalget foreslår derfor, at kravet ikke kun skal kunne søges dækket af den misbrugende ægtefælles særeje, men også ægtefællens beløb fra alders- og kapitalpension, supplerende engangssum og supplerende engangsydelse, der er udbetalt, dvs. samme forslag som i punkt 3.17.2.1.4.

Udvalget finder endvidere, at misbrugskrav ikke bør bortfalde, hvis det ikke dækkes ved formuedelingen. Det vil efter udvalget opfattelse være stødende, hvis den ægtefælle, der har lidt tab som følge af misbrug, ikke har mulighed for at få sit krav dækket, hvis den misbrugende ægtefælle senere bliver i stand til at dække kravet. Udvalget finder ikke, at hensynet til den misbrugende ægtefælles kreditorer taler afgørende imod at forbedre dækningsmulighederne for den ægtefælle, der har et krav som følge af misbrug. Udvalget foreslår derfor, at kravet skal kunne gøres gældende senere, hvis det ikke dækkes ved formuedelingen.

Udvalget finder dog, at misbrugskrav ved formuedelingen ikke bør behandles på lige fod med den misbrugende ægtefælles kreditorer, således at misbrugskravet først dækkes, når den misbrugende ægtefælles kreditorer har fået deres krav dækket.

3.17.3. Børne- og Socialministeriets overvejelser

Børne- og Socialministeriet er enig i Retsvirkningslovsudvalgets forslag til regulerings- og misbrugskrav.

3.17.4. Den foreslåede ordning

3.17.4.1. Reguleringskrav

Med lovforslagets §§ 38 og 39 foreslås det, at retsvirkningslovens § 23, stk. 2-4, og § 24 videreføres, dog med bedre muligheder for at få reguleringskrav dækket.

I lovforslagets § 38, stk. 1, foreslås det, at hvis en ægtefælle har overført midler fra sin delingsformue til egne aktiver, der ikke indgår i formuedelingen, eller har anvendt sin delingsformue til betaling af egen gæld, der ikke kan fradrages delingsformuen, har den anden ægtefælle et reguleringskrav.

Størrelsen af reguleringskravet fastsættes ud fra den reduktion af delingsformuen, der er sket ved overførslen eller betalingen af gælden. Der skal ved afgørelsen herom lægges vægt på tidspunktet for overførslen eller betalingen af gælden, stigning og fald i værdien af de omhandlede aktiver og passiver, ægtefællernes formueforhold og omstændighederne i øvrigt.

Med forslaget's stk. 2 foreslås det, at betaling af gæld omfattet af den foreslåede bestemmelse i § 29, stk. 3, der navnlig omfatter forbrugsgæld m.v., og overførsel af midler til pensionsrettigheder, der er omfattet af § 34, stk. 1, (rimelige pensionsrettigheder) og § 35, stk. 1, (pensionsrettigheder ved kortvarige ægteskaber) ikke medfører reguleringskrav efter stk. 1.

Med stk. 3 foreslås det, at reguleringskrav kun kan gøres gældende ved formuedelingen.

I stk. 4 foreslås det, at hvis reguleringskravet overstiger delingsformuen, udtages halvdelen af den manglende del af kravet af særeje eller alders- og kapitalpension, supplerende engangssum og supplerende engangsydelse, jf. de foreslåede § 34, stk. 2, og § 35, stk. 2, der tilhører den ægtefælle, der har foretaget overførslen. Med stk. 5 foreslås det, at reguleringskrav, der ikke er blevet dækket ved formuedelingen, ikke senere kan gøres gældende.

Med lovforslagets § 39, stk. 1, foreslås det, at en ægtefælle, der har overført midler, der ikke indgår i formuedelingen, til sin delingsformue, eller der har anvendt midler, der ikke indgår i formuedelingen, til betaling af egen gæld, der kan fradrages i ægtefællens delingsformue, har et reguleringskrav.

Størrelsen af reguleringskravet foreslås fastsat ud fra den forøgelse af delingsformuen, der er sket ved overførslen. Der skal ved afgørelsen herom lægges vægt på tidspunktet for overførslen, stigning og fald i værdien af de aktiver, som midlerne er overført til, ægtefællernes formueforhold og omstændighederne i øvrigt.

I stk. 2 foreslås det, at betaling af gæld omfattet af den foreslåede bestemmelse i § 29, stk. 3, der navnlig omfatter forbrugsgæld m.v., ikke medfører reguleringskrav efter stk. 1.

Med stk. 3 foreslås det, at reguleringskrav kun kan gøres gældende ved formuedelingen. Reguleringsbeløbet udtages inden formuedelingen. I stk. 4 foreslås det, at reguleringskravet kun kan søges dækket af den delingsformue, der tilhører den ægtefælle, der har foretaget overførslen, jf. det foreslåede stk. 1. Med stk. 5 foreslås det, at reguleringskrav, der ikke er blevet dækket ved formuedelingen, ikke senere kan gøres gældende.

3.17.4.2. Misbrugskrav

Med lovforslagets § 40 foreslås det, at retsvirkningslovens § 23, stk. 1, og § 24 videreføres, dog med bedre muligheder for at få misbrugskrav dækket.

I stk. 1 foreslås det, at hvis en ægtefælle ved misbrug af rådigheden over sin formue eller på anden uforsvarlig måde væsentligt har reduceret delingsformuen, har den anden ægtefælle krav på at blive stillet, som om formindskelsen ikke havde fundet sted. Sådanne krav betegnes misbrugskrav.

Med stk. 2 foreslås det, at kravet kun kan gøres gældende ved formuedelingen. Hvis misbrugskravet overstiger anden ægtefælles delingsformue, følger det af stk. 3, at halvdelen af den manglende del af kravet udtages af særeje eller alders- og kapitalpension, supplerende engangssum og supplerende engangsydelse, der tilhører den ægtefælle, der har foretaget misbruget.

I stk. 4 foreslås det i modsætning til forslagene vedrørende reguleringskrav, at misbrugskrav, der ikke er blevet dækket ved formuedelingen, senere kan gøres gældende mod den anden ægtefælle for halvdelen af den del af kravet, der ikke er blevet dækket.

3.18. Kompensationskrav i særlige situationer

3.18.1. Gældende ret

Har en ægtefælle haft særeje, kan det efter påstand efter ægtefælleskiftelovens § 67, stk. 1, 1. pkt., bestemmes, at den ene ægtefælle skal yde den anden et beløb for at sikre, at denne ikke stilles urimeligt ringe i økonomisk henseende efter en separation eller skilsmisse, hvis ægtefællernes formueforhold, ægteskabets varighed og omstændighederne i øvrigt i særlig grad taler for det. Efter 2. pkt. anvendes denne regel også med hensyn til rettigheder, der er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art, og som ikke indgår i formuedelingen.

Sådanne krav betegnes særejekompensationskrav.

Efter § 67, stk. 2, kan der tidligst anlægges sag om krav efter stk. 1, når der er indgivet anmodning til statsforvaltningen om separation eller skilsmisse. Efter bestemmelsens stk. 3 kan krav efter stk. 1 ikke gøres gældende, efter at skifte af ægtefællernes fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver er afsluttet med en stadfæstet boopgørelse. Dette gælder dog ikke, hvis boet genoptages i medfør af lovens § 78.

Efter bestemmelsen kan skifteretten tildele et kompensationsbeløb til en ægtefælle, der ellers ville være blevet stillet urimeligt ringe efter separation eller skilsmisse.

Tilkendelse af et beløb efter § 67 afgøres efter en samlet vurdering af ægtefællernes forhold, hvor navnlig momenter som ægteskabets varighed, længden af et eventuelt forudgående samliv og ægtefællernes økonomiske forhold, herunder formue-, indtægts- og pensionsforhold samt omstændighederne i øvrigt tillægges vægt.

Efter retspraksis skal ægteskabet have varet ca. 5 år, før et kompensationsbeløb kommer på tale. Der vil dog kunne lægges vægt på et eventuelt forudgående samliv, ligesom det vil kunne tillægges vægt, hvis ægteskabet har været meget langvarigt.

Anvendelsen af § 67 forudsætter som udgangspunkt, at der er væsentlig forskel på ægtefællernes formuer efter formuedelingen, fordi den ene ægtefælle har kunnet holde en stor formue uden for ligedelingen, da formuen har bestået af særeje eller personlige og uoverdragelige rettigheder, jf. retsvirkningslovens § 15, stk. 2.

Retspraksis er imidlertid ikke ganske entydig. Således er der i nogle tilfælde tilkendt et beløb alene begrundet i den meget store forskel mellem ægtefællernes formuer, mens compensation i andre tilfælde er

afvist med den begrundelse, at den rige ægtefælles formue skyldes konjunkturstigninger eller stammer fra arv, og at den anden ægtefælle således ikke har medvirket til at skabe eller forøge formuen.

Selvom der er væsentlig forskel på ægtefællernes formuer efter formuedelingen, må det antages, at der ikke tilkendes beløb efter § 67, hvis den økonomisk dårligst stillede ægtefælles livsvilkår i øvrigt er sikret, f.eks. gennem ægtefællens andel af delingsformuen eller eget særeje.

Ægtefællernes indtægtsforhold kan også tillægges betydning. For den økonomisk dårligst stillede ægtefælle indgår det således i vurderingen, i hvilket omfang denne er i stand til at arbejde, dennes uddannelse, helbred og erhvervserfaring samt eventuelle hjemmeboende børn.

I praksis har § 67 fået et videre anvendelsesområde end oprindelig tilsigtet, idet den har udviklet sig til en generel rimelighedsregel, hvor der er lagt mere vægt på ordet urimeligt end på ringe. I praksis er der således også lagt vægt på, om den ene ægtefælle har medvirket til at skabe eller forbedre den anden ægtefælles særeje, herunder ved arbejde i den anden ægtefælles virksomhed, ved betaling af udgifter vedrørende den andens særeje eller ved arbejde i hjemmet, hvilket har gjort det muligt for den ægtefælle at arbejde mere. I tilfælde, hvor den ene ægtefælle har en meget stor formue, er der en tendens til, at retten tilgodeser et ønske om individuel retfærdighed mellem ægtefællerne, så der sker en vis sikring af den mindre formuende ægtefælles sociale stilling, uanset at denne ikke objektivt set er ringe stillet.

De beløb, der tilkendes efter § 67, varierer betydeligt, afhængigt af hvad der er baggrunden for og formålet med beløbet. Når formålet er at tilkende den dårligst stillede ægtefælle et beløb, er det ofte i størrelsesordenen 50-100.000 kr., mens der i de tilfælde, hvor der er lagt vægt på ægtefællens medvirken eller på meget store særejeformuer, er tilkendt væsentligt større beløb, i størrelsesordenen 1 mio. kr.

§ 67 finder kun anvendelse ved separation og skilsmisse, ikke ved en ægtefælles død.

Det bemærkes, at § 67 blev overført fra ægteskabslovens § 56 til ægtefælleskifteloven ved lovens ikrafttræden den 1. marts 2012 uden indholdsmæssige ændringer. Praksis efter § 56 er således fortsat relevant for fortolkningen af § 67.

3.18.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser

3.18.2.1. Kompensation ved separation og skilsmisse

3.18.2.1.1. En ægtefælle har medvirket til at bevare eller forøge den anden ægtefælles formue (separation og skilsmisse)

I retspraksis efter den tidligere bestemmelse i ægteskabslovens § 56, som ægtefælleskiftelovens § 67 har afløst, lægges der vægt på, om den økonomisk dårligst stillede ægtefælle har medvirket til at forøge den andens særejeformue. Udvalget finder, at det bør gøres tydeligt, at der kan tilkendes kompensation, hvis en ægtefælle har medvirket til at bevare eller forøge den anden ægtefælles særeje eller anden formue, der kan holdes uden for lighedelingen.

Udvalget foreslår derfor, at der i loven indsættes en bestemmelse om kompensation ved medvirken. Disse tilfælde adskilles dermed fra situationer, hvor en ægtefælle ud fra rimelighedsbetragtninger tilkendes et beløb for ikke at blive urimeligt økonomisk stillet.

Medvirken efter den foreslåede bestemmelse kan bestå af et direkte bidrag til forøgelsen af den anden ægtefælles formue gennem arbejde i den anden ægtefælles virksomhed eller i udførelse af forbedringer af den anden ægtefælles ejendom. Bidraget kan også være indirekte ved arbejde i hjemmet eller betaling af en større del af familiens løbende udgifter, hvorved den anden ægtefælle får mulighed for at arbejde mere og forøge sin formue ved opsparing. Medvirken kan tillige ske ved, at en ægtefælle opgiver sit arbejde

for at følge med den anden under en udstationering i udlandet, hvorved den anden ægtefælle får en højere indtjening og dermed en større opsparing.

Medvirken kan også bestå i, at en ægtefælle gennem sit arbejde i hjemmet og ved at betale familiens udgifter har gjort det muligt for den anden ægtefælle at bruge sin tid på at udvikle et projekt, der giver den pågældende værdifulde ophavsrettigheder, der kan holdes uden for delingen, jf. punkt 3.16.

Udvalget finder endvidere, at reglen ikke kun bør anvendes, hvis den anden ægtefælles formue forøges, men også hvis en ægtefælles indsats har gjort det muligt for den anden at bevare sin formue. Der kan f.eks. være tilfælde, hvor en ægtefælle har forbedret den anden ægtefælles ejendom, der dermed er steget i værdi, men hvor ejendommen samtidig er faldet i værdi på grund af konjunkturerne. Medvirken kan også være, at den ene ægtefælle har en betydelig særejeformue, men en meget lav indtægt, mens den anden ægtefælle har en betydelig indtægt og ingen formue. Hvis ægtefællen med den høje indtægt under ægteskabet har forsørget den anden ægtefælle, således at den pågældende ikke har haft behov for at bruge af sin formue, har den første ægtefælle medvirket til at bevare den anden ægtefælles formue.

Reglen bør efter udvalgets opfattelse omfatte al formue, der kan holdes uden for lighedelingen, men vil i praksis navnlig være relevant, hvis der er særeje.

Endelig mener udvalget, at fastsættelse af kompensationsbeløbet må ske ud fra en konkret vurdering af omfanget af den medvirkende ægtefælles indsats og værdiforøgelsen af den formue, der holdes uden for lighedelingen. Kompensationsbeløbet kan dog højst udgøre halvdelen af værdiforøgelsen.

3.18.2.1.2. En ægtefælle er stillet urimeligt økonomisk (separation og skilsmisse)

Som efter den gældende bestemmelse i ægtefælleskiftelovens § 67 finder udvalget, at der skal kunne tilkendes en ægtefælle kompensation også i tilfælde, hvor ægtefællen ikke har medvirket til forøgelse eller bevarelse af den anden ægtefælles formue, men hvor ægtefællen er stillet urimeligt økonomisk.

I overensstemmelse med den udvikling, der er sket i retspraksis efter den tidligere bestemmelse i ægteskabslovens § 56, finder udvalget, at ordet "ringe" bør udgå af bestemmelsen, således at det ikke er en betingelse, at en ægtefælle objektivt set er "ringe" stillet, men at det skal sikres, at den anden ægtefælle ikke er stillet urimeligt økonomisk.

Efter udvalgets forslag skal der som hidtil ved fastsættelsen af et eventuelt kompensationsbeløb lægges vægt på ægteskabets varighed, længden af et eventuelt forudgående samliv og ægtefællernes økonomiske forhold, herunder formue-, indtægts- og pensionsforhold samt omstændighederne i øvrigt.

Der bør også som hidtil kunne tilkendes et beløb til etablering af en ny bolig. Det samme gælder, hvis den ene ægtefælle har en meget stor formue, uanset at den anden ægtefælle ikke er helt uden midler.

Kompensation efter den foreslåede rimelighedsregel vil navnlig være aktuelt, hvis den ene ægtefælle har et betydeligt særeje, har modtaget betydelige beløb som arv eller gave, der kan holdes uden for delingen, eller har personlige rettigheder af betydelig værdi, f.eks. ophavsrettigheder, der ikke indgår i delingen.

Har en ægtefælle modtaget personskadeerstatning, der kan holdes uden for delingen, må der lægges vægt på denne erstatnings personlige karakter, og at erstatningen skal kompensere for f.eks. erhvervsevnetab og varigt mén resten af livet. Disse hensyn vil tale imod, at den, der har modtaget erstatningen, skal betale et beløb heraf til den anden ægtefælle. Det kan dog ikke udelukkes, at der kan forekomme tilfælde, hvor ægteskabet har været langvarigt, og hvor den ene ægtefælle har en stor personskadeerstatning, mens den anden er uden midler, og hvor det kan være rimeligt at tilkende den ubemidlede ægtefælle et mindre beløb til f.eks. etablering.

3.18.2.2. Kompensation ved død

Kompensationsreglerne tager først og fremmest sigte på den situation, hvor ægtefællerne bliver separeret eller skilt. Udvalget har overvejet, om reglerne også bør kunne anvendes ved skifte som følge af en ægtefælles død.

3.18.2.2.1. En ægtefælle har medvirket til at bevare eller forøge den anden ægtefælles formue (død)

Et krav baseret på en ægtefælles medvirken kan efter omstændighederne være af betydelig størrelse, f.eks. hvis en ægtefælle har udført ombygning af eller tilbygning til den anden ægtefælles ejendom.

Udvalget finder ikke, at den medvirkende ægtefælles dødsbo bør være afskåret fra at gøre kravet gældende i tilfælde, hvor den ægtefælle, der har medvirket til forøgelse af den anden ægtefælles formue, dør først.

I tilfælde, hvor den medvirkende ægtefælle lever længst, påpeger udvalget, at den pågældende vil arve i hvert fald en del af den formue, som den pågældende har medvirket til at forøge. Det kan dog ikke udelukkes, at der kan forekomme tilfælde, hvor f.eks. førstafdøde har begrænset den medvirkende ægtefælles arv ved testamente, og et krav om kompensation for medvirken bør kunne gøres gældende ud over det, som den medvirkende modtager som arv.

Udvalget foreslår derfor, at bestemmelsen om kompensation ved medvirken også skal gælde i tilfælde, hvor ægteskabet ophører ved død. Efter udvalgets forslag til regler om formuedeling ved en ægtefælles død kan kravet gøres gældende af såvel den længstlevende ægtefælle som førstafdødes dødsbo.

Udvalget har overvejet, om der bør skelnes mellem tilfælde, hvor den medvirkende ægtefælles dødsbo er solvent, og hvor kravet således kommer arvingerne til gode, og tilfælde, hvor det er insolvent, og hvor det således kommer kreditorerne til gode. En sådan sondring ville indebære problemer, idet det i nogle tilfælde ville være afgørende for boets solvens, om der blev givet medhold i kompensationskravet. Endvidere ville en begrænsning til, at kravet kun kunne gøres gældende af arvinger og ikke kreditorer, gøre det nødvendigt at fastsætte regler om, hvorvidt samtlige arvinger eller et flertal heraf skulle være enige for at kunne fremsætte kravet, eller om en arving eventuelt kunne føre sagen alene på egne eller på boets vegne. I betragtning af, at det formentlig vil være sjældent, at et sådant krav gøres gældende efter en ægtefælles død, finder udvalget ikke, at der er behov for særlige regler. I stedet foreslås, at kompensationskravet tilkommer dødsboet, og dødsboet må så efter de regler, der findes i dødsboskifteloven, herunder om afstemning blandt arvinger m.v., afgøre, om kravet skal gøres gældende.

3.18.2.2.2. En ægtefælle er stillet urimeligt økonomisk (død)

Formålet med rimelighedskompensation til urimeligt stillede ægtefæller er at lette en ægtefælles overgang til en ny tilværelse efter en separation eller skilsmisse, når den anden ægtefælle har formue, der kan holdes uden for delingen, og der er stor forskel på ægtefællernes formuer.

Hvis den økonomisk bedst stillede ægtefælle dør først, vil den anden ægtefælle arve en del af førstafdødes formue. Den længstlevende ægtefælles legale arv, hvis der er børn i ægteskabet, er halvdelen af førstafdødes formue, og dette vil væsentligt overstige, hvad den pågældende ville kunne få i kompensation.

Selvom den førstafdøde ægtefælle har begrænset den længstlevende ægtefælles arv til tvangsarven, dvs. til 1/4 af afdødes formue, har den længstlevende ægtefælle efter arvelovens § 11, stk. 2, ret til at udtage så meget, at det sammen med dennes egen formue og eventuelle forsikrings- og pensionsrettigheder udgør 740.000 kr. (2017-niveau), jf. § 3 i bekendtgørelse nr. 1281 af 27. oktober 2016 om regulering af beløb

i henhold til arveloven. Denne tvangsarv vil efter udvalgets opfattelse være tilstrækkelig til at sikre, at længstlevende ikke er urimeligt økonomisk stillet.

Hvis den økonomisk dårligt stillede ægtefælle dør først, har denne selvsagt ikke behov for kompensation. Udvalget har overvejet, om der kan forekomme tilfælde, hvor førstafdødes mindreårige særbørn, som måske hidtil har nydt godt af længstlevendes gode økonomiske forhold, men som længstlevende ikke har forsørgelsespligt overfor, vil være urimeligt stillet efter længstlevendes død. Det er udvalgets opfattelse, at hensynet til førstafdødes mindreårige særbørn i vidt omfang vil være varetaget ved førstafdødes forsikrings- og pensionsordninger og i øvrigt af reglerne om børnetilskud til børn, der har mistet en af forældrene, efter § 4 i lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag. En mulighed for, at førstafdødes arvinger kunne anvende § 54 i sådanne tilfælde, ville reelt indebære en skønsmæssig adgang til at pålægge længstlevende at forsørge sin afdøde ægtefælles særbørn. Udvalget finder ikke, at en sådan regel, der måtte forventes at få et meget snævert anvendelsesområde, vil være hensigtsmæssig.

Udvalget foreslår på denne baggrund, at bestemmelsen ikke skal finde anvendelse ved formuedelingen som følge af en ægtefælles død.

3.18.2.3. Kompensation, hvis en ægtefælle dør efter separation eller skilsmisse, men før formuedelingen er afsluttet

Det kan forekomme, at en ægtefælle dør, efter at ægtefællerne er blevet separeret eller skilt, men inden formuedelingen er afsluttet, og således inden der er taget endelig stilling til et eventuelt krav på kompensation efter ægtefælleskiftelovens § 67. I sådanne tilfælde har den længstlevende ægtefælle ikke arveret efter førstafdøde.

Som anført ovenfor foreslår udvalget, at kompensationskrav på grund af medvirken også skal kunne gøres gældende af en ægtefælles dødsbo.

Krav om urimelighedskompensation har en meget personlig karakter, hvor der navnlig lægges vægt på hensynet til den økonomisk svage ægtefælles mulighed for at skabe sig en ny tilværelse. Udvalget mener derfor, at denne ægtefælle ikke skal afskæres fra at gøre sit krav gældende, fordi den anden ægtefælle dør, inden formuedelingen er afsluttet.

Udvalget har ikke fundet grundlag for at fastsætte særlige regler for situationer, hvor en ægtefælle, der har fremsat krav om urimelighedskompensation, dør, inden der er taget endelig stilling til kravet. I sådanne situationer vil kravet tilfalde ægtefællens dødsbo, der efter de reglerne herom i dødsboskifteloven må tage stilling til, om kravet skal gøres gældende, og om en eventuel verserende sag herom skal videreføres.

3.18.3. Børne- og Socialministeriets overvejelser

Børne- og Socialministeriet er enig i Retsvirkningslovsudvalgets forslag om, at ægtefælleskiftelovens bestemmelse i § 67 om kompensation til urimeligt stillede ægtefæller bør videreføres i lov om ægtefællers økonomiske forhold. Som det fremgår af punkt. 3.13.13., foreslås de tilknyttede bestemmelser om tidsfrister for sagsanlæg i stk. 2 og 3 ligeledes videreført i lov om ægtefællers økonomiske forhold.

Ministeriet er ligeledes enig med udvalget i, at der fra § 67 skal udskilles en bestemmelse om kompensation til en ægtefælle, der har medvirket til at bevare eller forøge den anden ægtefælles formue, der ikke indgår i lighedelingen efter den foreslåede bestemmelse i § 26.

Ministeriet mener som udvalget, at bestemmelsen om kompensation til urimeligt stillede ægtefæller ikke bør finde anvendelse ved dødsboskifte, men at bestemmelsen om bevarelse eller forøgelse af den anden

ægtefælles formue bør finde anvendelse ved dødsboskifte, uanset om den medvirkende ægtefælle er førstafdøde eller længstlevende.

3.18.4. Den foreslåede ordning

Det foreslås med § 41, at en ægtefælle, der har medvirket til at bevare eller forøge den anden ægtefælles formue, som ikke indgår i delingen, herunder gennem arbejde i hjemmet, varetagelse af omsorgen for børnene, fordelingen af familiens udgifter eller på anden lignende måde, kan få tilkendt en kompensation. Herved lovfæstes den retspraksis, der er udviklet efter den nugældende bestemmelse i ægtefælleskiftelovens § 67, stk. 1.

I § 42 foreslås det, at hvis en ægtefælle har formue, der ikke indgår i formuedelingen, kan den anden ægtefælle ved formuedelingen få tilkendt en kompensation for at sikre, at denne ægtefælle ikke bliver stillet urimeligt økonomisk. Ved vurderingen lægges vægt på ægteskabets varighed, herunder et eventuelt forudgående samliv, ægtefællernes indtægts-, formue- og pensionsforhold samt omstændighederne i øvrigt. Herved videreføres den gældende bestemmelse i ægtefælleskiftelovens § 67, stk. 1.

Med § 43 foreslås det, at de nugældende bestemmelser i ægtefælleskiftelovens § 67, stk. 2 og 3, videreføres. Det foreslås således i stk. 1, at en sag om krav efter de foreslåede §§ 41 og 42 tidligst skal kunne anlægges, når der er indgivet anmodning til statsforvaltningen om separation eller skilsmisse. I stk. 2 foreslås det, at krav efter de foreslåede §§ 41 og 42 ikke skal kunne gøres gældende, efter at skifte af ægtefællernes delingsformue eller sameje om flere særejeaktiver er afsluttet med en stadfæstet boopgørelse. Efter forslaget gælder dette dog ikke, hvis boet genoptages efter § 78 i lov om ægtefælleskifte m.v.

3.19. Pensionskompensation

3.19.1. Gældende ret

Efter retsvirkningslovens § 16 b, stk. 1, udtager ægtefæller ved separation og skilsmisse egne rimelige pensionsrettigheder forlods. Rimelige pensionsrettigheder indgår således ikke i ligedelingen. Når ægteskabet har været af kortere varighed, udtager ægtefællerne alle pensionsrettigheder forlods (§ 16 c). Der henvises til punkt 3.16.1.2.

Disse bestemmelser kan medføre, at ægtefæller efter separation og skilsmisse er stillet meget forskelligt pensionsmæssigt. Retsvirkningsloven indeholder derfor mulighed for at kompensere ægtefæller, der har foretaget en mindre pensionsopsparing end rimeligt, eller som i øvrigt stilles urimeligt i pensionsmæssig henseende.

Efter § 16 d, stk. 1, om fællesskabskompensation kan det ved formuedelingen bestemmes, at en ægtefælle skal betale et beløb til den anden ægtefælle, hvis sidstnævnte ægtefælle under ægteskabet har foretaget en mindre pensionsopsparing, end hvad der svarer til en rimelig pensionsordning for den pågældende, og dette skyldes, at denne ægtefælle af hensyn til familien eller den anden ægtefælle helt eller delvis har været uden for arbejdsmarkedet, haft orlov eller arbejdet på nedsat tid. Beløbet kan efter stk. 2 højst udgøre halvdelen af forskellen mellem værdien af den pensionsopsparing, hver af ægtefællerne har foretaget under ægteskabet af delingsformue.

Efter § 16 e, stk. 1, om rimelighedskompensation kan det ved formuedelingen bestemmes, at en ægtefælle skal betale et beløb til den anden ægtefælle for at sikre, at denne ikke stilles urimeligt i pensionsmæssig henseende, hvis ægteskabet har været af længere varighed, og der er stor forskel i værdierne af ægtefællernes pensionsrettigheder. Efter stk. 2 skal der ved afgørelsen tages hensyn til ægteskabets varighed, ægtefællernes formueforhold og omstændighederne i øvrigt.

§ 16 f indeholder bestemmelser om, hvordan pensionskompensation efter §§ 16 d og 16 e skal betales. Efter bestemmelsens stk. 1 skal beløbet som udgangspunkt betales kontant.

Kan en ægtefælle ikke betale beløbet kontant uden at sælge fast ejendom eller løsøre, der er nødvendigt for at opretholde den pågældendes erhverv, eller uden at blive afskåret fra at bevare eller erhverve en passende bolig, kan det, hvis forholdene taler for det, efter stk. 2 bestemmes, at beløbet skal afdrages over en kort årrække mod passende sikkerhedsstillelse og forrentning (nr. 1).

Hvis dette ikke er muligt, kan det bestemmes, at ægtefællen i stedet skal give den anden ægtefælle en andel af sin alders-, kapital- eller ratepension (nr. 2) Hvis dette heller ikke er muligt, kan det bestemmes, at beløbet skal afdrages over en kort årrække, når en pension med løbende livsbetingede ydelser kommer til udbetaling (nr. 3).

Hvis en ægtefælle skal give den anden ægtefælle en andel af sin alders-, kapital- eller ratepension, gives andelen efter stk. 3 først af ægtefællens alders- og kapitalpension. Andelen gives ved en deling af pensionsrettigheden.

Beløb, der skal afdrages efter stk. 2, nr. 3, registreres og udbetales af pensionsinstituttet. Beløbet reguleres med satsreguleringsprocenten, jf. lov om en satsreguleringsprocent, indtil pensionen kommer til udbetaling (stk. 4).

Efter stk. 5 kan bestemmelserne i stk. 2 og 3 fraviges ved aftale mellem ægtefællerne og pensionsinstituttet.

Aftaler ægtefæller ved formuedelingen, at en af dem skal give den anden ægtefælle en andel af sin pensionsrettighed, kan pensionsinstituttet efter stk. 6 kræve, at ægtefællerne erklærer, at betingelserne for at yde kompensation efter §§ 16 d og 16 e og for valg af delingsmetode efter § 16 f, stk. 2 og 3, er opfyldt.

Pensionsinstituttet kan efter stk. 7 kræve, at administrationsomkostningerne ved, at en ægtefælle skal give den anden ægtefælle en andel af en pensionsrettighed, samt ved at registrere, opføre og udbetale beløb efter stk. 4, afholdes af ægtefællerne.

3.19.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser

Reglerne om pensionsrettigheders behandling ved separation, skilsmisse og død er ikke omfattet af udvalgets kommissorium. Udvalget har derfor ikke foreslået indholdsmæssige ændringer af retsvirkningslovens §§ 16 d-16 f.

3.19.3. Børne- og Socialministeriets overvejelser

Som det fremgår af punkt 1 videreføres de gældende regler om behandlingen af pensionsrettigheder uden indholdsmæssige ændringer. Dette omfatter bl.a. retsvirkningslovens § 16 d-f.

3.19.4. Den foreslåede ordning

Det foreslås, at bestemmelsen § 16 d om fællesskabskompensation videreføres som § 44 i lov ægtefællers økonomiske forhold, at bestemmelsen i § 16 e om rimelighedskompensation videreføres som § 45, og at § 16 f om betaling af kompensation videreføres som § 46 (§ 16 f, stk. 1-3) og § 47 (§ 16 f, stk. 4-7).

3.20. Fordeling af aktiverne (udtagelsesret)

Når det er fastslået, hvilke værdier hver ægtefælle skal have efter separationen eller skilsmissen, skal der

tages stilling, hvilke aktiver hver ægtefælle skal udtage, herunder hvilke aktiver ægtefællerne i fællesskab skal søge at afhænde. Denne udtagelsesret gennemgås i det følgende.

3.20.1. Gældende ret

Det følger af ægtefælleskiftelovens § 63, stk. 1, at hver ægtefælle ved formuedelingen er berettiget til at kræve boets ejendele udlagt efter vurdering. Bestemmelsen omfatter således alene aktiver, der er delingsformue

Kræver ægtefællerne den samme ejendel udlagt, skal den ægtefælle, til hvis bodel ejendelen hører, have fortrinsret, jf. § 63, stk. 2, 1. pkt.

§ 63, stk. 2, 2. pkt., og stk. 2, nr. 1-5, indeholder dog følgende undtagelser til dette udgangspunkt:

- 1) Fast ejendom, der udelukkende eller hovedsagelig er beregnet til familiens bolig, kan udlægges til den anden ægtefælle, hvis boligen skønnes at være af den væsentligste betydning for denne ægtefælle af hensyn til at opretholde hjemmet.
- 2) Fast ejendom, der har tjent til sommerbolig for familien, kan udlægges til den anden ægtefælle, hvis sommerboligen skønnes at være af den væsentligste betydning for denne.
- 3) Erhvervsvirksomhed kan udlægges til den anden ægtefælle, hvis virksomheden udelukkende eller dog i det væsentlige er blevet drevet af denne.
- 4) Arbejdsredskaber og andet erhvervsløsøre kan udlægges til den anden ægtefælle, i det omfang dette skønnes rimeligt af hensyn til fortsættelsen af erhvervet.
- 5) Bohave og andet løsøre, der har hørt til det fælles hjem, kan udlægges til den anden ægtefælle, i det omfang dette skønnes rimeligt af hensyn til at opretholde hjemmet, eller i øvrigt fordi genstandene særligt har tjent den pågældende ægtefælles behov.

Bestemmelsen omfatter også bolig, som ejeren havde erhvervet inden ægteskabet, eller som ejeren har modtaget som arv eller gave, men ved afgørelsen kan der tages hensyn hertil.

Udtagelsesretten efter stk. 2, 2. pkt., og stk. 2, nr. 1-5, kaldes "krydsende udtagelsesret" og giver en ægtefælle mulighed for mod betaling at udtage aktiver, der tilhører den anden ægtefælle. Den ægtefælle, der udtager aktiverne, får dermed mulighed for at opretholde det fælles hjem og sit arbejde.

Som nævnt oven for er kriterierne for at udtage de enkelte typer af aktiver ikke ens, men overordnet lægges der i relation til udtagelse af familiens bolig eller sommerhus vægt på ægtefællernes samlede behov for etablering af et nyt hjem, og om boligen har den væsentligste betydning for den anden ægtefælle. Heri indgår bl.a., hvor eventuelle børn skal bo, hvem der har den bedste mulighed for at benytte ejendommen, og hvem der har den følelsesmæssigt tætteste tilknytning til ejendommen, f.eks. fordi den har været i slægtens eje i en årrække. Endvidere har det betydning, om den anden ægtefælle har økonomisk mulighed for at overtage ejendommen eller for at skaffe sig en anden bolig.

Ejerægtefællen kan forbedre sine muligheder for at udtage boligen ved at stille en anden passende bolig til rådighed for den anden ægtefælle.

De aktiver, der er omfattet af den krydsende udtagelsesret, er i al væsentlighed de samme som dem, der er omfattet af retsvirkningslovens §§ 18 og 19 om beskyttelse af familiens bolig og indbo, den anden ægtefælles erhvervsvirksomhed samt arbejdsredskaber, der anvendes af den anden ægtefælle. Der henvises til punkt 3.7.

§ 63, stk. 2, nr. 1 og 2, omfatter alene fast ejendom og dermed ikke andelsbolig og lejebolig. Afgørelser om fortsættelse af lejemål behandles i forbindelse med sag om separation og skilsmisse. Efter ægteskabslovens § 42 giver statsforvaltningen bevilling til separation eller skilsmisse, hvis ægtefællerne er enige

herom og er enige om vilkårene efter bl.a. § 55. Tilsvarende vilkår gælder ved dom til separation og skilsmisse. § 55, stk. 1, fastslår, at om ægtefællernes ret til at fortsætte lejemålet af fælles lejlighed gælder lejelovgivningens regler herom. Denne henvisning vedrører lejelovens § 77, hvorefter det i forbindelse med separation eller skilsmisse, om nødvendigt ved bevillingen og dommen, afgøres, hvilken af ægtefællerne der skal overtage den tidligere fælles lejlighed.

Såfremt lejemålet vedrører en lejlighed i en ejendom, der hører til den ene ægtefælle, og som indeholder flere beboelseslejligheder, og lejemålet hidtil har tjent til familiens bolig, kan retten i forbindelse med dom til separation eller skilsmisse efter § 55, stk. 2, pålægge ægtefællen at udleje lejligheden til den anden ægtefælle og fastsætte vilkår for lejemålet, f.eks. om uopsigelighed og om begrænsninger i muligheden for lejeforhøjelser.

Hvis der er ejendele, der ikke bliver udlagt til en af ægtefællerne efter stk. 1 og 2, følger det af ægtefælleskiftelovens § 63, stk. 3, at ejendele afhændes efter bestemmelsen i lovens § 25. Bobehandleren skal i så fald efter § 25, stk. 1, sørge for, at ejendele afhændes på en måde, som tjener ægtefællernes interesser bedst muligt.

Efter ægtefælleskiftelovens § 64 kan udlæg af aktiver efter § 63 ske, selv om værdien overstiger ægtefælles boslod. Det overskydende beløb skal i så fald betales kontant til den anden ægtefælle. Skifteretten kan dog i særlige tilfælde tillade afdragsvis betaling og fastsætte vilkårene herfor.

Efter retsvirkningslovens § 16 b udtager ægtefællerne egne rimelige pensionsrettigheder forlods ved formudeling ved separation og skilsmisse. I det omfang pensionsrettigheder ikke kan udtages forlods efter § 16 b, skal ægtefæller efter § 16 g, stk. 1, udtage egne pensionsrettigheder, medmindre rettighederne kan ophæves. Efter bestemmelsens stk. 2 finder § 16 f, stk. 2-7, tilsvarende anvendelse på pensionsrettigheder efter stk. 1. § 16 f er beskrevet i punkt 3.19.1.

3.20.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser

Retsvirkningslovsudvalget foreslår bestemmelserne i ægtefælleskiftelovens §§ 63 og 64 videreført med følgende ændringer:

Udvalget foreslår anvendelsesområdet for § 63 udvidet, så bestemmelsen også finder anvendelse på udtagelsen af aktiver, som ægtefællerne ejer i sameje.

Anvendelsesområdet foreslås også udvidet sådan, at bestemmelsen om familiens bolig omfatter alle boligtyper, herunder andelsbolig, husbåde, campingvogne m.v., og at udtagelsesretten også omfatter motorkøretøj samt løsøre udover indbo, når løsøret særligt har tjent den pågældende ægtefælles behov.

Efter udvalgets opfattelse vil en ejendom, som ægtefællerne bebor, næsten altid have tjent det samme formål, hvad enten der er tale om særeje eller delingsformue. Udvalget foreslår derfor, at den krydsende udtagelsesret udvides til også omfatte en bolig, der er særeje. Dette skal ses i sammenhæng med udvalgets forslag i punkt 3.7. om at udvide beskyttelsen af familiens bolig efter retsvirkningslovens § 18 til også at omfatte bolig, der er særeje. Udvalget foreslår samtidig, at den krydsende udtagelsesret generelt skal omfatte andre aktiver, selvom de er særeje.

Udvalget har overvejet, om en ejendom, som en ægtefælle har modtaget som arv eller gave fra tredje-mand, bør være undtaget fra den krydsende udtagelsesret. I de fleste tilfælde vil en ægtefælle, der har arvet en ejendom, have en sådan tilknytning til den, at der ikke vil være grundlag for at bestemme, at den anden ægtefælle kan udtage ejendommen. Der kan dog forekomme tilfælde, hvor en ægtefælle har modtaget en ejendom som arv eller gave uden at have en særlig slægtsmæssig tilknytning til den, idet arvelader eller gaved giver f.eks. havde købt den som investering. I sådanne tilfælde kan det ikke

udelukkes, at ejendommen kan have den væsentligste betydning for den anden ægtefælle. Udvalget finder derfor ikke grundlag for at udelukke ejendomme modtaget som arv og gave fra den krydsende udtagelsesret.

Som anført i punkt 3.7. om retsvirkningslovens § 18 finder udvalget, at andelsboliger bør ligestilles med ejerboliger i relation beskyttelse mod salg m.v. Tilsvarende finder udvalget, at andelsboliger bør være omfattet af adgangen til krydsende udtagelsesret.

Ægtefælleskiftelovens § 63 omfatter fast ejendom, der udelukkende eller hovedsageligt er bestemt til familiens bolig. Bestemmelsen omfatter således i modsætning til beskyttelsen af fast ejendom (se punkt 3.7.) ikke en ejendom med flere beboelseslejligheder, hvoraf familien bebor den ene. Udvalget finder, at det ville være for vidtgående at give en ægtefælle ret til at udtage en udlejningsejendom, som den anden ejer, alene fordi ægtefællen ønsker at blive boende i en lejlighed i ejendommen. I disse tilfælde kan ægtefællen i stedet påberåbe sig ægteskabslovens § 55, stk. 2. Derimod finder udvalget, at udtagelsesretten bør udvides til også at omfatte de tilfælde, hvor den ene ægtefælle ejer et tofamilieshus, hvor familien bor i den ene del, og den anden udlejes.

Som ligeledes anført i punkt 3.7. har udvalget foreslået, at beskyttelsen af fast ejendom ikke skal omfatte fritidshuse, erhvervsejendomme, og at beskyttelsen af løsøre, herunder indbo og arbejdsredskaber, ikke skal videreføres. Udvalget foreslår ikke tilsvarende begrænsninger i anvendelsesområdet for krydsende udtagelsesret. Dette skyldes navnlig, at krydsende udtagelsesret vil have stor betydning for udtagelsen af sådanne aktiver, når de ejes af ægtefællerne i sameje. Tværtimod finder udvalget, at den krydsende udtagelsesret bør udvides til at omfatte motorkøretøjer, da den ægtefælle, der har det største behov for en bil, bør have mulighed for at udtage den, selvom den ejes af den anden ægtefælle.

Udvalget har overvejet, om ægtefællerne bør have mulighed for at indgå en forhåndsaftale, der udelukker anvendelsen af krydsende udtagelsesret, således at ejerægtefællen kan være sikker på at kunne beholde aktivet.

Der er enighed i udvalget om, at hensynet til at beskytte den ægtefælle, der på tidspunktet for ægteskabets ophør har størst behov for at blive i den hidtidige fælles bolig, taler afgørende imod at tillade forhåndsaftaler om, hvem der skal kunne udtage boligen. Der er endvidere enighed om, at sådanne aftaler kun skal kunne komme på tale for så vidt angår aktiver, der ejes af den ene ægtefælle som særeje.

Et mindretal i udvalget finder det rimeligt, at ægtefæller i en ægtepagt kan aftale, at et bestemt aktiv, som den ene ægtefælle ejer som særeje, ikke skal kunne udtages af den anden ægtefælle ved separation eller skilsmisse. Der er således ikke grundlag for at forbyde sådanne aftaler. Dette forslag skal ses på baggrund af, at særejeaktiver hidtil ikke har været omfattet af udtagelsesretten, og der vil være løsøreaktiver, et arvet sommerhus m.v. med stor affektionsværdi eller en erhvervsvirksomhed, som en ægtefælle kan ønske at sikre sig at kunne beholde, herunder for at lade aktivet blive i familiens eje. Almindeligvis vil ejerægtefællens fortrinsret sammenholdt med, at aktivet skal have den væsentligste betydning for denne anden ægtefælle for, at denne kan udtage aktivet, medføre, at ejerægtefællen vil kunne beholde aktivet.

Aktivet skal enten være ejet af ægtefællen allerede ved aftalens indgåelse, eller det skal kunne beskrives som et aktiv eller flere bestemte aktiver, som ægtefællen f.eks. forventer at arve.

Hertil bemærker et flertal i udvalget, at det er en forudsætning for at anvende udtagelsesretten, at aktivet har den væsentligste betydning for den anden ægtefælle. Hvis ejerægtefællen har arvet et aktiv, som har betydelig affektionsværdi, eller der er tale om en familievirksomhed, vil denne betingelse næppe nogen sinde være opfyldt. Behovet for at indgå aftaler herom må derfor antages at være begrænset.

3.20.3. Børne- og Socialministeriets overvejelser

Børne- og Socialministeriet er enig med Retsvirkningslovsudvalget i, at bestemmelserne om krydsende udtagelsesret i ægtefælleskiftelovens §§ 63 og 64 bør videreføres.

Ministeriet er endvidere enig i udvalgets forslag om, at anvendelsesområdet for § 63 udvides, så bestemmelsen også finder anvendelse på udtagelsen af aktiver, som ægtefællerne ejer i sameje.

Ministeriet er også enig i, at udtagelsesretten i forhold til, at familiens bolig skal omfatte alle boligtyper, herunder andelsbolig, husbåde, campingvogne m.v., samt tofamilieshus, hvor familien bor i den ene del. Ministeriet er ligeledes enig i, at udtagelsesretten skal omfatte andet løse, der særligt har tjent den pågældende ægtefælles behov, og at udtagelsesretten også skal omfatte transportmidler generelt, og ikke kun motorkøretøjer som foreslået af udvalget.

Ministeriet er derimod ikke enig i udvalgets forslag om, at udtagelsesretten også skal omfatte aktiver, der er særeje. Det skyldes, at det som nævnt i punkt. 3.7.3.1. er et helt centralt element i særeje, at ejeren kan beholde sine særejeaktiver ved separation og skilsmisse uden at blive mødt med krav fra den anden ægtefælle om udtagelse af aktiverne.

Heroverfor vurderes en ret til at udtage den anden ægtefælles særejeaktiv ikke at udgøre et så væsentligt beskyttelseshensyn, at der er grundlag for at gribe ind i det fasttømrede særejebegreb. Et eventuelt beskyttelseshensyn fortønes endvidere som følge af, at ægtefællen skal kunne betale for at udtage den anden ægtefælles særeje. Tilsvarende finder ministeriet ikke, at beskyttelsen af familiens bolig mod salg m.v. skal omfatte en bolig, der er særeje. Der henvises til punkt 3.7.

Når udtagelsesretten fortsat ikke skal omfatte særeje, ses der ikke at være behov for at åbne mulighed for, at ægtefæller kan indgå forhåndsftaler om udtagelsesretten.

3.20.4. Den foreslåede ordning

Med lovforslagets §§ 48 og 49 foreslås det, at bestemmelserne om krydsende udtagelsesret i ægtefælleskiftelovens §§ 63 og 64 videreføres med visse ændringer, jf. punkt 3.20.3.

I lovforslagets § 48, stk. 1, foreslås det, at hver ægtefælle efter vurdering kan udtage aktiver, der helt eller delvist indgår i ligedelingen efter lovforslagets § 5, stk. 1, 1. pkt., og at dette også skal gælde aktiver, der tilhører den anden ægtefælle.

Med forslaget's stk. 2 foreslås det, at hvis begge ægtefæller anmoder om at udtage samme aktiv, udtages aktivet af den ægtefælle, der ejer aktivet, jf. dog de foreslåede undtagelser i stk. 3.

I stk. 3 foreslås det, at den anden ægtefælle uanset det foreslåede stk. 2 udtager et aktiv, hvis aktivet for denne har den væsentligste betydning for opretholdelsen af hjemmet, fortsættelse af erhverv eller i øvrigt.

Retten til efter stk. 3 at udtage et aktiv foreslås at omfatte følgende aktiver:

- 1) Bolig, der udelukkende eller hovedsagelig er bestemt til familiens helårsbolig.
- 2) Fast ejendom med to beboelseslejligheder, hvoraf den ene udelukkende eller hovedsagelig er bestemt til familiens helårsbolig.
- 3) Fast ejendom, der er bestemt til familiens fritidsbolig.
- 4) Indbo i fælles hjem og fritidsbolig.
- 5) Løse, der særligt har tjent den pågældende ægtefælles behov.
- 6) Erhvervsvirksomhed og erhvervsløse.
- 7) Transportmidler.

Med stk. 4 foreslås det, at udtagelsesretten i stk. 3 skal finde tilsvarende anvendelse ved afgørelsen om, hvem af ægtefællerne der skal udtage aktiver, som de ejer i sameje.

Med lovforslagets § 49, stk. 1, foreslås det, at en ægtefælle kan udtage aktiver, selv om værdien overstiger det beløb, der tilfalder denne ægtefælle efter formuedelingen efter § 26. Det manglende beløb skal betales kontant. I stk. 2 foreslås det, at skifteretten i særlige tilfælde skal kunne bestemme, at beløbet kan betales over en kortere periode, og at skifteretten kan fastsætte vilkårene herfor.

Bestemmelsen i retsvirkningslovens § 16 g om udtagelse af egne pensionsrettigheder foreslås videreført i lovforslagets § 50 uden indholdsmæssige ændringer.

3.21. Bosondring

3.21.1. Gældende ret

Efter retsvirkningslovens § 38, der findes i lovens kapitel 5 om bosondring, kan en ægtefælle i visse tilfælde forlange, at ægtefællernes formue deles af skifteretten, selvom der ikke er indledt separations- eller skilsmisssag.

Efter bestemmelsen kan en ægtefælle forlange bosondring i følgende situationer:

- 1) Når den anden ægtefælle ved vanrøgt af sine økonomiske anliggender, ved misbrug af sin rådighed over delingsformue eller ved anden uforsvarlig adfærd i væsentlig grad har formindsket den del af fællesboet, hvorover han råder, eller har fremkaldt fare for sådan formindskelse.
- 2) Når den anden ægtefælles bo er kommet under konkursbehandling.
- 3) Når den anden ægtefælle ulovligt ophæver samlivet, og begæring om bosondring indgives inden 1 år efter samlivets ophævelse.

Retsvirkningerne af bosondring er, at det, der udlægges på skiftet eller tilfalder ægtefællen efter indgivelsen af bosondringsbegæringen, bliver vedkommendes fuldstændige særeje, jf. lovens § 42. Bosondringen indebærer ikke andre forandringer i forholdet mellem ægtefællerne.

Bosondring blev tidligere anvendt i tilfælde, hvor ægteskabets opløsning var nært forestående, og den ene ægtefælle frygtede, at den anden ægtefælle ville få sin formue til at forsvinde, inden sag om deling af ægtefællernes formue kunne indledes. Det skyldtes, at formuefællesskabet tidligere først blev anset for ophørt, når der var meddelt separation eller skilsmisse ved bevilling eller endelig dom. Med en afgørelse om bosondring var det muligt gennem skifteretten at få påbegyndt deling af ægtefællernes formue og at få frataget den anden ægtefælle rådigheden over sin formue under delingen.

Efter ægtefælleskifteloven fra 2012 ophører formuefællesskabet allerede ved indgivelse af anmodning om separation eller skilsmisse til statsforvaltningen (ægtefælleskiftelovens § 51, stk. 1), og der er således ikke længere behov for bosondring med henblik på at fremrykke ophørsdagen. En ægtefælle, der frygter, at den anden ægtefælle vil misbruge sin rådighed over sin formue, kan samtidig med anmodning om separation eller skilsmisse anmode skifteretten om bistand til deling af boet, jf. ægtefælleskiftelovens § 10.

Efter anmodning fra Retsvirkningslovsudvalget oplyste 21 af de 24 byretter, at de i 2010 havde modtaget seks anmodninger om bosondring, og de fleste byretter havde heller ikke i de forudgående år modtaget sådanne anmodninger.

3.21.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser

Retsvirkningslovsudvalgets undersøgelser fra 2010 viser, at bosondring kun er blevet anvendt meget sjældent, og efter fremrykningen af ophørsdagen til indgivelsen af anmodning om separation eller skils-

misse må det antages, at behovet for bosondring er blevet endnu mindre. Udvalget foreslår derfor, at muligheden for bosondringen ikke videreføres.

3.21.3. Børne- og Socialministeriets overvejelser

Børne- og Socialministeriet er enig med Retsvirkningslovsudvalget i, at der ikke længere er behov for at kunne anmode om bosondring. Bestemmelserne i retsvirkningslovens kapitel 5 om bosondring videreføres derfor ikke i den nye lov om ægtefællers økonomiske forhold.

3.22. Formuedeling ved en ægtefælles død

3.22.1. Gældende ret

Ved en ægtefælles død skal ægtefællernes formue deles mellem den førstafdøde ægtefælles dødsbo og den længstlevende ægtefælle eller dennes dødsbo. Når det efter denne formuedeling er fastlagt, hvilken del af formuen, der tilkommer en ægtefælles dødsbo, fordeles formuen mellem den pågældende ægtefælles arvinger efter reglerne i arveloven.

Der foretages ingen deling af ægtefællernes formue, hvis den længstlevende ægtefælle overtager delingsformuen til uskiftet bo.

Formuedeling ved en ægtefælles død foretages i følgende situationer:

- Ved skifte af den førstafdøde ægtefælles formue ved dennes død, når den længstlevende ægtefælle ikke har overtaget delingsformuen til uskiftet bo.
- Ved skifte af uskiftet bo i den længstlevende ægtefælles levende live.
- Ved skifte af uskiftet bo ved den længstlevende ægtefælles død.

Dør ægtefæller samtidigt, uden at det kan afgøres, hvem der døde først, deles formuerne lige mellem de to dødsboer.

Efter lovens § 16, stk. 2, udtager hver ægtefælle eller dens arvinger halvdelen af det beholdne fællesbo, medmindre undtagelse har særlig lovhjemmel. Bestemmelsen fastslår således, at der ved formuedelingen ved en ægtefælles død gælder det samme lighedingsprincip som ved separation og skilsmisse.

Der er ikke i dag en samlet regulering af, hvilke aktiver der ikke indgår i delingsformuen og dermed heller ikke i et eventuelt uskiftet bo. Dette er reguleret af en række bestemmelser, der gennemgås i punkt 3.22.1.1.

3.22.1.1. Aktiver der ikke indgår i formuedelingen

Efter retsvirkningslovens § 15, stk. 2, får reglerne om formuefællesskab kun anvendelse på rettigheder, som er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art (uoverdragelige og personlige rettigheder), i den udstrækning, hvori det er foreneligt med de for disse rettigheder særlig gældende regler.

En række af den førstafdøde ægtefælles personlige og uoverdragelige rettigheder falder bort ved dødsfaldet. Andre rettigheder mister deres personlige karakter og vil derfor indgå i delingsformuen og dermed i et eventuelt uskiftet bo. Dette gælder dog ikke, hvis andet følger af de særlige forhold for den pågældende rettighed.

Hvis den længstlevende ægtefælle sidder i uskiftet bo, følger det af bestemmelsen, at længstlevendes uoverdragelige og personlige rettigheder ikke indgår i det uskiftede bo, og at længstlevende beholder sine uoverdragelige og personlige rettigheder, hvis det uskiftede bo skiftes i længstlevendes levende live. Ved skifte af det uskiftede bo ved længstlevendes død indgår længstlevendes uoverdragelige og personlige

rettigheder derimod i det udskiftede bo, medmindre andet følger af de særlige forhold for den pågældende rettighed.

Ved formuedelingen ved en ægtefælles død følger det af retsvirkningslovens § 16 a, stk. 1, at den længstlevende ægtefælle udtager egne pensionsrettigheder og lignende rettigheder forlods. Efter stk. 2 udtager den længstlevende ægtefælle endvidere forlods beløb fra alders- og kapitalpension, supplerende engangssum og supplerende engangsydelse, der er udbetalt, i det omfang beløbene ikke må anses for at være forbrugt. Tilsvarende gælder indtægter af og surrogater for beløbene. Adgangen til forlodsudtagelse gælder efter stk. 3 ikke beløb, der ved udbetalingen har mistet deres karakter af pensionsopsparing.

Det følger af bestemmelsen, at den førstafdøde ægtefælles pensionsrettigheder ved førstafdødes død indgår i delingsformuen og dermed i et eventuelt uskiftet bo, medmindre der er indsat en begunstiget til pensions- og forsikringsrettigheden efter pensionsopsparingslovens § 2 og forsikringsaftalelovens § 102. Når der er indsat en begunstiget, udbetales midlerne umiddelbart til denne ved kontohaverens og forsikringstagerens død.

Hvis den længstlevende ægtefælle sidder i uskiftet bo, følger det af bestemmelsen, at længstlevendes pensionsrettigheder m.v. ikke indgår i det uskiftede bo, og at længstlevende beholder sine pensionsrettigheder, hvis det uskiftede bo skiftes i længstlevendes levende live. Ved skifte af det uskiftede bo ved længstlevendes død indgår længstlevendes pensionsrettigheder derimod i det udskiftede bo, medmindre der er indsat en begunstiget, jf. ovenfor.

Retsvirkningslovens § 28 om aftalt særeje giver ægtefæller mulighed for at aftale fuldstændigt særeje, hvorved en ægtefælles ejendele ved død skal forbeholdes en ægtefælle eller dennes arvinger. Det fremgår således af bestemmelsen, at aftalt fuldstændigt særeje finder anvendelse ved en ægtefælles død. § 28 a om tredjemandsbestemt særeje indeholder en henvisning til § 28, og dermed finder fuldstændigt særeje, der er bestemt af tredjemand, også anvendelse ved dødsfald.

Det følger af sidste led i § 28, stk. 1, nr. 2, om dødsboskifte, at når den ene ægtefælle dør, indgår fuldstændigt særeje ikke i formuedelingen.

Ved dødsboskifte ved den første ægtefælles død indebærer dette, at den førstafdøde ægtefælles fuldstændige særeje skiftes med førstafdødes arvinger, herunder den længstlevende ægtefælle, og at den længstlevende ægtefælle beholder sit fuldstændige særeje.

Hvis den længstlevende ægtefælle sidder i uskiftet bo, omfatter det uskiftede bo efter arvelovens § 17 kun ægtefællernes delingsformue og dermed ikke ægtefællernes fuldstændige særeje. Den førstafdøde ægtefælles fuldstændige særeje skiftes således også i denne situation med førstafdødes arvinger, herunder den længstlevende ægtefælle, og den længstlevende ægtefælle beholder sit fuldstændige særeje.

Ved skifte af det uskiftede bo i længstlevendes levende live beholder den længstlevende ægtefælle sit fuldstændige særeje og skal ikke dele det med førstafdødes arvinger. Ved skifte af det uskiftede bo ved længstlevendes død tilfalder særejet alene længstlevendes arvinger.

Efter § 18, stk. 2, i erstatningsansvarsloven indgår personskadeerstatning m.v., der ikke må antages at være forbrugt, ikke i formuefællesskabet mellem ægtefæller ved skifte i anledning af ægteskabs ophør, herunder ophør ved død. Personskadeerstatninger indgår dog i formuefællesskabet, når den, som erstatningen tilkommer, afgår ved døden, medmindre erstatningen eller godtgørelsen ifølge ægtepagt er særeje. Som beskrevet i punkt 3.16.1.3. finder § 18, stk. 2, anvendelse på en lang række andre erstatninger og godtgørelser m.v. Indtægter af og værdistigning på erstatninger m.v., der er omfattet af § 18, stk. 2, kan ikke holdes uden for formuedelingen og indgår således i delingsformuen.

Det følger af bestemmelsen, at den længstlevende ægtefælles personskadeerstatninger ikke indgår i delingsformuen ved førstafdødes død, men at førstafdødes erstatninger indgår i delingsformuen.

Dette indebærer, at hvis den længstlevende ægtefælle sidder i uskiftet bo, indgår længstlevendes erstatninger ikke i det uskiftede bo, og at længstlevende beholder sine erstatninger m.v., hvis det uskiftede bo skiftes i længstlevendes levende live. Ved skifte af det uskiftede bo ved længstlevendes død indgår længstlevendes erstatninger i det udskiftede bo.

3.22.1.2. Vederlags- og kompensationskrav

Reglerne i retsvirkningslovens §§ 23 og 24 om vederlagskrav som følge af formueforskydning mellem en ægtefælles delingsformue og særeje m.v. er gennemgået i punkt 3.17.1.

Reglerne om vederlagskrav i retsvirkningslovens § 23 omfatter tre forskellige situationer. I alle situationer kan vederlagskrav gøres gældende af en ægtefælles arvinger.

I relation til vederlagskrav efter § 23, stk. 3, som følge af, at en ægtefælle har overført midler fra sit særeje m.v. til sin delingsformue, fremgår det af bestemmelsen, at ægtefællens arvinger har et tilsvarende vederlagskrav.

I relation til vederlagskrav efter § 23, stk. 2, som følge af, at en ægtefælle har overført midler fra sin delingsformue til sit særeje m.v., fremgår det af bestemmelsen, at den anden ægtefælles arvinger har et tilsvarende vederlagskrav.

I relation til vederlagskrav (misbrugskrav) efter § 23, stk. 1, som følge af, at en ægtefælle har misbrugt rådigheden over sin delingsformue, fremgår det af bestemmelsen, at den anden ægtefælles arvinger har et tilsvarende vederlagskrav. Arvingerne kan rette vederlagskravet mod delingsformuen og, hvis delingsformuen ikke er tilstrækkeligt, kan kravet rettes mod den misbrugende ægtefælles fuldstændige særeje for halvdelen af det manglende beløb.

Arvingernes vederlagskrav efter § 23 kan kun bygge på dispositioner, som en ægtefælle foretog inden den første ægtefælles død.

Sidder den længstlevende ægtefælle i uskiftet bo, kan vederlagskrav først rejses, når det uskiftede bo skiftes.

Som det fremgår af punkt 3.18.1., finder ægtefælleskiftelovens § 67 om compensation til urimeligt stillede ægtefæller ikke anvendelse ved en ægtefælles død.

3.22.1.3. Arvelovgivningen

Dødsboskiftelovens kapitel 17 indeholder regler om skifte af en længstlevende ægtefælles aktiver og passiver i forbindelse med skifte af den afdøde ægtefælles dødsbo. Efter lovens § 74 behandles afdødes aktiver og passiver efter de øvrige regler i dødsboskifteloven, mens den længstlevende ægtefælles aktiver og passiver, der er delingsformue, behandles efter reglerne i kapitel 17.

Efter lovens § 77 finder ægtefælleskiftelovens §§ 50, 51, 53 og 56-58 anvendelse på skifte af ægtefællernes formuer med de ændringer, der følger af forholdets natur. Det betyder, at reglerne om ophørsdagen, tidspunktet for værdiansættelsen af aktiver og passiver samt opgørelsen af fællesboet finder tilsvarende anvendelse i forbindelse med skifte af længstlevende ægtefælles aktiver og passiver. Der henvises til punkt 3.13.1. for en beskrivelse af disse regler.

Efter arvelovens § 11, stk. 1, kan den længstlevende ægtefælle forlods udtage genstande, som udelukken-

de tjener til den pågældendes personlige brug, hvis deres værdi ikke står i misforhold til ægtefællernes formueforhold, eller som er erhvervet til mindreårige børns brug. Den længstlevende ægtefælle kan efter bestemmelsens stk. 2 udtage så meget, at værdien heraf sammenlagt med den længstlevendes bos- og arvelod, særeje, livforsikringer, pensionsydelse m.v. udgør indtil 740.000 kr. (2017-niveau), jf. § 3 i bekendtgørelse nr. 1281 af 27. oktober 2016 om regulering af beløb i henhold til arveloven. Disse bestemmelser finder anvendelse både ved skifte ved førstafdødes død og ved skifte af uskiftet bo ved længstlevendes levende live.

Efter dødsboskiftelovens § 78, stk. 1, finder lovens § 77 og dermed de bestemmelser i ægtefælleskifteloven, som den henviser til, tillige anvendelse ved skifte af et uskiftet bo i den længstlevende ægtefælles levende live. § 77 er beskrevet oven for. Efter dødsboskiftelovens § 78, stk. 3, træder datoen for skifterettens modtagelse af begæringen om skifte af det uskiftede bo i stedet for dødsdagen, således at det er aktiver og passiver på denne dag, der indgår i skiftet af det uskiftede bo.

Det følger af arvelovens § 17, at den længstlevende ægtefælle efter den anden ægtefælles død kan overtage ægtefællernes delingsformue til uskiftet bo med deres fælles livsarvinger. I det uskiftede bo indgår tillige alt, hvad den længstlevende ægtefælle erhverver, for så vidt det ikke er gjort til fuldstændigt særeje, jf. arvelovens § 23, stk. 1. § 23 indeholder derudover bl.a. særlige regler om, i hvilket omfang livsforsikrings- og pensionsrettigheder indgår i det uskiftede bo ved skifte af boet i den længstlevende ægtefælles levendes live.

3.22.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser

Det er Retsvirkningslovsudvalgets opfattelse, at der er behov for en udtrykkelig regulering af formuedelingen ved en ægtefælles død og ved skifte af et uskiftet bo.

Samtidig bør der tages stilling til i hvilket omfang, kompensations-, regulerings- og misbrugskrav kan gøres gældende ved en ægtefælles død.

Udvalget foreslår, at den gældende ligedelingsordning opretholdes ved formuedelingen ved en ægtefælles død og ved skifte af et uskiftet bo. I disse situationer deles ægtefællernes delingsformue lige mellem den længstlevende ægtefælle eller dennes dødsbo og den førstafdøde ægtefælles dødsbo,

De aktiver, der ikke indgår i ligheden ved separation og skilsmisse, bør efter udvalgets opfattelse heller ikke indgå i ligheden ved død. Fuldstændigt særeje, uoverdragelige og personlige rettigheder samt kompensations- regulerings- og misbrugskrav indgår således ikke i delingen.

Reglerne om pensionsrettigheders behandling ved separation, skilsmisse og død er ikke omfattet af udvalgets kommissorium. Udvalget har derfor ikke foreslået indholdsmæssige ændringer af retsvirkningslovens § 16 a.

Samtidig foreslår udvalget, at længstlevendes personskadeerstatninger (se punkt 3.16.) fortsat ikke indgår i formuedelingen, dvs. samme løsning som ved formuedeling ved separation og skilsmisse i punkt 3.16. Dette skyldes, at disse erstatninger m.v. er tæt knyttet til ægtefællens pension. Derimod ser udvalget ikke behov for at holde førstafdødes personskadeerstatninger uden for delingen.

Inden formuedelingen fradrages gæld som ved formuedeling ved separation og skilsmisse, jf. punkt 3.14., og er en ægtefælles delingsformue negativ, deles den ikke.

Det er udvalgets opfattelse, at der i loven bør indsættes en bestemmelse om ophørstidspunktet, hvorefter de aktiver og passiver, som hver ægtefælle havde ved dødsfaldet, indgår i formuedelingen. Efter forslaget er det klokkeslettet for dødsfaldet, der er afgørende, og det er uden betydning, om en ægtefælle forud

for dødsfaldet har anmodet om separation eller skilsmisse, idet en anmodning herom bortfalder ved dødsfaldet.

Udvalget foreslår videre, at den længstlevende ægtefælle og førstafdødes dødsbo ved formuedelingen skal kunne fremsætte regulerings- og misbrugskrav. Disse krav er beskrevet i punkt 3.17.

Udvalget bemærker i den forbindelse, at retsvirkningslovens § 23 ikke omfatter den situation, at førstafdøde har anvendt midler fra sit skilsmissesæreje til erhvervelse eller forbedring af sit fuldstændige særeje. Da skilsmissesærejet er delingsformue ved en ægtefælles død, medfører dette, at delingsformuen er blevet formindsket, og formålet med reglerne taler for, at den længstlevende ægtefælle skal kunne rejse vederlagskrav. Heller ikke den situation, hvor længstlevende har anvendt midler fra sit fuldstændige særeje til forbedring af sit skilsmissesæreje, er omfattet af bestemmelsens ordlyd.

Endvidere giver § 23 ikke mulighed for vederlagskrav i en situation, hvor længstlevende har anvendt delingsformue til erhvervelse eller forbedring af sine uoverdragelige og personlige rettigheder efter lovens § 15, stk. 2.

Endelig kan førstafdødes arvingerne først rejse vederlagskrav ved skifte af det uskiftede bo, når førstafdøde har anvendt midler fra sit fuldstændige særeje til forbedring af sin delingsformue. Tilsvarende kan den længstlevende ægtefælle, der sidder i uskiftet bo, først ved skifte af det uskiftede bo rejse vederlagskrav som følge af, at førstafdøde har anvendt delingsformue til forbedring af sit fuldstændige særeje.

Hvis den længstlevende ægtefælles formue, herunder særeje samt alders- og kapitalpensionsrettigheder, ikke er tilstrækkelig til at dække et misbrugskrav fra førstafdødes dødsbo, foreslår udvalget, at halvdelen af det manglende beløb kan udtages af beløb, som den længstlevende har fået udbetalt fra alders- og kapitalpension, samt supplerende engangssum og supplerende engangsydelse. Sådanne pensionsrettigheder indgår ellers ikke i formuedelingen, jf. ovenfor om retsvirkningslovens § 16 a.

Udvalget foreslår en særlig ordning for regulerings- og misbrugskrav, hvis den længstlevende ægtefælle overtager boet til uskiftet bo, og førstafdøde efterlader sig særeje eller anden formue, der ikke indgår i delingen, og som derfor skal deles ved dødsfaldet. Efter forslaget kan reguleringskrav som følge af overførsler foretaget af førstafdøde gøres gældende ved førstafdødes død, uanset at længstlevende overtager boet til uskiftet bo. Det drejer sig om følgende tre situationer:

- Har førstafdøde overført delingsformue til sit fuldstændige særeje, kan længstlevende gøre sit reguleringskrav gældende i forbindelse med delingen af førstafdødes særeje, således at reguleringsbeløbet overføres fra særejet til det uskiftede bo.
- Hvis førstafdøde har anvendt midler fra sit fuldstændige særeje til forbedring af sin delingsformue, kan førstafdødes arvinger tilsvarende kræve et reguleringsbeløb overført fra det uskiftede bo til førstafdødes særeje. Dette forudsætter dog, at der er dækning for kravet i førstafdødes bodel.
- En ægtefælle, der overtager fællesboet til uskiftet bo, skal kunne gøre et misbrugskrav gældende ved skiftet af førstafdødes fuldstændige særeje eller anden formue, der ikke indgår i det uskiftede bo, således at der overføres et beløb svarende til det beløb, hvormed fællesboet er reduceret, til det uskiftede bo.

Efter udvalgets opfattelse bør reguleringskrav så vidt muligt fremsættes ved skiftet af førstafdødes fuldstændige særeje eller anden formue, der ikke indgår i det uskiftede bo, for at undgå, at dette skifte senere skal genoptages, hvis kravet først fremsættes ved skiftet af det uskiftede bo. Hvis længstlevende ikke kan få dækket sit krav i førstafdødes fuldstændige særeje m.v., foreslår udvalget dog, at det resterende krav skal kunne gøres gældende ved skiftet af det uskiftede bo.

Reguleringskrav, der tilkommer førstafdødes arvinger, er derimod begrænset til størrelsen af førstafdødes bodel, og er den ikke tilstrækkelig til at dække kravet, kan der ikke senere gøres noget krav gældende.

At reguleringskrav ikke fremsættes ved skiftet af førstafdødes fuldstændige særeje, eller at der ved dødsfaldet ikke var noget fuldstændigt særeje tilbage at skifte, afskærer imidlertid som udgangspunkt ikke den længstlevende ægtefælle eller førstafdødes arvinger fra at gøre kravet gældende ved skifte af det uskiftede bo.

Reguleringskrav som følge af, at længstlevende har overført midler mellem sin delingsformue og sit fuldstændige særeje, kan først gøres gældende, når det uskiftede bo skiftes.

Udvalget foreslår videre, at den længstlevende ægtefælle og førstafdødes dødsbo ved formuedelingen skal kunne fremsætte kompensationskrav som følge af en ægtefælles medvirken til at bevare eller forøge den anden ægtefælles formue (se punkt 3.18.).

Udvalget foreslår ikke særskilt regulering af formuedelingen ved skifte af et uskiftet bo.

Udvalget foreslår dog, at reglerne om regulerings- og misbrugskrav finder tilsvarende anvendelse ved skifte af et uskiftet bo for så vidt angår dispositioner, der er foretaget før dødsfaldet.

Udvalget foreslår videre, at den længstlevende ægtefælle også ved skifte af det uskiftede bo i længstlevendes levende live kan holde sine personskadeerstatninger (se punkt 3.16.) uden for delingen, ligesom ved formuedelingen ved separation og skilsmisse og ved førstafdødes død.

Det bemærkes, at udvalget foreslår, at kompensationskrav som følge af en ægtefælles medvirken til at bevare eller forøge den anden ægtefælles formue eller som følge af, at en ægtefælle bliver stillet urimeligt økonomisk, skal kunne gøres gældende ved skifte af et uskiftet bo.

3.22.3. Børne- og Socialministeriets overvejelser

Børne- og Socialministeriet er overordnet set enig i Retsvirkningslovsudvalgets forslag til regulering af formuedelingen ved en ægtefælles død samt ved skifte af uskiftet bo i den længstlevende ægtefælles levende live.

3.22.4. Den foreslåede ordning

Med lovforlagets §§ 51-55 foreslås der som noget nyt en samlet regulering af formuedeling i forbindelse med dødsboskifte ved en ægtefælles død samt ved skifte af uskiftet bo i den længstlevende ægtefælles levende live. Bestemmelserne udmønter den foreslåede lighedeling, jf. lovforslagets § 5, stk. 1, 2. pkt.

3.22.4.1. Formuedeling ved en ægtefælles død

Lovforslagets § 51 indeholder den centrale bestemmelse om formuedeling i forbindelse med dødsboskifte ved en ægtefælles død og ved skifte af uskiftet bo i den længstlevende ægtefælles levende live. Bestemmelsen svarer til lovforslagets § 26 om formuedelingen ved separation og skilsmisse.

Efter § 51 stk. 1, indgår ved dødsboskifte i lighedelingen af ægtefællernes delingsformue efter § 5, stk. 1, 2. pkt., de aktiver og passiver, som hver ægtefælle havde ved dødsfaldet, dvs. ved klokkeslettet for dødsfaldet.

Efter bestemmelsen indgår følgende aktiver og krav dog ikke i lighedelingen:

- 1) Hver ægtefælles fuldstændige særeje. Dette omfatter også kombinationssæreje efter lovforslagets § 12, stk. 1, nr. 3, der efter særejebestemmelsen bliver fuldstændigt særeje for en af ægtefællerne ved førstafdødes død.

- 2) Hver ægtefælles uoverdragelige og personlige rettigheder omfattet af lovforslagets § 37. Det må antages, at førstafdødes uoverdragelige og personlige rettigheder mister deres uoverdragelighed og tilknytning til afdøde ved dødsfaldet med den virkning, at de indgår i formuedelingen. Det kan dog ikke fuldstændigt udelukkes, at der eksisterer uoverdragelige og personlige rettigheder, der efter de regler, som de er undergivet, ikke kan indgå i delingsformuen.
- 3) Den længstlevende ægtefælles personlige erstatninger omfattet af lovforslagets § 36, stk. 1 og 2. Derimod indgår førstafdødes personlige erstatninger i formuedelingen.
- 4) Den længstlevende ægtefælles pensionsrettigheder m.v. efter lovforslagets § 52, der gennemgås nedenfor.
- 5) Den førstafdøde ægtefælles pensions- og forsikringsrettigheder, der tilfalder en begunstiget.
- 6) Regulerings-, misbrugs- og kompensationskrav efter lovforslagets § 53, der gennemgås nedenfor.
- 7) En ægtefælles krav på underholdsbidrag fra den anden ægtefælle efter denne lov eller efter ægteskabsloven. Denne bestemmelse svarer til lovforslagets § 26, stk. 1, nr. 8.

Efter stk. 2 og 3 fradrages gæld efter lovforslagets § 29, jf. § 30, inden ligedelingen, og en ægtefælles delingsformue deles ikke, hvis ægtefællens gæld overstiger ægtefællens delingsformue. Disse bestemmelser svarer til lovforslagets § 26, stk. 2 og 3.

Med § 52 videreføres uden indholdsmæssige ændringer retsvirkningslovens § 16 a om den længstlevende ægtefælles mulighed for at holde sine pensionsrettigheder uden for delingsformuen og dermed uden for ligedelingen.

I § 53, stk. 1, foreslås det, at den længstlevende ægtefælle eller førstafdødes dødsbo ved formuedelingen skal kunne fremsætte kompensationskrav på grund af medvirken til formueforøgelse m.v. efter den foreslåede § 41 og med de ændringer, der følger af stk. 2-5, kan de også fremsætte regulerings- og misbrugskrav efter det foreslåede kapitel 11 (§§ 38-40).

De foreslåede bestemmelser i § 53, stk. 2-5, regulerer, hvordan de foreslåede bestemmelser i §§ 38-40 om regulerings- og misbrugskrav skal anvendes ved formuedeling ved dødsboskifte.

Efter det foreslåede stk. 2 gælder § 38 om reguleringskrav ved overførsel af delingsformue til egne aktiver, som ikke indgår i formuedelingen også ved overførsel af skilsmissesæreje til fuldstændigt sær-eje. Dette skyldes, at skilsmissesæreje ved en ægtefælles død bliver delingsformue, og hvis skilsmissesæreje under ægteskabet er overført til fuldstændigt sær-eje, så er delingsformuen ved dødsboskiftet blevet formindsket, hvilket reguleringskravet skal rette op på.

Tilsvarende foreslås det i stk. 4, at § 39 om reguleringskrav ved overførsel af midler, der ikke indgår i formuedelingen, til delingsformue også gælder ved overførsel af fuldstændigt sær-eje til skilsmissesæreje, da delingsformuen ved en sådan overførsel er blevet forøget.

Med det foreslåede stk. 3 gælder § 38 om reguleringskrav ved overførsel af delingsformue til egne aktiver, som ikke indgår i formuedelingen ikke, når overførslen af delingsformue er sket til den længstlevende ægtefælles pensionsrettigheder, der er omfattet af § 52, stk. 1. Dette er i overensstemmelse med den gældende ordning i retsvirkningslovens § 23, stk. 4, hvorefter vederlagskrav efter bestemmelsens stk. 2 om overførsel af delingsformue til sær-eje med videre ikke finder anvendelse ved overførsel til pensionsrettigheder omfattet af retsvirkningslovens § 16 a, der foreslås videreført i § 52.

Endelig foreslås det i stk. 5, at når delingsformuen ikke tilstrækkelig til at dække et misbrugskrav efter § 40 fra den førstafdøde ægtefælles dødsbo, kan halvdelen af det manglende beløb udtages af sær-eje eller alders- og kapitalpension, supplerende engangssum og supplerende engangsydelse, jf. § 52, stk. 2, der tilhører den længstlevende ægtefælle.

Afslutningsvist bemærkes, at ved § 6, nr. 7, i følgelovforslaget foreslås henvisningen i dødsboskiftelovens § 77 til ægtefælleskiftelovens §§ 50, 51 og 53 ændret til afsnit IV i dette lovforslag.

3.22.4.2. Formuedeling i forbindelse med uskiftet bo

Den foreslåede § 54 vedrører behandlingen af regulerings- og misbrugskrav ved den længstlevende ægtefælles overtagelse af delingsformuen til uskiftet bo.

I nr. 1 foreslås det, at hvis den længstlevende ægtefælle har krav på et reguleringsbeløb efter den foreslåede § 38, skal ægtefællen kunne kræve beløbet overført fra den del af den førstafdøde ægtefælles formue, der ikke indgår i delingen, til det uskiftede bo. Med nr. 2 foreslås det, at hvis den førstafdøde ægtefælle havde krav på et reguleringsbeløb efter den foreslåede § 39, skal dødsboet kunne kræve beløbet overført fra det uskiftede bo til den del af den førstafdøde ægtefælles formue, der ikke indgår i formuedelingen. Beløbet skal dog ikke kunne overstige den førstafdøde ægtefælles delingsformue, der indgår i det uskiftede bo. I nr. 3 foreslås det, at en længstlevende ægtefælle, der har misbrugskrav (§ 40), skal kunne kræve det beløb, hvormed den formue, der indgår i det uskiftede bo, er formindsket, overført fra den del af den førstafdøde ægtefælles formue, der ikke indgår i delingen, til det uskiftede bo.

I § 55 foreslås det, at regulerings- og misbrugskrav efter lovforslagets §§ 38-40, jf. § 53, der ikke allerede er blevet dækket, typisk gennem den foreslåede bestemmelse i § 54, kan gøres gældende ved skifte af uskiftet bo. Dette gælder både ved skifte af uskiftet bo i den længstlevende ægtefælles levende live og ved den længstlevende ægtefælles død.

3.23. Ægtefællebidrag

3.23.1. Gældende ret

3.23.1.1. Ægtefællebidrag efter retsvirkningsloven

Det fremgår af § 2 i retsvirkningsloven, at det påhviler ægtefæller gennem pengeydelse m.v. at bidrage til at skaffe familien den forsørgelse, som efter ægtefællernes livsvilkår må anses for passende. Til underholdet henregnes, hvad der kræves til husholdningen og børnenes opdragelse samt til hver ægtefælles særlige behov.

Hvis en ægtefælle forsømmer at opfylde sin forsørgelsespligt, kan det efter lovens § 5 pålægges ægtefællen at betale bidrag til den anden ægtefælle, i det omfang det efter omstændighederne må anses for rimeligt. § 5 omhandler bidrag under ægteskabet i situationer, hvor ægtefællerne ikke har ophævet samlivet på grund af uoverensstemmelse. Bestemmelsen gælder således også efter en samlivsophævelse, der ikke skyldes uoverensstemmelse, men er begrundet i f.eks. hospitalsindlæggelse, institutionsanbringelse eller afsoning af fængselsstraf.

Forudsætningen for at fastsætte bidrag efter § 5 er, at der er tale om forsømmelse af forsørgelsespligten. En ægtefælle, der betaler kost og logi for den anden ægtefælle, men intet andet, forsømmer delvist sin forsørgelsespligt og vil derfor kunne pålægges at betale bidrag, hvis den anden ægtefælle ellers ikke har mulighed for at få dækket sine øvrige behov.

Fastsættelse af bidrag efter § 5 kræver forsømmelse af grovere karakter, og at forsømmelsen ikke er helt kortvarig eller mere tilfældig.

Det fremgår af § 6, 1. pkt., at ægtefællerne i tilfælde af en samlivsophævelse på grund af uoverensstemmelse fortsat har pligt til at forsørge hinanden efter bestemmelsen i § 2. Hvis en ægtefælle forsømmer sin forsørgelsespligt, følger det af 2. pkt., at ægtefællen kan pålægges at betale bidrag til den anden ægtefælle.

Efter § 6, 3. pkt., kan der ved afgørelsen om bidraget tages hensyn til skylden for samlivsophævelsen. Denne bestemmelse er i dag uden betydning i praksis. En tilsvarende bestemmelse i ægteskabsloven udgik i 1969. Grunden til, at bestemmelsen ikke blev ændret samtidig hermed, var først og fremmest, at gennemførelsen af en ny retsvirkningslov var under overvejelse.

Et bidrag efter § 6 ophører, når separation eller skilsmisse er endelig. Ifølge retspraksis gælder bidragsafgørelser efter bestemmelsen dog fortsat indtil landsrettens dom, hvis en byretsdom om separation eller skilsmisse ankes. Vedrører anke af separation- og skilsmissemålet alene spørgsmålet om bidragspligten, foreligger endelig dom i relation til bidragspligten først ved landsrettens dom.

Afgørelse om bidrag efter §§ 5 og 6 træffes af statsforvaltningen, jf. § 8, 1. pkt.

Efter § 8, 2. pkt., kan statsforvaltningen efter ansøgning til enhver tid kan ændre en afgørelse om bidrag efter §§ 5 og 6, når forholdene væsentlig har forandret sig.

Ægtefæller kan selv indgå aftaler om bidrag under ægteskabet, men efter § 9 kan statsforvaltningen ved en afgørelse efter §§ 5 og 6 fravige en sådan aftale, hvis den skønnes åbenbart ubillig, eller hvis forholdene væsentlig har ændret sig.

Et bidrag fastsat efter § 5 bortfalder automatisk, hvis samlivet ophæves på grund af uoverensstemmelse. Et bidrag efter § 6 bortfalder automatisk, hvis ægtefællerne genoptager samlivet.

Pligten efter retsvirkningslovens § 2 til at forsørge sin ægtefælle gælder ikke kun i forhold til ægtefællen, men også i forhold til det offentlige. Dette indebærer bl.a., at det offentlige kan indtræde i en ægtefælles krav på bidrag, hvis ægtefællen f.eks. har modtaget kontanthjælp som følge af den anden ægtefælles manglende opfyldelse af sin forsørgelsespligt.

Den offentligretlige forsørgelsespligt følger af § 2, stk. 1, i aktivloven, hvorefter enhver mand og kvinde i forhold til det offentlige har ansvar for at forsørge sig selv, sin ægtefælle og sine børn under 18 år. Ansvar for det offentlige til at forsørge sin ægtefælle ophører efter stk. 2 ved separation eller skilsmisse.

Efter aktivlovens § 97, stk. 1, indtræder det offentlige i bidragsmodtagerens krav på ægtefællebidrag fra den anden ægtefælle (bidragsbetaleren), når bidragsmodtageren har modtaget hjælp til forsørgelse.

Det offentlige indtræder efter stk. 2 endvidere i retten til at kræve ægtefællebidrag fastsat eller kræve et ægtefællebidrag forhøjet. Ved fastsættelsen eller forhøjelsen af bidrag kan vedkommende myndighed tilsidesætte en aftale om bidrag, der må anses indgået med det formål at hindre det offentlige i at indtræde i retten.

3.23.1.2. Ægtefællebidrag efter ægteskabsloven

Det fremgår af § 50, stk. 1, i ægteskabsloven, at hvis ægtefællerne ikke selv indgår aftale herom, afgør retten spørgsmålet om bidragspligt, herunder spørgsmålet om pligtens varighed, mens statsforvaltningen fastsætter bidragets størrelse. Medmindre der foreligger særlige omstændigheder, kan retten kun pålægge en ægtefælle bidragspligt for et bestemt tidsrum, der ikke kan overstige 10 år.

Efter lovens § 50, stk. 2, træffes afgørelser efter stk. 1 under hensyn til, i hvilket omfang den, der ønsker bidrag, selv kan skaffe sig et efter sine livsvilkår tilstrækkeligt underhold, og hvorvidt den anden part efter sine økonomiske forhold og de øvrige omstændigheder formår at betale bidrag. Endvidere tages der hensyn til ægteskabets varighed. Der kan tillige tages hensyn til, om den, der ønsker bidrag, har behov for støtte til uddannelse eller lignende.

Ifølge § 52 kan en af ægtefællerne truffet aftale om bidragspligten eller om bidragets størrelse ændres ved dom, såfremt det på grund af væsentligt forandrede forhold vil være urimeligt at opretholde aftalen.

Det fremgår af § 53, stk. 2, at en af statsforvaltningen truffet afgørelse om bidragets størrelse kan ændres af statsforvaltningen, såfremt omstændighederne taler derfor.

3.23.1.3. Størrelsen af ægtefællebidrag

Efter praksis fastsættes størrelsen af et ægtefællebidrag til omkring 1/5 af forskellen mellem ægtefællernes indkomster. Denne praksis tager udgangspunkt i den typiske situation, hvor begge ægtefæller har en indkomst af en vis størrelse. Hvis bidragsbetaleren har en lav indkomst, vil der efter praksis normalt ikke blive fastsat et bidrag, eller der vil blive fastsat et lavere bidrag, da bidragsbetaleren skal have mulighed for at forsørge sig selv. En bidragsmodtager med en mellemindkomst eller en høj indkomst har ikke et rimeligt behov for bidrag, og der vil derfor efter praksis normalt ikke blive fastsat bidrag.

Det er et krav, at bidragsmodtageren udnytter sin erhvervsevne i rimeligt omfang. Ved vurderingen heraf tages der især hensyn til bidragsmodtagerens alder, uddannelse, beskæftigelse under ægteskabet, ægteskabets varighed, og til hvor længe bidragsmodtageren har været i den nuværende situation. I forbindelse med en samlivsophævelse kan bidragsmodtageren have behov for nogen tid til at indrette sig på den nye situation. Statsforvaltningen er derfor tilbageholdende med at fastslå, at bidragsmodtageren ikke udnytter sin erhvervsevne i denne periode.

Der fastsættes efter praksis ikke bidrag, og et fastsat bidrag bortfalder, hvis bidragsmodtageren har indledt et ægteskabslignende samlivsforhold med en ny partner. Hvis et allerede fastsat bidrag skal bortfalde, skal bidragsbetaleren dog enten aftale dette med bidragsmodtageren eller ansøge statsforvaltningen herom.

Ved en afgørelse om bidrag efter retsvirkningslovens § 6 tages der også hensyn til, om der er tale om et kortvarigt ægteskab. I så fald fastsættes der ikke bidrag, eller bidraget fastsættes lavere end ellers – eksempelvis til 1/3 eller 2/3 af det bidrag, der ellers ville være blevet fastsat. Efter praksis anses et ægteskab på ca. 3-4 år som udgangspunkt som kortvarigt. Et længerevarende forudgående samliv vil dog kunne indgå ved vurderingen af, om bidraget skal fastsættes lavere end ellers.

Størrelsen af bidrag efter § 5 under samlivet fastsættes i videre omfang ud fra et konkret skøn i det enkelte tilfælde end ved bidrag efter § 6.

3.23.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser

3.23.2.1. Ægtefællebidrag

Retsvirkningslovsudvalget har overvejet, om den gældende bestemmelse i retsvirkningslovens § 5 bør bevares. Dette skal ses i sammenhæng med, at manglende opfyldelse af forsørgelsespligten i § 2 ikke er selvstændigt sanktioneret, og at en sådan bestemmelse heller ikke vil være praktisk anvendelig. Desuden fremgår det af statsforvaltningens praksis, at der er meget få sager om fastsættelse af bidrag efter § 5. Dette skyldes formentlig, at uenighed om forsørgelse som regel meget hurtigt fører til samlivsophævelse, hvorefter § 5 ikke længere er anvendelig.

Udvalget finder på baggrund af en samlet vurdering, at bestemmelsen i § 5 bør bevares. Uanset, at der sjældent træffes afgørelser efter bestemmelsen, er den en naturlig følge af forsørgelsespligten. Desuden er det udvalgets opfattelse, at bestemmelsen kan have en vis præventiv effekt, og at en ophævelse af bestemmelsen kan medføre øgede udgifter til sociale ydelser til en ægtefælle i perioden op til en samlivsophævelse.

Udvalget har også overvejet, om den gældende bestemmelse i retsvirkningslovens § 6 bør bevares. Det

er udvalgets udgangspunkt, at spørgsmålet om forsørgelse under en samlivsophævelse og indtil separation og skilsmisse skal ses i sammenhæng med den generelle forsørgelsespligt i § 2 og reglerne i aktivloven, og at en ægtefælle ikke i praksis skal kunne fritages fra sin forsørgelsespligt blot ved at ophæve samlivet. Udvalget er derfor af den opfattelse, at forsørgelsespligten fortsat skal gælde efter en samlivsophævelse. Udvalget foreslår derfor, at bestemmelsen bevares.

Det er dog udvalgets opfattelse, at bestemmelsen om, at den ægtefælle, der bærer skylden for en samlivsophævelse, ikke har krav på bidrag, er utidssvarende, og derfor ikke bør videreføres, hvilket også vil være i overensstemmelse med, hvordan bestemmelsen allerede anvendes i praksis.

Udvalget finder endvidere, at det i lovteksten bør præciseres, at der kan fastsættes bidrag efter den gældende § 6, indtil spørgsmålet om bidragspligt efter § 50 i ægteskabsloven er endeligt afgjort. Der skal således efter bidragsreglerne i lov om ægtefællers økonomiske forhold kunne fastsættes bidrag også efter separation eller skilsmisse.

Udvalget har overvejet, om betingelsen i § 6, hvorefter samlivet skal være ophævet på grund af uoverensstemmelse, skal udvides til at omfatte alle situationer, hvor samlivet er ophævet. Udvalget har dog ikke fundet det hensigtsmæssigt at udvide anvendelsesområdet for bestemmelsen, idet det må forventes, at ægtefæller, der ikke bor sammen af andre årsager end på grund af uoverensstemmelse, vil kunne indgå aftaler om forsørgelsen.

I relation til ændring af afgørelser og aftaler om bidrag har udvalget foreslået, at de gældende bestemmelser i §§ 8 og 9 videreføres. Dog foreslår udvalget, at bestemmelsen om ændring af bidrag, der er fastsat af statsforvaltningen, ensrettes med bestemmelsen i § 53, stk. 2, i ægteskabsloven. Efter denne bestemmelse kan et bidrag efter separation eller skilsmisse, der er fastsat af statsforvaltningen, ændres af statsforvaltningen, såfremt omstændighederne taler derfor. En sådan ensretning af reglerne om bidrag under ægteskabet og efter en separation eller skilsmisse vil sikre enkelthed og gennemskuelighed i reglerne, der i forvejen tilnærmelsesvis er og praktiseres ens og i overvejende grad skal opfylde de samme hensyn.

3.23.2.2. Størrelsen af ægtefællebidrag

Udvalget har overvejet, om der er grundlag for at ændre kriterierne for fastsættelse af bidrag under samlivet efter § 5, så bidraget fastsættes efter lempeligere kriterier eller en ren rimelighedsvurdering. Udvalget har ikke fundet det hensigtsmæssigt at ændre de gældende vilkår og satser. Udvalget foreslår at fastholde den gældende ordning, hvor bidrag efter § 5 som udgangspunkt fastsættes efter de samme kriterier som bidrag efter § 6, men at der ved fastsættelsen fortsat er et videre skøn end efter § 6.

Udvalget har ikke foreslået ændring af kriterierne for fastsættelse af bidrag efter § 6. Det er udvalgets opfattelse, at spørgsmålet om forsørgelse efter samlivsophævelse skal ses i nær sammenhæng med betingelserne for fastsættelse af bidrag efter ægteskabslovens § 50, stk. 2, 1. pkt., sådan at det er de samme kriterier, der anvendes.

3.23.3. Børne- og Socialministeriets overvejelser

Børne- og Socialministeriet er overordnet set enig med Retsvirkningslovsudvalget i, at de gældende bestemmelser i retsvirkningsloven om fastsættelse og ændring af ægtefællebidrag under ægteskabet skal bevares.

Det er dog ministeriets opfattelse, at afgørelser om bidrag under ægteskabet i alle situationer bør træffes efter den samme bestemmelse og efter samme kriterier – altså uafhængigt af, om det drejer sig om bidrag

under samlivet eller efter samlivsophævelse på grund af uoverensstemmelse. Dette skyldes dels det lille sagsantal og dels hensynet til parterne, herunder at der er enkle og klare regler.

Ministeriet er endvidere enig med udvalget i, at bestemmelsen om ændring af bidrag, der er fastsat af statsforvaltningen, skal ensrettes med den gældende bestemmelse i ægteskabslovens § 53, stk. 2. En sådan ensretning af reglerne om bidrag under ægteskabet og efter en separation eller skilsmisse vil som anført af udvalget sikre enkelthed og gennemsækelighed i reglerne, der i forvejen tilnærmelsesvis er og praktiseres ens og i overvejende grad skal opfylde de samme hensyn.

Efter de gældende bestemmelser i §§ 5 og 6 kan der – formentlig sjældent – opstå en situation, hvor der er fastsat bidrag under samlivet efter § 5, hvorefter ægtefællerne ophæver samlivet på grund af uoverensstemmelse, og som følge heraf må bidragsmodtageren ansøge om fastsættelse af bidrag efter lovens § 6. For at undgå sådanne situationer bør det fremgå af loven, at et bidrag fastsat under samlivet ikke bortfalder, selvom ægtefællerne ophæver samlivet.

Endelig er ministeriet enig med udvalget i, at reglerne om ægtefællebidrag i lov om ægtefællers økonomiske forhold skal finde anvendelse, indtil der er indgået en aftale eller afsagt en endelig dom om bidragspligten efter § 50 i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning.

3.23.4. Den foreslåede ordning

Det foreslås, at de gældende bestemmelser i §§ 5, 6, 8 og 9 i retsvirkningsloven om fastsættelse og ændring af ægtefællebidrag videreføres i de foreslåede §§ 56-58, dog således at fastsættelse af bidraget ikke afhænger af, om samlivet er ophævet eller ej, herunder grunden til samlivsophævelsen.

Efter forslaget er kriterierne for at fastsætte bidrag under ægteskabet i alle situationer de samme, som statsforvaltningen i dag anvender ved fastsættelse af bidrag efter § 6 i retsvirkningsloven og efter § 50 i ægteskabsloven. Det bemærkes, at det også fremover ved fastsættelse af bidrag under ægteskabet vil være muligt at tage hensyn til et kortvarigt ægteskab i relation til vurderingen af bidragets størrelse.

Som noget nyt foreslås det i § 56, stk. 2, at et bidrag, der er fastsat efter den foreslåede § 56, stk. 1, bortfalder, hvis ægtefæller efter samlivsophævelse genoptager samlivet. Dermed fastslås det også, at et bidrag fastsat under samlivet ikke bortfalder, selvom ægtefællerne ophæver samlivet, heller ikke selvom samlivsophævelsen skyldes uoverensstemmelse.

Endvidere foreslås det, at det i den foreslåede § 56, stk. 3, klargøres, at der også kan fastsættes bidrag efter § 56, stk. 1, efter en separation eller skilsmisse, indtil spørgsmålet om bidragspligt efter § 50 i ægteskabsloven er endeligt afgjort. Dette indebærer, at bidragsbetaleren skal betale bidrag, der er fastsat efter § 56, stk. 1, indtil spørgsmålet om bidragspligten er endelig afgjort.

Endelig foreslås det, at bestemmelsen i den foreslåede § 58, stk. 2, om ændring af bidrag, der er fastsat af statsforvaltningen, ensrettes med bestemmelsen i § 53, stk. 2, i ægteskabsloven. Dette vil medføre, at bidrag fastsat efter den foreslåede § 56 kan ændres af statsforvaltningen, hvis omstændighederne taler for det. Dermed udgår det nugældende kriterie i § 8 i retsvirkningsloven om, at der skal være tale om væsentligt forandrede forhold.

3.24. Statsforvaltningens og Ankestyrelsens sagsbehandling og klage over statsforvaltningens afgørelser

3.24.1. Gældende ret

3.24.1.1. Klage over statsforvaltningens afgørelser

Det fremgår af § 52 a, stk. 1, i retsvirkningsloven, at statsforvaltningens afgørelser efter loven kan

påklages til Ankestyrelsen. Dette omfatter bl.a. statsforvaltningens afgørelser om ægtefællebidrag (punkt 3.23.) og statsforvaltningens afgørelse efter lovens §§ 18 og 19, jf. § 20, om afhændelse m.v. af familiens bolig og indbo m.v. (punkt 3.7.) samt om tilladelse til afhændelse eller pantsætning af fast ejendom, når den ene ægtefælle handler på den anden ægtefælles vegne efter lovens § 13 (punkt 3.5.).

Ved Ankestyrelsens behandling af klager finder kapitel 9 og §§ 68 og 70 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (retssikkerhedsloven, lovbekendtgørelse nr. 1052 af 8. september 2015) anvendelse.

Efter § 52 a, stk. 2, i retsvirkningsloven skal en klage over en afgørelse om ægtefællebidrag indgives inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen. Ankestyrelsen kan i særlige tilfælde behandle en klage over en afgørelse om bidrag, selv om klagen er indgivet efter udløb af denne frist.

Børne- og socialministeren kan efter lovens § 52 a, stk. 3, fastsætte regler om klagers behandling og om behandling af sager om ægtefællebidrag efter lovens §§ 5, 6 og 8, herunder om ansøgningsfrister og begyndelses- og ændringstidspunkter.

3.24.1.2. Statsforvaltningens og Ankestyrelsens sagsbehandling

Det fremgår af § 9 a i retsvirkningsloven, at statsforvaltningen og Ankestyrelsen til brug for behandlingen af sager om fastsættelse og ændring af ægtefællebidrag efter loven kan anmode en part om oplysninger om vedkommendes egne forhold. Hvis parten undlader at give statsforvaltningen eller Ankestyrelsen disse oplysninger, kan der træffes afgørelse i sagen på det foreliggende grundlag (processuel skadevirkning). Bestemmelsen gælder for Ankestyrelsen ved behandlingen af klager over afgørelser om ægtefællebidrag.

Efter § 52, stk. 1, i retsvirkningsloven skal en ansøgning om fastsættelse eller ændring af ægtefællebidrag efter loven indgives til statsforvaltningen ved anvendelse af den digitale løsning, som statsforvaltningen stiller til rådighed (digital selvbetjening). Ansøgninger, der ikke indgives ved digital selvbetjening, afvises af statsforvaltningen.

Hvis statsforvaltningen finder, at der foreligger særlige forhold, der gør, at borgeren ikke må forventes at kunne anvende digital selvbetjening, skal statsforvaltningen dog efter stk. 2 tilbyde, at ansøgningen kan indgives på anden måde end ved digital selvbetjening. Statsforvaltningen bestemmer, hvordan ansøgningen i så fald skal indgives, herunder om den skal indgives mundtligt eller skriftligt.

Statsforvaltningen kan efter stk. 3 helt ekstraordinært ud over de ovennævnte tilfælde undlade at afvise en ansøgning, der ikke er indgivet ved digital selvbetjening, hvis der ud fra en samlet økonomisk vurdering er klare fordele for statsforvaltningen ved at modtage ansøgningen på anden måde end digitalt.

En digital ansøgning anses efter stk. 4 for at være kommet frem, når den er tilgængelig for statsforvaltningen.

Det fremgår af lovens § 52 a, stk. 4, at statsforvaltningen og Ankestyrelsen til brug for behandlingen af sager om fastsættelse og ændring af ægtefællebidrag efter loven kan få terminaladgang til nødvendige økonomiske oplysninger om en part hos told- og skatteforvaltningen, herunder i indkomstregisteret.

3.24.2. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser

Retsvirkningslovsudvalget har ikke foreslået ændringer af de gældende regler om sagsbehandling og klage.

3.24.3. Børne- og Socialministeriets overvejelser

Børne- og Socialministeriet er enig med udvalget i, at de gældende regler om sagsbehandling og klage skal videreføres i lov om ægtefællers økonomiske forhold.

Det foreslås dog, at børne- og socialministeren også skal kunne fastsætte regler om behandling af sager om fast ejendom (lovforslagets § 1, stk. 3) og behandling af sager om familiens helårsbolig (lovforslagets § 7, stk. 1).

3.24.4. Den foreslåede ordning

Det foreslås, at de gældende bestemmelser, der er beskrevet i punkt 3.24.1., om processuel skadevirkning, klageadgang, klagefrist i bidragssager, digitale ansøgninger om ægtefællebidrag, terminaladgang til økonomiske oplysninger om en part hos told- og skatteforvaltningen og bemyndigelse til børne- og socialministeren til at fastsætte regler om klagers behandling og om behandling af sager om ægtefællebidrag, herunder om ansøgningsfrister og begyndelses- og ændringstidspunkter, videreføres uden indholdsmæssige ændringer i lovforslagets i §§ 59-61, bortset fra den foreslåede udvidelse af børne- og socialministeren kompetence til også at fastsætte regler om behandling af sager om fast ejendom og om familiens helårsbolig.

3.25. Internationale forhold

3.25.1. Gældende ret

3.25.1.1. Den generelle lovvalgsregel

Efter retspraksis er formueforholdet mellem ægtefæller underlagt mandens domicillov på tidspunktet for indgåelsen af ægteskabet. Mandens nye domicillov anvendes dog, hvis manden umiddelbart i forbindelse med indgåelsen af ægteskabet klart foretager et domicilskifte, f.eks. ved at flytte til hustruens domicilstat eller ved, at ægtefællerne umiddelbart efter indgåelsen af ægteskabet får fælles domicil i en tredje stat.

Domicil defineres i dansk ret som den stat eller det territoriale retsområde, som en person har bopæl eller ophold i med den hensigt varigt at forblive der eller i det mindste uden hensigt til, at opholdet kun skal være midlertidigt.

Den lov, som formueforholdet i et ægteskab efter denne lovvalgsregel undergives, ændres ikke, selvom ægtefællerne senere skifter domicil – det såkaldte uforanderlighedsprincip.

Efter dansk ret omfatter reglerne om formueforholdet mellem ægtefæller alle aktiver og passiver i ægteskabet, uanset hvad disse består af, og hvor de befinder sig, herunder også fast ejendom i udlandet – det såkaldte enhedsprincip. Det antages dog, at spørgsmål om retten til at råde over fast ejendom i udlandet er undergivet loven på det sted, hvor ejendommen er beliggende, f.eks. i relation til krav om samtykke fra ikkeejers-ægtefællen til dispositioner over ejendommen.

I den familieretlige litteratur antages det, at denne lovvalgsregel fraviges i visse situationer. Eksempelvis antages det, at ægtefællerne ved flytning fra udlandet til Danmark kan aftale, at deres formueforhold skal være undergivet dansk ret. Det er endvidere antaget, at udenlandsk lovgivning om formueforholdet mellem ægtefæller ved flytning fra udlandet til Danmark kun kan gøres gældende over for tredjemand, hvis hovedindholdet af lovgivningen er blevet tinglyst i Danmark i relation til ægtefællerne. Endelig antages det, at udenlandsk lovgivning viger for dansk ret, i det omfang den udenlandske lovgivning strider mod præceptive regler i dansk ret, f.eks. forbuddet i retsvirkningslovens § 30, stk. 2, mod, at den ene ægtefælle overdrager sine fremtidige erhvervser til den anden ægtefælle.

Ovennævnte lovvalgsregler m.v. er ikke kønsneutrale, idet de henviser til mandens domicil. Dette giver problemer i relation til lovvalget for formueforholdet i et ægteskab mellem to personer af samme køn,

uanset om ægteskabet er indgået i Danmark eller i udlandet. Problemet blev ikke løst ved lov nr. 532 af 12. juni 2012 om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, lov om ægteskabets retsvirkninger og retsplejeloven og om ophævelse af lov om registreret partnerskab (Ægteskab mellem to personer af samme køn). Et tilsvarende problem foreligger i relation til registreret partnerskab. I den retsvidenskabelige litteratur er det derfor foreslået, at lovvalgsaftaler i registrerede partnerskaber accepteres i større omfang end omtalt oven for, og at formueforholdet ellers er reguleret af loven i parternes første fælles bopælsstat, subsidiært loven i den stat, hvor partnerskabet blev indgået.

Denne ulovbestemte lovvalgsregel finder ikke anvendelse på ægtepar, der er omfattet af Den Nordiske Ægteskabskonvention, jf. punkt 3.25.1.3.

3.25.1.2. Udenlandske ægtepagter

Spørgsmålet om gyldigheden af ægtepagter oprettet i udlandet er reguleret af retsvirkningslovens § 53, stk. 1, hvorefter lovens bestemmelser også kommer til anvendelse på ægtepagter, som indgås uden for landet, når manden har bopæl her, dog at kvindens myndighed til at indgå ægtepagten bedømmes efter hendes hjemsteds lovgivning.

Efter bestemmelsens stk. 2, 1. pkt., er ægtepagt, oprettet af en mand, der ikke har bopæl her i landet, og som er gyldig efter hans hjemsteds love, gyldig, når han bosætter sig her i landet, forudsat at den ikke strider mod retsvirkningsloven. I forhold til tredjemand er gyldigheden efter 2. pkt. dog betinget af, at ægtepagten inden 1 måned, efter at manden har taget bopæl her, anmeldes til personbogen. Sker anmeldelse senere, regnes retsvirkningen først fra anmeldelsesdagen.

3.25.1.3. Den Nordiske Ægteskabskonvention

Den Nordiske Ægteskabskonvention indeholder lovvalgsregler m.v. i relation til ægtefællers økonomiske forhold. Reglerne blev revideret ved overenskomst af 26. januar 2006 om ændring af konventionen mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige indeholdende internationalprivatretnlige bestemmelser om ægteskab, adoption og værgemål undertegnet i Stockholm den 6. februar 1931. Denne konvention er i medfør af retsvirkningslovens § 53 a sat i kraft her i landet ved bekendtgørelse nr. 1123 af 25. november 2008.

Efter konventionens artikel 3 bedømmes formueforholdet mellem ægtefæller, som er og ved ægteskabets indgåelse var statsborgere i en kontraherende stat (Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige), efter loven i den af staterne, hvor ægtefællerne bosatte sig ved ægteskabets indgåelse. Har begge ægtefæller senere bosat sig i en anden kontraherende stat og boet der i mindst 2 år, anvendes denne stats lov i stedet. Har begge ægtefæller tidligere under ægteskabet været bosat der, eller er begge ægtefæller statsborgere der, anvendes denne stats lov dog, så snart ægtefællerne bosætter sig i denne stat.

Ægtefæller, som er omfattet af artikel 3, kan efter artikel 3 a aftale, at loven i en kontraherende stat, hvor en af dem er bosat eller er statsborger ved aftalens indgåelse, skal anvendes på deres formueforhold. En sådan lovvalgsaftale kan også indgås før ægteskabet. Hvis den ene ægtefælle eller begge ægtefæller under ægteskabet har bosat sig i en anden kontraherende stat, kan ægtefællerne også aftale, at loven i den kontraherende stat, hvor de begge senest var bosat samtidig, skal anvendes.

En ægtefælles beføjelse til at råde over fast ejendom, det som kan ligestilles hermed, eller over bolig skal altid bedømmes efter loven i den kontraherende stat, hvor den ligger, jf. artikel 3 b.

En ændring af hvilken stats lov, som finder anvendelse på ægtefællernes formueforhold, er efter artikel 3 c uden betydning for retsvirkningerne af retshandler indgået før ændringen. Det følger videre af bestem-

melsen, at gyldigheden af bestemmelserne i en ægtepagt bedømmes efter loven i den kontraherende stat, som skal anvendes på ægtefællernes formueforhold, når spørgsmålet bliver aktuelt.

En lovvalgsaftale eller en ægtepagt mellem ægtefæller, som er omfattet af artikel 3 og 3 a, skal efter artikel 4 anses for gyldig med hensyn til formen i hver og en af de kontraherende stater, hvis den, da den blev indgået, opfyldte formkravene i

- 1) den lov, som efter artikel 3 eller 3 a var gældende for ægtefællernes formueforhold, eller
- 2) oven i en kontraherende stat, hvor begge ægtefæller eller en af dem var statsborgere.

Hvis loven ikke indeholder formkrav for lovvalgsaftaler, bedømmes gyldigheden af en sådan aftale efter formkravene for ægtepagter. I Danmark skal lovvalgsaftaler indgås ved ægtepagt, da dansk ret ikke indeholder særlige formkrav for lovvalgsaftaler.

Efter retsvirkningslovens § 53, stk. 3, skal en ægtepagt, som er oprettet i medfør af artikel 4, for at være gyldig overfor tredjemand her i landet være tinglyst her. Bosætter ægtefællerne eller en af dem sig efter ægtepagtens oprettelse her i landet, gælder om indtrædelsen af tinglysningens retsvirkning § 53, stk. 2, 2. pkt., jf. punkt 3.25.1.2.

Enhver af staterne kan over for tredjemand gøre gyldigheden af en lovvalgsaftale eller en ægtepagt betinget af, at aftalen eller ægtepagten er registreret i overensstemmelse med den der gældende lov.

Hvis ægtefæller, der er omfattet af artikel 3, senere har bosat sig i en ikke-kontraherende stat, finder konventionens bestemmelser om ægtefællernes formueforhold efter artikel 4 a ikke anvendelse.

Der er enighed mellem de nordiske lande om, at den nordiske ægteskabskonvention ikke finder anvendelse på registreret partnerskab og ægteskab mellem to personer af samme køn.

3.25.1.4. Lovvalg i relation til ægtefællebidrag

Sager om underholdspligt, der behandles i Danmark, afgøres efter dansk ret. Dette omfatter også ægtefællebidrag efter både ægteskabsloven og retsvirkningsloven.

3.25.1.5. Ægteskab mellem to personer af samme køn

Efter retsvirkningslovens § 53 b, stk. 1, finder bestemmelser i dansk lovgivning, der indeholder særlige regler om den ene part i et ægteskab bestemt ved dennes køn, ikke anvendelse på ægteskab mellem to personer af samme køn.

Efter § 53 b, stk. 2, finder bestemmelser i internationale traktater ikke anvendelse på ægteskab mellem to personer af samme køn, medmindre medkontrahenterne tilslutter sig dette.

Bestemmelserne blev indsat i retsvirkningsloven ved ophævelsen af lov om registreret partnerskab ved lov nr. 532 af 12. juni 2012 om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, lov om ægteskabets retsvirkninger og retsplejeloven og om ophævelse af lov om registreret partnerskab (Ægteskab mellem to personer af samme køn). En bestemmelse svarende til retsvirkningslovens § 53 b, stk. 2, blev ved samme lov indsat i ægteskabsloven som § 66 a.

Bestemmelsen i § 53 b, stk. 1, blev indsat i retsvirkningsloven, da den efter sin titel generelt vedrører retsvirkningen af ægteskab. Bestemmelsen har i dag alene betydning for retsvirkningslovens §§ 11 og 53. § 11 omhandler hustruens ret til på begge ægtefællers ansvar at indgå sædvanlige retshandler til fyldestgørelse af sit særlige behov (se punkt 3.5.). Efter § 53, stk. 1 og 2, er gyldigheden af udenlandske ægtepagter betinget af, at ægtepagten er gyldig efter mandens hjemsteds lov, og kvindens myndighed til at indgå ægtepagten skal bedømmes efter hendes hjemsteds lovgivning (se punkt 3.25).

3.25.2. EU-lovgivning om formueforholdet mellem ægtefæller

EU-Kommissionen fremsatte i 2011 to forslag til forordninger, der regulerer spørgsmål om formueforholdet mellem henholdsvis ægtefæller og registrerede partnere:

- Rådets forordning om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller (KOM (126) 2011).
- Rådets forordning om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende de formueretlige retsvirkninger af registrerede partnerskaber (KOM 127) 2011).

Forslagene er omfattet af Danmark retsforbehold.

Der kunne ikke opnås den nødvendige enstemmighed til vedtagelse af forslagene. Forslagene er derfor blevet genfremsat og vedtaget under såkaldt forstærket samarbejde. Ved forstærket samarbejde bemyndiger Rådet en række medlemsstater til at samarbejde på et afgrænset sagsområde.

Bemyndigelsen til forstærket samarbejde om formueforholdet mellem ægtefæller m.v. blev givet ved Rådets afgørelse (EU) 2016/954 om bemyndigelse til at indføre et forstærket samarbejde for så vidt angår kompetence, lovvalg og anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem internationale par, som omfatter både formueforholdet mellem ægtefæller og de formueretlige virkninger af registrerede partnerskaber.

Bemyndigelsen omfatter følgende 18 EU-medlemsstater: Belgien, Bulgarien, Cypern, Finland, Frankrig, Grækenland, Italien, Kroatien, Luxembourg, Malta, Nederlandene, Portugal, Slovenien, Spanien, Sverige, Tjekkiet, Tyskland og Østrig. Andre EU-medlemsstater har mulighed for senere at tilslutte sig bemyndigelsen. På grund af retsforbeholdet gælder dette dog ikke Danmark.

Forordningen om formueforhold mellem ægtefæller er vedtaget som Rådets forordning (EU) 2016/1103 om indførelse af et forstærket samarbejde på området for kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller, og forordningen vedrørende registreret partnerskab er vedtaget som Rådets forordning (EU) 2016/1104 om indførelse af et forstærket samarbejde på området for kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende de formueretlige virkninger af registrerede partnerskaber.

De to forordninger er omfattet af Danmarks retsforbehold og gælder derfor ikke for Danmark.

Forordningen om formueforholdet mellem ægtefæller indeholder i kapitel III regler om aftaler om lovvalg for formueforholdet mellem ægtefæller samt om lovvalget, når der ikke er indgået en lovvalgsaftale. Disse lovvalsregler finder anvendelse, også selvom det følger af reglerne, at det er loven i en ikke-medlemsstat, der skal anvendes. Den lov, der skal anvendes, finder anvendelse på alle ægtefællernes aktiver.

Ægtefæller kan efter forordningens artikel 22 aftale, hvilken lov der skal anvendes på deres formueforhold, eller ændre deres valg, forudsat at den aftalte lov er loven i den stat, hvor ægtefællerne, eller en af dem, har sædvanligt opholdssted på aftaletidspunktet, eller loven i en stat, hvor en af ægtefællerne er statsborger på aftaletidspunktet. Medmindre ægtefællerne har aftalt andet, har en ændring af den valgte lov kun fremadrettet virkning. En ændring med tilbagevirkende kraft af lovvalget må ikke forringe tredjemands rettigheder.

En lovvalgsaftale skal efter artikel 23 indgås skriftligt, dateres og underskrives af begge ægtefæller. Med "skriftligt" sidestilles enhver elektronisk meddelelse, som varigt dokumenterer aftalen. Har ægtefællerne – eller en af dem – på aftaletidspunktet sædvanligt opholdssted i en medlemsstat, hvis lov indeholder yderligere formkrav for ægtepagter, finder disse krav dog anvendelse. Efter artikel 25 gælder tilsvarende for ægtepagter.

Spørgsmål om eksistensen og gyldigheden af en lovvalgsaftale er efter artikel 24 som udgangspunkt underlagt den aftale lov.

Er der ikke indgået en lovvalgsaftale, finder efter artikel 26, stk. 1, en af følgende love anvendelse på formueforholdet mellem ægtefæller:

- 1) Loven i den stat, hvor ægtefællerne havde deres første fælles sædvanlige opholdssted efter ægteskabets indgåelse, eller subsidiært
- 2) loven i den stat, hvor begge ægtefæller er statsborgere på tidspunktet for ægteskabets indgåelse, eller subsidiært
- 3) loven i den stat, som begge ægtefæller har den tætteste tilknytning til på tidspunktet for ægteskabets indgåelse.

Hvis ægtefællerne har mere end ét fælles statsborgerskab på tidspunktet for ægteskabets indgåelse, følger det af stk. 2, at kun stk. 1, litra a og c, anvendes.

Den myndighed, der har kompetence til at træffe afgørelse om formueforholdet mellem ægtefæller, kan efter stk. 3 undtagelsesvis og efter anmodning fra en af ægtefællerne beslutte, at loven i en anden stat end den, hvis lov finder anvendelse efter stk. 1, litra a, skal regulere formueforholdet mellem ægtefællerne, hvis den, der fremsætter anmodningen, dokumenterer, at ægtefællerne havde deres sidste fælles sædvanlige opholdssted i denne anden stat i betydelig længere tid end i den stat, der er udpeget efter stk. 1, litra a, og begge ægtefæller havde påberåbt sig loven i denne anden stat i forbindelse med tilrettelæggelse eller planlægning af deres formueretlige forhold. Stk. 3 finder ikke anvendelse, hvis ægtefællerne har indgået en ægtepagt inden etableringen af deres sidste fælles sædvanlige opholdssted i denne anden stat. Anvendelsen af loven i den anden stat må ikke forringe tredjemands rettigheder.

Den lov, der regulerer formueforholdet mellem ægtefællerne, kan efter artikel 28 ikke gøres gældende af en ægtefælle over for tredjemand i en tvist mellem tredjemand og en af ægtefællerne eller begge ægtefæller, medmindre tredjemand kendte til eller ved udvisning af rettidig omhu burde have kendt til loven.

Efter artikel 30 begrænser forordningen ikke anvendelsen af overordnede præceptive bestemmelser i domsstatens lov. Overordnede præceptive bestemmelser er bestemmelser, hvis overholdelse af en medlemsstat anses for at være så afgørende for beskyttelsen af dens offentlige interesser, som f.eks. dets politiske, sociale og økonomiske struktur, at bestemmelserne finder anvendelse på alle forhold, der falder ind under deres anvendelsesområde, uanset hvilken lov der i øvrigt skal anvendes på formueforholdet mellem ægtefæller efter forordningen.

Anvendelsen af en bestemmelse i en lov i en stat, som udpeges efter forordningen, kan efter artikel 31 i øvrigt kun afvises, hvis anvendelsen er klart uforenelig med de grundlæggende retsprincipper (ordre public) i domsstaten.

Sædvanligt opholdssted (habitual residence), der anvendes som den afgørende tilknytningsfaktor i forordningen, er en international retlig standard under stadig udvikling. Enhver anvendelse af begrebet må derfor ske i overensstemmelse med den til enhver tid gældende praksis på det pågældende retsområde.

En nærmere definition af sædvanligt opholdssted findes i Europarådets resolution (72) af 18. januar 1971 om domicil og opholdssted. Efter resolutionen afgøres en persons opholdssted alene af faktuelle kriterier. Hensigten med opholdet har ikke afgørende betydning for bestemmelse af en persons sædvanlige opholdssted, men personens hensigt kan dog inddrages i vurderingen. Det er efter resolutionen muligt at have sædvanligt opholdssted i mere end én stat.

Det danske bopælsbegreb efter retsplejelovens § 235, stk. 1 og 2, svarer i det store hele til resolutionens definition af sædvanligt opholdssted. Efter retsplejelovens § 235 anlægges retssager som udgangspunkt ved sagsøgte hjemting. Hjemtingen er i den retskreds, hvor sagsøgte har bopæl. Har sagsøgte bopæl i flere retskredse, er hjemtingen i enhver af dem. Uanset bestemmelsens ordlyd regulerer bestemmelsen ikke kun den stedlige kompetence mellem retterne i Danmark, men også danske domstoles internationale kompetence.

Bopælsbegrebet er ikke defineret i retsplejeloven. Udgangspunktet er, at man har bopæl (hjemting) i Danmark, hvis tilknytningen hertil er mindst ligeså stærk som til udlandet. Bopæl fortolkes som det sted, hvor man har sit hjem, hvor ens ejendele i almindelighed befinder sig, og hvor man opholder sig, når man ikke af særlige grunde opholder sig et andet sted, f.eks. på grund af sygdom, ferie, studie- eller forretningsrejse eller fængselsophold. Bopælsbegrebet bygger alene på faktiske omstændigheder.

En part kan have hjemting i Danmark, selvom parten samtidig også har hjemting i et andet land.

Bopæl i Danmark kan opgives ved at tage bopæl i udlandet. En person med bopæl i Danmark opgiver således sin bopæl her i landet, når den pågældende tager bopæl i udlandet og ikke længere har en tilsvarende stærk tilknytning til Danmark.

3.25.3. Retsvirkningslovsudvalgets overvejelser

3.25.3.1. Generelle betragtninger

Der findes i dag kun ganske få regler om lovvalg om formueforholdet mellem ægtefæller, og disse regler er ikke tidssvarende. Mange ægteskaber indgås i dag mellem ægtefæller af forskellig nationalitet, og mange ægtepar flytter under ægteskabet måske endda flere gange fra en stat til en anden. Disse ægtepar har behov for klare og tidssvarende regler om, hvilken stats lov der regulerer formueforholdet i deres ægteskab. Det bør endvidere være muligt for ægtepar med tilknytning til flere stater at indgå aftale om, hvilken stats lov der skal finde anvendelse.

Udvalgets forslag til lovvalgsregler er inspireret af reglerne i det på daværende tidspunkt foreliggende EU-forslag til forordning om formueforholdet mellem ægtefæller og Den Nordiske Ægteskabskonvention.

3.25.3.2. Lovvalg i mangel af aftale

Det er udvalgets opfattelse, at lovvalget for ægtefæller, der ikke har indgået aftale herom, så vidt muligt bør fastlægges på grundlag af klare objektive kriterier, så ægtefællerne kan få korrekt rådgivning om deres retsstilling, herunder om deres muligheder for at indgå aftaler, og kan indrette sig i tillid hertil.

3.25.3.2.1. Lovvalget ved ægteskabets indgåelse

Som udgangspunkt må et ægtepar anses for at have den nærmeste tilknytning til den stat, hvor de sammen vælger at bosætte sig efter ægteskabets indgåelse. Hertil kommer, at mange andre forhold vedrørende ægtefællerne vil være undergivet reglerne i den stat, hvor de har bopæl, herunder skilsmisse, arv, underholdsbidrag og forældremyndighed. Det vil være hensigtsmæssigt, at så vidt muligt alle afgørelser, der skal træffes i forbindelse med et ægteskabs ophør, træffes efter samme stats lov.

Udvalget foreslår derfor, at det som udgangspunkt skal være loven i den første stat, hvor begge ægtefæller var bosat efter ægteskabets indgåelse, der finder anvendelse.

Udvalget finder ikke, at ægtefællernes statsborgerskab bør tillægges vægt ved fastlæggelsen af lovvalget, da det ikke er usædvanligt, at en person har boet hele sit liv i en stat, men er statsborger i en anden stat,

og det ville efter udvalgets opfattelse være uheldigt, hvis en ægtefælles statsborgerskabsland skulle have forrang frem for bopælsstaten i sådanne tilfælde.

Hvis ægtefællerne ønsker det, har de imidlertid mulighed for at indgå en aftale om, at loven i den stat, hvor en eller begge ægtefæller har statsborgerskab, skal finde anvendelse, jf. punkt 3.25.3.

Hvis ægtefællerne aldrig har været bosat i den samme stat efter ægteskabets indgåelse, må der foretages en samlet vurdering af, hvilken stat ægtefællerne har nærmest tilknytning til, jf. herom nedenfor under punkt 3.2.3.

De foreslåede lovvalgsregler anvender ikke parternes køn som tilknytningskriterium, og de vil derfor kunne anvendes direkte på registrerede partnere og på ægtepar af samme køn.

Det er udvalgets opfattelse, at bopæl skal forstås som sædvanligt opholdssted (habitual residence), der er den tilknytningsfaktor, der i dag anvendes i international privatret.

3.25.3.2.2. Ægtefællerne flytter under ægteskabet til et andet land

Udvalget har overvejet, om lovvalget fortsat bør være uforanderligt, således at ægtefællernes formueforhold under hele ægteskabet reguleres af samme stats lov, eller om der bør ske en ændring af lovvalget, hvis ægtefællerne flytter til et andet land.

For bevarelse af uforanderlighedsprincippet taler efter udvalgets opfattelse bl.a., at det navnlig er ved ægteskabets indgåelse, at ægtefællerne har anledning til at sætte sig ind i de økonomiske retsvirkninger af ægteskabet, opsøge rådgivning herom og om nødvendigt indgå aftaler om fravigelse af de legale regler i den stats lov, som finder anvendelse.

En del ægtefæller opretholder en stærk tilknytning til deres oprindelige hjemland trods mange års bopæl i en anden stat, og det vil efter udvalgets opfattelse kunne komme bag på dem, at deres formueordning har ændret sig som følge af flytning til et andet land.

Omvendt må det efter udvalgets opfattelse antages, at jo længere tid ægtefællerne bor i en ny stat, jo stærkere vil deres tilknytning være til den nye stat, og det vil derfor komme som en overraskelse for dem, at deres formueforhold fortsat reguleres af loven i en stat, hvor de f.eks. boede i få år efter ægteskabets indgåelse.

Samtidig peger udvalget på, at mange andre spørgsmål i forbindelse med et ægteskabs ophør skal afgøres efter reglerne i bopælsstaten, og at regler om deling af ægtefællernes formue og regler om ægtefællebidrag ofte hænger sammen.

På den baggrund finder udvalget, at loven i ægtefællernes nye bopælsstat skal finde anvendelse, når ægtefællerne har haft bopæl i den nye stat i 5 år uden afbrydelse.

Ved forslaget om en 5 års-frist har udvalget lagt vægt på, at der efter Den Nordiske Ægteskabskonvention sker et lovvalgsskifte, når ægtefællerne har haft bopæl i den nye stat i 2 år. De regler, som udvalget foreslår, skal også regulere flytninger mellem stater, hvor den familieretlige lovgivning er langt mere forskellig fra dansk lovgivning end de forskelle, der er mellem de nordiske lande. Det vil derfor efter udvalgets opfattelse kunne medføre væsentligt større forskelle på ægtefællernes retsstilling, hvis den nye bopælsstats lov skal finde anvendelse relativt hurtigt efter flytningen. Dette taler for, at ægtefællerne bør have boet længere tid i den nye stat, før der sker en ændring af lovvalget.

Hvis ægtefæller flytter tilbage til en stat, hvis lov tidligere har fundet anvendelse, enten fordi det var den første stat, de bosatte sig i efter ægteskabets indgåelse, eller fordi de tidligere har været bosat der, er

det udvalgets opfattelse, at lovvalget bør ændres umiddelbart i forbindelse med bopælsskiftet. Udvalget begrundet dette med, at ægtefællerne har en tilknytning til denne stat, der må anses for bevaret. Endvidere svarer dette til, hvad der gælder ved internordiske flytninger i henhold til Den Nordiske Ægteskabskonvention.

Ægtefæller, der ikke ønsker sådanne ændringer af, hvilken lov der finder anvendelse, kan undgå dette ved at indgå aftale herom, jf. punkt 3.25.3.3.

3.25.3.2.3. Tilfælde, hvor ægtefællerne ikke har bosat sig i samme stat

Hvis ægtefællerne aldrig har bosat sig i samme stat, kan de ovenfor foreslåede regler ikke anvendes, og det er udvalgets opfattelse, at lovvalget i så fald må fastlægges ud fra et skøn over, hvilken stat ægtefællerne samlet set har den nærmeste tilknytning til. Ved dette skøn kan der bl.a. lægges vægt på ægtefællernes tilknytning til deres respektive bopælsstater, ægtefællernes statsborgerskab, om ægtefællerne har haft bopæl i samme stat før ægteskabets indgåelse og begrundelsen for, at de var bosat i forskellige stater, og hvilken stat ægtefællerne havde til hensigt at bosætte sig i.

3.25.3.2.4. Skønsmæssig fravigelse af lovvalget

Efter udvalgets opfattelse kan der opstå situationer, hvor ægtefæller har åbenbart nærmere tilknytning til en anden stat end den, hvis lov finder anvendelse efter de foreslåede regler. Det foreslås derfor, at retten i særlige tilfælde kan beslutte, at en anden stats lov skal finde anvendelse, end hvad der i øvrigt følger af de foreslåede regler. Udvalget mener, at denne mulighed skal have et snævert anvendelsesområde.

3.25.3.3. Lovvalgsaftaler

Det er udvalgets opfattelse, at det skal være muligt for ægtefæller med tilknytning til flere stater at indgå en aftale om, hvilken stats lov der skal finde anvendelse på deres formueforhold. En sådan ordning vil give ægtefæller mulighed for at indgå aftaler, der svarer til netop deres ønsker og behov.

Udvalget finder imidlertid ikke, at der skal være frit valg til at aftale anvendelse af en hvilken som helst stats lov. Der må stilles krav om, at mindst en af ægtefællerne har en vis tilknytning til den pågældende stat.

3.25.3.3.1. Hvilken stats lov kan ægtefællerne aftale at anvende?

Udvalget finder, at ægtefællerne skal have mulighed for at aftale, at loven i en stat, hvor en af dem er bosat på tidspunktet for aftalens indgåelse, skal finde anvendelse. Ægtefæller skal endvidere kunne aftale anvendelse af loven i en stat, som en af dem er statsborger i.

Herved får ægtefæller, der ændrer bopæl, mulighed for at tilvælge deres nye bopælsstats lovgivning. Endvidere kan ægtefæller, der ikke straks bosætter sig i samme stat, vælge, hvilken af deres bopælsstaters love, der skal finde anvendelse, således at de opnår klarhed om deres retsstilling. Med henblik på, at en sådan lovvalgsaftale kan indgås allerede under forberedelsen af en flytning, foreslås det, at ægtefællerne også skal kunne vælge loven i en stat, som en af dem flytter til i umiddelbar tilknytning til aftalens indgåelse.

Endelig finder udvalget, at det bør være muligt for ægtefællerne ved en aftale at vende tilbage til en lov, der tidligere har været gældende for deres ægteskab, uanset at de ikke længere er statsborgere i eller bosat i den pågældende stat.

3.25.3.3.2. Formelle krav til en lovvalgsaftale

Udvalget finder, at en lovvalgsaftale som minimum skal være skriftlig, dateret og underskrevet af begge ægtefæller.

Ægtefæller, der begge har bopæl i Danmark på aftaletidspunktet, skal indgå lovvalgsaftale ved ægtepagt. Herved undgås det, at ægtefæller kan omgå kravet om, at aftaler om særeje skal indgås ved ægtepagt, ved i stedet at aftale anvendelse af udenlandsk ret.

Tilsvarende finder udvalget, at der bør stilles krav om anvendelse af ægtepagt, hvis der indgås aftale om anvendelse af dansk ret.

Om ægtepagt m.v. henvises til punkt 3.8.-3.10.

For så vidt angår ægtepar, der på aftaletidspunktet ikke har bopæl i Danmark, og som ikke aftaler dansk ret, finder udvalget ikke grundlag for at stille yderligere formkrav.

3.25.3.3 3. Vurdering af gyldigheden af en lovvalgsaftale

De regler, som udvalget foreslår, kan kun regulere lovvalget i situationer, hvor en konflikt mellem ægtefællerne i relation til deres formueforhold skal afgøres i Danmark. Efter udvalgets opfattelse skal spørgsmål om gyldigheden af en lovvalgsaftale derfor alene afgøres efter dansk ret. Udvalget har herved lagt vægt på, at ugyldighedsindsigelser mod en lovvalgsaftale, herunder f.eks. påberåbelse af svig, tvang eller bristende forudsætninger, bør afgøres efter dansk ret, da ægtefællerne under alle omstændigheder vil kunne påberåbe sig aftalelovens § 36, som efter udvalgets opfattelse ikke kan fraviges, selvom udenlandsk ret i øvrigt skal anvendes.

Udvalget har endvidere lagt vægt på, at det efter de foreslåede regler er uden betydning for gyldigheden af en lovvalgsaftale, om den stats lovgivning, der er aftalt, tillader lovvalgsaftaler, ligesom det er uden betydning, om lovvalgsaftalen ligger uden for de muligheder, som den pågældende stat tillader.

3.25.3.3.4. Grundlæggende danske retsprincipper

Udvalgets forslag giver ægtefæller større aftalefrihed med hensyn til at aftale, hvilken stats lov der skal regulere deres formueforhold. Dette må imidlertid ikke medføre, at for eksempel en formuedeling i Danmark gennemføres efter regler, der strider mod grundlæggende danske retsprincipper.

Udvalget foreslår derfor, at en ægtefælle ved en formuedeling skal kunne påberåbe sig de sociale beskyttelsesregler i den danske lovgivning om ægtefællers økonomiske forhold, selvom formuedelingen i øvrigt foretages efter udenlandsk ret.

Uanset hvilken stats lov, der i øvrigt regulerer ægtefællernes formueforhold, finder udvalget derfor, at reglerne om forbud mod salg m.v. af familiens helårsbolig skal anvendes, når boligen befinder sig i Danmark. Der henvises til punkt 3.7. Samtidig bør en ægtefælle altid have ret til at udtage familiens bolig, jf. punkt 3.20.

For det andet må det sikres, at en ægtefælle ikke er stillet urimeligt økonomisk efter en formuedeling.

Skal formuedelingen gennemføres i Danmark efter udenlandsk ret, skal der efter udvalgets opfattelse være mulighed for at vurdere, om en ægtefælle herved stilles urimeligt økonomisk, og i givet fald tilkende den pågældende ægtefælle en kompensation. Der henvises til punkt 3.18.

Endvidere skal det efter udvalgets opfattelse være muligt at undlade at anvende udenlandske regler og bestemmelser i udenlandske ægtepagter m.v., hvis anvendelsen strider mod grundlæggende danske retsprincipper (ordre public).

Udvalget anser det for et grundlæggende dansk retsprincip, at der ikke gøres forskel på ægtefællerne afhængigt af deres køn. Det foreslås derfor, at udenlandske regler, der indebærer en sådan forskelsbehandling, ikke finder anvendelse i Danmark. Hvis den udenlandske lov, der regulerer ægtefællernes formueforhold, indeholder sådanne regler, må det efter udvalget opfattelse bero på en konkret vurdering, hvilke regler der så skal anvendes, f.eks. undladelse af at anvende den pågældende regel, anvendelse af den pågældende regel på begge ægtefæller eller anvendelse af dansk rets regulering af det pågældende spørgsmål.

Udvalget foreslår videre, at udenlandske regler, der lægger vægt på årsagen til ægteskabets opløsning, eller på hvilken af ægtefællerne, der har taget initiativ hertil, ikke skal anvendes.

Udvalget finder ikke muligt udtømmende at opregne, hvilke bestemmelser i udenlandsk ret, hvis anvendelse ville kunne anses for at stride mod grundlæggende danske retsprincipper. Udvalget foreslår derfor en generel regel, hvorefter anvendelsen af en regel i en anden stats lov skal undlades, hvis anvendelsen af reglen vil være åbenbart uforeneligt med grundlæggende danske retsprincipper (ordre public-forbehold).

3.25.4. Børne- og Socialministeriets overvejelser

3.25.4.1. Lovvalget

Efter Børne- og Socialministeriets opfattelse adskiller de lovvalgsregler, som lov om ægtefællers økonomiske forhold skal indeholde, sig fra de nordiske regler og EU-reglerne på et punkt: de finder kun anvendelse på sager, som behandles i Danmark.

De danske lovvalgsregler skal derfor afklare følgende:

- I hvilke situationer anerkendes i Danmark den lov, som et ægtepar var underlagt, inden de flyttede til Danmark fra udlandet.
- I hvilke situationer anerkendes i Danmark en lovvalgsaftale, som et ægtepar har indgået, inden de flyttede til Danmark fra udlandet.
- I hvilke situationer bør et ægtepar, der bor i Danmark, kunne indgå en lovvalgsaftale, herunder om anvendelse af udenlandsk ret.

Det er ministeriet opfattelse, at når et ægtepar flytter fra udlandet til Danmark, bør deres formueforhold så vidt muligt være undergivet den samme lov, som de var undergivet inden flytningen. En sådan regel vil være vanskelig at håndtere, fordi ægtefællerne først vil skulle indhente oplysninger om loven i deres tidligere bopælsland og dernæst godtgøre anvendelsen af reglerne i den konkrete sag. I mangel af universelle lovvalgsregler finder ministeriet, at der ved behandlingen i Danmark af sager om ægtefællers økonomiske forhold skal gælde lovvalgsregler svarende til reglerne i EU-forordningen.

Det vil efter forslaget være loven i den stat, hvor ægtefællerne havde deres første fælles sædvanlige opholdssted efter ægteskabets indgåelse, der finder anvendelse.

Hvis ægtefællerne ikke har haft et "første fælles sædvanligt opholdssted", er det loven i den stat, hvor begge ægtefæller var statsborgere på tidspunktet for ægteskabets indgåelse, der finder anvendelse. Hvis ægtefællerne ikke havde fælles statsborgerskab ved ægteskabets indgåelse, er det loven i den stat, som begge ægtefæller havde den tætteste tilknytning til på tidspunktet for ægteskabets indgåelse, der finder anvendelse.

Ministeriet er enig med udvalget i, at når et ægtepar har boet uafbrudt i fem år i Danmark, bør dansk ret finde anvendelse. Ministeriet mener derimod ikke, at dette også skal gælde, når ægtefæller har boet i fem år i et andet land og derefter flytter til Danmark. I sådanne situationer vil den lov, der fandt anvendelse

ved ægteskabets indgåelse, fortsat finde anvendelse ved flytningen til Danmark, og dansk ret vil finde anvendelse efter fem års bopæl i Danmark.

Ministeriet finder ikke, at der ved siden af disse regler, der hovedsageligt er objektive, er behov for en skønsregel som foreslået af udvalget.

Med hensyn til lovvalgsaftaler skal ægtepar, der bor i Danmark, kunne aftale at anvende dansk ret.

Ægtepar skal herudover have samme mulighed for at aftale anvendelse af udenlandsk ret som efter forordningen. De skal således kunne aftale anvendelsen af loven i den stat, hvor en af ægtefællerne bor på aftaletidspunktet, også selvom en af dem bor i Danmark. De skal endvidere kunne aftale anvendelsen af loven i en stat, hvor en af dem er statsborger på aftaletidspunktet. Lovvalgsaftaler, der i overensstemmelse hermed er indgået i inden flytningen til Danmark, skal anerkendes i Danmark. Det bør således være uden betydning, om ægtefæller indgår lovvalgsaftalen før eller efter flytningen til Danmark, bare aftalen holder sig inden for forordningens rammer.

Disse foreslåede regler vil betyde, at ægtepar, der flytter til Danmark fra en EU-medlemsstat, der er omfattet af forordningen, fortsat er underlagt den samme lov, som de var underlagt inden flytningen.

For ægtepar, der flytter til Danmark fra andre lande, vil flytningen kunne medføre ændring af den lov, der anvendes. Dette problem eksisterer imidlertid både efter den gældende ordning og efter EU-forordningen. Som nævnt ovenfor er dette uundgåeligt, da ministeriet ikke finder et hensigtsmæssigt generelt at anvende den lov, som ægtefællerne var undergivet inden flytningen til Danmark.

Endelig foreslås det, at en ægtepagt eller anden forhåndsaftale om formuedeling, som ægtefæller har indgået, mens de boede i udlandet, skal gælde her i landet, hvis ægtepagten eller aftalen er i overensstemmelse med den lov, der efter lovforslaget finder anvendelse på deres økonomiske forhold.

Den foreslåede ordning har ikke betydning for ægtefæller, der er omfattet af de nordiske regler.

3.25.4.2. Lovvalgsaftaler: formkrav og gyldighed

Ministeriet er enig i udvalgets forslag til formkrav til lovvalgsaftaler. Ministeriet finder dog, at loven også skal indeholde en bestemmelse, hvorefter ægtefæller kan indgå en lovvalgsaftale under en verserende retssag om deres økonomiske forhold og til brug for en kommende retssag.

Ministeriet er også enig i udvalgets forslag om, at gyldigheden af en lovvalgsaftale altid skal vurderes efter dansk ret, når spørgsmål herom opstår i Danmark, også selvom aftalen er indgået i udlandet.

3.25.4.3. Undladelse af at anvende udenlandsk ret

Ministeriet er ligeledes enig i udvalgets forslag om undladelse af at anvende udenlandsk ret, der strider mod grundlæggende danske retsprincipper, ligesom ministeriet støtter udvalgets forslag om, at danske bestemmelser om beskyttelse af familiens bolig m.v. altid skal kunne anvendes på sager i Danmark.

3.25.4.4. Ægteskab mellem to personer af samme køn

Som det fremgår af punkt 3.5. og 3.25. foreslås retsvirkningslovens §§ 11 og 53 ikke videreført i lov om ægtefællers økonomiske forhold. Der er derfor ikke behov for at videreføre retsvirkningslovens § 53 b, stk. 1, om bestemmelser i dansk lovgivning, der indeholder særlige regler om den ene part i et ægteskab bestemt ved dennes køn.

Der er ligeledes ikke behov for at videreføre retsvirkningslovens § 53 b, stk. 2, om bestemmelser i internationale traktater om ægteskab mellem to personer af samme køn. Dette skyldes, at det beror på

en fortolkning af den enkelte traktat, om dens eventuelle bestemmelser om ægteskab finder anvendelse på ægteskab mellem to personer af samme køn. Der henvises eksempelvis til punkt 3.25.1.3., hvoraf det fremgår, at den nordiske ægteskabskonvention ikke finder anvendelse på registreret partnerskab og ægteskab mellem to personer af samme køn.

3.25.5. *Den foreslåede ordning*

Det foreslås, at bestemmelserne om lovvalg m.v. indsættes i lov om ægtefællers økonomiske forhold som kapitel 18 om forholdet til fremmed ret.

Det foreslås indledningsvist i § 62, stk. 1, at ægtefællers økonomiske forhold skal bedømmes efter den lov, der følger af reglerne i §§ 63-70, men at dette ikke skal gælde, hvis Den Nordiske Ægteskabskonvention finder anvendelse.

I stk. 2 fastslås det, at lovvalgsreglerne ikke finder anvendelse på ægtefællers forsørgelsespligt efter § 4 og fastsættelse af ægtefællebidrag efter kapitel 16. Dette skyldes, at sager om underholdspligt, der behandles i Danmark, afgøres efter dansk ret.

I § 63 foreslås det, at lov om ægtefællers økonomiske forhold finder anvendelse på ægtefællers økonomiske forhold, når de bor her i landet ved indgåelsen af ægteskab, men at dette ikke skal gælde, hvis ægtefællerne har indgået en lovvalgsaftale efter § 65.

Når ægtefællerne ikke boede her i landet ved indgåelsen af ægteskab, foreslås det i § 64, stk. 1, at følgende lov finder anvendelse på deres økonomiske forhold, medmindre ægtefællerne har indgået en lovvalgsaftale efter § 65:

- Loven i den stat, hvor begge ægtefæller boede ved indgåelsen af ægteskabet, eller hvor de begge først boede samtidigt efter indgåelsen af ægteskabet, finder anvendelse på deres økonomiske forhold (stk. 2).
- Er betingelserne i stk. 2 ikke opfyldt, finder loven i den stat, hvor begge ægtefæller var statsborgere ved indgåelsen af ægteskabet, anvendelse på deres økonomiske forhold (stk. 3).
- Er betingelserne i stk. 2 og 3 ikke opfyldt, finder loven i den stat, som begge ægtefæller havde den tætteste tilknytning til ved indgåelsen af ægteskabet, anvendelse på deres økonomiske forhold (stk. 4).

Når begge ægtefæller uafbrudt har boet her i landet de seneste fem år, finder lov om ægtefællers økonomiske forhold efter det foreslåede stk. 5 automatisk anvendelse på deres økonomiske forhold.

Efter forslaget til § 65, stk. 1, kan ægtefæller aftale, at loven i en stat, hvor en af dem bor eller er statsborger ved aftalens indgåelse, skal finde anvendelse på deres økonomiske forhold. En lovvalgsaftale indgået i udlandet gælder efter stk. 2 her i landet, hvis aftalen er i overensstemmelse med stk. 1.

Efter det foreslåede stk. 3 gælder en ægtepagt eller anden forhåndsaftale om formuedeling, som ægtefæller har indgået, mens de boede i udlandet, her i landet, hvis ægtepagten eller aftalen er i overensstemmelse med den lov, der efter §§ 63 og 64 og § 65, stk. 1 og 2, finder anvendelse på deres økonomiske forhold.

Med hensyn til formkravene til en lovvalgsaftale foreslås det i § 66, stk. 1, at aftalen skal indgås skriftligt, dateres og underskrives af begge ægtefæller. Hvis begge ægtefæller bor her i landet på tidspunktet for aftalens indgåelse, eller hvis ægtefællerne aftaler, at dansk ret skal anvendes, skal aftalen efter stk. 2 indgås ved ægtepagt.

Under en verserende retssag om et ægtepars økonomiske forhold eller til brug for en kommende retssag herom giver stk. 3 ægtefællerne mulighed for at indgå en lovvalgsaftale, uden at iagttage kravene i stk. 1 og 2. Aftalen kan f.eks. indgås ved notering i retsbogen.

Anvendelsen af de foreslåede bestemmelser i §§ 63-66 afhænger bl.a. af, hvor ægtefællerne bor. Dette bopælsbegreb skal fortolkes i overensstemmelse med det internationale bopælsbegreb sædvanligt opholdssted, der anvendes i EU-forordningen. Der henvises til punkt 3.25.2.

Opstår der en tvist om eksistensen og gyldigheden af en lovvalgsaftale, f.eks. påstand om tvang, svig m.v., foreslås det i § 67, at tvisten skal afgøres efter dansk ret.

Den foreslåede bestemmelse i § 68, stk. 1, lovfæster det såkaldte enhedsprincip, hvorefter den lov, der følger af §§ 64 og 65, anvendes på ægtefællernes aktiver og passiver, uanset hvor aktiverne og passiverne befinder sig.

§ 68, stk. 2, fastslår, at anvendelse af en anden stats lov efter §§ 64 eller 65 indebærer anvendelse af de gældende regler i den pågældende stat, men ikke statens regler om international privatret, f.eks. lovvalgsregler. Dette er en standardbestemmelse i international privatret, der præciserer, at det er den pågældende stats materielle regler, der skal anvendes, og ikke dens lovvalgsregler.

De foreslåede bestemmelser i §§ 69 og 70 indeholder visse muligheder for at modificere anvendelsen af den lov, der skal anvendes efter §§ 64 og 65.

Efter § 69, stk. 1, finder følgende udenlandske regler ikke anvendelse:

- 1) Regler, der gør forskel på ægtefællerne afhængigt af deres køn.
- 2) Regler, der lægger vægt på årsagen til ægteskabets opløsning, herunder hvilken ægtefælle der har taget initiativ hertil.

Efter stk. 2 skal en regel i en anden stats lov ikke anvendes, hvis anvendelsen af reglen vil være åbenbart uforeneligt med grundlæggende danske retsprincipper (ordre public).

Finder dansk ret ikke finder anvendelse på ægtefællers økonomiske forhold, og behandles en sag om ægtefællers økonomiske forhold her i landet, følger det af forslagets § 70, at følgende bestemmelser altid finder anvendelse:

- 1) Kapitel 2 om dispositioner over familiens helårsbolig.
- 2) § 42 om kompensation til en ægtefælle, der er stillet urimeligt økonomisk.
- 3) § 48, stk. 3, nr. 1, jf. § 49, om retten til mod betaling at udtage bolig, der udelukkende eller hovedsageligt er bestemt til familiens helårsbolig.

4. Ligestillingsmæssige konsekvenser

Formålet med lovforslaget er at modernisere reglerne i retsvirkningsloven om ægtefællers økonomiske forhold. Med lovforslaget opretholdes hovedelementerne i den gældende ordning. Dette indebærer bl.a. videreførelse af den gældende ligedelingsordning, hvorefter ægtefællers delingsformue lignedes ved separation og skilsmisse, herunder videreførelse af, at arv og gave indgår i ligedelingen, medmindre arvelader eller gavegiver har bestemt andet. Samtidig opretholdes den snævre mulighed for skævdeling ved kortvarige ægteskaber, ligesom personlige rettigheder som personskadeerstatninger, goodwill, immaterielle rettigheder, rimelige pensionsordninger m.v. fortsat holdes uden for ligedelingen.

Ved formuedelingen har en ægtefælle, der vil blive stillet "urimeligt ringe", fordi formuen i ægteskabet er den anden ægtefælles særeje, fortsat mulighed for at få tildelt en kompensation. Ved delingen kan der gennem reguleringskrav forsat tages højde for formueforskydninger mellem en ægtefælles delingsformue og særeje, og hvis en ægtefælle misbruger sin delingsformue, opretholdes den anden ægtefælles mulighed for at blive stillet som om, misbruget ikke havde fundet sted.

Ægtefæller har efter gældende ret vide muligheder for at aftale, at deres formue helt eller delvist skal

være særeje. Med forslaget opretholdes gældende ret i relation til at aftale særeje, men ægtefæller får mulighed for at aftale nye former for særeje.

Overordnet set medfører lovforslaget ikke ændringer i delingen af ægtefællers formuer ved separation, skilsmisse og død.

Ifølge kapitel 4 i betænkningen om ægtefællers økonomiske forhold havde gifte mænd pr. 31. december 2012 en nettoformue på 556.844 kr., mens gifte kvinder havde en nettoformue på 244.751 kr. Den opgjorte formue omfatter ikke løsøre, kontanter, visse hovedaktionærposter samt lagerværdier m.v. for selvstændigt erhvervsdrivende, ligesom privat gæld ikke er medtaget i opgørelsen.

For aldersgrupperne op til omkring 40 års alderen er gifte kvinders og gifte mænds nettoformuer på nogenlunde samme niveau, mens nettoformuen for alderspensionerede gifte kvinder udgør 1/3 af nettoformuen for alderspensionerede gifte mænd.

Der tinglyses omkring 8.000 ægtepagter om året. Der foreligger ikke oplysninger om, i hvilket omfang formue ved ægtepagt gøres til særeje for henholdsvis kvinder og mænd. Det samme gælder for tredje-mandsbestemt særeje.

På grund af forskellene mellem mænds og kvinders formue medfører ligedelingsordningen gennemsnitligt, at der overføres formue fra mænd til kvinder ved separation og skilsmisse.

Personlige rettigheder, herunder rimelige pensionsordninger, indgår som nævnt ikke i ligedelingen, og indgår heller ikke i opgørelsen ovenfor af gifte kvinders og mænds nettoformuer.

Retsvirkningslovens sociale beskyttelsesregler videreføres ligeledes, men den krydsende udtagesret, der i dag kun omfatter fast ejendom, der er familiens bolig, udvides sådan, at den nu omfatter alle boligtyper (herunder f.eks. også andelsbolig, tofamilieshus, husbåd og campingvogn), der er familiens bolig, alt løsøre og alle former for transportmidler. Tilsvarende udvides beskyttelsen mod salg m.v. af familiens bolig ligeledes sådan, at beskyttelsen omfatter alle boligtyper, herunder andelsbolig, husbåd og campingvogn.

Endelig ændres tilknytningsfaktoren for den lov, der som udgangspunkt gælder for et ægtepars økonomiske forhold, fra "mandens domicil" til "ægtefællernes bopæl ved indgåelsen af ægteskabet".

Da lovforslaget i vidt omfang opretholder den gældende retstilstand, har forslaget ikke ligestillingsmæssige konsekvenser af betydning.

5. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

Forslaget til lov om ægtefællers økonomiske forhold har ikke økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige, men forslaget i følgelovforslagets § 4 om afskaffelse af offentlighedens adgang til oplysninger om indholdet af tinglyste ægtepagter medfører en engangsudgift på 0,5 mio. kr. i 2017 til ændringer af tinglysningssystemet.

6. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet

Lovforslaget har ingen økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.

7. Administrative konsekvenser for borgerne

Lovforslaget har ingen administrative konsekvenser for borgerne.

8. Miljømæssige konsekvenser

Lovforslaget har ingen miljømæssige konsekvenser.

9. Forholdet til EU-retten

Rådets forordning (EU) 2016/1103 om indførelse af et forstærket samarbejde på området for kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller er omfattet af Danmarks retsforbehold og gælder derfor ikke for Danmark. Forordningen indeholder i relation til sager om ægtefællers økonomiske forhold regler om international kompetence, lovvalg og anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser. Lovvalsreglerne er gennemgået i punkt 3.25.

10. Hørte myndigheder og organisationer m.v.

Et udkast til lovforslag har i perioden fra den 29. november. 2016 til den 3. januar. 2017 været sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer m.v.:

Advokatrådet, Foreningen af autoriserede bobestyrere. Danske Advokater, Danske Familieadvokater, Foreningen af Advokater og Advokatfuldmægtige, Danske Insolvensadvokater, Kuratorforeningen, FSR Danske Revisorer, Den danske aktuarforening, Vestre Landsret, Østre Landsret, Tinglysningsretten, Sø- og Handelsretten, Byretterne, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Domstolernes Tjenestemandsförening, HK Landsklubben Danmarks Domstole, Domstolsstyrelsen, Ankestyrelsen, Statsforvaltningen, Foreningen af Offentlige Chefer i Statsforvaltningen, Foreningen af Statsforvaltningsjurister, Dansk Arbejdsgiverforening, KL, Lederne, Akademikernes Centralorganisation, Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd, Centralorganisationernes Fællesudvalg, Kommunale Tjenestemænd og Overenskomstansatte, Dansk Industri, ATP, Lønmodtagernes Dyrtidsfond, Forsikring & Pension, Finansrådet, Lønmodtagernes Garantifond, Landbrugsraadet, Realkreditrådet, Landsorganisationen i Danmark LO, Realkreditforeningen, Institut for Menneskerettigheder, Datatilsynet, Retssikkerhedsfonden, Dansk Retspolitisk Forening, Det Centrale Handicapråd, Forbrugerrådet, Kvinderådet, Ældre Sagen, Danske Handicaporganisationer, Landsorganisationen af Kvindekrisecentre (LOKK), Mødrehjælpen, Mandekrisecentret, Copenhagen Business School (Juridisk Institut), Københavns Universitet (Det Juridiske Fakultet), Syddansk Universitet (Juridisk Institut), Aalborg Universitet (Juridisk Institut), Aarhus Universitet (Juridisk Institut), Landsstyreområdet for Sundheds- og Indenlandsanliggender, Departementet for Familier, Ligestilling, Sociale Anliggender og Justitsvæsen, Rigsombudsmanden på Færøerne, Rigsombudsmanden i Grønland, Andelsboligforeningernes Fællesrepræsentation, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, Boligselskabernes Landsforening, BOSAM, Danmarks Lejerforeninger, Dansk Byggeri, Dansk Ejendomsmæglerforening, Danske Arkitektvirksomheder, Danske Boligadvokater, Danske Regioner, Danske Studerendes Fællesråd, Danske Udlejere, Ejendomsforeningen Danmark, Ejerlejlighedernes Landsforening, Finansrådet, Forbrugerrådet, Foreningen af andelsboligforeninger i krise, Grundejernes Investeringsfond, Kommunekredit, Lejernes Landsorganisation i Danmark, Realkreditforeningen, Realkreditrådet, Byggesocietetet, Bygherreforeningen i Danmark, Danmarks Lejerforeninger, Dansk Byggeri, Danske Udlejere, Ejendomsforeningen Danmark, Grundejernes Investeringsfond, Husleje- og Beboerklagenævnsforeningen, Københavns Kommune, Landbrug & Fødevarer, Lejernes Landsorganisation i Danmark og Statens Byggeforskningsinstitut/Aalborg Universitet.

11. Sammenfattende skema

	Positive konsekvenser/mindreudgifter (hvis ja, angiv omfang)	Negative konsekvenser/merudgifter (hvis ja, angiv omfang)
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Ingen
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Ingen	
Overimplementering af EU-retlige minimumsforpligtelser (sæt X)	Ja	Nej X

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til afsnit I

Til kapitel 1

Til § 1

Efter retsvirkningslovens § 16, stk. 1, har hver ægtefælle i levende live rådigheden over alt, hvad ægtefællen har indført i fællesboet. Denne råderet kaldes særråden. En ægtefælle kan således som udgangspunkt frit sælge, bortgive og pantsætte sine aktiver uden at spørge den anden ægtefælle om lov.

Efter bestemmelsen begrænses rådigheden dog af reglerne i lovens §§ 18-20. Det drejer sig om beskyttelse af den anden ægtefælles interesser i relation til salg m.v. af familiens bolig m.v. Rådigheden begrænses endvidere af § 17, hvorefter en ægtefælle er pligtig at udøve sin rådighed over delingsformue således, at det ikke utilbørligt udsættes for at forringes til skade for den anden ægtefælle.

Rådigheden begrænses endvidere af § 14 om overdragelse af erhvervsløsøre til tredjemand.

Det fremgår af retsvirkningslovens § 13, at hvis en ægtefælle under samlivet ved fravær eller sygdom er forhindret i at varetage sine anliggender, kan den anden ægtefælle, for så vidt ingen anden har bemyndigelse hertil, foretage, hvad der ikke uden ulempe kan opsættes, derunder oppebære indtægter og, hvor det for familiens underhold er uomgængeligt nødvendigt, foretage afhændelser eller pantsættelser. Fast ejendom kan dog i intet tilfælde afhændes eller pantsættes uden statsforvaltningens samtykke.

Bestemmelsen gælder efter sit indhold alene, mens samlivet består, og anvendelse af bestemmelsen

forudsætter, at ingen anden har bemyndigelse (f.eks. en fuldmagt) til at handle på den fraværende eller syge ægtefælles vegne.

En ægtefælle anses ikke for at være forhindret i at varetage sine anliggender, hvis den pågældende er i fængsel, på hospital eller institution eller på udlandsrejse, i det omfang det er muligt komme i kontakt med den pågældende ægtefælle med henblik på at få samtykke til den omhandlede retshandel, eventuelt pr. telefon eller e-mail.

Bestemmelsen omhandler både ægtefællens bemyndigelse i forhold til den anden ægtefælle til at handle på dennes vegne og legitimation til at handle i forhold til tredjemand.

§ 13, 1. pkt., er en speciel udformning af den almindelige grundsætning om negotiorum gestio, hvorefter enhver kan foretage dispositioner på en andens vegne, hvis denne er forhindret i selv at varetage sine interesser, og handlingen er nødvendig for at afværge en truende skade eller begrænse en påbegyndt skade. Bestemmelsen er dog mere vidtgående end negotiorum gestio, idet den anden ægtefælle kan disponere ikke blot, når handlingen er nødvendig, men også når den ikke uden ulempe kan opsættes.

Den rådende ægtefælle bliver ikke selv forpligtet ved retshandler efter § 13, medmindre vedkommende har givet tredjemand grund til at tro, at denne ville forpligte sig selv, eller retshandlen falder ind under § 11 (se de almindelige bemærkninger, punkt 3.5.1.3.).

Om retsvirkningslovens §§ 11, 13, 14 og 17, §§ 18-20 samt § 16, stk. 2, henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.5.1.

Efter den foreslåede bestemmelse i § 1, *stk. 1*, råder hver ægtefælle under ægteskabet over sin formue, uanset om formuen er erhvervet før eller efter indgåelsen af ægteskabet, dog med de begrænsninger som følger af det foreslåede stk. 2 (forringelse af formuen), den foreslåede § 2 (begrænsninger i ægtefællers adgang til at indgå aftaler med hinanden), det foreslåede kapitel 2 (beskyttelse af familiens helårsbolig) og det foreslåede kapitel 3 (gaver til og aftaler med tredjemand). Bestemmelsen viderefører den gældende bestemmelse i retsvirkningslovens § 16, stk. 1, uden indholdsmæssige ændringer.

Efter den foreslåede bestemmelse i *stk. 2* skal en ægtefælle råde over sin formue på en sådan måde, at den ikke utilbørligt forringes til skade for den anden ægtefælle. Bestemmelsen omfatter ikke kun råden over ægtefællens delingsformue, men hele ægtefællens formue, herunder navnlig særeje. Baggrunden herfor er, at forringelse af en ægtefælles særeje m.v. kan få betydning ved formuedelingen, f.eks. hvis den ene ægtefælle har et regulerings- og misbrugskrav efter lovforslagets kapitel 11, der bl.a. kan rettes mod den anden ægtefælles særeje. Bestemmelsen viderefører den gældende bestemmelse i retsvirkningslovens § 17 uden indholdsmæssige ændringer.

Overtrædelse af stk. 2 er ikke selvstændigt sanktioneret, men misbrug af formuen kan udløse misbrugskrav efter lovforslagets § 40, og efter forslagets § 10 kan gaver til tredjemand i visse situationer kræves tilbage.

Bestemmelsen omhandler en ægtefælles ret til at råde i forhold til tredjemand. Bestemmelsen vedrører adgangen til at råde i levende live, da en ægtefælles ret til at råde over sin formue ved sin død er reguleret i arveloven.

Efter det foreslåede *stk. 3* kan en ægtefælle under samlivet foretage dispositioner, der ikke uden ulempe kan udsættes, hvis den anden ægtefælle er forhindret i at varetage sine interesser på grund af fravær eller sygdom. Dette omfatter også afhændelse og pantsætning, når dette af hensyn til familiens underhold er uomgængeligt nødvendigt. Fast ejendom kan dog ikke afhændes eller pantsættes uden statsforvaltningens tilladelse.

Bestemmelsen viderefører uden indholdsmæssige ændringer den gældende bestemmelse i retsvirkningslovens § 13.

Anvendelse af bestemmelsen forudsætter, at samlivet mellem ægtefællerne består. Bestemmelsen finder således ikke anvendelse, hvis samlivet er ophævet på grund af uoverensstemmelse, mens bestemmelsen finder anvendelse, selvom ægtefællerne lever adskilt af andre grunde. Hvis samlivet har været ophævet på grund af uoverensstemmelse, men senere genoptages, finder bestemmelsen anvendelse igen.

Efter bestemmelsen er en ægtefælle ikke forhindret i at varetage sine interesser, hvis den pågældende er i fængsel, på hospital eller institution eller på udlandsrejse, i det omfang det er muligt at komme i kontakt med den pågældende ægtefælle med henblik på at få samtykke til den omhandlede retshandel, eventuelt pr. telefon eller e-mail.

Bestemmelsen omhandler både ægtefællens bemyndigelse i forhold til den anden ægtefælle til at handle på dennes vegne og ægtefællens legitimation til at handle i forhold til tredjemand. Den rådende ægtefælle bliver ikke selv forpligtet ved retshandler efter § 13, medmindre vedkommende har givet tredjemand grund til at tro, at denne ville forpligte sig selv.

Bestemmelsen finder også anvendelse, selvom der er formuefællesskab i ægteskabet, og selvom der er tale om en disposition vedrørende et særejeaktiv.

Dispositionsadgangen gælder ikke, hvis en anden er bemyndiget til at foretage dispositionen, eksempelvis ved en almindelig fuldmagt eller ved en fremtidsfuldmagt efter lov nr. 618 af 8. juni 2016 om fremtidsfuldmagter. Bemyndigelsen til at foretage dispositionen kan også tilkomme en værge, der er beskikket efter værgemålsloven.

Ægtefællernes adgang til at indgå aftaler og pådrage sig forpligtelser over for hinanden reguleres af forslagens § 2.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.5.

Til § 2

Efter retsvirkningslovens § 29 kan ægtefæller med de begrænsninger, som loven medfører, indgå retshandler med hinanden om ejendele, som den ene eller begge råder over, og pådrage sig forpligtelser overfor hinanden.

Ægtefællerne kan således frit indgå aftaler med hinanden om f.eks. overdragelse af aktiver fra den ene til den anden, leje af hinandens aktiver, ydelse af lån og ansættelse af den ene ægtefælle i den anden ægtefælles virksomhed. Ægtefællerne kan også pådrage sig forpligtelser over for hinanden uden aftale, f.eks. som følge af, at en ægtefælle uagtsomt eller forsætligt forvolder skade på den anden ægtefælles ejendele eller person.

Efter gældende ret gælder navnlig følgende begrænsninger i ægtefællers ret til at indgå retshandler med hinanden:

- Forhåndsftaler om deling af ægtefællernes formuer ved separation, skilsmisse og død skal ske gennem aftale om særeje ved ægtepagt, og aftalen skal ligge inden for rammerne af lovens § 28. Ægtefæller kan dog uden ægtepagt indgå en aftale om formuedeling med henblik på en kommende formuedeling.
- Efter lovens § 30, stk. 2, kan ægtefæller ikke aftale, at det, som den ene ægtefælle fremtidig erhverver, uden vederlag skal tilfalde den anden ægtefælle.
- Gaver mellem ægtefæller kan kræves tilbage, hvis betingelserne herfor i lovens §§ 30-33 er opfyldt.

- En ægtefælles kreditorer kan søge gaver, som en insolvent ægtefælle har givet sin ægtefælle, omstødt, jf. konkurslovens § 64.

Den foreslåede bestemmelse i § 2 viderefører i stk. 1 og 2 uden indholdsmæssige ændringer den gældende bestemmelse i retsvirkningslovens § 29 om aftaler mellem ægtefæller, mens stk. 3 ligeledes uden indholdsmæssige ændringer viderefører retsvirkningslovens § 30, stk. 2 om aftaler om fremtidige erhvervelser.

Efter den foreslåede bestemmelse i § 2, *stk. 1*, kan ægtefæller under ægteskabet indgå aftaler med hinanden, give hinanden gaver og pådrage sig forpligtelser over for hinanden med de undtagelser, der følger af de foreslåede stk. 2 og 3 samt konkurslovens § 64, der foreslås ændret, jf. § 3 i følgelovforslaget.

Efter den foreslåede bestemmelse i *stk. 2* kan ægtefæller ikke ved aftale fravige reglerne i loven, medmindre andet følger af de foreslåede kapitler 4-6 (aftaler om særeje og andre aftaler om formuedeling samt krav om ægtepagt for sådanne aftaler) samt den foreslåede § 25, stk. 2, (aftaler om surrogater for og indtægter af særeje, jf. de almindelige bemærkninger, punkt 3.12) og den foreslåede § 32 (aftaler om formuedeling i forbindelse med separation og skilsmisse, jf. de almindelige bemærkninger, punkt 3.15.).

Ægtefæller kan således navnlig ikke give afkald på retten til forsørgelse efter den foreslåede bestemmelse i § 4, stk. 1, eller på forhånd aftale fravigelse af reglerne om samtykke til dispositioner over familiens helårsbolig (lovforslagets kapitel 2).

Ægtefæller kan ligeledes ikke indgå forhåndsaftaler om formuedelingen ved separation, skilsmisse og død (lovforslagets afsnit III og IV), om regulerings- og misbrugskrav (lovforslagets kapitel 11), om retten til kompensation (lovforslagets kapitel 12), om pensionskompensation (lovforslagets kapitel 13) og om udtagelse af aktiver (lovforslagets kapitel 14).

Efter den foreslåede bestemmelse i *stk. 3* kan ægtefæller ikke gyldigt aftale, at det, som den ene ægtefælle fremtidigt erhverver, uden vederlag skal tilfalde den anden ægtefælle.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.5.

Til § 3

Efter retsvirkningslovens § 25 hæfter hver af ægtefællerne med den del af delingsformuen, hvorover den pågældende ægtefælle råder, og med sit særeje for de forpligtelser, der påhviler ægtefællen, hvad enten forpligtelserne er opstået før eller under ægteskabet. Bestemmelsen medfører, at en ægtefælle alene hæfter for sin egen gæld. Dette kaldes særhæften.

En ægtefælle hæfter således som udgangspunkt ikke for den anden ægtefælles gæld.

Ægtefæller hæfter dog sammen for forpligtelser, som de har påtaget sig sammen, f.eks. ved i fællesskab at optage et lån. Ægtefæller hæfter også sammen for forpligtelser, der følger af, at de sammen ejer et aktiv (særeje), f.eks. ejendomsskatter vedrørende en fast ejendom, som de begge er medejere af.

Hæftelse for den anden ægtefælles gæld kan også følge af lovgivningen, bl.a. § 12 i lov om inddrivelse af gæld til det offentlige, hvorefter en ægtefælle under visse betingelser hæfter for den anden ægtefælles skattegæld, og § 92, stk. 2, i aktivloven, hvorefter ægtefæller hæfter solidarisk for krav på tilbagebetaling af hjælp til betaling af renter og afdrag på lån i fast ejendom, selv om kun den ene ægtefælle er ejer af ejendommen.

Den foreslåede bestemmelse i § 3 viderefører uden indholdsmæssige ændringer den gældende bestemmelse i § 25.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.5.1.

Til § 4

Efter retsvirkningslovens § 1 skal mand og hustru være hinanden til støtte og i fællesskab varetage familiens tarv. Bestemmelsen uddybes i lovens § 2 om ægtefællers gensidige privatretlige forsørgelsespligt. Efter § 2 gælder en gensidig forsørgelsespligt mellem ægtefæller, hvorefter det påhviler mand og hustru gennem pengeydelse, gennem virksomhed i hjemmet eller på anden måde, at bidrage, hver efter sin evne, til at skaffe familien det underhold, som efter ægtefællernes livsvilkår må anses for passende. Til underholdet henregnes, hvad der udkræves til husholdningen og børnenes opdragelse såvel som til fyldestgørelse af hver ægtefælles særlige behov.

Opfylder en ægtefælle ikke sin forsørgelsespligt efter § 2, kan den anden ægtefælle anmode statsforvaltningen om at pålægge den første ægtefælle at betale ægtefællebidrag.

Det følger af lovens § 3, at hvis udgifterne til en ægtefælles særlige behov m.v. ikke dækkes af de bidrag, ægtefællen selv skal yde efter § 2, har den anden ægtefælle pligt til at overlade ægtefællen de fornødne penge.

Efter lovens § 4 betragtes det, som efter §§ 2 og 3 overlades en ægtefælle til fyldestgørelse af ægtefællens særlige behov, som om ægtefællen selv havde indført det i fællesboet.

Forsørgelsespligten efter § 2 er en grundlæggende del af ægteskabet. Det er ikke tilstrækkeligt for at konstituere et egentligt økonomisk fællesskab, at det formentlig for de fleste ægtefæller er en naturlig del af samlivet, at man bidrager til hinandens forsørgelse. Med henblik på at skabe sikkerhed og tryghed i forhold til forsørgelsen mellem ægtefællerne er der behov for en egentlig retlig forpligtelse, der fører frem til dette økonomiske fællesskab.

Omfanget af forsørgelsen bestemmes efter et skøn over ægtefællernes forhold ud fra, hvad der efter ægtefællernes livsvilkår er passende. Forsørgelsespligten omfatter navnlig mad, bolig, transport, forsikringer, rengøring m.v. Ægtefællerne aftaler selv den indbyrdes fordeling af familiens udgifter.

En ægtefælle kan opfylde sin forsørgelsespligt ikke blot ved pengeydelse, men også på anden måde, f.eks. ved arbejde i hjemmet, pasning af børnene eller arbejde i en virksomhed, som den anden ægtefælle ejer. Forsørgelsespligten kan også opfyldes ved forbrug af formue.

Det, den ene ægtefælle overfører til den anden ægtefælle, er ikke et lån, der kan kræves tilbage, og der er heller ikke tale om en gave. Hvis overførslerne overstiger det, der efter ægtefællernes økonomiske forhold og familiens behov er et rimeligt bidrag til forsørgelsen, vil der kunne være tale om en gave, der kan medføre, at giverægtefællens kreditorer har et krav mod modtagerægtefællen efter konkurslovens § 64. Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.5.1.7.

Forsørgelsespligten gælder kun under ægteskabet og ophører ved separation, skilsmisse og død. Ved lovforslagets § 56, stk. 3, foreslås en begrænset udvidelse af forsørgelsespligten, idet adgangen til at få fastsat bidrag også skal gælde under behandlingen af en sag om separation og skilsmisse, indtil spørgsmålet om bidragspligt efter separation eller skilsmisse efter ægteskabslovens § 50 er endeligt afgjort.

Den privatretlige forsørgelsespligt går fortsat forud for offentligretlig forsørgelse. Det betyder, at de socialretlige regler først bliver relevante, hvis der ikke er mulighed for, at forsørgelsen kan rummes ægtefællerne imellem. Den offentligretlige forsørgelse er reguleret i aktivlovens §§ 2 og 97, jf. de almindelige bemærkninger, punkt 3.5.1.8.

Den foreslåede bestemmelse i § 4 viderefører delvist de gældende bestemmelser i retsvirkningslovens §§ 2 og 4, mens bestemmelsen i §§ 1 og 3 ikke videreføres.

Efter den foreslåede bestemmelse i § 4, *stk. 1*, fastslår, at ægtefæller ligesom ved den gældende bestemmelse i § 2 under ægteskabet har pligt til at forsørge hinanden.

Den gældende bestemmelse i § 2 om ægtefællernes indbyrdes økonomiske forhold, herunder hvordan forsørgelsespligten opfyldes og niveauet for forsørgelsespligten, foreslås derimod ikke videreført. Det samme gælder den del af bestemmelsen om, at der til underholdet henregnes, hvad der udkræves til husholdningen og børnenes opdragelse såvel som til fyldestgørelse af hver ægtefælles særlige behov.

Det foreslås således, at pligten til at forsørge familien ikke videreføres. Forsørgelsen af ægtefællernes fælles børn er dog fortsat reguleret af reglerne i lov om børns forsørgelse.

Efter den foreslåede bestemmelse i *stk. 2* tilhører det, som en ægtefælle modtager fra den anden ægtefælle som forsørgelse efter *stk. 1*, modtageren. Midlerne er delingsformue, medmindre andet følger af en aftale om særeje efter den foreslåede § 12. § 4, *stk. 2*, viderefører delvist den gældende bestemmelse i retsvirkningslovens § 4, hvorefter det, der efter §§ 2 og 3 overlades en ægtefælle til fyldestgørelse af ægtefællens særlige behov, betragtes, som om ægtefællen selv havde indført det i fællesboet. Henvisningen til retsvirkningslovens § 3 foreslås dog ikke videreført, da § 3 ikke foreslås videreført.

Den foreslåede bestemmelse i *stk. 3*, der er ny, indeholder alene en henvisning til, at statsforvaltningen efter bestemmelserne i kapitel 16 kan pålægge en ægtefælle, der ikke opfylder sin forsørgelsespligt efter *stk. 1*, at betale bidrag til den anden ægtefælle.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.5.1.

Til § 5

Ægtefællernes legale formueordning er den ordning, der gælder for ægtefællers økonomiske forhold, i det omfang ægtefællerne ikke har aftalt andet (se lovforslagets kapitel 4 og 5), eller andet er bestemt af tredjemand (se lovforslagets kapitel 7). Formueordningen indebærer overordnet set, at ægtefællernes formuer deles lige ved separation, skilsmisse og død.

Efter retsvirkningslovens § 15, *stk. 1*, indgår alt, hvad ægtefællerne ejer ved ægteskabets indgåelse eller senere erhverver, i et almindeligt formuefællesskab mellem dem, for så vidt det ikke er gjort til særeje.

Det følger af § 16, *stk. 2*, at ved ægteskabets ophør ved skilsmisse og død samt ved separation udtager hver ægtefælle eller dens arvinger halvdelen af det beholdne fællesbo, medmindre undtagelse har særlig lovhjemmel.

De to bestemmelser foreslås uden indholdsmæssige ændringer videreført i en samlet bestemmelse i lovforslagets § 5, der fastslår den grundlæggende hovedregel om ligedeling af ægtefællernes formuer ved separation, skilsmisse eller en ægtefælles død.

Efter den foreslåede bestemmelse i *stk. 1, 1. pkt.*, deler ægtefæller ved separation eller skilsmisse deres formuer lige, medmindre de har indgået en aftale om delingen af deres formue efter lovforslagets § 32, eller andet følger af lovforslagets § 26 om formuedelingen ved separation og skilsmisse. Denne bestemmelse fastlægger navnlig, hvilke af ægtefællernes aktiver der indgår i ligedelingen, og som dermed er delingsformue, og hvilke aktiver, der ikke indgår i ligedelingen.

Den foreslåede bestemmelse i *2. pkt.* fastlægger formuedelingen ved en ægtefælles død. Det følger af bestemmelsen, at ved en ægtefælles død eller ved skifte af et uskiftet bo deles ægtefællernes formuer

lige mellem den længstlevende ægtefælle eller dennes dødsbo og førstafdødes dødsbo, medmindre andet følger af lovforslagets § 51 om formuedelingen ved den første ægtefælles død og ved skifte af uskiftet bo i den længstlevende ægtefælles levende live. Denne bestemmelse fastlægger navnlig, hvilke af ægtefællernes aktiver der indgår henholdsvis ikke indgår i lighedelingen af ægtefællernes formue i forbindelse med dødsboskiftet ved førstafdødes død og ved skifte af uskiftet bo i den længstlevende ægtefælles levende live. Formuedeling ved en ægtefælles død er beskrevet i de almindelige bemærkninger, punkt 3.22.

Det fremgår af den foreslåede bestemmelse i *stk. 2*, at en ægtefælles formue, der efter *stk. 1* ligedeles, betegnes delingsformue. Ægtefællernes delingsformuer udgør et formuefællesskab mellem ægtefællerne (se de almindelige bemærkninger, punkt 3.2.).

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.4.

Til kapitel 2

Til § 6

En ægtefælles ret til efter retsvirkningslovens § 16, *stk. 1*, at råde over sine aktiver, der videreføres i lovforslagets § 1, begrænses bl.a. af bestemmelsen i lovens § 18, *stk. 1*, hvorefter en ægtefælle ikke uden den anden ægtefælles samtykke må afhænde eller pantsætte fast ejendom, der er delingsformue, såfremt ejendommen tjener til familiens bolig, eller hvis ægtefællernes eller den anden ægtefælles erhvervsvirksomhed er knyttet til den. Sådan ejendom må heller ikke uden samtykke af den anden ægtefælle bortlejes eller bortforpagtes, såfremt dette vil medføre, at ejendommen ikke længere kan tjene til fælles bolig eller som grundlag for erhvervsvirksomheden. Er den anden ægtefælle umyndig, meddeler værgen samtykket.

Fast ejendom efter lovens § 18 omfatter eksempelvis huse og ejerlejligheder. Efter praksis omfatter bestemmelsen også dispositioner over en del af en fast ejendom, eksempelvis gennem udstykning, hvis det areal, der udstykkes, udgør en naturlig bestanddel af ejendommen, sådan at ejendommens samlede standard eller karakter forringes ved udstykningen.

Den faste ejendom skal tjene til familiens bolig for at være omfattet af § 18. Kerneområdet for dette er familiens hjem, dvs. der hvor familien bor og har sin hverdag. Sommerhuse og andre fritidsejendomme er også omfattet af bestemmelsen, hvis familien anvender ejendommen i et vist omfang.

En ejendom er kun omfattet af § 18, hvis ejendommen er taget i brug af familien. En ejendom, der er købt med det formål, at familien skal benytte den som bolig, men som endnu ikke anvendes til familiens bolig, er således ikke omfattet af bestemmelsen.

Bestemmelsen omfatter også en ejendom, som ægtefællernes eller den anden ægtefælles erhvervsvirksomhed er knyttet til.

Bestemmelsen omfatter ikke andelsbolig og heller ikke lejet ejendom eller bolig. Der henvises herom til de almindelige bemærkninger, punkt 3.7.1.2.

Beskyttelsen efter § 18 omfatter kun aktiver, som den ene ægtefælle ejer. Aktiver, der er i sameje mellem ægtefællerne, er ikke omfattet af bestemmelsen, da den ene ægtefælle i kraft af samejet ikke kan disponere over aktivet uden den anden ægtefælles accept. Endvidere omfatter bestemmelsen kun aktiver, der helt eller delvist er delingsformue.

Formålet med bestemmelsen er navnlig at beskytte den ægtefælle, der ikke ejer den ejendom, som familien benytter til bolig, mod, at den anden ægtefælle sælger ejendommen inden separation og skilsmisse og dermed fratager den første ægtefælle muligheden for at udtage ejendommen og indboet ved delingen af ægtefællernes formuer.

Bestemmelsen hænger således sammen med reglerne om krydsende udtagelsesret i ægtefælleskiftelovens § 63, hvorefter den ene ægtefælle ved formuedelingen mod betaling i et vist omfang kan udtage aktiver, som tilhører den anden ægtefælles delingsformue. Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.20.

Bestemmelserne hænger endvidere sammen med ægtefælleskiftelovens § 54, hvorefter ægtefællerne beholder rådigheden over deres bodele under ægtefælleskiftet. Skifteretten kan dog fratage en ægtefælle rådigheden over aktiver, der helt eller delvis er delingsformue, hvis der er nærliggende risiko for, at ægtefællen på utilbørlig måde vil handle til skade for den anden ægtefælle. Fratager skifteretten en ægtefælle rådigheden, bestemmer skifteretten, hvordan aktiverne skal behandles under rådighedsfratagelsen.

Den længstlevende ægtefælles ret til at udtage aktiver på et dødsboskifte er reguleret i arvelovens §§ 12 og 13, og arvelovens § 91, stk. 2, indeholder regler om en ægtefælles adgang til ved testamente at råde over visse aktiver, der tilhører ægtefællen, og som er delingsformue.

I de fleste familier er boligen det væsentligste økonomiske aktiv, og samtykkekravet ved pantsætning beskytter ikke-ejerægtefællen mod, at formue i form af friværdi i boligen forbruges, uden at den pågældende ved det.

Beskyttelsen gælder efter praksis, selvom ægtefællerne har ophævet samlivet. Beskyttelsen ophører først, når der ved formuedelingen ved separation eller skilsmisse er taget stilling til hvem af ægtefællerne, der skal udtage de omhandlede aktiver efter bestemmelsen om krydsende udtagelsesret i ægtefælleskiftelovens § 63.

Den foreslåede bestemmelse i § 6 viderefører med ændret anvendelsesområde den gældende bestemmelse i retsvirkningslovens § 18, stk. 1. Bestemmelsen indebærer fortsat en begrænsning i en ægtefælles rådighedsret, jf. nu lovforslagets § 1, stk. 1 og 2.

Efter den foreslåede bestemmelse i § 6, *stk. 1*, må en ægtefælle ikke uden den anden ægtefælles samtykke indgå aftale om at overdrage, pantsætte, udleje eller bortforpakte familiens helårsbolig eller en bolig, der er bestemt til familiens helårsbolig, når boligen helt eller delvist helt eller delvist indgår i ligedelingen efter lovforslagets § 5, stk. 1, 1. pkt.

Bestemmelsen omfatter alle helårsboliger, bortset fra lejeboliger, hvor lejerægtefællens ret til at disponere over lejligheden er reguleret af lejelovens § 81, stk. 2, og almenlejelovens § 84, jf. § 87.

Reglen er således i forhold til den gældende bestemmelse udvidet til også at omfatte andelsboliger og andre boliger omfattet af andelsboliglovens § 1 a, der blandt andet omfatter boligaktieselskaber, boliganpartsselskaber, boligsamejer, boliginteressentskaber og boligkommanditselskaber. Er ægtefællernes helårsbolig f.eks. en husbåd eller en campingvogn, er den også omfattet.

I forhold til den gældende bestemmelse er bestemmelsen også begrænset, idet den ikke omfatter erhvervs-ejendomme og heller ikke fritidshuse, medmindre de tillige anvendes som helårsbolig.

Ikke kun en ejendom, som familien aktuelt bor i, er omfattet af bestemmelsen, men bestemmelsen omfatter f.eks. også en nyindkøbt ejendom eller et hus under opførelse, som familien endnu ikke har nået at flytte ind i, hvilket fremgår af ordene "bestemt til". Også en ejendom, der midlertidigt er udlejet under f.eks. en udstationering i udlandet, er omfattet af bestemmelsen, hvis det er hensigten, at familien skal vende tilbage til boligen efter det midlertidige ophold.

Det afgørende er, hvor familien faktisk bor eller har til hensigt at bo, og ikke boligens status af helårs- eller fritidshus. Anvendes et helårshus faktisk som fritidshus, er det ikke omfattet af bestemmelsen, og

anvendes et fritidshus faktisk som helårsbolig, er det omfattet. Flere ejendomme tilhørende ægtefællerne kan være omfattet af bestemmelsen, f.eks. hvis familien bor i ét hus i sommerhalvåret og et andet i vinterhalvåret, eller hvis familien bor i et hus, mens et nyt hus er under opførelse.

Som efter hidtil gældende ret beskytter bestemmelsen kun selve helårsboligen. Det er således fortsat tilladt uden samtykke f.eks. at frasælge eller bortforpagte et jordstykke fra en ejendom. Det afgørende for, om salg af en del af en ejendom kræver samtykke, vil som efter hidtidig praksis være, om den del, der ønskes frasolgt, udgør en naturlig bestanddel af den faste ejendom, og dermed om ejendommen efter afhændelsen af en del af den stadig kan anvendes til familiens bolig.

Bestemmelsen omfatter også ejendomme med mere end en beboelseslejlighed, hvis familien bor i en af lejlighederne. Det afgørende er, om dispositionen omfatter familiens helårsbolig. Bor familien f.eks. i en lejlighed i en udlejningsejendom, som den ene ægtefælle ejer, kan de andre lejligheder udlejes uden samtykke fra den, der ikke ejer ejendommen. Udstykkes en sådan ejendom i ejerlejligheder, kan de øvrige lejligheder sælges uden samtykke. Salg af hele ejendommen kræver derimod samtykke.

Endelig foreslås det, at beskyttelsen af familiens bolig ligesom efter den gældende ordning kun skal omfatte bolig, der er delingsformue. Beskyttelsen skal således alene omfatte boliger, der helt eller delvist indgår i ligedelingen efter lovforslagets § 5, stk. 1, 1. pkt. Dette indebærer, at en bolig ikke er omfattet af beskyttelsen, når boligen helt er særeje (skilsmisssæreje, fuldstændigt særeje eller kombinationssæreje), erhvervet for midler fra en pensionsrettighed omfattet af §§ 34 og 35, for personlige erstatninger omfattet af § 36, eller for midler omfattet af § 37 om overdragelige og personlige rettigheder.

Hvis boligen er erhvervet for både delingsformue og særeje, er den efter lovforslagets § 24, stk. 1, brøkdelsæreje. Den del af boligen, der er delingsformue, indgår i formuedelingen efter lovforslagets § 5, stk. 1, 1. pkt., og dermed indgår boligen i formuedelingen, også selvom delingsformuen kun udgør en beskeden del af boligens værdi. Boligen er således omfattet af beskyttelsen efter § 6.

Hvis hele ejerægtefællens formue er brøkdelsæreje, sumsæreje, eller sumdeling efter lovforslagets § 12, stk. 2, nr. 3-5, er ægtefællens enkelte aktiver ikke fuldt ud særeje, hvorfor boligen ligeledes er omfattet af beskyttelsen efter § 6.

Tilsvarende gælder ved retten til at udtage den anden ægtefælles ejendele efter lovforslagets § 48.

I modsætning til den gældende § 18, stk. 1, 3. pkt., i retsvirkningsloven, er værgens beføjelser ikke udtrykkeligt reguleret. Det indebærer, at de almindelige regler om værgemål finder anvendelse. Er en ægtefælle fratrædet den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, kan værgeren give samtykke på ægtefællens vegne. Dette forudsætter selvsagt, at værgeren ikke er inhabil, f.eks. fordi ejerægtefællen selv er værge. I sådanne tilfælde kan der beskikkes en særlig værge efter værgemålslovens § 47.

Efter den foreslåede bestemmelse i *stk. 2*, kræves samtykke efter *stk. 1*, selv om ægtefællerne har ophævet samlivet, og efter det foreslåede *stk. 3* kræves samtykke efter *stk. 1* også efter separation eller skilsmisse, indtil der efter almindelige formueretlige principper er indgået aftale, eller der er truffet endelig afgørelse om boligen efter lovforslagets § 48 om ægtefællernes ret til at udtage aktiver ved formuedeling i forbindelse med separation og skilsmisse. Hvis der ikke er taget stilling til, hvad der skal ske med ejendommen, skal ejerægtefællen også efter separation eller skilsmisse have den anden ægtefælles samtykke for at kunne foretage dispositioner omfattet af *stk. 1*.

Stk. 2 og *3* lovfæstelser gældende ret for så vidt angår ejendomme, der indgår i formuedelingen.

Hvis samtykke nægtes, kan ejerægtefællen anmode om tilladelse fra statsforvaltningen eller skifteretten efter lovforslagets § 7.

En ægtefælle kan beskytte sig mod, at den anden ægtefælle sælger eller pantsætter en ejendom uden samtykke ved at få sin vielsesattest noteret på ejendommens blad i tingbogen. Dette vil efter forslaget også kunne ske i tilfælde, hvor ejendommen er delvis særeje.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.7.

Til § 7

Det følger af retsvirkningslovens § 20, at når en ægtefælle eller ægtefællens værge nægter at give samtykke til dispositioner, der er omfattet af lovens § 18 (se nu lovforslagets § 6), kan statsforvaltningen tillade dispositionen, hvis der ikke findes at være skellig grund til nægtelsen. Statsforvaltningen foretager i sådanne sager en konkret vurdering af ægtefællernes modstående interesser. Det er ikke tilstrækkeligt til at tilsidesætte en ægtefælles nægtelse af at give samtykke til en disposition, at ejerægtefællen har rimelige grunde til at sælge eller pantsætte. For at tilladelse dispositionen kræves det også, at de grunde, som den ægtefælle, der ikke ejer aktivet, har for at modsætte sig dispositionen kan betegnes som urimelige, f.eks. at der er tale om chikane. Tilladelse til dispositionen meddeles således, når ægtefællens nægtelse samlet set må anses som urimelig.

Statsforvaltningens afgørelse kan påklages til Ankestyrelsen, jf. lovens § 52 a, stk. 1.

Den foreslåede bestemmelse i § 7 viderefører retsvirkningslovens § 20, men i overensstemmelsen med lovforslagets § 6 omfatter den kun dispositioner over familiens helårsbolig.

Det følger af den foreslåede bestemmelse i § 7, *stk. 1*, at hvis en ægtefælle nægter at give samtykke til salg m.v. af familiens helårsbolig efter den foreslåede § 6, eller samtykke ikke kan indhentes inden rimelig tid, kan statsforvaltningen efter anmodning fra ejerægtefællen tillade dispositionen, når den anden ægtefælles nægtelse af at give samtykke til dispositionen efter et samlet skøn må anses som urimelig, jf. ovenfor. Der er således ikke tilsigtet indholdsmæssige ændringer i forhold den gældende bestemmelse.

Bestemmelsen er udvidet til at omfatte tilfælde, hvor det ikke er muligt at indhente samtykke inden rimelig tid, f.eks. fordi den anden ægtefælles opholdssted ikke kendes og ikke kan findes oplyst.

Bestemmelsen foreslås også udvidet sådan, at også den anden part i aftalen, som har købt, fået pant i eller har lejet boligen, kan anmode statsforvaltningen om tilladelse til dispositionen. Herved undgås det, at en ægtefælle, der har gjort en dårlig handel, forsøger at dække sig ind under et manglende ægtefællesamtykke.

Statsforvaltningen afgørelser kan efter den foreslåede § 61 påklages til Ankestyrelsen.

Efter den foreslåede bestemmelse i *stk. 2* træffes afgørelse efter *stk. 1* af skifteretten, hvis skifteretten behandler en anmodning om bistand til at dele ægtefællernes formuer eller en enkeltvist om boligen efter ægtefælleskifteloven. I så fald er det skifteretten og ikke statsforvaltningen, der har kompetencen til at meddele samtykke. Afgørelsen kan træffes, så snart anmodningen er indgivet, også selvom der ikke er udpeget en bobehandler. Afgørelsen er judiciel og træffes ved kendelse, der kan kæres til landsretten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 37.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.7.

Til § 8

Det følger af retsvirkningslovens § 18, *stk. 2*, at hvis en ægtefælle har indgået en retshandel omfattet af § 18, *stk. 1*, om familiens bolig m.v. uden fornødent samtykke (se lovforslagets § 6), kan den anden ægtefælle få retshandlen omstødt ved dom, hvis erhververen eller panthaveren indså eller burde indse, at

ægtefællen var uberettiget til at foretage retshandelen. Sag må dog anlægges inden 3 måneder, efter at ægtefællen har fået kundskab om retshandelen, og senest inden 1 år efter dens tinglysning.

Efter § 18, stk. 2, er det en betingelse for omstødelse af en disposition vedrørende fast ejendom, at køberen indså eller burde indse, at ejerægtefællen var uberettiget til at foretage dispositionen. Det er den anden ægtefælle, der har bevisbyrden for, at medkontrahenten indså eller burde have indset, at ejerægtefællen ikke var berettiget til at foretage dispositionen.

For at lette denne bevisbyrde har en ægtefælle mulighed for at få noteret vielsesattesten på ejendommens blad i tingbogen, sådan at medkontrahenten bliver klar over, at ejeren af ejendommen er gift. Det vil i så fald være medkontrahenten, der skal godtgøre, at ægtefællen havde givet samtykke til dispositionen, eller at medkontrahenten med rette antog, at der forelå et samtykke, eller at dispositionen ikke var omfattet af § 18, f.eks. fordi der var tale om en ejendom, der ikke tjente til familiens bolig. Det er uafklaret, om manglende undersøgelse af tingbogen bringer medkontrahenten i ond tro.

Bestemmelsen i § 18, stk. 2, foreslås videreført i § 8, dog med ændret bevisbyrde sådan at det er medkontrahenten, der skal bevise, at vedkommende var i god tro. Det er således køber, lejer eller panthaver, der skal bevise, at han eller hun var i god tro med hensyn til ejerægtefællens ret til at råde over ejendommen. Bestemmelsen indebærer, at manglende undersøgelse af tingbogen bringer medkontrahenten i ond tro. Formålet med ændringen er at øge beskyttelsen af den anden ægtefælle.

På den baggrund følger det af den foreslåede bestemmelse i § 8, *stk. 1*, at når en ægtefælle har indgået en aftale om familiens bolig, der er omfattet af lovforslagets § 6, uden samtykke fra den anden ægtefælle eller uden tilladelse efter den foreslåede § 7, kan aftalen efter anmodning fra den anden ægtefælle omstødes ved dom. Dette gælder dog ikke, hvis den anden part i aftalen godtgør, at parten ikke vidste eller burde have vidst, at den ægtefælle, der ejer boligen, ikke var berettiget til at indgå aftalen.

Efter det foreslåede *stk. 2* skal retssag efter *stk. 1* anlægges inden 3 måneder efter, at den anden ægtefælle fik kendskab til aftalen, dog senest 1 år efter at aftalen blev gennemført. Blev aftalen tinglyst inden overtagelsesdagen, regnes fristen fra tinglysningen.

Sagen skal anlægges af den ægtefælle, der ikke har indgået aftalen, mod den, som ejerægtefællen har indgået aftalen med. Sagen behandles efter reglerne om borgerlige retssager. Det er uden betydning for omstødelsessagen, om skifteretten behandler en sag om deling af ægtefællernes formue.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.7.

Til § 9

Den foreslåede bestemmelse i § 9 fastslår, at beskyttelsesreglerne i §§ 6-8 kun finder anvendelse på boliger, der befinder sig i Danmark.

Dette skyldes, at en afgørelse om dispositioner over boliger i andre lande bør træffes af myndighederne i det pågældende land, ikke mindst fordi danske afgørelser herom ikke kan forventes at blive anerkendt i andre lande.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.7.

Til kapitel 3

Til § 10

Den foreslåede bestemmelse i § 10, der er ny, vedrører den situation, hvor en ægtefælle har givet

tredjemand en gave. Hvis bortgivelsen af gaven medfører nærliggende risiko for, at den anden ægtefælle ikke vil kunne få dækket sine krav ved en formuedeling, og tredjemand (gavemodtageren) vidste eller burde vide dette, giver bestemmelsen denne ægtefælle mulighed for at kræve, at tredjemand giver gaven tilbage.

De krav, som efter bestemmelsen kan danne grundlag at kræve gaven tilbage, er navnlig regulerings- og misbrugskrav (lovforslagets kapitel 11), krav på kompensation i særlige situationer (lovforslagets kapitel 12) og krav på pensionskompensation (lovforslagets kapitel 13).

Gaven kan ikke kræves tilbage, hvis gavegiver ved gaven ikke blev insolvent (konkurslovens § 17, stk. 2), og gavegiver utvivlsomt havde tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser, dvs. ikke blev insufficient. Efter konkurslovens § 17, stk. 2, er en skyldner insolvent, hvis den pågældende ikke kan opfylde sine forpligtelser, efterhånden som de forfalder, medmindre betalingsudygtigheden må antages blot at være forbigående.

Gavegiver skal ikke som i konkurslovens § 64 (se følgelovsforslagets § 3) godtgøre at have været sufficient og likvid trods gaven, men alene at gaven ikke medførte begrundet risiko for insufficiens og insolvens.

Det forudsættes, at bestemmelsen kun anvendes ved gaver af stor økonomisk værdi, hvilket udelukker lejlighedsgaver. De gaver, der kan kræves tilbage, vil typisk stå i misforhold til gavegivers økonomiske forhold, hvilket beror på en konkret vurdering af gavegivers formue- og indtægtsforhold.

Også motivet for gaven indgår i vurderingen. Der vil således navnlig være grund til at kunne kræve gaven tilbage, hvis gavegiver som forberedelse af eller i forbindelse med en samlivsophævelse giver værdifulde gaver til sin nye partner eller andre familiemedlemmer eller venner, med henblik på at unddrage den anden ægtefælle fra at få dækket sine krav.

Gaven kan ikke kræves tilbage, hvis den er givet af midler, der ikke ville være indgået i formuedelingen, typisk fordi midlerne var særeje. At give en gave af sit særeje m.v. kan dog være til skade for den anden ægtefælle, hvis gavegiver står tilbage med en betydelig gæld, der efter lovforslagets § 29, stk. 2, ville være blevet dækket helt eller delvist af gaven, men nu skal dækkes af delingsformuen. Det samme gælder, hvis den anden ægtefælle har regulerings- og misbrugskrav efter lovforslagets kapitel 11, der på grund af bortgivelsen ikke kan dækkes af gavegivers resterende formue.

Endelig kræves det, at gavemodtageren vidste eller burde vide, at gaven var givet under de foreliggende omstændigheder. Dette vil f.eks. være tilfældet, hvis gavegivers nye partner er klar over, at gavegiver er i færd med at overføre sin formue til partneren inden samlivsophævelse.

Det er den ægtefælle, der kræver gaven tilbage, der har bevisbyrden herfor.

Adgangen til at kræve en gave tilbage tilkommer kun ægtefællen selv, herunder den længstlevende ægtefælle efter gavegivers død, men ikke ægtefællens arvinger eller kreditorer. Bestemmelsen finder således anvendelse i relation til formuedeling ved separation og skilsmisse (lovforslagets afsnit III) og formuedeling ved en ægtefælles død (lovforslagets afsnit IV).

Det er ikke en betingelse for at anvende bestemmelsen, at ægtefællerne bliver separeret eller skilt, og bestemmelsen kan således anvendes, uden at der sker formuedeling. Uden formuedeling kan det dog være vanskeligt for den pågældende at godtgøre, at gaven medførte nærliggende risiko for, at ægtefællen ikke ville kunne få dækket sine krav i forbindelse med formuedelingen.

Efter bestemmelsen gives gaven tilbage til gavegiveren sådan, at den anden ægtefælle kan få dækket sine krav ved formuedelingen i gavegiverens formue.

Hvis gavegiver erklæres konkurs, finder omstødelsesreglerne i konkursloven anvendelse.

Efter bestemmelsens *stk. 2* skal retssag om krav efter *stk. 1* anlægges inden 1 år efter, at den anden ægtefælle har fået kendskab til gaven, og inden 3 år efter det tidspunkt, hvor gaven blev givet. Hvis tinglysning eller anden sikringsakt er nødvendig for, at gavemodtager opnår beskyttelse mod retsforfølgning fra gavegivers kreditorer, anses gaven for givet på det tidspunkt, hvor sikringsakten blev foretaget.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.5.

Til § 11

Retsvirkningslovens § 14 vedrører den situation, hvor løsøre, som er undergivet den ene ægtefælles rådighed, med dennes samtykke er inddraget til benyttelse i en erhvervsvirksomhed, som drives af den anden ægtefælle. I sådanne situationer bliver retshandler, som den ægtefælle, der driver erhvervsvirksomheden, foretager vedrørende løsøret, bindende for den ægtefælle, der ejer løsøret. Dette gælder dog ikke, hvis tredjemand indså eller burde indse, at den anden ægtefælle var uberettiget til at indgå retshandelen.

Reglen medfører, at en tredjemand, som i god tro indgår en aftale med den ægtefælle, der bruger løsøret, om f.eks. at købe det, retligt ejer af løsøret. Den ægtefælle, der ejer løsøret, kan således ikke kræve at få løsøret tilbage.

Bestemmelsen giver ikke brugerægtefællens kreditorer mulighed for at foretage udlæg i løsøret.

Bestemmelsen stiller ikke krav om, at løsøret er kommet tredjemand i hænde. Aftalen bliver således bindende for ejerægtefællen, selv om tredjemand ikke har fået løsøret overgivet.

Bestemmelsen omfatter eksempelvis maskiner, inventar, kontorartikler eller råvarer, der er udlånt til anvendelse i den anden ægtefælles fabrik, kontor eller butik. Det er en forudsætning, at den pågældende løsørestand er overladt ægtefællen til benyttelse af mere varig karakter.

Bestemmelsen er begrundet i, at der består et så nært økonomisk fællesskab mellem ægtefæller, at det ville være urimeligt i forhold til tredjemand i god tro, hvis en ægtefælle, der har givet den anden ægtefælle udseende af at være dispositionsberettiget ved at overlade sine ejendele til brug i denne ægtefælles erhvervsvirksomhed, skulle kunne kræve dispositionen omstødt.

Reglen vedrører alene ægtefællens legitimation til at handle i forhold til tredjemand. Det afhænger af ægtefællernes indbyrdes aftale, om den ægtefælle, der indgik aftalen med tredjemand, var bemyndiget hertil.

Bestemmelsen finder anvendelse, uanset om der er delingsformue eller særeje i ægteskabet, og den finder også anvendelse, selvom samlivet mellem ægtefællerne er ophævet på grund af uoverensstemmelse.

Retsvirkningslovens § 14 foreslås uden indholdsmæssige ændringer videreført i lovforslagets § 11. Det følger af den foreslåede bestemmelse, at når en ægtefælle har overladt løsøre til brug i den anden ægtefælles erhvervsvirksomhed, bliver den ægtefælle, der ejer løsøret, bundet af aftaler om løsøret, som den anden ægtefælle har indgået med tredjemand. Dette gælder dog ikke, hvis tredjemand vidste eller burde vide, at ægtefællen ikke var berettiget til at indgå aftalen.

Den foreslåede § 11 er en undtagelse til den foreslåede bestemmelse i § 1, stk. 1 og 2, om ægtefællers særråden.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.5.

Til afsnit II

Til kapitel 4

Til § 12

Efter retsvirkningslovens § 28, stk. 1, kan ægtefæller ved ægtepagt indgå følgende aftaler om særeje:

- 1) At hver ægtefælle ved formuedeling efter separation eller skilsmisse beholder, hvad denne ejer, men at der er formuefællesskab ved dødsboskifte (skilsmissesæreje).
- 2) I forbindelse med en aftale om skilsmissesæreje, at ejendele ved dødsboskifte skal forbeholdes en ægtefælle eller dennes arvinger (fuldstændigt særeje).

Efter § 28, stk. 2, kan en aftale efter stk.1 angå en del af ægtefællernes ejendele, og aftalen kan tidsbegrænses og træffes alene med henblik på en af ægtefællernes død.

Disse bestemmelser regulerer udtømmende, hvilke former for særeje ægtefæller gyldigt kan aftale.

Skilsmissesæreje efter § 28, stk. 1, nr. 1, har betydning ved formuedelingen ved separation og skilsmisse, hvor aktiver, der er skilsmissesæreje, holdes uden for ligedelingen.

Ved en ægtefælles død bortfalder retsvirkningerne af skilsmissesæreje, og de aktiver, der ville have været særeje ved separation og skilsmisse, er delingsformue. Aktiverne indgår derfor i ligedelingen mellem længstlevende og førstafdødes arvinger efter retsvirkningslovens § 16, stk. 2.

At aktiverne er delingsformue ved førstafdødes død giver den længstlevende ægtefælle mulighed for at overtage ægtefællernes delingsformue til uskiftet bo efter arvelovens § 17. Efter denne bestemmelse kan den længstlevende ægtefælle overtage ægtefællernes delingsformue til uskiftet bo med deres fælles livsarvinger. Hvis den førstafdøde ægtefælle efterlader sig særlivsarvinger, kan boet efter § 18, stk. 1, kun udleveres til uskiftet bo med samtykke fra dem. Den førstafdøde ægtefælles livsarvinger modtager som udgangspunkt først deres arv efter førstafdøde, når længstlevende dør, og delingsformuen skiftes.

Retsvirkningerne under ægteskabet af skilsmissesæreje fremgår ikke af ordlyden eller bemærkningerne til særejereglerne. Det er således ikke beskrevet, om skilsmissesæreje skal behandles som særeje eller delingsformue under ægteskabet. Dette har navnlig betydning i forhold til anvendelsen af de sociale beskyttelsesregler (se punk 3.7.). Spørgsmålet ses ikke at være afklaret.

Efter § 28, stk. 1, nr. 2, kan ægtefællerne ved ægtepagt i forbindelse med en aftale om skilsmissesæreje aftale, at ejendele ved dødsboskifte skal forbeholdes en ægtefælle eller dennes arvinger (fuldstændigt særeje).

Fuldstændigt særeje indebærer, at der er særeje under ægteskabet samt ved separation, skilsmisse og død, uanset hvem af ægtefællerne der dør først.

Konsekvenserne af fuldstændigt særeje er blandt andet, at reglerne om vederlagskrav, hvis en ægtefælle misbruger sin rådighed over sin formue (se de almindelige bemærkninger, punkt 3.17.), ikke finder anvendelse. Endvidere indebærer det, at reglerne om, at en ægtefælles salg eller pantsætning m.v. af visse aktiver, kræver samtykke fra den ægtefælle, der ikke er (med)ejer af aktivet (se de almindelige bemærkninger, punkt 3.7.), heller ikke finder anvendelse. Bor familien i en ejendom, der ejes af den ene ægtefælle som fuldstændigt særeje, kan ejerægtefællen således sælge ejendommen uden den anden ægtefælles samtykke.

Det følger af sidste led i § 28, stk. 1, nr. 2, om dødsboskifte, at når den ene ægtefælle dør, indgår fuldstændigt særeje ikke formuedelingen ved en ægtefælles død.

Ved dødsboskifte ved den første ægtefælles død indebærer dette, at den førstafdøde ægtefælles fuldstændige særeje skiftes med førstafdødes arvinger, herunder den længstlevende ægtefælle, og at den længstlevende ægtefælle beholder sit fuldstændige særeje.

Hvis den længstlevende ægtefælle sidder i uskiftet bo, omfatter det uskiftede bo efter arvelovens § 17 kun ægtefællernes delingsformue og dermed ikke ægtefællernes fuldstændige særeje. Den førstafdøde ægtefælles fuldstændige særeje skiftes således også i denne situation med førstafdødes arvinger, herunder den længstlevende ægtefælle, og den længstlevende ægtefælle beholder sit fuldstændige særeje.

Ved skifte af det uskiftede bo i længstlevendes levende live beholder den længstlevende ægtefælle sit fuldstændige særeje og skal ikke dele det med førstafdødes arvinger. Ved skifte af det uskiftede bo ved længstlevendes død tilfalder særejet alene længstlevendes arvinger.

Formuedelingen ved en ægtefælles død, herunder skifte af uskiftet bo, er nærmere beskrevet i de almindelige bemærkninger, punkt 3.22.1.

Efter § 28, stk. 2, 3. led, kan en aftale om skilsmisssæreje eller fuldstændigt særeje træffes alene med henblik på en af ægtefællernes død. Dette giver ægtefællerne mulighed for at kombinere skilsmisssæreje for begge ægtefæller med fuldstændigt særeje for den ene ægtefælle. Dette kaldes kombinationssæreje.

Kombinationssæreje er således en kombination af skilsmisssæreje og fuldstændigt særeje. Ved kombinationssæreje er der altid særeje ved separation og skilsmisse (skilsmisssæreje), og dette skilsmisssæreje bliver i bestemte situationer særeje ved en ægtefælles død (dvs. fuldstændigt særeje).

Ægtefællerne kan aftale, i hvilke situationer der skal være særeje ved en ægtefælles død afhængigt af, hvem af ægtefællerne der dør først. Skilsmisssæreje kan således kombineres med særeje ved død på en række forskellige måder. Kombinationssærejets betydning på et dødsboskifte afhænger derfor dels af den valgte kombination af skilsmisssæreje og fuldstændigt særeje og dels af, hvem af ægtefællerne der dør først.

Valget af, i hvilke situationer der skal være særeje ved en ægtefælles død, afhænger af, om ægtefællerne ønsker at begunstige den ene af ægtefællerne ved dødsfaldet frem for førstafdødes eller længstlevendes arvinger (ægtefællebegunstigende kombinationssæreje), eller om de ønsker at begunstige deres arvinger (arvingsbegunstigende kombinationssæreje).

Ægtefællebegunstigende kombinationssæreje anvendes i tilfælde, hvor ægtefællerne ønsker at tilgodese den længstlevende ægtefælle fremfor ægtefællernes sær- og/eller fællesbørn. Ægtefæller aftaler ofte et ægtefællebegunstigende kombinationssæreje, hvor ægtefællerne har skilsmisssæreje, der skal være fuldstændigt særeje for længstlevende ved førstafdødes død, uanset hvem af ægtefællerne der dør først. Dette indebærer, at førstafdødes formue er delingsformue. Fordelene for den længstlevende er, at længstlevende har mulighed for enten at sidde i uskiftet bo med førstafdødes formue eller modtage boslod og arv af førstafdødes formue, samtidig med at længstlevendes egen formue bliver særeje og dermed ikke skal deles med førstafdødes arvinger, navnlig førstafdødes særbørn og ægtefællernes fællesbørn.

Arvingsbegunstigende kombinationssæreje anvendes i tilfælde, hvor ægtefællerne ønsker at tilgodese enten førstafdødes eller længstlevendes arvinger fremfor ægtefællen. Ved arvingsbegunstigende kombinationssæreje kan eksempelvis førstafdødes arvinger tilgodeses ved, at førstafdødes formue er fuldstændigt særeje, mens længstlevendes formue er delingsformue. Dette indebærer, at førstafdødes formue ikke deles med længstlevende, inden formuen deles med førstafdødes arvinger (ægtefællen og førstafdødes

børn). Samtidig skal længstlevendes formue, der er delingsformue, deles lige mellem førstafdødes arvinger og længstlevende. Længstlevende har ikke mulighed for at sidde i uskiftet bo.

Betegnelsen kombinationssæreje findes hverken i loven eller i forarbejderne til den.

I det før omtalte meget anvendte ægtefællebegunstigende kombinationssæreje, hvor ægtefællerne kan aftale skilsmisssæreje, der skal være fuldstændigt særeje for længstlevende ved førstafdødes død, uanset hvem af ægtefællerne, der dør først, har den længstlevende ægtefælle mulighed for at sidde i uskiftet bo med førstafdødes formue, da den er delingsformue, mens længstlevendes egen formue er fuldstændigt særeje. Efter arvelovens § 23 indgår alt, hvad den længstlevende erhverver, i det uskiftede bo, for så vidt det ikke er gjort til særeje. Det betyder, at det uskiftede bo kun kommer til at omfatte førstafdødes formue, da hele længstlevendes formue er fuldstændigt særeje.

Hvis ægtefæller aftaler arvingsbegunstigende kombinationssæreje, hvor der skal være fuldstændigt særeje for førstaføde, mens længstlevendes formue er delingsformue, har den længstlevende ægtefælle efter arvelovens § 13 mulighed for inden for sin arvelod af særejet at overtage aktiver af førstafdødes fuldstændige særeje til vurderingsbeløbet.

I relation til anvendelsen af arvelovens §§ 13 og 23 er det uden betydning, om den pågældende formue er fuldstændigt særeje efter aftale (retsvirkningslovens § 28, stk. 1, nr. 2) eller efter tredjemandsbestemmelse (retsvirkningslovens 28 a), eller om formuen er fuldstændigt særeje som følge af en aftale om kombinationssæreje, når formuen efter denne aftale ved førstafdødes død er fuldstændigt særeje. Det samme gælder andre bestemmelser om fuldstændigt særeje i arveloven og dødsboskifteloven.

Af § 28, stk. 2, 1. led, fremgår, at en aftale om særeje kan angå en del af ægtefællernes ejendele.

Bestemmelsen indebærer for det første, at en aftale om skilsmisssæreje eller fuldstændigt særeje kan begrænses til at omfatte et eller flere aktiver.

For det andet indebærer bestemmelsen, at en aftale om særeje kan begrænses til at omfatte en brøkdel af en ægtefælles aktiver. Brøkdelsæreje kan således defineres som en aftale, hvor en bestemt brøkdel af en ægtefælles samlede formue eller af enkelte aktiver skal være af én formueart, f.eks. fuldstændigt særeje, mens den resterende brøkdel skal bestå af en eller flere andre formuearter, f.eks. skilsmisssæreje eller delingsformue.

Brøkdelsærejet kan bestå af kombinationer af alle de tilladte formuearter. Angivelsen kan ske enten i brøker eller procenter og skal relateres til hver ægtefælles egen bodel. Ægtefæller kan eksempelvis aftale, at den ene ægtefælles sommerhus skal være brøkdelsæreje, hvor 1/4 er fuldstændigt særeje, og 3/4 er skilsmisssæreje eller delingsformue. Ægtefællerne kan derimod ikke lovligt aftale, at f.eks. 1/3 af ægtefællernes samlede formue skal være den ene ægtefælles fuldstændige særeje.

Forbrug, opsparing og lån fordeles forholdsmæssigt på formuearterne i brøkdelsærejet, og ved formuedelingen, hvor ægtefællernes samlede formuer gøres op, udskilles de forskellige formuearter beløbsmæssigt.

Betydningen af, at et aktiv, der er brøkdelsæreje, sælges, og salgsprisen anvendes til erhvervelse af et andet aktiv, er beskrevet i de almindelige bemærkninger, punkt 3.12.

Når et aktiv er brøkdelsæreje, som omfatter delingsformue, finder de sociale beskyttelsesregler i retsvirkningslovens §§ 18-20 (se de almindelige bemærkninger, punkt 3.7) anvendelse. Er der tale om fast ejendom, der er familiens bolig, kræver salg samtykke fra den anden ægtefælle. Endvidere finder reglerne i § 23 om vederlagskrav ved misbrug af rådigheden over aktivet anvendelse (se de almindelige bemærkninger, punkt 3.17.).

Et sumsæreje er en aftale om, at et bestemt beløb skal være særeje, mens resten af den pågældende ægtefælles formue skal være delingsformue. Ved sumfælleseje er situationen den omvendte, således at et bestemt beløb er delingsformue og resten særeje.

Sumsæreje og sumfælleseje er ikke nævnt i retsvirkningsloven eller i bemærkningerne hertil, og det har givet anledning til tvivl, om ægtefæller gyldigt kan indgå aftale herom. Der synes dog at være enighed om, at et sumsæreje ikke kan være abstrakt. Således kan det f.eks. ikke gyldigt aftales, at 500.000 kr. af en ægtefælles formue er særeje, da det vil være en fravigelse af ligedelingsprincippet, der ikke har hjemmel hverken i loven eller i dens forarbejder. Derimod er der enighed om, at sumsæreje eller sumfælleseje kan være genstandsrelateret, f.eks. således at det aftales, at 500.000 kr. af friværdien i en ægtefælles ejendom skal være særeje med den virkning, at ægtefællen ved skilsmisse forlods kan udtage 500.000 kr., forudsat at friværdien i ejendommen udgør mindst dette beløb.

Det er uafklaret, hvordan sumsærejet skal behandles, hvis et aktiv, hvortil der er knyttet et genstandsrelateret sumsæreje, sælges.

Med hjemmel i § 28, stk. 2, kan en aftale om særeje tidsbegrænses. Det kan dog ikke aftales, at en mindre byrdefuld særejeform tidsbegrænses og derefter overgår til en mere byrdefuld, f.eks. fra skilsmissesæreje til fuldstændigt særeje. Tilsvarende er der ikke adgang til tidsbegrænsning af delingsformue, hvilket følger indirekte af § 28, stk. 2, hvorefter alene en aftale efter stk. 1 om særeje kan tidsbegrænses.

Ophørstidspunktet for særeje skal være fastlagt, så det kan angives på oprettelsestidspunktet, dvs. principielt på underskriftsdatoen. Dette krav medfører, at en tidsbegrænsnings ophør ikke kan gøres afhængig af en uvis begivenheds indtræden, f.eks. at ægtefællerne får børn. Dette betyder, at man allerede på aftaletidspunktet skal kunne fastlægge datoen for særejets ophør.

Ægtefæller kan efter § 28, stk. 2, også aftale et såkaldt aftrapningssæreje ved en kombination af brøkdelsæreje og tidsbegrænsning. Denne særejeform er især relevant, hvor ægtefællerne ønsker at øge delingsformuen, jo længere ægteskabet har varet.

Ægtefæller kan eksempelvis aftale, at de skal have fuldstændigt særeje i ægteskabet, men at dette skal aftrappes til fælleseje med 1/10 om året over 10 år. Efter 10 års ægteskab er ægtefællernes formue i det hele delingsformue.

Ligesom ved tidsbegrænset særeje skal tidspunkterne for de enkelte aftrapningstrin være fastlagt på forhånd.

De gældende regler om særeje i § 28 blev indsat i retsvirkningsloven ved lov nr. 396 af 13. juni 1990 om ændring af straffeloven og retsplejeloven m.v. (Forenkling og modernisering inden for Justitsministeriets område), der trådte i kraft den 1. juli 1990.

Efter bemærkningerne til forslaget til ændringsloven (Folketingstidende 1989-90, tillæg A, side 749) var det Justitsministeriets opfattelse, at en særejebestemmelse i en ægtepagt oprettet inden lovens ikrafttræden måtte betragtes som en bestemmelse om fuldstændigt særeje, medmindre dette senere er ændret ved en ny ægtepagt.

Det fremgår videre af bemærkningerne, at en særejebestemmelse i en ægtepagt oprettet efter lovens ikrafttræden som udgangspunkt skal fortolkes som en bestemmelse om skilsmissesæreje, medmindre det klart fremgår af ægtepagtens ordlyd, at der skal være fuldstændigt særeje efter lovens § 28, stk. 1, nr. 2.

Endelig fremgår det af bemærkningerne, at tredjemands bestemmelse om, at arv eller gave skal tilhøre modtageren som særeje, som udgangspunkt skal fortolkes som en bestemmelse om skilsmissesæreje. Ud-

trykket fuldstændigt særeje skal således være anvendt, for at man kan antage, at arven eller gaven skal være fuldstændigt særeje efter § 28, stk. 1, nr. 2. Dette omfatter testamenter oprettet både før og efter lovens ikrafttræden, og gaver givet efter lovens ikrafttræden.

Hvis testator er afdød ved døden før lovens ikrafttræden, eller hvis en testamentarisk bestemmelse før lovens ikrafttræden er gjort uigenkaldelig, skal en særejebestemmelse dog fortolkes som efter de hidtil gældende regler, dvs. som særeje ved separation, skilsmisse og død. Det samme gælder særejebestemmelse vedrørende en gave, der er overgivet før lovens ikrafttræden.

Den foreslåede bestemmelse i § 12 viderefører den gældende bestemmelse i retsvirkningslovens § 28, stk. 1 og 2, idet dog mulighederne for at aftale særeje foreslås udvidet.

Det foreslåede § 12, *stk. 1*, fastlægger udtømmende hvilke særejetyper, ægtefæller fremover skal kunne aftale, og *stk. 2-5* fastlægger, hvordan særejetyperne kan begrænses. Det drejer sig om følgende:

At en ægtefælle ved formuedeling ved separation eller skilsmisse beholder sin formue, men at formuen deles ved en ægtefælles død. Særeje efter denne bestemmelse betegnes skilsmissesæreje (nr. 1).

At en ægtefælle ved formuedeling ved separation eller skilsmisse beholder sin formue, og at ægtefællens formue ved formuedeling i forbindelse med dødsboskifte tilkommer den pågældende ægtefælle eller dennes arvinger. Særeje efter denne bestemmelse betegnes fuldstændigt særeje (nr. 2).

Kombinationssæreje, der indeholder en aftale om, at fuldstændigt særeje kun skal gælde, hvis en bestemt af ægtefællerne dør først, eller kun skal gælde førstafdøde ægtefælles eller længstlevende ægtefælles skilsmissesæreje (nr. 3).

Bestemmelserne i nr. 1 og 2 om skilsmissesæreje og fuldstændigt særeje viderefører uden indholdsmæssige ændringer de gældende bestemmelser herom i retsvirkningslovens § 28, stk. 1. Bestemmelsen i nr. 3 om kombinationssæreje viderefører uden indholdsmæssige ændringer den gældende ulovbestemte ordning.

Efter den foreslåede bestemmelse i *stk. 2* kan en aftale efter *stk. 1* begrænses til at angå følgende:

- 1) Genstandssæreje, hvorefter et eller flere aktiver er særeje.
- 2) Erhvervelsessæreje, hvorefter en del af en ægtefælles formue afhængigt af, hvordan eller hvornår ægtefællen har erhvervet den pågældende formue, er særeje.
- 3) Brøkdelsæreje, hvorefter en brøkdelt eller procent af en ægtefælles formue eller af et eller flere aktiver er særeje.
- 4) Sumsæreje, hvorefter et bestemt beløb eller et bestemt beløb af værdien af et eller flere aktiver er særeje.
- 5) Sumdeling, hvorefter hele en ægtefælles formue med undtagelse af et bestemt beløb eller med undtagelse af et bestemt beløb af værdien af et eller flere aktiver er delingsformue. Det pågældende beløb eller værdien af de pågældende aktiver er således særeje.

Bestemmelserne i nr. 1-3 om genstandssæreje, erhvervelsessæreje og brøkdelsæreje viderefører uden indholdsmæssige ændringer de gældende bestemmelser herom i retsvirkningslovens § 28, stk. 2, første led.

Bestemmelserne i nr. 4 og 5 fastslår, at ægtefæller kan indgå aftale om sumsæreje og sumdeling. Bestemmelserne viderefører den ordning, som formentlig har været gældende, men udvider ordningens anvendelsesområde sådan, at sumsæreje og sumdeling også kan aftales for en ægtefælles samlede formue.

Genstandssæreje efter det foreslåede stk. 2, nr. 1, betyder, at særeje kan begrænses til at angå et eller flere aktiver. F.eks. kan ægtefællerne aftale skilsmisssæreje om den ene ægtefælles sommerhus, bil m.v.

Erhvervelsessæreje efter det foreslåede stk. 2, nr. 2, betyder, at en del af en ægtefælles formue afhængigt af, hvordan eller hvornår ægtefællen har erhvervet den pågældende formue, er særeje. Ægtefællerne kan f.eks. aftale, at alt hvad de ejede ved ægteskabets indgåelse, skal være særeje, eller de kan aftale, at alt, hvad de erhverver ved arv og gave, skal være særeje, herunder at arv fra en bestemt arvelader skal være særeje, mens anden arv er delingsformue.

Brøkdelsæreje efter det foreslåede stk. 2, nr. 3 betyder, at en aftale om særeje kan angå en brøkdel eller procent af en ægtefælles formue eller en brøkdel eller procent af et eller flere bestemte aktiver. Der kan aftales forskelligt brøkdelsæreje for forskellige aktiver. Der er ikke sat grænser for, hvor lille brøken kan være. Resten af formuen eller aktivet er delingsformue. Bestemmelsen giver f.eks. mulighed for at aftale, at en ægtefælles formue er en tredjedel delingsformue, en tredjedel skilsmisssæreje og en tredjedel fuldstændigt særeje.

Forbrug, opsparing og lån fordeles forholdsmæssigt på formuearterne i brøkdelsærejet, og ved formuedelingen, hvor ægtefællernes samlede formuer gøres op, udskilles de forskellige formuearter beløbsmæssigt.

Sumsæreje efter det foreslåede stk. 2, nr. 4, indeholder en aftale om, at et bestemt beløb skal være særeje, mens resten af den pågældende ægtefælles formue er delingsformue. Ved sumdeling efter den foreslåede § 12, stk. 2, nr. 5, er situationen den omvendte, således at et bestemt beløb er delingsformue (sumdeling) og resten særeje.

Ved sumsæreje kan ægtefællerne kan f.eks. aftale, at 500.000 kr. af den ene ægtefælles formue skal være skilsmisssæreje, hvilket indebærer, at den pågældende ægtefælle ved en skilsmisse forlods kan udtage 500.000 kr. af sin formue, hvorefter resten skal indgå i formuedelingen. En sådan aftale kan f.eks. anvendes, hvis ægtefællerne ønsker, at formue, som den ene ægtefælle havde ved ægteskabets indgåelse, skal holdes uden for delingen, og samtidig ønsker at undgå en senere tvivl om formuens størrelse.

Sumsæreje og sumdeling kan være genstandsrelateret, f.eks. således at 500.000 kr. af friværdien i den ene ægtefælles ejendom er særeje med den virkning, at denne ægtefælle ved skilsmisse forlods kan udtage 500.000 kr., forudsat at friværdien i ejendommen udgør mindst dette beløb.

Falder værdien af en genstand, der er sumsæreje, er det delingsformuen, der formindskes. Falder værdien til under størrelsen af sumsærejet, formindskes særejet. Den manglende del af sumsærejet kan ikke udtages af ægtefællens øvrige delingsformue.

Ægtefæller kan – tilsvarende sumsæreje – aftale sumdeling, hvorefter alt, hvad ægtefællerne ejer eller fremtidigt erhverver, skal være fuldstændigt særeje, idet dog f.eks. 500.000 kr. af den ene ægtefælles formue skal være delingsformue. En sådan aftale om sumdeling kan f.eks. anvendes, hvis ægtefællerne som udgangspunkt ønsker fuldstændigt særeje om alt, hvad de ejer, men at den ægtefælle, der har den mindste formue, dog sikres et vist beløb i tilfælde af skilsmisse – i eksemplet 250.000 kr., dvs. halvdelen af delingsformuen.

Ægtefæller kan efter det foreslåede *stk. 3*, der er ny, aftale, at beløb, der er sumsæreje og sumdeling skal pristalsreguleres efter nettoprisindekset, jf. lov om beregning af et nettoprisindeks. Dermed inflationssikres sumsæreje og sumdeling.

Efter det foreslåede *stk. 4*, der ligeledes er ny, kan det endvidere aftales, at beløb, der er sumdeling skal forhøjes med et årligt beløb eller en årlig procent eller skal optrappes (forøges) over en fastlagt periode.

Efter det foreslåede *stk. 5* kan særeje efter *stk. 1-4* tidsbegrænset eller aftrappes (begrænses) over en fastlagt periode. Det skal fremgå af aftalen, hvilket tidspunkt tidsbegrænsningen eller aftrapningen skal regnes fra. Særejet kan f.eks. aftrappes med en bestemt brøkdel eller procentdel om året.

Ægtefæller kan således inden ægteskabet aftale, at et særeje skal bortfalde f.eks. 10 år efter ægteskabets indgåelse, eller de kan aftale, at særejet aftrappes med 1/5 om året eller over en bestemt periode. Et såkaldt aftrapningssæreje er især relevant, hvor ægtefællerne ønsker at få større delingsformue, jo længere ægteskabet varer.

Det kan derimod ikke aftales, at bortfald af et særeje kan gøres afhængig af uvisse fremtidige begivenheder, som f.eks. at ægtefællerne får (flere) børn, køber hus sammen eller går på pension.

Bestemmelsen indebærer, at det ikke gyldigt kan aftales, at delingsformue kan tidsbegrænses eller aftrappes. En særejeaftale kan således indeholde en aftale om, at særejet begrænses, således at delingsformuen øges, mens det ikke kan aftales, at særejet skal øges, bortset fra pristalsreguleringen i det foreslåede *stk. 3*. Tilsvarende kan en mindre byrdefuld særejeform ikke tidsbegrænses til at overgå til en mere byrdefuld form, f.eks. fra skilsmisssæreje til fuldstændigt særeje. Det kan heller ikke aftales, at aftrapning og bortfald af særejet er betinget af andre omstændigheder.

Et særeje ophører automatisk ved en tidsbegrænsnings ophør og ved forbrug af særejet.

Det foreslåede *stk. 5* viderefører således bestemmelsen om tidsbegrænset særeje i retsvirkningslovens § 28, *stk. 2*, uden indholdsmæssige ændringer, men med bestemmelsen fastslår kravet om, at tidspunktet for særejets helt eller delvise ophør skal være fastlagt i aftalen.

Afhændes et særejeaktiv, bliver det, der træder i stedet for særejet, også særeje. Der henvises til de foreslåede §§ 24 og 25 samt bemærkningerne dertil.

Efter den foreslåede § 20 kan en ægtepagt ændres ved en senere ægtepagt. En ægtefælle kan således ikke ensidigt ændre et aftalt særeje, heller ikke selvom ændringen er til fordel for den anden ægtefælle, f.eks. ved at ophæve et særeje, hvorefter formuen bliver delingsformue.

Lovforslagets § 12 fastlægger ligesom retsvirkningslovens § 28 udtømmende, hvilke særejetyper ægtefæller kan aftale.

I lovforslagets § 23 foreslås det, at den foreslåede § 12 skal finde tilsvarende anvendelse på tredjemands bestemmelser om særeje, bortset fra bestemmelserne om sumsæreje og sumdeling.

Det bemærkes, at retsvirkningslovens § 28, *stk. 3*, hvorefter aftale om særeje som udgangspunkt omfatter, hvad der træder i stedet for de ejendele, aftalen vedrører, og indtægter af disse ejendele, foreslås videreført i lovforslagets § 25.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt. 3.8.

Til § 13

Efter retsvirkningslovens § 16 h, *stk. 1*, kan ægtefæller ved ægtepagt aftale, at en pensionsrettighed skal være særeje i overensstemmelse med de muligheder for særeje, der findes i retsvirkningslovens § 28. En sådan aftale kan også omfatte fremtidige indbetalinger på pensionsrettigheden.

Efter bestemmelsen kan ægtefællerne f.eks. aftale, at en pensionsrettighed skal være skilsmisssæreje eller fuldstændigt særeje, samt at særejet skal være tidsbegrænset.

Bestemmelsen omfatter både privatpension og pension oprettet som led i ansættelsesforhold.

Da rimelige pensionsrettigheder efter den retsvirkningslovens § 16 b ikke indgår i formuedelingen, vil det som udgangspunkt ikke være nødvendigt at aftale, at en pensionsrettighed er særeje, for at kunne holde rettigheden uden for formuedelingen.

Overstiger en pensionsrettighed imidlertid det rimelige, skal den overskydende del af rettigheden deles, men dette undgås ved at aftale, at rettigheden er særeje. Når rettigheden er særeje, er den endvidere ikke omfattet af reglerne om pensionskompensation i loven §§ 16 d og 16 e.

Ægtefællerne kan aftale, at allerede foretagne indbetalinger skal være særeje, og også at fremtidige indbetalinger på pensionsrettigheden skal være særeje. Aftaler ægtefællerne, at pensionsrettigheden skal være særeje, vil dette som udgangspunkt også omfatte fremtidige indbetalinger.

Den foreslåede bestemmelse i § 13 viderefører uden indholdsmæssige ændringer den gældende bestemmelse i § 16 h, stk. 1. Efter § 13 kan ægtefæller således ved ægtepagt aftale, at en pensionsrettighed skal være særeje efter de muligheder for særeje, der findes i lovforslagets § 12. En sådan aftale kan også omfatte fremtidige indbetalinger på pensionsrettigheden.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt. 3.8.

Til § 14

Efter retsvirkningslovens § 28 b, stk. 2, kan der ved ægtepagt ikke kan træffes nogen bestemmelse, der strider mod gavegivers eller arveladers bestemmelse om særeje. Det fremgår således indirekte af bestemmelsen, at ægtefæller ved ægtepagt kan aftale ændringer af tredjemandsbestemt særeje, forudsat at aftalen er i overensstemmelse med særejebestemmelsen, eksempelvis hvis tredjemand har bestemt, at ægtefællerne kan ophæve en særejebestemmelse, når de har været gift i et vist antal år.

Bestemmelsen i § 28 b, stk. 2, foreslås videreført i lovforslagets § 14, stk. 2.

Tredjemandsbestemt særeje kan således kun ændres, hvis tredjemand har bestemt, at dette kan ske. I relation til gaver kan tredjemand efter fuldbyrdelsen af gaven give samtykke til ændring af den oprindelige særejebestemmelse.

Hvis ægtefællerne opretter en ægtepagt i strid med tredjemands bestemmelser, er ægtepagten ugyldig.

Med lovforslagets § 14, *stk. 1*, foreslås det lovfæstet, at ægtefæller ved ægtepagt kan aftale, at særeje bestemt af tredjemand helt eller delvist skal være delingsformue, eller at særejet skal være en anden form for særeje i overensstemmelse med lovforslagets § 12.

Efter den foreslåede bestemmelse i *stk. 2* er en aftale efter *stk. 1* kun gyldig, hvis den er i overensstemmelse med tredjemands bestemmelser om særeje. Reglerne om tredjemandsbestemt særeje findes i lovforslagets kapitel 7.

Den foreslåede § 14 omfatter også tredjemandsbestemt særeje efter § 103, stk. 2, i lov om forsikringsaftaler og § 3, stk. 2, i lov om visse civilretlige forhold m.v. ved pensionsopsparing i pengeinstitutter. Ved følgelovsforslagets §§ 8 og 9 foreslås det, at der i disse to bestemmelser indsættes henvisning til lovforslagets 12 om særejeformerne.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt. 3.8.

Til kapitel 5

Til § 15

Det følger af retsvirkningslovens § 16 h, stk. 2, at ægtefæller ved ægtepagt kan aftale, at værdien af en kapital- eller ratepensionsordning skal indgå i formuedelingen ved separation eller skilsmisse. Bestemmelsen omfatter i dag også alderspension, jf. de almindelige bemærkninger, punkt 3.16.1.2.

Baggrunden for bestemmelsen er, at efter lovens § 16 b, stk. 1, indgår en ægtefælles rimelige pensionsrettigheder ikke i formuedelingen. § 16 h, stk. 2, giver ægtefæller mulighed for at fravige dette ved at aftale, at værdien af alders-, kapital- og ratepensioner skal indgå i formuedelingen ved separation og skilsmisse. Det er således værdien af pensionen og ikke selve pensionen, der indgår i formuedelingen.

Bestemmelsen omfatter ikke andre pensionsrettigheder end alders-, kapital- og ratepensioner. Bestemmelsen giver således ikke mulighed for at aftale, at værdien af en kollektiv pensionsrettighed eller en tjenestemandspension skal være delingsformue.

Bestemmelsen omfatter ikke aftaler om deling af pensionsrettigheder ved en ægtefælles død, da den længstlevende ægtefælles pensionsrettigheder og lignende rettigheder efter lovens § 16 a, stk. 1, ikke indgår i formuedelingen ved en ægtefælles død.

En aftale efter § 16 h, stk. 2, vedrører ikke værdien af pensionsordningen ved aftalens indgåelse, men den til enhver tid værende værdi, dvs. i praksis værdien ved formuedelingen.

Den foreslåede bestemmelse i § 15 viderefører uden indholdsmæssige ændringer retsvirkningslovens § 16 h, stk. 2.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt. 3.9.

Til § 16

Efter § 18, stk. 1, i erstatningsansvarsloven kan krav om erstatning og godtgørelse for personskade (personskadeerstatning) og krav om erstatning til den, der har mistet en forsørger (forsørgertabserstatning), ikke overdrages, så længe kravet og dets størrelse ikke er anerkendt eller fastslået af domstolene.

Efter stk. 2 indgår erstatning og godtgørelse som nævnt i stk. 1, der ikke må antages at være forbrugt, ikke i formuefællesskabet mellem ægtefæller ved skifte i anledning af ægteskabs ophør eller separation. Erstatningen eller godtgørelsen indgår dog i formuefællesskabet, når den, som erstatningen tilkommer, afgår ved døden, medmindre erstatningen eller godtgørelsen ifølge ægtepagt er særeje.

Bestemmelsen i stk. 2 omfatter en lang række andre erstatninger m.v. Dette er beskrevet i de almindelige bemærkninger, punkt 3.16.1.3.

Det er uafklaret, om ægtefæller ved forhåndsaftale kan fravige erstatningsansvarslovens § 18, stk. 2, og aftale, at erstatninger m.v., der efter bestemmelsen ikke indgår i formuedelingen, skal indgå i formuedelingen.

Det foreslås med lovforslagets § 16, der er ny, at ægtefæller ved ægtepagt skal kunne indgå en forhåndsaftale om, at de omhandlede erstatninger helt eller delvist skal indgå i formuedelingen ved separation, skilsmisse eller en ægtefælles død.

Herved får en ægtefælle, der har modtaget eksempelvis en personskadeerstatning, mulighed for at sikre den anden ægtefælle, der måske har indrettet sin tilværelse ud fra hensynet til den tilskadekomne ægtefælle, en kompensation i form af andel i erstatningen.

Aftalen kan begrænses til at gælde formuedelingen ved en ægtefælles død, herunder hvis en bestemt ægtefælle dør først, eller til at omfatte førstafdødes eller længstlevendes rettigheder.

Det bemærkes, at erstatningsansvarslovens § 18, stk. 2, foreslås videreført i lovforslagets § 36, men med udvidet anvendelsesområde.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt. 3.9.

Til § 17

Efter retsvirkningslovens § 15, stk. 1, indgår alt, hvad ægtefællerne ejer ved ægteskabets indgåelse eller senere erhverver, i almindeligt formuefællesskab mellem dem, for så vidt det ikke er gjort til særeje. Efter bestemmelsens stk. 2 får reglerne om formuefællesskab dog kun anvendelse på rettigheder, som er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art, i den udstrækning, hvori det er foreneligt med de for disse rettigheder særligt gældende regler.

Personlige og uoverdragelige rettigheder omfattet af retsvirkningslovens § 15, stk. 2, omfatter bl.a. ophavsrettigheder, ret til biblioteksafgifter, bundne opsparinger, båndlagt arv (arvelovens §§ 53-58) og gave samt goodwill.

Retsvirkningslovens § 15, stk. 2, foreslås videreført i lovforslagets § 37.

Det foreslås, at ægtefæller skal kunne indgå forhåndsaftaler om deling af værdien af en personlig og uoverdragelig rettighed. Efter den foreslåede bestemmelse herom i lovforslagets § 17 kan ægtefæller ved ægtepagt aftale, at værdien af en rettighed omfattet af den foreslåede § 37 helt eller delvist skal indgå i formuedelingen. Aftalen kan begrænses til at gælde formuedelingen ved en ægtefælles død, herunder hvis en bestemt ægtefælle dør først.

Sådanne aftaler kan indgås for alle typer af uoverdragelige og personlige rettigheder. Ægtefæller kan f.eks. aftale, at værdien af en personlig goodwill, som tilhører den ene ægtefælle, skal indgå i delingen ved separation eller skilsmisse med den virkning, at værdien skal gøres op og indgå i formuedelingen.

En aftale efter § 17 vedrører ikke værdien af den pågældende rettighed ved aftalens indgåelse, men den til enhver tid værende værdi, dvs. i praksis værdien ved formuedelingen.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt. 3.9.

Til § 18

I gældende ret er der ikke lovfæstet regler om fradrag af gæld, bortset fra ægtefælleskiftelovens § 58, stk. 1, hvorefter det er overskuddet af bodelene, der deles. Der er ikke efter gældende ret adgang til at indgå en forhåndsaftale om, i hvilket omfang gæld skal kunne fradrages i delingsformuen.

Som noget nyt foreslås det i lovforslagets § 18, at ægtefæller skal kunne indgå en sådan aftale ved ægtepagt.

Efter den foreslåede bestemmelse i *stk. 1* kan ægtefæller ved ægtepagt aftale, i hvilket omfang gæld skal fradrages ved opgørelsen af den formue, der efter lovforslagets § 26 skal deles ved separation og skilsmisse.

Adgangen til at aftale fradrag for gæld foreslås begrænset ved bestemmelserne i stk. 2-4 og den foreslåede § 30.

En aftale om, at en gældspost ikke skal kunne fradrages ved opgørelsen af delingsformuen, får den virkning, at gælden bæres af ægtefællens særejeaktiver eller andre aktiver, der ikke indgår i formuedelingen, herunder navnlig personlige erstatninger, jf. lovforslagets § 36. Har den ægtefælle, hvis gældspost efter aftalen skal holdes udenfor delingen, ikke aktiver, der kan holdes uden for delingen, og som kan dække

gælden, vil aftalen indebære, at den formue, der skal deles, deles skævt til fordel for den anden ægtefælle, således at denne bliver stillet, som om gælden ikke fandtes.

Ægtefæller kan med denne bestemmelse holde bestemte gældsposter udenfor delingen. Ægtefæller kan eksempelvis aftale, at den enes studiegæld ikke skal kunne fradrages i delingsformuen, eller at halvdelen af gælden på den anden ægtefælles kontokort skal fradrages i delingsformuen.

Der er som udgangspunkt fri adgang til at aftale, hvilken gæld der skal fradrages i delingsformuen, og hvilken gæld der ikke kan fradrages. Det er med de undtagelser, der følger af det foreslåede stk. 2, endvidere muligt at indgå aftaler om fremtidig sikret gæld, der skal fradrages i delingsformuen, og hvilken der ikke kan fradrages. Ægtefæller kan således f.eks. aftale, at den studiegæld, en af dem stifter fremover, ikke skal kunne fradrages i delingsformuen.

Efter den foreslåede bestemmelse i *stk. 2* kan ægtefællerne ikke aftale, at gæld, som ikke er stiftet ved aftalens indgåelse eller stiftes i forbindelse med aftalen, og som efter lovforslagets § 29, stk. 2, ville skulle fradrages i formue, der ikke indgår i delingen, skal fradrages i delingsformuen. Denne bestemmelse har til formål at forhindre, at ægtefæller indgår aftale om, at fremtidig gæld, der efter § 29, stk. 2, påhviler særeje, skal fratrækkes i delingsformue. Ægtefæller kan således f.eks. ikke aftale, at al gæld, som manden fremtidig optager med sikkerhed i sin særejeejendom, skal fradrages i delingsformuen.

Ved aftale om, at gæld, der påhviler særeje, efter den foreslåede § 29, stk. 2, skal fratrækkes i delingsformuen, er det således et krav, at den gæld, aftalen vedrører, er stiftet senest i forbindelse med aftalens indgåelse, således at ægtefællerne har mulighed for at overskue, hvilken gæld der er omfattet af aftalen. At gælden skal være stiftet "i forbindelse med aftalen" indebærer, at gælden ikke behøver at være stiftet inden indgåelsen af aftalen. Der er ikke noget til hinder for, at gælden først stiftes efter indgåelsen af aftalen, således gældsstiftelsen sker i forlængelse af aftalen. Selvom et lån først bevilges nogen tid efter aftalen, kan lånet være omfattet af bestemmelsen, hvis ægtefællen ansøgte om lånet i forbindelse med aftalen om gælden, men sagen trak ud, f.eks. på vurdering af ægtefællens kreditværdighed.

For så vidt angår usikret gæld, der ikke er knyttet til et bestemt aktiv, og som efter lovforslagets § 29, stk. 3, skal fradrages med en forholdsmæssig andel i henholdsvis delingsformuen og den formue, der ikke indgår i delingen, kan ægtefæller frit aftale en anden fordeling også for gæld, der endnu ikke er stiftet. Ægtefællerne kan således f.eks. aftale, at hele mandens fremtidige studiegæld ikke skal kunne fradrages i delingsformuen, eller at intet af studiegælden skal fratrækkes i delingsformuen.

Efter den foreslåede bestemmelse i *stk. 3* kan ægtefæller endvidere ikke aftale, at gæld skal fradrages i delingsformuen ved en ægtefælles død, men ikke ved separation eller skilsmisse. Ægtefællerne kan således ikke f.eks. aftale, at pantegælden i den ene ægtefælles særejeejendom skal fradrages i delingsformuen, hvis ægteskabet ophører ved en ægtefælles død, men ikke hvis ægtefællerne bliver separeret eller skilt.

Efter den foreslåede bestemmelse i *stk. 4* kan en aftale efter stk. 1 ikke tidsbegrænses.

Med henvisningen i stk. 1 til lovforslagets § 30 kan en aftale om fordelingen af gæld ikke medføre, at en ægtefælle ved formuedelingen skal aflevere så meget af sin formue til den anden ægtefælle, at den pågældende ikke har tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser og kreditorer.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt. 3.14.

Til kapitel 6

Til § 19

I overensstemmelse med gældende ret foreslås det med lovforslagets § 19 lovfæstet, at også kommende ægtefæller kan oprette en ægtepagt.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt. 3.10.

Til § 20

Efter retsvirkningslovens § 35 skal en ægtepagt oprettes skriftlig og under parternes hånd. En umyndig ægtefælle skal også underskrive ægtepagten. Samtykke fra værger gives ved underskrift på ægtepagten. Bestemmelsen gælder for alle former for ægtepagt.

Efter lovens § 37 må en ægtepagt for at blive gyldig tinglyses i personbogen.

Kravene i §§ 35 og 37 indeholder gyldighedsbetingelser såvel mellem parterne som i forhold til tredje-
mand.

Ved tinglysning sikres det, at eventuelle ægtepakter kommer frem ved en ægtefællernes separation, skilsmisse og død, og at en ægtefælle ikke kan destruere en ægtepagt, som er til skade for den pågældende.

Der gælder ingen tidsfrist efter underskrivningen af en ægtepagt til at anmelde den til tinglysning. En anmeldelse til tinglysning efter separation, skilsmisse eller den ene ægtefælles død har dog ingen retsvirkninger, heller ikke selvom ægtepagten skulle blive tinglyst. Dette gælder også i tilfælde, hvor en ægtepagt er anmeldt før en ægtefælles død, men afvist ved en fejl og efter dødsfaldet anmeldt på ny.

Tinglysning sker i personbogen, der føres af Tinglysningsretten, jf. tinglysningslovens kapitel 7. Tinglysning af ægtepakter i personbogen er nærmere reguleret i tinglysningslovens kapitel 1 og i § 17 i bekendtgørelse nr. 213 af 15. marts 2011 om tinglysning i personbogen.

Personbogen blev digitaliseret den 21. marts 2011, og efter tinglysningslovens § 7, stk. 3, kan tinglysning alene ske på grundlag af dokumenter og påtegninger forsynet med digital signatur. Efter lovens § 7, stk. 5, kan justitsministeren fastsætte regler om, at personer, der ikke kan få en digital signatur, kan anmelde rettigheder på grundlag af papirdokumenter, om fremgangsmåden herved og om retsvirkningerne heraf.

Ægtepakter anmeldes digitalt til tinglysning på samme måde som dokumenter om overdragelse og belåning af fast ejendom m.v. I det digitale tinglysningssystem kan ægtefæller underskrive en ægtepagt digitalt samtidig med, at ægtepagten med digital underskrift anmeldes til tinglysning i tinglysningssystemet.

Hvis ægtefællerne underskriver en ægtepagt i hånden, kan den indlægges (uploades) i tinglysningssystemet, og ægtefællerne kan herefter i fællesskab anmelde den til tinglysning med digital underskrift. Hvis kun den ene ægtefælle underskriver anmeldelsen af en ægtepagt, tinglyses ægtepagten med frist til fremvisning af den originalt underskrevne ægtepagt.

Udover de formelle betingelser, der skal være opfyldt for en korrekt digital tinglysning, foretager Tinglysningsretten en prøvelse af ægtepagten. Ved prøvelsen påser Tinglysningsretten, at de aktiver, som ægtepagten vedrører, klart kan identificeres, og at aftalen i ægtepagten er i overensstemmelse med de muligheder, som retsvirkningsloven giver ægtefæller til at indgå aftale om formueordningen i deres ægteskab. Tinglysningsrettens prøvelse af ægtepakter følger ikke direkte af tinglysningsloven, men er udviklet i retspraksis. Om specifikationskravet henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.10.1.1.

Tinglysning af en ægtepagt medfører ikke, at den ved en senere formuedeling skal anses for materielt gyldig. Der er således ikke noget til hinder for, at en ægtefælle senere gør gældende, at eksempelvis en særejebestemmelse i en tinglyst ægtepagt er ugyldig, fordi den falder uden for, hvad ægtefællerne kan

aftale efter retsvirkningsloven. Endvidere er tinglysning ikke til hinder for, at en ægtepagt tilsidesættes efter de almindelige ugyldighedsregler i aftaleloven.

En ægtepagts retsvirkninger regnes fra den dag, hvor den anmeldes til tinglysning.

Ofte opretter ægtefæller et testamente og en ægtepagt samtidig. Der er ikke noget til hinder for, at ægtefællerne underskriver ægtepagten for notaren samtidig med testamentet, blot de derefter sørger for, at ægtepagten anmeldes digitalt til tinglysning.

Bestemmelserne i retsvirkningslovens §§ 35 og 37 foreslås sammenskrevet og videreført uden indholdsmæssige ændringer i lovforslagets § 20, 1. pkt. Efter denne bestemmelse er en ægtepagt kun gyldig, når den er underskrevet af begge ægtefæller og tinglyst i personbogen efter reglerne herom i tinglysningsloven. Som efter den gældende ordning kan ægtepagten underskrives digitalt.

Bestemmelsen gælder for alle former for ægtepagt, herunder ægtepagt om særeje (kapitel 4), om forhåndsaftaler om formuedelingen (kapitel 5), om surrogater for og indtægter af særeje (§ 25, stk. 2), og om lovvalg (§ 66, stk. 2, og § 79).

Skal en ægtefælles værge efter værgemålsloven give samtykke til ægtepagten, er ægtepagten efter det foreslåede 2. pkt. kun gyldig, hvis også værgen har underskrevet den. Der tages ikke i 2. pkt. stilling til, hvornår en værge skal samtykke i oprettelsen af en ægtepagt. Dette afgøres efter værgemålsloven.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt. 3.10.

Til § 21

Efter retsvirkningslovens § 28 b, stk. 1, kan en ægtepagt ændres ved en senere ægtepagt.

Bestemmelsen foreslås videreført i lovforslagets § 21 uden indholdsmæssige ændringer, idet det dog foreslås, at det i bestemmelsen fastslås, at en ægtepagt også kan ophæves ved ægtepagt.

Henvisningen til lovforslagets § 20 indebærer, at en ægtepagt om ændring af en ægtepagt kun er gyldig, når den er underskrevet af begge ægtefæller og tinglyst i personbogen, samt eventuelt også af underskrevet af værgen.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt. 3.10.

Til § 22

Efter retsvirkningslovens § 49 har enhver af ægtefællerne ret til at begære ægtepagten tinglyst i personbogen. Det foreslås, at § 49 med uden indholdsmæssige ændringer videreføres i lovforslagets § 22.

Efter den foreslåede bestemmelse i § 22 kan enhver af ægtefællerne anmode om, at en ægtepagt tinglyses, også selvom den anden ægtefælle protesterer.

Henvisningen til lovforslagets §§ 20 og 21 indebærer, at ægtepagten skal være underskrevet af begge ægtefæller og eventuelt også af værgen, samt at ægtepagten kun kan ændres og ophæves ved ægtepagt.

Hvis en ægtefælle uden den anden ægtefælles medvirken vil tinglyse en ægtepagt, som begge ægtefæller har underskrevet, kan den pågældende ægtefælle anmelde ægtepagten til tinglysning ved at indlægge (uploade) ægtepagten i tinglysningssystemet. Ægtepagten vil herefter blive tinglyst med frist til fremvisning af den originalt underskrevne ægtepagt.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt. 3.10.

Til kapitel 7

Til § 23

Efter retsvirkningslovens § 28 a, 1. pkt., kan en arvelader eller gavegiver vedrørende arv og gave træffe tilsvarende bestemmelse om særeje, som ægtefæller kan aftale efter lovens § 28. Bestemmelsen indebærer, at arv og gave indgår i formuedelingen, medmindre arvelader og gavegiver har bestemt, at arven og gaven skal være særeje.

En særejebestemmelse efter § 28 a gælder også, selvom ægtefællen modtog arven eller gaven inden ægteskabet.

Efter § 28 a, 2. pkt., skal en bestemmelse om, at arv skal være særeje, træffes ved testamente. Det er dog tilstrækkeligt, at der foreligger en formløs testamentarisk bestemmelse herom, hvis der ikke foreligger indsigelser, jf. arvelovens § 79.

En bestemmelse om, at arveforskud skal være særeje, skal være truffet senest samtidig med, at arveforskuddet ydes. Det er ikke tilstrækkeligt, at det er bestemt i et testamente, at den arv, der ydes forskud på, skal være særeje.

Generelt gælder der ingen formkrav til gaver. Bestemmelse om, at en gave skal være særeje, skal træffes senest samtidigt med gaveløftet eller gavens overgivelse til gavemodtageren.

Har en arvelader eller gavegiver bestemt, at arven eller gaven skal være særeje, kan gavemodtageren og dennes ægtefælle ifølge retsvirkningslovens § 28 b, stk. 2, ikke aftale noget, der strider mod særejebestemmelsen. Har arvelader således f.eks. bestemt, at en arv skal være fuldstændigt særeje, kan arvingen og dennes ægtefælle ikke ved ægtepagt aftale, at arven skal være delingsformue.

Arvelader og gavegiver kan bestemme, at modtageren og dennes ægtefælle skal kunne ændre en særejebestemmelse, og der kan fastsættes betingelser herfor. Arveladers bestemmelser herom skal fremgå af testamentet. Tilsvarende træffes en gavegivers bestemmelser herom ved gaveløftet eller gavens overgivelse til gavemodtageren, men der er ikke noget til hinder for, at gavegiver senere accepterer ophævelse eller fravigelse af den oprindelige særejebestemmelse.

En arvelader kan således f.eks. i testamentet bestemme, at arven skal være modtagerens fuldstændige særeje, men at modtageren og dennes ægtefælle kan aftale, at arven i stedet skal være delingsformue, forudsat at ægteskabet på det tidspunkt, hvor modtageren og ægtefællen indgår en sådan aftale, har varet mindst 10 år. En sådan aftale skal indgås ved ægtepagt.

Ovenstående gælder, uanset om ægtefællen havde modtaget arven eller gaven inden ægteskabet, og uanset om testamentet eller gavebrevet var oprettet inden ægteskabet.

§ 103, stk. 2, i lov om forsikringsaftaler og § 3, stk. 2, i lov om visse civile retlige forhold m.v. ved pensionsopsparing i pengeinstitutter indeholder regler om, at forsikringstager og kontohaver ved testamente eller ved indsættelse som begunstiget kan bestemme, at forsikringen m.v. skal være den begunstigedes særeje.

Det foreslås, at retsvirkningslovens § 28 a videreføres i lovforslagets § 23, der udbygges med lovfæstelse af en gældende ordning for tredjemands bestemmelser om særeje vedrørende arv og gave.

Efter den foreslåede bestemmelse i § 23, stk. 1, kan arvelader og gavegiver træffe samme bestemmelser om særeje, som ægtefæller kan aftale efter lovforslagets § 12. Det foreslås dog, at arvelader og gavegiver ikke skal kunne træffe bestemmelse om sumsæreje eller sumdeling efter lovforslagets § 12, stk. 2, nr. 4 og

5. Dette skyldes, at en bestemmelse om sumsæreje bl.a. vil betyde, at en arving vil kunne forbruge hele arven og stadig kunne udtage sumsærejet ved formuedelingen. Tilsvarende vil arvingen ved bestemmelse om sumdeling kunne forbruge arven og alligevel ved formuedeling kunne udtage den del af arven, der oversiger delingsformuen.

Efter den foreslåede bestemmelse i *stk. 2* kan arvelader og gavegiver bestemme, at modtageren og dennes ægtefælle skal kunne ændre en bestemmelse om særeje efter *stk. 1*, og arvelader og gavegiver kan fastsætte betingelser herfor. Med denne lovfæstes den gældende ulovbestemte ordning.

Efter den foreslåede bestemmelse i *stk. 3* skal bestemmelse efter *stk. 1* og *2* vedrørende arv træffes ved testamente.

Hvis en tredjemand træffer bestemmelse om, at gave eller arv skal tilhøre en ægtefælle som "særeje" uden nærmere at præcisere, hvilken af særejetyperne i den foreslåede § 12 arven eller gaven skal være, forudsættes det som i dag, at udgangspunktet for fortolkningen af særejebestemmelse er, at der alene sigtes til skilsmisssæreje. Der henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 12.

Bestemmelsen i § 23 hænger sammen med lovforslagets § 14, der giver ægtefæller mulighed for ved ægtepagt at aftale, at særeje bestemt af arvelader eller gavegiver helt eller delvist skal være en anden form for særeje eller skal være delingsformue, dog forudsat at aftalen er i overensstemmelse med arveladers eller gavegivers bestemmelser om særeje.

Det bemærkes, at i følgelovforslagets §§ 8 og 9 foreslås § 103, *stk. 2*, i forsikringsaftaleloven og § 3, *stk. 2*, i pensionsopsparingsloven ændret sådan, at den berettigede kan træffe bestemmelse om særeje, efter den foreslåede bestemmelse i § 23, *stk. 1* og *2*, i dette lovforslag. Herefter vil den berettigede kunne træffe samme bestemmelser om særeje som en arvelader og gavegiver.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.11.

Til kapitel 8

Til § 24

Retsvirkningsloven forholder sig ikke til, hvordan et aktiv, der er erhvervet for både særeje og delingsformue, skal behandles, hvis aktivet stiger eller falder i værdi. Dette spørgsmål ses heller ikke afklaret i praksis.

Sådan sammenblanding kan opstå, når en ægtefælle køber et aktiv for både delingsformue og særeje.

Sammenblanding kan også opstå, når et aktiv erhverves delvis som arv eller gave med en bestemmelse fra tredjemand om særeje, og således at arvingen eller gavemodtagerne overtager den gæld, der hæfter på aktivet, og/eller betaler et delvist vederlag med delingsformue.

Der er heller ikke fuldt ud taget stilling til behandlingen af et aktiv, der erhverves for særeje og gælds-overtagelse eller lånoptagelse.

Højesteret har dog ved dom af 3. november 2016 (sag 46/2016) fastslået, at et behæftet aktiv, der modtages som gave med særejebestemmelse, i sin helhed er særeje. Efter dommen er det dog en betingelse for, at aktivet er særeje, at overdragelsen af aktivet indeholdt et betydeligt gaveelement. I den konkrete sag, hvor værdien af gaven udgjorde 44,12 pct. af aktivets værdi, fandt Højesteret, at aktivet i sin helhed var særeje. Det må antages, at tilsvarende gælder behæftede aktiver, der modtages som arv med særejebestemmelse.

På baggrund af denne dom må det også antages, at et aktiv, som en ægtefælle erhverver for særeje og gældsovertagelse eller lånoptagelse, er særeje, i hvert fald hvis særejeandelen er betydelig.

Det er endvidere i retspraksis fastslået, at aktivets status eller formueart (delingsformue, særeje eller en kombination af delingsformue og særeje) fastlægges ved erhvervelsen. Senere indskud i aktivet ændrer ikke aktivets status. Når et aktiv oprindeligt er f.eks. særeje, og forbedringer af aktivet finansieres med delingsformue, udløses der et vederlagskrav efter retsvirkningslovens § 23, stk. 2, hvorefter den anvendte delingsformue ved formuedelingen tilbageføres til delingsformuen og dermed indgår i ligedelingen.

Med lovforslagets § 24 foreslås det, at spørgsmålet om sammenblanding af særeje og delingsformue løses således:

Efter den foreslåede bestemmelse i § 24, *stk. 1*, er et aktiv, der erhverves dels for midler, der er særeje, og dels for midler, der ikke er særeje, brøkdels-særeje, jf. lovforslagets § 12, stk. 1, nr. 3. Brøken fastsættes efter forholdet mellem de midler, der er anvendt ved erhvervelsen.

Som ved ægtepagter om brøkdels-særeje er der ikke grænser for, hvor små brøkerne kan være. Der vil således kunne opstå situationer, hvor et aktiv er brøkdels-særeje, selvom f.eks. særejet kun udgjorde 1 pct. af købesummen.

Reglen finder også anvendelse på sammenblanding af midler, der er forskellige former for særeje.

Erhverves et aktiv f.eks. for 50 pct. midler, der er skilsmis-særeje, og 50 pct. midler, der er fuldstændigt særeje, bliver aktivet brøkdels-særeje, således at halvdelen er skilsmis-særeje og halvdelen fuldstændigt særeje.

Hvis aktivet på et senere tidspunkt sælges, vil salgssummen, og hvad der købes for denne, også være brøkdels-særeje.

Anvendes der efter erhvervelsen særejemidler til at forbedre et aktiv, der er delingsformue, eller omvendt, anvendes reglerne i lovforslagets §§ 38 og 39 om reguleringskrav.

Efter den foreslåede bestemmelse i *stk. 2* er et aktiv, der erhverves dels for midler, der er særeje, og dels ved gældsovertagelse eller lånoptagelse, særeje af samme art som de anvendte særejemidler.

Der stilles ikke krav til udbetalingens størrelse. Afdrages gælden med delingsformue, vil den anden ægtefælle have et reguleringskrav efter lovforslagets § 38.

Efter lovforslagets § 23 kan en gavegiver eller arvelader vedrørende gave eller arv stort set træffe tilsvarende bestemmelse om særeje som efter den foreslåede § 12. Dette indebærer, at tredjemandsbestemt særeje skal behandles på samme måde som aftalt særeje i relation til sammenblanding af særeje, delingsformue, gældsovertagelse og lånoptagelse i lovforslagets § 24, der således ikke kun anvendes på aftalt særeje, men også på tredjemandsbestemt særeje.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.12.

Til § 25

Efter retsvirkningslovens § 15, stk. 1, er alt, hvad ægtefællerne ejer ved ægteskabets indgåelse eller senere erhverver, delingsformue, medmindre det er gjort til særeje. Bestemmelsen indebærer bl.a., at det, der træder i stedet for et aktiv, der er delingsformue, også er delingsformue, og at indtægter af delingsformue ligeledes er delingsformue.

Tilsvarende følger det af lovens § 28, stk. 3, at en aftale om særeje omfatter, hvad der træder i stedet for de aktiver, der efter aftalen er særeje, og at indtægter af disse aktiver ligeledes er særeje.

Det, der træder i stedet for et aktiv, betegnes surrogat.

Ægtefæller kan efter § 28, stk. 3, ved ægtepagt aftale, at det, der træder i stedet for særeje, samt indtægter af særeje skal være delingsformue.

Derimod kan ægtefæller ikke aftale, at surrogater for aktiver, der er delingsformue, skal være særeje. De kan således eksempelvis ikke aftale, at hvis en ejendom, der er delingsformue, sælges, så skal salgsprovenuet være særeje.

Værdistigning på et aktiv er hverken et surrogat eller en indtægt. Aktivet bevarer blot sin formuestatus uanset værdistigning eller værdifald. Ved f.eks. salg af et særejeaktiv er hele salgssummen særeje, også selvom aktivets værdi er steget siden særejeaftalen.

Efter lovens § 28 a kan en gavegiver eller arvelader vedrørende gave eller arv træffe tilsvarende bestemmelse om særeje som efter § 28. Dette indebærer, at tredjemandsbestemt særeje skal behandles på samme måde som aftalt særeje i relation til surrogater og indtægter.

Retsvirkningslovens § 28, stk. 3, foreslås uden indholdsmæssige ændringer videreført i lovforslagets § 25.

Efter den foreslåede bestemmelse i § 25, *stk. 1*, er det, der træder i stedet for særeje og indtægter af særeje, særeje.

Efter den foreslåede bestemmelse i *stk. 2* kan ægtefællerne ved ægtepagt aftale, at det, der træder i stedet for særeje, skal være delingsformue, og at indtægter af særeje skal være delingsformue. En sådan aftale kan ikke tidsbegrænses.

Har ægtefællerne aftalt genstandsrelateret sumsæreje eller sumdeling efter lovforslagets § 12, stk. 2, nr. 4 og 5, og sælges den genstand, som beløbet relaterer sig til, vil beløbet fremover skulle relateres til det eller de aktiver, der træder i stedet for den oprindelige genstand. Har ægtefællerne således f.eks. aftalt, at 500.000 kr. af værdien af mandens hus skal være sumsæreje, og sælger manden huset og anvender salgsprovenuet til køb af et nyt hus, vil 500.000 kr. af værdien af det nye hus derefter være sumsæreje.

Efter lovforslagets § 23 kan en gavegiver eller arvelader vedrørende gave eller arv stort set træffe tilsvarende bestemmelse om særeje som efter den foreslåede § 12. Dette indebærer, at tredjemandsbestemt særeje skal behandles på samme måde som aftalt særeje i relation til surrogater og indtægter i lovforslagets § 25, der således ikke kun anvendes på aftalt særeje, men også på tredjemandsbestemt særeje.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.12.

Afsnit III

Kapitel 9

Til § 26

Reglerne om behandlingen af sager om deling af ægtefællers formue (fællesbo) findes i ægtefælleskifteloven, suppleret af regler i retsplejeloven. De materielle regler om formuedelingen ved separation og skilsmisse findes i retsvirkningsloven og ægtefælleskifteloven.

Om reglerne om formuedeling ved en ægtefælles død henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.22.

Efter retsvirkningsloven skal ægtefællers formuer som udgangspunkt deles lige (§ 15, stk. 1). I ligedelingen indgår ikke særeje (§ 15, stk. 1, jf. §§ 28 og 28 a), rettigheder, der er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art (§ 15, stk. 2), visse pensionsrettigheder (§§ 16 b og 16 c) samt personskadeerstatninger (erstatningsansvarslovens § 18, stk. 2).

Retsvirkningsloven indeholder enkelte regler om fravigelse af ligedelingen. Det drejer sig om pensionskompensation (§§ 16 d-16 f, se de almindelige bemærkninger, punkt 3.19) og om vederlagskrav ved forskydninger mellem en ægtefælles delingsformue og særeje m.v. og ved en ægtefælles misbrug af sin formue (§ 23, se de almindelige bemærkninger, punkt 3.17.).

Retsvirkningslovens regler om formuedelingen suppleres af en række bestemmelser i ægtefælleskiftelovens kapitel 7, der bl.a. indeholder regler om opgørelsen af fællesboet (§ 53) og ligedeling (§ 58, stk. 1).

Ægtefælleskifteloven indeholder ligeledes enkelte regler om fravigelse af ligedelingen. Således indeholder §§ 60 og 61 bestemmelser om skævdeling af delingsformuen ved omstødelse af ægteskab og ved kortvarigt ægteskab. Lovens kapitel 9 (§ 67) indeholder regler om særejekompensation til en ægtefælle, der er stillet urimeligt ringe.

Ægtefælleskifteloven indeholder endvidere regler om opgørelsen af fællesboet (§ 53 og om ligedeling (§ 58, stk. 1.).

Efter erstatningsansvarslovens § 18, stk. 2, kan personskadeerstatning m.v. holdes uden for ligedelingen.

Der findes ikke regler om aftaler om formuedelingen, bortset fra ægteskabslovens § 58 om tilsidesættelse af sådanne aftaler.

Når formuefællesskabet er ophørt, skal der efter ægtefælleskiftelovens § 53 foretages en opgørelse af fællesboet, dvs. ægtefællernes delingsformue. Alle aktiver, som en ægtefælle ejede på ophørsdagen, indgår som udgangspunkt i opgørelsen, dog med de ovennævnte undtagelser.

Gæld, der påhviler delingsformuen på ophørsdagen, fratrækkes i opgørelsen, jf. de almindelige bemærkninger, punkt 3.14. Lovgivningen indeholder ikke nærmere regler om fradrag af gæld.

Ved opgørelsen af fællesboet opgøres hver ægtefælles bodel særskilt, jf. ægtefælleskiftelovens § 53, stk. 1. Hvis en ægtefælles delingsformue er positiv, skal den deles med halvdelen til hver af ægtefællerne. Er en ægtefælles delingsformue negativ, deles den ikke.

Har en ægtefælle tillige særeje, inddrages dette under skiftet, i det omfang det er nødvendigt til at fyldestgøre særejekompensationskrav efter § 67 i ægtefælleskifteloven eller vederlagskrav efter § 23 i retsvirkningsloven.

Efter ægtefælleskiftelovens § 53, stk. 2, 1. pkt., medregnes særejekompensationskrav, vederlagskrav og pensionskompensationskrav (§§ 16 d og 16 e i retsvirkningsloven) ikke ved opgørelsen af bodelene. I modsat fald ville den ægtefælle, som har krav på kompensation, skulle dele sin kompensation med den anden ægtefælle.

Krav på forfaldne underholdsbidrag medregnes efter ægtefælleskiftelovens § 53, stk. 2, 2. pkt., ikke som aktiv i bidragsmodtagerens bodel.

Når hver ægtefælles bodel er opgjort efter ægtefælleskiftelovens § 53, følger det af lovens § 58, stk. 1, at et eventuelt overskud skal deles ligeligt mellem ægtefællerne. Til dette udgangspunkt gælder imidlertid en række undtagelser.

Inden opgørelsen efter § 53 har hver ægtefælle efter § 59, stk. 1, ret til forlods at udtage genstande, som udelukkende tjener til dennes personlige brug.

Ligedelingsprincippet ved formuedeling ved separation og skilsmisse i retsvirkningslovens § 15, stk. 1, foreslås videreført i lovforslagets § 5, stk. 1, 1. pkt., mens bestemmelserne i ægtefælleskiftelovens § 53, stk. 1, og § 58, stk. 1, om gennemførelsen af ligedelingen ved separation og skilsmisse uden indholdsmæssige ændringer foreslås videreført med lovforslagets § 26, stk. 1.

Efter det foreslåede § 26, *stk. 1*, indgår følgende aktiver og krav ikke i ligedelingen efter lovforslagets 5, stk. 1, 1. pkt.:

- 1) Særeje, der både omfatter særeje, der bygger på en aftale mellem ægtefællerne (lovforslagets kapitel 4), tredjemandsbestemt særeje (lovforslagets kapitel 7) og indtægter af og surrogater for særeje (lovforslagets § 25).
- 2) Personlige genstande omfattet af lovforslagets § 31.
- 3) Pensionsrettigheder: Efter lovforslagets § 34 indgår rimelige pensionsrettigheder ikke i formuedelingen, og efter lovforslagets § 35 indgår pensionsrettigheder ikke i formuedelingen ved kortvarige ægteskaber.
- 4) Personlige erstatninger omfattet af lovforslagets § 36, herunder navnlig personskadeerstatninger.
- 5) Uoverdragelige og personlige rettigheder omfattet af lovforslagets § 37, herunder navnlig goodwill og immaterielle rettigheder.
- 6) Regulerings- og misbrugskrav efter lovforslagets kapitel 11.
- 7) Kompensationskrav på grund af medvirken op forøgelse eller bevarelse af den anden ægtefælles formue eller til ægtefælle, der er stillet urimeligt økonomisk, (lovforslagets kapitel 12) og krav på pensionskompensation (lovforslagets kapitel 13).
- 8) En ægtefælles krav på underholdsbidrag fra den anden ægtefælle efter de foreslåede bestemmelser herom i lovforslaget eller i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning.

Det er de aktiver og passiver, som ægtefællerne besidder på ophørsdagen (se lovforslagets § 27), der indgår i formuedelingen.

Denne oversigt over aktiver, der ikke indgår i formuedelingen, er udtømmende. Ægtefællernes øvrige formue indgår i formuedelingen, uanset om formuen befinder sig i Danmark eller udlandet.

Om formue i udlandet indgår i formuedelingen eller ej, afgøres efter stk. 1. En udenlandsk pensionsret tilhørende indgår således ikke i delingen, hvis den er rimelig vurderet efter den foreslåede § 34, selvom rettigheden efter loven i det pågældende land indgår i formuedelingen.

Det følger af det foreslåede *stk. 2*, at gæld skal fradrages inden ligedeling efter stk. 1. Der henvises til lovforslagets §§ 29 og 30 om, i hvilket omfang gæld kan fradrages i delingsformuen.

Det foreslåede *stk. 3* fastslår, at en ægtefælles delingsformue ikke indgår i ligedelingen, hvis ægtefællens gæld overstiger ægtefællens delingsformue. I så fald deles kun den anden ægtefælles delingsformue, medmindre også den er negativ. Der henvises til lovforslagets §§ 29 og 30 om, i hvilket omfang gæld kan fradrages i delingsformuen.

Efter det foreslåede *stk. 4* fraviges ligedelingen i det omfang, det følger af en aftale om formuedelingen efter lovforslagets § 32 og en bestemmelse om skævdeling efter lovforslagets § 33, der navnlig omhandler kortvarige ægteskaber.

Endelig foreslås det i § *stk. 5*, at reglerne i det foreslåede afsnit IV om formuedeling ved en ægtefælles død finder anvendelse, hvis en af ægtefællerne dør inden separation eller skilsmisse. I så fald vil et

eventuelt påbegyndt ægtefælleskifte blive ændret til et ægtefælleskifte i forbindelse med et dødsboskifte. Samtidig vil ophørsdagen (se lovforslagets § 27) blive ændret til dødsdagen (lovforslagets § 51, stk. 1).

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.13.

Det bemærkes, at ægtefælleskiftelovens § 53, stk. 1, og § 58, stk. 1, foreslås ophævet, jf. § 2, nr. 7 og 11, i følgelovforslaget.

Til § 27

Reglerne om ophørsdagen for formuefællesskabet ved separation og skilsmisse findes i ægtefælleskiftelovens § 51.

At formuefællesskabet ophører, betyder, at det er de aktiver og passiver, som ægtefællerne havde på ophørsdagen, der indgår i formuedelingen, jf. ægtefælleskiftelovens § 50. Aktiver, der erhverves, og gæld, der stiftes efter ophørsdagen, indgår ikke i formuedelingen. Modtager en ægtefælle f.eks. en gave eller et aktieudbytte efter ophørsdagen, indgår de ikke i formuedelingen.

Ægtefælleskiftelovens § 52 fastlægger, hvilken værdi aktiverne og passiverne indgår med i formuedelingen. Der henvises til lovforslagets § 28.

Efter ægtefælleskiftelovens § 51, stk. 1, ophører formuefællesskabet ved separation og skilsmisse ved udgangen af det døgn, hvor der er indgivet anmodning om separation eller skilsmisse til statsforvaltningen. Den dag, formuefællesskabet ophører, kaldes ophørsdagen.

Hvis en anmodning om separation eller skilsmisse afslås, tilbagekaldes eller bortfalder, f.eks. på grund af manglende betaling af gebyr for sagens behandling, er der fortsat formuefællesskab i ægteskabet. Dette gælder både afslag, tilbagekaldelse eller bortfald af sagen under statsforvaltningens og rettens behandling af sagen, herunder under en ankesag. Det samme gælder, hvis separations- eller skilsmissesagen afsluttes i statsforvaltningen, f.eks. på grund af manglende enighed mellem parterne, og ingen af parterne inden for 4-ugers fristen i ægteskabslovens § 43 anmoder om, at separations- eller skilsmissesagen indbringes for retten.

Efter ægteskabslovens § 58 d, stk. 2, skal anmodning om separation og skilsmisse indgives til statsforvaltningen ved anvendelse af den digitale løsning, som statsforvaltningen stiller til rådighed (digital selvbetjening). Efter bestemmelsens stk. 5 anses en digital ansøgning for at være kommet frem, når den er tilgængelig for statsforvaltningen. Efter forarbejderne til bestemmelsen anses en digital meddelelse for at være kommet frem til adressaten for meddelelsen, når den er tilgængelig for adressaten, det vil sige fra det tidspunkt, hvor adressaten har mulighed for at gøre sig bekendt med indholdet af meddelelsen. Det er således uden betydning, om eller hvornår adressaten gør sig bekendt med indholdet af meddelelsen. En meddelelse vil normalt være tilgængelig for adressaten på det tidspunkt, hvor adressaten kan behandle eller læse meddelelsen. Dette tidspunkt vil normalt blive registreret automatisk i adressatens modtagelsessystem. En meddelelse, der er tilgængelig i adressatens system eksempelvis klokken 23:59 den 30. november, er således kommet frem den 30. november, uanset at der ikke fysisk sidder en medarbejder hos adressaten, der gør sig bekendt med meddelelsen på dette tidspunkt, der ligger uden for normal arbejdstid/åbningstid. En meddelelse, der først er tilgængelig efter kl. 24:00, anses normalt først for modtaget den dag, meddelelsen er tilgængelig. Det kan med digital selvbetjening præcist registreres, hvornår en meddelelse er kommet frem.

Det er uden betydning, om en digital anmodning om separation og skilsmisse er kommet frem på en helligdag eller i en weekend – ophørsdagen er den dag, hvor statsforvaltningen modtog anmodningen. Dette gælder både digitale anmodninger via statsforvaltningens digitale løsning og via e-mail.

En anmodning, der ikke indgives ved digital selvbetjening, afvises af statsforvaltningen. Hvis der foreligger særlige forhold, der gør, at borgeren ikke må forventes at kunne anvende digital selvbetjening, skal statsforvaltningen tilbyde, at ansøgningen kan indgives på anden måde end ved digital selvbetjening. Endvidere kan statsforvaltningen helt ekstraordinært herudover undlade at afvise en anmodning, der ikke er indgivet ved digital selvbetjening, hvis der ud fra en samlet økonomisk vurdering er klare fordele for myndigheden ved at modtage ansøgningen på anden måde end digitalt. Der henvises til ægteskabslovens § 58 d, stk. 2 og 3.

Der vil således fortsat forekomme anmodninger om separation og skilsmisse, der ikke indgives digitalt. Det er i vejledning af 30. december 2015 om separation og skilsmisse (punkt 4.1.) anført, at anmodning om separation og skilsmisse, der modtages i statsforvaltningens åbningstid, må anses for at være modtaget denne dag. Modtages anmodningen efter ophør af åbningstiden, må den normalt anses som modtaget første hverdag derefter. Dette indebærer, at en anmodning, der afleveres i statsforvaltningens postkasse en lørdag, først anses for modtaget den efterfølgende mandag, forudsat at det er en hverdag. Dette indebærer, at ophørsdagen er mandag.

Der kan opstå situationer, hvor en sag om formuedeling behandles i Danmark efter dansk ret, selvom separations- eller skilsmissesagen behandles i udlandet. I så fald må ophørsdagen efter stk. 1 være den dag, hvor separations- eller skilsmissesagen anses for indledt efter loven i den stat, hvor sagen behandles.

Ægtefællerne kan under skiftet efter stk. 4 aftale, at formuefællesskabet skal anses for ophørt på et andet tidspunkt end det, der følger af stk. 1-3.

Efter § 51, stk. 5, kan skifteretten, hvis ganske særlige praktiske forhold gør sig gældende, efter indstilling fra bobehandleren bestemme, at formuefællesskabet skal anses for ophørt på et andet tidspunkt end det, der følger af stk. 1-3.

Lovforslagets § 27 viderefører med enkelte indholdsmæssige ændringer ægtefælleskiftelovens § 51, stk. 1, 4 og 5.

Efter det foreslåede § 27, *stk. 1*, indgår ved formuedelingen de aktiver og passiver, som hver ægtefælle havde ved udgangen af det døgn, hvor statsforvaltningen modtog anmodning om separation eller skilsmisse. Ophørsdagen efter stk. 1 fraviges dog efter bestemmelserne i de foreslåede stk. 2 og 3.

Skifteretten kan efter det foreslåede *stk. 2* efter indstilling fra bobehandleren bestemme en anden ophørsdag end den dag, der følger af stk. 1, hvis ganske særlige forhold gør sig gældende. Bestemmelsen vil bl.a. kunne anvendes, hvis en ægtefælle ved at trække sin anmodning om separation eller skilsmisse tilbage og indgive en ny anmodning ønsker en anden ophørsdag, der stiller ægtefællen bedre ved formuedelingen, f.eks. fordi den anden ægtefælle efter den tidligere ophørsdag har modtaget en arv, der er delingsformue.

Samtidig giver det foreslåede *stk. 3* ægtefæller mulighed for i forbindelse med separation eller skilsmisse at aftale en anden ophørsdag. En sådan aftale kan skifteretten ikke ændre efter stk. 2. Bestemmelsen i stk. 3 om ægtefællers adgang til at aftale en anden ophørsdag er udvidet i forhold til den gældende bestemmelse, idet ægtefællerne også før separationen eller skilsmissen kan indgå en sådan aftale. Det er en betingelse for aftalens gyldighed, at den indgås med henblik på en aktuel separation eller skilsmisse. Reglen supplerer således adgangen til at indgå aftaler om formuedeling efter lovforslagets § 32, hvortil der henvises for definitionen af i forbindelse med separation eller skilsmisse.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.13.

Det bemærkes, at ægtefælleskiftelovens § 51, stk. 1, 4 og 5, foreslås ophævet, jf. § 2, nr. 7, i følgelovforslaget.

Til § 28

Efter ægtefælleskiftelovens § 52 indgår aktiver og passiver i formuedelingen med værdien på udlægstidspunktet eller ved skiftets afslutning, hvis de ikke er udlagt forinden.

Bestemmelsen i § 52 fastlægger værdiansættelsestidspunktet, hvis ægtefællerne ikke har aftalt noget andet. Tidspunktet er afgørende for, med hvilken værdi et aktiv eller passiv indgår i formuedelingen.

Bestemmelsen indebærer navnlig, at værdistigninger og værdifald indtil udlægget eller skiftets afslutning indgår i formuedelingen og dermed skal deles mellem ægtefællerne.

Ægtefællerne kan frit aftale, hvilken værdi et aktiv eller passiv skal indgå med i formuedelingen, og de kan også aftale et andet værdiansættelsestidspunkt end det, der fremgår af § 52.

Lovforslagets § 28 viderefører uden indholdsmæssige ændringer ægtefælleskiftelovens § 52.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.13.

Det bemærkes, at ægtefælleskiftelovens § 52 foreslås ophævet, jf. § 2, nr. 7, i følgelovforslaget.

Til § 29

Hverken retsvirkningsloven eller ægtefælleskifteloven regulerer, hvilke passiver der hører til ægtefællernes delingsformuer, og derfor kan fradrages ved opgørelsen af hver ægtefælles delingsformue, samt hvilke gældsposter der hører til særejet og dermed ikke fradrages i delingsformuen. Der er heller ikke i retspraksis taget udtrykkeligt stilling hertil.

Det antages imidlertid, at gæld, der optages eller overtages ved erhvervelsen af et aktiv, får samme status som aktivet. Køber en ægtefælle f.eks. en ejendom med en udbetaling, der er delingsformue, mens købet i øvrigt finansieres med optagelse eller overtagelse af lån, vil gælden også være delingsformue og kunne fradrages ved opgørelsen af delingsformuen.

Ved optagelse af gæld med pantesikkerhed i et aktiv efter erhvervelsen af aktivet, sondres der mellem realkreditlån og andre lån. Ved optagelse af realkreditlån antages det, at såvel gælden som låneprovenuet får samme status som aktivet. Optager en ægtefælle f.eks. et realkreditlån i en fast ejendom, der er særeje, bliver gælden særeje og kan ikke fratrækkes i delingsformuen.

Ved andre lån end realkreditlån, f.eks. lån med sikkerhed i et ejerpantebrev i en fast ejendom, antages det, at det ikke er afgørende, hvad der er stillet som sikkerhed for lånet. For disse lån og for lån uden sikkerhed er det antagelig afgørende, hvordan låneprovenuet er anvendt. Er låneprovenuet investeret i et aktiv, får gælden samme status som aktivet. Optager en ægtefælle således f.eks. et lån med sikkerhed i et ejerpantebrev i en ejendom, der er særeje, og anvendes låneprovenuet til forbedring af en ejendom, der er delingsformue, er gælden delingsformue og kan derfor fradrages ved opgørelsen af delingsformuen.

Har en ægtefælle gæld, der efter de beskrevne principper hverken hører til delingsformuen eller særejet, f.eks. forbrugsgæld, antages det, at gælden som udgangspunkt skal fordeles forholdsmæssigt mellem særejet og delingsformuen.

Hvis den gæld, der hører til særejet, overstiger værdien af særejet, kan den overskydende gæld fradrages i delingsformuen.

I forhold til aktiver, der kan holdes uden for ligedelingen efter retsvirkningslovens § 15, stk. 2, om personlige og uoverdragelige rettigheder, kan der være gældsposter, der hører til rettigheden, og som følge heraf ikke kan fradrages i delingsformuen. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis køb af goodwill, der helt eller delvist kan holdes uden for ligedelingen, er finansieret ved lån.

Det er i praksis fastslået, at ægtefæller ikke kan aftale, hvilken formueart en gæld skal tilhøre, da en sådan aftale falder uden for rammerne af retsvirkningslovens § 28, der regulerer, hvilke former for særeje ægtefæller kan aftale. Der kan således ikke gyldigt indgås aftaler om, i hvilket omfang en gæld skal henføres til særeje eller delingsformue, og hermed i hvilket omfang gælden kan fradrages i ægtefællens delingsformue ved formuedeling.

Med lovforslagets § 29 foreslås det, at der lovfæstes regler om, hvordan ægtefællers gæld skal behandles ved opgørelsen af delingsformuen.

Det foreslås i § 29, *stk. 1*, 1. pkt., at ved opgørelsen af delingsformuen fradrages gæld, der har sikkerhed i aktiver, der er delingsformue. Dette svarer til den gældende ordning.

Ved andre lån end realkreditlån, f.eks. lån med sikkerhed i et ejerpantebrev i en fast ejendom, antages det dog, at det ikke er afgørende, hvad der er stillet som sikkerhed for lånet, men hvordan låneprovenuet er anvendt. Er låneprovenuet investeret i et aktiv, får gælden samme status som aktivet.

Den gældende ordning indebærer, at når provenuet fra et lån med sikkerhed i en ejendom, der er delingsformue, anvendes til forbedring af en ejendom, der er særeje, er gælden særeje og skal derfor fradrages ved opgørelsen af særejet. Efter forslaget til § 29, *stk. 1*, vil gælden være delingsformue. Låneprovenuet vil dog tilsvarende være delingsformue, og investering af lånet i et aktiv, der er ægtefællens særeje, indebærer en formueforskydning, der udløser et tilsvarende reguleringskrav efter lovforslagets § 38. Retstilstanden er således også her reelt uændret.

Efter bestemmelsens 2. pkt. fradrages usikret gæld, der er stiftet til anskaffelse, forbedring eller vedligeholdelse af aktiver, der er delingsformue, eller i øvrigt kan henføres til sådanne aktiver. Forslaget indebærer, at gæld, der er optaget til reparation af en bil, der er delingsformue, fradrages i delingsformuen.

Dette svarer til den gældende ordning, hvorefter det for lån uden sikkerhed antagelig er afgørende, hvordan låneprovenuet er anvendt.

Begrebet "i øvrigt kan henføres til" omfatter bl.a. lån optaget til betaling af ejendomsskatter, bo- eller gaveafgifter, ejerskifteudgifter og andre udgifter, der er forbundet med at erhverve, eje og bruge aktivet. Eksempelvis fradrages skattegæld i delingsformuen, når gælden er opstået som følge af ejendomsavancebeskatning ved salg af en ejendom, der var delingsformue.

Et usikret banklån til køb af en bil vil således kunne fradrages i delingsformuen, hvis bilen indgår i delingen. Er bilen derimod særeje, kan lånet ikke fradrages i delingsformuen, medmindre lånet overstiger den del af den pågældende ægtefælles samlede formue, der kan holdes uden for delingen (se § 29, *stk. 2*, 2. pkt.).

Tilsvarende fradrages gæld efter det foreslåede *stk. 2*, 1. pkt., ikke i delingsformuen, når gælden har sikkerhed i aktiver, der ikke er delingsformue, eller når der er tale om usikret gæld, der er stiftet til brug for anskaffelse, forbedring eller vedligeholdelse af aktiver, der ikke indgår i delingen, eller gælden i øvrigt kan henføres til sådanne aktiver (se herom ovenfor om § 29, *stk. 1*, 2. pkt.). Gælden fradrages dog i delingsformuen, hvis den overstiger den del af ægtefællens formue, der ikke indgår i ligedelingen (2. pkt.).

Stk. 2 omfatter gæld, der har sikkerhed m.v. i et aktiv, der ikke indgår i delingen, fordi aktivet er særeje, eller på anden måde ikke omfattes af formuedelingen, f.eks. pensionsrettigheder (lovforslagets §§ 34 og 35), personlige og uoverdragelige rettigheder (lovforslagets § 37). Et usikret lån til f.eks. køb af goodwill, der kan holdes uden for formuedelingen, kan således ikke fradrages i delingsformuen. Tilsvarende vil et usikret lån til indbetaling på en pensionsordning, der ikke indgår i delingen, heller ikke kunne fradrages i delingsformuen.

Den gældende ordning indebærer, at ved anvendelse af provenuet fra et lån med sikkerhed i en ejendom, der er særeje, til forbedring af en ejendom, der er delingsformue, er gælden delingsformue og kan derfor fradrages ved opgørelsen af delingsformuen. Efter forslaget til § 29, stk. 2, vil gælden derimod være særeje. Låneprovenuet vil dog tilsvarende være særeje, og investering i et aktiv, der er ægtefællens delingsformue, indebærer en formueforskydning, der udløser et tilsvarende reguleringskrav efter lovforslagets § 39. Retstilstanden er således reelt uændret.

I relation til stk. 1 og 2 er det uden betydning, hvilken form for sikkerhedsstillelse der er tale om, f.eks. realkreditlån i fast ejendom, lån med sikkerhed i et ejerpantebrev, håndpant sætning og virksomhedspant. Det er en forudsætning, at sikkerheden er stillet samtidig med gældens stiftelse (se stk. 4).

Det er ligeledes uden betydning, om gælden overstiger aktivets værdi.

Har gælden sikkerhed i både aktiver, der er særeje m.v., og aktiver, der er delingsformue, fordeles gælden skønsmæssigt på særejet m.v. og delingsformuen med udgangspunkt i forholdet mellem aktivernes værdi, idet der dog tillige kan lægges vægt på, om gælden har sikkerhed inden for værdien af de pågældende aktiver.

Gæld, der ikke er omfattet af stk. 1 eller 2, fradrages efter det foreslåede *stk. 3* skønsmæssigt i en ægtefælles delingsformue efter forholdet mellem værdien af delingsformuen og den formue, der ikke indgår i delingen. Bestemmelsen omhandler f.eks. forbrugsgæld, studielån og erstatningskrav uden for kontrakt.

Ved opgørelsen af den formue, der ikke indgår i formuedelingen, indgår som udgangspunkt alle aktiver, herunder også pensionsrettigheder, der kan udtages forlods efter de foreslåede §§ 34 og 35, og personlige erstatninger omfattet af den foreslåede § 36. At der skal ske en skønsmæssig fordeling indebærer, at det ikke altid vil være nødvendigt at få foretaget en formel vurdering af aktiver, der ikke indgår i delingen, og som derfor normalt ikke bliver vurderet.

Betaling af usikret gæld uden tilknytning til et aktiv skal ikke medføre reguleringskrav, jf. lovforslagets § 38, stk. 2, og § 39, stk. 2. I modsat fald ville det være nødvendigt for hver betaling af et afdrag på f.eks. en studiegæld at foretage en opgørelse af den pågældende ægtefælles formue, der henholdsvis indgår og ikke indgår i delingen, og beregne, hvilken procentdel af studiegælden der herefter ville kunne fratrækkes i den formue, der skulle deles, for derefter at beregne et reguleringskrav i forhold hertil. En sådan løsning vil ikke være mulig at gennemføre i praksis. Det forekommer endvidere rimeligt, at betaling af f.eks. forbrugsgæld på et kontokort ligestilles med forbrug af kontante midler. Efter forslaget vil det således være uden betydning, om man stifter forbrugsgæld og derefter indfrier gælden med særejemidler, eller om man direkte forbruger sit særeje.

Det afgørende for, hvordan gælden efter stk. 1-3 fordeles, er, om gælden har sikkerhed i et aktiv. I disse tilfælde har gælden samme status som aktivet. Gældens status lægges fast ved stiftelsen, og efterfølgende sikkerhedsstillelse eller udskiftning af sikkerheden medfører ikke, at gælden skifter status, jf. *stk. 4*.

Indgår ægtefællerne derimod en ægtepagt, hvorefter et aktiv skal være særeje, eller hvorved et aktiv, der

hidtil har været særeje, ikke længere skal være det, skifter den gæld, der har sikkerhed i aktivet status, medmindre ægtefællerne aftaler noget andet efter lovforslagets § 18. Det samme gælder for gæld, der er stiftet til brug for erhvervelsen af et aktiv, eller i øvrigt har tilknytning til et aktiv som omhandlet i § 29, stk. 1 eller 2. Har en ægtefælle f.eks. optaget et lån uden sikkerhed til køb af en bil, der i henhold til en ægtepagt er særeje, og ophæver ægtefællerne ægtepagten om særeje, vil lånet herefter kunne fradrages i delingsformuen.

Sikkerheden har kun betydning, hvis den er stillet af den ægtefælle, der hæfter for gælden. Har tredje- mand således stillet sikkerhed for en ægtefælles gæld, behandles gælden ved formuedelingen, som om den var uden sikkerhed, dvs. efter stk. 3.

Reglerne i den foreslåede § 29 finder anvendelse, medmindre ægtefællerne i medfør af den foreslåede § 18 ved ægtepagt har indgået en aftale om at holde visse gældsposter uden for delingen.

Af hensyn til beskyttelsen af kreditorernes interesser foreslås det i lovforslagets § 30, at en ægtefælle uanset bestemmelsen om fradrag for gæld efter den foreslåede § 29 og uanset en aftale om fradrag for gæld efter lovforslagets § 18 ikke har pligt til ved formuedelingen at betale så meget til den anden ægtefælle, at den pågældende ægtefælle ikke beholder tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.14.

Til § 30

Lovforslagets § 29, der lovfæster regler om, hvordan ægtefællers gæld skal behandles ved opgørelsen af delingsformuen, og lovforslagets § 18 om aftaler om behandlingen af gæld foreslås suppleret med en ny bestemmelse i § 30 om beskyttelsen af kreditorernes interesser.

En aftale om, at en gældspost ikke skal fradrages i den formue, der skal deles, kan medføre, at en ægtefælle i henhold til aftalen skal aflevere så stor en del af sin formue til den anden ægtefælle, at den pågældende ikke har tilstrækkelige midler tilbage til at dække sine forpligtelser.

Efter den foreslåede § 30 har en ægtefælle uanset aftale og bestemmelse om fradrag for gæld efter lovforslagets §§ 18 og 29 ikke pligt til ved formuedelingen at betale så meget til den anden ægtefælle, at ægtefællen ikke beholder tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser.

Denne bestemmelse kan ægtefællerne ikke fravige ved en forhåndsaftale, da formålet med bestemmelsen er at beskytte kreditorernes interesser.

Den ægtefælle, hvis gældsposter i henhold til aftalen skal holdes uden for formuedelingen, skal derfor ikke aflevere mere til den anden ægtefælle, end at ægtefællens nettoformue efter formuedelingen ikke bliver negativ.

Ved vurderingen af, om ægtefællen har tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser, skal også den formue, som ægtefællen kan holde uden for formuedelingen, indgå. Derimod kan det ikke tillægges betydning, om ægtefællen i kraft af fremtidige indtægter vil være i stand til at overholde sine forpligtelser til at afdrage på gælden og dermed muligvis alene er teknisk insolvent og ikke insolvent i konkurslovens forstand.

Rettigheder, der er beskyttede mod kreditorforfølgning, indgår ikke i vurderingen af, om ægtefællen har tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser, idet reglen har til formål at beskytte kreditorerne.

Vælger en ægtefælle i forbindelse med formuedelingen – trods reglen i den foreslåede § 30 – at aflevere

så meget af sin formue til den anden ægtefælle, at ægtefællen herefter er ude af stand til at opfylde sine gældsforpligtelser, vil der være tale om en gave, der kan omstødes efter konkurslovens regler.

Dette har kun betydning, når aftalen fører til, at den ægtefælle, hvis gældspost holdes uden for delingen, efter formuedelingen skal betale et beløb til den anden ægtefælle. Er det den anden ægtefælle, der skal betale et beløb til ægtefællen med gældsposten, kan aftalen fuldt ud tillægges betydning, selv om ægtefællen med gældsposten er insolvent. Dette skyldes, at der ikke her sker en overførsel af midler til skade for skyldnerægtefællens kreditorer.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.14.

Til § 31

Inden opgørelsen af ægtefællernes delingsformue efter ægtefælleskiftelovens § 53 har hver ægtefælle efter ægtefælleskiftelovens § 59, stk. 1, ret til forlods at udtage genstande, som udelukkende tjener til dennes personlige brug, for så vidt deres værdi ikke står i misforhold til ægtefællernes formueforhold.

Bestemmelsen omfatter personlige ting som tøj, smykker, ure og efter omstændighederne sports- og hobbyudstyr. Bestemmelsen giver også en ægtefælle mulighed for at udtage en genstand, som tilhører den anden ægtefælle, men kun hvis genstanden er delingsformue.

Har ægtefællerne delingsformue, og har den ene ægtefælle f.eks. anvendt et smykke, som den anden ægtefælle har arvet fra sin slægt, vil den første ægtefælle kunne udtage smykket forud for formuedelingen.

Bestemmelsen omfatter alene aktiver, der er delingsformue, og ikke aktiver, der er særeje.

Knytter der sig gæld til et aktiv, som udtages, må den ægtefælle, der udtager aktivet, samtidig påtage sig gælden.

At aktiverne udtages inden formuedelingen, indebærer, at de ikke skal medtages i boopgørelsen og ikke skal vurderes ud over, hvad der er nødvendigt for at fastslå, at de ikke står i misforhold til ægtefællernes økonomiske forhold.

Bestemmelsen i § 59, stk. 1, foreslås uden indholdsmæssige ændringer videreført i lovforslagets § 31, hvorefter en ægtefælle inden formuedelingen kan udtage aktiver, som udelukkende tjener til ægtefællens personlige brug, i det omfang aktivernes værdi ikke står i misforhold til ægtefællernes økonomiske forhold. Dette gælder også aktiver, som tilhører den anden ægtefælles delingsformue.

Det bemærkes, at ægtefælleskifteloven § 59, stk. 2, om forlods udtagelse af genstande til børnenes brug ikke foreslås videreført. Det henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.13.2.3.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.13.

Det bemærkes, at ægtefælleskiftelovens § 59, foreslås ophævet, jf. § 2, nr. 12, i følgelovforslaget.

Til § 32

Med § 32 foreslås det, at den gældende mulighed for, at ægtefæller i forbindelse med en separation eller skilsmisse kan indgå aftale om delingen af deres formue, lovfæstes.

Når en separation eller skilsmisse er aktuel, kan ægtefællerne som udgangspunkt frit indgå aftaler om, hvordan deres formue skal deles. De kan derfor aftale deling af formue, der ellers ikke skulle deles, og de kan aftale betaling af og afkald på kompensationer. De kan også indgå aftaler om, hvem af dem der skal udtage de enkelte aktiver.

Efter den foreslåede bestemmelse indtræder aftalefriheden, når en separation eller skilsmisse er aktuel, og den således indgås med henblik på en forestående formuedeling. Det beror på en konkret vurdering, om en aftale er indgået med henblik på en forestående formuedeling. Der lægges navnlig vægt på, om der er indgivet en anmodning til statsforvaltningen om separation eller skilsmisse, eller om dette sker umiddelbart efter, at aftalen er indgået. Aftaler om en eventuel kommende formuedeling, når separation eller skilsmisse ikke er aktuel, kan kun indgås ved ægtepagt og inden for rammerne af bestemmelserne i det foreslåede afsnit II.

Aftaler om delingen af ægtefællernes ejendele, der tillige har virkning ved død, kan kun indgås ved ægtepagt efter bestemmelserne i det foreslåede afsnit II. Herudover kan ægtefællerne hver for sig eller sammen træffe bestemmelse herom ved testamente efter arvelovens regler.

Spørgsmål om tilsidesættelse af sådanne aftaler afgøres efter ægteskabslovens § 58 og aftalelovens § 36, der er beskrevet i de almindelige bemærkninger, punkt 3.15.1.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.15.

Til § 33

Ligedelingen af ægtefællers delingsformue efter retsvirkningslovens § 15, stk. 1, (se de almindelige bemærkninger, punkt 3.4.1.1.) modificeres af bestemmelsen i ægtefælleskiftelovens § 61 om skævdeling ved kortvarige ægteskaber. Det fremgår af denne bestemmelse, at når en ægtefælle har indbragt den væsentligste del af fællesboet på den måde, der fremgår af lovens § 60, og en ligedeling vil være åbenbart urimelig, navnlig fordi ægteskabet har været kortvarigt og uden økonomisk fællesskab af betydning, kan det ved skifte i anledning af separation og skilsmisse efter anmodning bestemmes, at boets deling skal finde sted således, at § 60 anvendes, i det omfang dette findes begrundet.

Efter § 60 udtager hver ægtefælle ved skifte i anledning af omstødelse af ægteskab forlods så meget af fællesboet, som svarer til, hvad denne har indbragt i boet ved ægteskabets indgåelse eller gennem senere erhvervelse ved arv eller gave eller har overført til fællesboet fra eget særeje. Rækker den fælles formue ikke til, sker der forholdsvis afkortning.

At ægteskabet skal have været kortvarigt efter ægtefælleskiftelovens § 61 indebærer ifølge praksis, at anvendelse af reglen i almindelighed er udelukket, hvis ægteskabet har varet op i mod 5 år eller derved. Ved vurderingen af, om ægteskabet har været kortvarigt, lægges der tillige vægt på et forudgående samliv.

Betingelserne om, at ligedeling vil være åbenbart urimelig, og at ægteskabet skal have været uden økonomisk fællesskab af betydning, medfører, at bestemmelsens anvendelsesområde i praksis er snævert.

Hvis betingelserne for skævdeling er opfyldt, fastsættes det beløb, der holdes uden for formuedelingen, skønsmæssigt.

Bestemmelsen i ægtefælleskiftelovens § 61 om skævdeling i kortvarende ægteskaber foreslås uden indholdsmæssige ændringer videreført i lovforslagets § 33.

Efter den foreslåede bestemmelse i § 33 kan det ved formuedeling bestemmes, at en ægtefælle helt eller delvist kan beholde værdien af egen formue, hvis den væsentligste del af ægtefællernes samlede delingsformue tilhørte denne ægtefælle ved indgåelsen af ægteskabet, eller den ene ægtefælle under ægteskabet har erhvervet den væsentligste del af delingsformuen ved arv eller gave, og ligedeling af formuen efter den foreslåede ligedelingsregel i lovforslagets § 5 vil være åbenbart urimelig, navnlig fordi ægteskabet har været kortvarigt og uden økonomisk fællesskab af betydning.

Det bemærkes, at bestemmelsen i ægtefælleskiftelovens § 60 om skævdeling ved omstødelse af ægteskab foreslås videreført i ægteskabslovens bestemmelser i kapitel 3 om omstødelse af ægteskab. Der henvises til § 1, nr. 2, i følgelovforslaget og bemærkningerne dertil.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.4.

Det bemærkes, at ægtefælleskiftelovens §§ 60 og 61 foreslås ophævet, jf. § 2, nr. 12, i følgelovforslaget.

Til kapitel 10

Til § 34

Efter retsvirkningslovens § 16 b, stk. 1, udtager ægtefæller ved separation og skilsmisse egne rimelige pensionsrettigheder forlods. Rimelige pensionsrettigheder indgår således ikke i ligedelingen.

Efter stk. 2 udtager ægtefællerne endvidere forlods beløb fra rimelige kapitalpensionsrettigheder eller supplerende engangsydelser, der allerede er udbetalt, i det omfang beløbene ikke må anses for at være forbrugt. Tilsvarende gælder indtægter af og surrogater for beløbene. Adgangen til forlodsudtagelse gælder ikke beløb, der ved udbetalingen har mistet deres karakter af pensionsopsparing.

Kapitalpension er imidlertid ved lov nr. 922 af 18. september 2012 om ændring af pensionsbeskatningsloven og forskellige andre love (Afskaffelse af fradragsret m.v. for indbetalinger til kapitalpension) afløst af aldersopsparing i pengeinstitut eller aldersforsikring i forsikringsselskaber. En kapitalpension oprettet før lovændringen fortsætter dog, indtil den udbetales, medmindre den er blevet konverteret til en aldersopsparing. Dette indebærer, at henvisningen i § 16 b, stk. 2, til kapitalpensionsrettigheder også omfatter ret til alderspension. I lovforslaget anvendes alders- og kapitalpension i stedet for kapitalpensionsrettigheder. Tilsvarende medfører lovændringen, at supplerende engangsydelse er afløst af supplerende engangssum. Stk. 2 omfatter således i dag rimelig alders- og kapitalpension, supplerende engangssum og supplerende engangsydelse.

I stk. 3 fastslås det, at værdien af øvrige pensionsrettigheder indgår i ligedelingen. Dette omfatter f.eks. pensionsrettigheder, der ikke er rimelige, og udbetalte beløb fra ratepensioner og fra løbende livsbetingede pensionspensionsrettigheder.

Ved kortvarige ægteskaber anvendes retsvirkningslovens § 16 c, hvorefter ægtefællerne forlods udtager alle pensionsrettigheder.

Bestemmelsen i retsvirkningslovens § 16 b, stk. 1, omfatter alle typer af pensionsrettigheder uanset art — herunder udbetalingsvilkår (éngangs- eller rateudbetaling eller løbende udbetaling m.v.), om pensionsopsparingen er obligatorisk eller frivillig, privat individuel eller en arbejdsmarkedspensionsordning, en tjenestemandspension, ATP-ordning, indekskontrakt m.v.

Alle sædvanlige arbejdsmarkedspensioner er rimelige. Ordninger aftalt mellem arbejdsmarkedets parter, f.eks. aftalt ved overenskomst, lokal overenskomst eller fastlagt ved firmaaftale, må anses som udtryk for det pensionsopsparingsniveau, der er almindeligt accepteret som svarende til de pågældendes uddannelses- eller arbejdsmæssige situation. Ægtefæller, der ikke er omfattet af en pensionsordning som led i ansættelsen, kan ligeledes indbetale tilsvarende regelmæssige pensionsbidrag, herunder til en alders-, kapital- eller ratepension.

Også pensionsordninger for mindre grupper, der har et kortere eller anderledes opsparingsforløb end sædvanligt, som f.eks. piloter, balletdansere, sangere og lignende, falder ind under begrebet rimelige pensionsrettigheder, hvis ordningen må anses for rimelig i forhold til den pågældende ægtefælles økonomiske situation og forventede pensioneringstidspunkt.

Selvstændige erhvervsdrivende vil ofte også have et andet pensionsopsparingsforløb end lønmodtagere. Ved vurderingen af, om en pensionsordning for en selvstændig erhvervsdrivende kan holdes uden for formuedelingen, må der lægges vægt på, om ordningen må anses for rimelig ud fra virksomhedens økonomiske forhold.

Som udgangspunkt vil indbetalinger til en pensionsordning, der er større end de på et givet tidspunkt sædvanlige arbejdsmarkedspensionsindbetalinger inden for det pågældende område, eller hvad der svarer hertil, ikke kunne holdes uden for formuedelingen. Ved vurderingen af, om en pensionsordning må anses for rimelig, må der ud over den pågældende ægtefælles egen situation og indtjeningsforhold også lægges vægt på ægtefællernes samlede situation. Pensionsindbetalinger udover en sædvanlig arbejdsmarkedspension, som har til formål at bringe den i pensionsmæssig henseende ringest stillede ægtefælle op på niveau med den anden ægtefælle, vil derfor som udgangspunkt skulle anses som en del af en rimelig pensionsordning, hvis ægtefællernes økonomiske forhold i øvrigt tilsiger en sådan ekstra opsparing.

Andre pensionsindbetalinger – ud over de på indbetalingstidspunktet sædvanlige arbejdsmarkedspensionsbidrag eller tilsvarende indbetalinger – vil derimod som udgangspunkt falde uden for det rimelige, særlig i de situationer, hvor kun den ene foretager en ekstra pensionsopsparing. Derved tages bl.a. højde for, at opsparingen af skattemæssige grunde foretages alene hos den ene af ægtefællerne. Foretager begge ægtefæller ekstra pensionsindbetalinger, vil ligedelingsprincippet for disse ekstra indbetalinger føre til, at kun differencen i den yderligere opsparing bliver delt.

Som nævnt ovenfor følger det af retsvirkningslovens § 16 b, stk. 2, at rimelig alders- og kapitalpension, supplerende engangssum og supplerende engangsydelse, der er udbetalt, heller ikke indgår i formuedelingen. Det er dog en betingelse, at beløbene ikke må anses for at være forbrugt.

Kan en allerede udbetalt pension holdes uden for formuedelingen, gælder det også det, der træder i stedet for pensionen (surrogater), f.eks. værdipapirer eller fast ejendom, der er erhvervet for pensionsudbetalingen. Det samme gælder for renter og andre indtægter af pensionsudbetalingen.

Derimod kan pensionsudbetalinger, surrogater eller renter ikke holdes uden for formuedelingen, hvis beløbene må anses for at være forbrugt. Det er ikke et krav, at pensionsudbetalinger, renter eller, hvad der træder i stedet for disse beløb, er holdt adskilt fra ægtefællens øvrige formue. Et beløb kan eksempelvis ikke anses som forbrugt, fordi det er anvendt til at indfri en prioritet i en fast ejendom.

De øvrige pensionsrettigheder, der efter § 16 b, stk. 3, indgår i formuedelingen, omfatter pensionsrettigheder, der overstiger, hvad der må anses for rimeligt. Værdien af den del af pensionsrettighederne, der overstiger det rimelige, indgår i formuedelingen. Dette gælder for udbetalte beløb fra ratepensioner og fra løbende livsbetingede pensionsrettigheder, jf. stk. 2.

Bestemmelserne i retsvirkningslovens § 16 b foreslås uden indholdsmæssige ændringer videreført i lovforslagets § 34.

Det foreslås med § 34, *stk. 1*, at en ægtefælles rimelige pensionsrettigheder fortsat ikke skal indgå i formuedelingen. Efter det foreslåede *stk. 2*, skal beløb fra rimelig alders- og kapitalpension, supplerende engangssum og supplerende engangsydelser, der er udbetalt, ikke indgå i delingen, i det omfang beløbene ikke må anses for at være forbrugt. Tilsvarende foreslås at skulle gælde for indtægter af beløbene og det, der træder i stedet herfor. Ifølge det foreslåede *stk. 3*, skal *stk. 2* ikke finde anvendelse på beløb, der ved udbetalingen har mistet deres karakter af pensionsopsparing. Med *stk. 4* foreslås det, at værdien af øvrige pensionsrettigheder indgår i formuedelingen.

Selv om en pensionsordning anses for rimelig og derfor kan udtages forlods af fællesboet, kan en

ægtefælle blive pålagt at betale et beløb til den anden ægtefælle efter reglerne om pensionskompensation i lovforslagets §§ 44 og 45.

Endvidere indgår pensionsrettigheder, der holdes uden for formuedelingen efter det foreslåede § 34, i vurderingen af, om en ægtefælle er berettiget til kompensation efter lovforslagets § 42, fordi ægtefællen er stillet urimeligt økonomisk.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt. 3.16.

Til § 35

Ved kortvarige ægteskaber suppleres bestemmelsen i retsvirkningsloven § 16 b om forlodsudtagelse af rimelige pensionsrettigheder (se lovforslagets § 34) af bestemmelsen i retsvirkningslovens § 16 c om behandlingen af pensionsrettigheder, når ægteskabet har været af kortere varighed.

I disse situationer udtager ægtefællerne alle pensionsrettigheder forlods (stk. 1). Efter stk. 2 udtager ægtefællerne endvidere forlods beløb fra alders- og kapitalpension, supplerende engangssum og supplerende engangsydelse, der er udbetalt, i det omfang beløbene ikke må anses for at være forbrugt. Tilsvarende gælder indtægter af og surrogater for beløbene. Adgangen til forlodsudtagelse gælder ikke beløb, der ved udbetalingen har mistet deres karakter af pensionsopsparing.

Bestemmelsen i retsvirkningslovens § 16 c omfatter ligesom § 16 b alle typer af pensionsrettigheder uanset art - herunder udbetalingsvilkår (éngangs- eller rateudbetaling eller løbende udbetaling m.v.), om pensionsopsparingen er obligatorisk eller frivillig, privat individuel eller en arbejdsmarkedspensionsordning, en tjenestemandspension, ATP-ordning, indekskontrakt m.v.

§ 16 c omfatter også pensionsrettigheder, der ikke er rimelige efter § 16 b.

Et ægteskab anses som udgangspunkt for at være af kortere varighed, hvis det har været i mindre end 5 år. Der skal ved opgørelsen af ægteskabets varighed normalt ikke tages hensyn til et forudgående samliv. Der kan dog forekomme situationer, hvor det vil være rimeligt også at lægge vægt på et forudgående samliv med økonomisk fællesskab af nogen længde.

Retsvirkningslovens § 16 c foreslås uden indholdsmæssige ændringer videreført i lovforslagets § 35.

Med lovforslagets § 35, stk. 1, foreslås det, at pensionsrettigheder ikke skal indgå i formuedelingen, hvis ægteskabet har været af kortere varighed. Ifølge forslaget stk. 2 skal beløb fra alders- og kapitalpension, supplerende engangssum og supplerende engangsydelse, der er udbetalt, ikke indgå i delingen, i det omfang beløbene ikke må anses for at være forbrugt. Tilsvarende foreslås at skulle gælde for indtægter af beløbene og det, der træder i stedet for beløbene. Efter det foreslåede stk. 3 skal stk. 2 ikke finde anvendelse på beløb, der ved udbetalingen har mistet deres karakter af pensionsopsparing.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt. 3.16.

Til § 36

Efter § 18, stk. 1, i erstatningsansvarsloven kan krav om erstatning og godtgørelse for personskade (personskadeerstatning) og krav om erstatning til den, der har mistet en forsørger (forsørgertabserstatning), ikke overdrages, så længe kravet og dets størrelse ikke er anerkendt eller fastslået af domstolene.

Efter stk. 2 indgår erstatning og godtgørelse som nævnt i stk. 1, der ikke må antages at være forbrugt, ikke i formuefællesskabet mellem ægtefæller ved skifte i anledning af ægteskabs ophør eller separation. Per-

sonskade- og forsørgertabserstatninger indgår således ikke i formuefællesskabet ved separation eller skilsmisse. Baggrunden herfor er, at sådanne erstatninger har et særligt personligt præg.

§ 18, stk. 2, omfatter bl.a. erstatning for tab af erhvervsevne, erstatning for tab af forsørger og for andet tab som følge af en skade, eksempelvis for forlængelse af uddannelse eller afholdte helbredsudgifter, godtgørelse for svie og smerte og for varige mén.

Efter lovens § 26, stk. 1, skal den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person, betale den forurettede godtgørelse for tort. Bestemmelsen omfatter bl.a. godtgørelse til ofre for voldtægt, frihedsberøvelse og grov vold samt godtgørelse for freds- og æreskrænkelser, herunder f.eks. injurier og uberettiget offentliggørelse af følsomme personoplysninger. Efter § 26 a, stk. 1, kan den, der forsætligt eller ved grov uagtsomhed forvolder en andens død, pålægges at betale en godtgørelse til efterlevende, der stod den afdøde særlig nær.

Efter § 26, stk. 4, finder § 18, stk. 1 og 2, tilsvarende anvendelse på godtgørelser efter §§ 26 og 26 a.

Erstatningsansvarsloven vedrører erstatnings- og godtgørelseskrav mod skadevolderens ansvarsforsikringsselskab.

§ 18, stk. 2, anses for analogt anvendelig på erstatning efter arbejdsskadeforsikringsloven for tab af erhvervsevne, godtgørelse for varigt mén og erstatning for tab af forsørger og tilsvarende erstatninger og godtgørelser efter patientforsikringsloven og voldsoffererstatningsloven, godtgørelse til HIV-smittede blødere og lignende erstatninger og godtgørelser.

§ 18, stk. 2, anvendes også analogt på ulykkesforsikringer, men det er uafklaret, om reglerne om forsørgertabserstatning anvendes analogt på livsforsikringsbeløb.

Efter § 18, stk. 3, finder reglerne i stk. 1 og 2 ikke anvendelse på krav om erstatning for tabt arbejdsfortjeneste. Dette skyldes, at sådanne erstatninger træder i stedet for en lønindtægt, der ville indgå i ægtefællens delingsformue. Stk. 3 omfatter efter retspraksis bl.a. fratrædelsesgodtgørelse efter funktionærlovens § 2 a, hvorefter der ydes en særlig godtgørelse ved opsigelse af funktionærer, der har været beskæftiget i samme virksomhed i 12 år eller mere.

Der ses ikke at være taget stilling til behandlingen på skifte af andre godtgørelser med relation til en ansættelse, herunder f.eks. godtgørelse efter ligebehandlingsloven for afskedigelse begrundet i graviditet, godtgørelse efter ligelønsloven og godtgørelse efter ansættelsesbevisloven for mangler i et ansættelsesbevis.

Opregningen ovenfor af erstatninger m.v., der er omfattet af § 18, stk. 2, og derfor ikke indgår i delingsformuen, er ikke udtømmende. Der skal således foretages en vurdering af, om en erstatning er omfattet af § 18, stk. 2.

Det er uden betydning for anvendelsen af § 18, stk. 2, om erstatningen m.v. er erhvervet før eller efter ægteskabet.

For at kunne holde en erstatning uden for delingen må erstatningen ikke være forbrugt. Det er ikke en betingelse, at erstatningen er holdt adskilt fra modtagerens øvrige formue, men modtageren har bevisbyrden for, at erstatningen ikke er forbrugt. I praksis kan denne bevisbyrde være vanskelig at løfte.

Indtægter af og værdistigning på erstatninger m.v., der er omfattet af § 18, stk. 2, indgår i formuedelingen. Dermed adskiller ordningen sig fra særeje, hvor indtægter og værdistigning er særeje, jf. punkt. 3.12.

Det foreslås, at erstatningsansvarslovens § 18, stk. 2, og den del af § 18, stk. 3, der er tilknyttet §

18, stk. 2, videreføres i lovforslagets § 36, idet bestemmelsens anvendelsesområde udvides sådan, at bestemmelsen også omfatter godtgørelser efter lovens §§ 26 og 26 a samt de erstatninger m.v., som § 18, stk. 2, i dag anvendes analogt på.

Med lovforslagets § 36 foreslås det således, at der indføres en samlet bestemmelse om hvilke erstatninger m.v., der ikke indgår i formuedelingen. De erstatninger, der efter bestemmelsen ikke indgår i formuedelingen, betegnes personlige erstatninger.

Med § 36, *stk. 1*, foreslås det, at værdien af en ægtefælles erstatninger, godtgørelser og forsikringsudbetalinger m.v., der skyldes erhvervsevnetab, varigt mén, svie og smerte, kritisk sygdom og tort m.v. som følge af personskaade, ikke indgår i formuedelingen.

Personskadeerstatninger kompenserer for selve skaden på skadelidtes person, herunder den lidelse der er forbundet hermed, og for et eventuelt fremtidigt indtægtstab. Det afgørende fællestræk ved disse udbetalinger er, at de kompenserer for et fremtidigt indtægtstab eller for en mere ideel skade i form af fysisk eller psykisk lidelse eller integritetskrænkelse, som f.eks. ved voldtægt eller frihedsberøvelse. Sådanne erstatninger er således tæt knyttet til skadelidte selv, og skadelidte bør derfor kunne beholde dem efter separation og skilsmisse. På samme måde er en forsørgertabserstatning, der ligeledes vedrører fremtiden, knyttet til den berettigedes person.

Ud over de erstatninger, m.v., der i dag er omfattet af erstatningsansvarslovens § 18, stk. 2, omfatter bestemmelsen også bl.a. erstatning efter arbejdsskadeforsikringsloven for tab af erhvervsevne, godtgørelse for varigt mén og erstatning for tab af forsørger, godtgørelser efter patientforsikringsloven og til HIV-smittede blødere, ulykkesforsikringer samt erstatninger for arbejdsskader og patientskader.

Livsforsikringer, der udbetales til en begunstiget fra en tredjemand (forsikringstager), er ikke omfattet af bestemmelsen. Det samme gælder ulykkes- og sygeforsikringer fra tredjemand. Disse forsikringer m.v. er ikke på samme måde knyttet til modtagerens person, men har mere karakter af arv og gave. Efter forsikringsaftalelovens § 103, stk. 2, jf. § 122, kan en forsikringstager bestemme, at forsikringssummen skal være den begunstigedes særeje.

De ovennævnte nævnte personlige erstatninger holdes efter det foreslåede stk. 1 kun uden for formuedelingen, i det omfang det modtagne er i behold. Det modtagne anses også for at være i behold, hvis det er anvendt til betaling af gæld, der bestod på tidspunktet for modtagelsen, og som ville kunne fratrækkes i delingsformuen efter lovforslagets § 29, stk. 1.

Efter *stk. 2* gælder det samme for værdien af en forsørgertabserstatning, som en ægtefælle har modtaget, samt for værdien af andre personlige erstatninger, der ikke nødvendigvis har tilknytning til en personskaade. Det drejer sig om godtgørelser efter erstatningsansvarslovens §§ 26 og 26 a, og godtgørelser for overtrædelse af lov om etnisk ligebehandling og ligestillingsloven.

I *stk. 3* foreslås det, at stk. 1 og 2 ikke skal finde anvendelse på erstatninger for tabt arbejdsfortjeneste, godtgørelser for uberettiget afskedigelse og lignende godtgørelser, der udbetales i tilknytning til et ansættelsesforhold. De erstatninger, der er omfattet af stk. 3, har overordnet set til formål at kompensere for et tab af indtægt, der allerede er lidt, når erstatningen udbetales. Den indtægt, som erstatningen skal dække, ville være indgået i formuedelingen, og erstatning for indtægten skal derfor ligeledes indgå i formuedelingen.

Opregningen ovenfor af erstatninger m.v., der er omfattet af de foreslåede bestemmelser i § 36, stk. 1, 2 og 3, er ikke udtømmende. Der skal således foretages en vurdering af, om en erstatning er omfattet af de nævnte bestemmelser.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt. 3.16.

Det bemærkes, at erstatningsansvarslovens § 18, stk. 2, foreslås ophævet, jf. § 7, nr. 3, i følgelovforslaget.

Til § 37

Efter retsvirkningslovens § 15, stk. 1, indgår alt, hvad ægtefællerne ejer ved ægteskabets indgåelse eller senere erhverver, i almindeligt formuefællesskab mellem dem, for så vidt det ikke er gjort til særeje. Efter bestemmelsens stk. 2 får reglerne om formuefællesskab dog kun anvendelse på rettigheder, som er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art, i den udstrækning, hvori det er foreneligt med de for disse rettigheder særligt gældende regler.

Personlige og uoverdragelige rettigheder omfattet af retsvirkningslovens § 15, stk. 2, (de såkaldte § 15, stk. 2-rettigheder) omfatter bl.a. ophavsrettigheder, ret til biblioteksafgifter, bundne opsparinger, båndlagt arv og gave samt goodwill.

Nogle af disse rettigheders behandling ved formuedelingen er reguleret i anden lovgivning, herunder ophavsretsloven, biblioteksafgiftsloven og arveloven for så vidt angår båndlagt arv (§§ 53-58). For så vidt angår rettigheder, der ikke er særligt lovreguleret, er der i nogle tilfælde taget stilling i retspraksis, mens andre alene er omtalt i litteraturen.

Selvom det bliver fastslået, at en rettighed er uoverdragelig eller af så personlig art, at den henhører under § 15, stk. 2, er det ikke givet, hvordan rettigheden skal behandles ved formuedelingen. Det afgøres ud fra en fortolkning af den enkelte rettigheds karakter. Fravigelse af udgangspunktet om lighedeling kan ske med støtte i en anden lov, forvaltningsakt, privat viljeserklæring, retspraksis og den juridiske litteratur.

Bestemmelsen i § 15, stk. 2, foreslås uden indholdsmæssige ændringer videreført i lovforslagets § 37. Efter denne bestemmelse indgår rettigheder, som ikke kan overdrages eller i øvrigt har personlig karakter kun i formuedelingen, i det omfang det er foreneligt med de regler, der gælder for disse rettigheder.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt. 3.16.

Til kapitel 11

Til § 38

En ægtefælles formue kan bestå af både delingsformue og særeje og anden formue, der holdes uden for formuedelingen. Under ægteskabet kan en ægtefælle eksempelvis flytte værdier fra ægtefællens delingsformue til den pågældende ægtefælles særeje – eller omvendt. Delingsformuen vil således blive formindsket eller forøget, og ved formuedeling i forbindelse med separation eller skilsmisse vil det betyde, at den anden ægtefælle vil få et mindre eller større beløb ved formuedelingen, end hvis flytningen af værdierne ikke havde fundet sted.

Flytning af værdier mellem f.eks. særeje og delingsformue kan være helt sædvanlige dispositioner under ægteskabet. Vederlagskrav har til formål at udligne sådanne forskydninger af værdier mellem en ægtefælles delingsformue og samme ægtefælles særeje og anden formue, der ikke er delingsformue, og dermed genskabe den oprindelige balance mellem de forskellige formuearter. Et vederlagskrav som følge af overførsel af delingsformue til særeje er således ikke betinget af, at ægtefællen har foretaget overførslen med henblik på at nedbringe delingsformuen og forøge særejet for at blive stillet bedst muligt ved en kommende formuedeling.

Reglerne om vederlagskrav i retsvirkningslovens § 23 omfatter tre forskellige situationer:

- 1) En ægtefælle har overført midler fra sit særeje eller fra anden formue, der ikke er delingsformue, til sin delingsformue (stk. 3). Denne bestemmelse foreslås videreført i lovforslagets § 38.
- 2) En ægtefælle har overført midler fra sin delingsformue til sit særeje eller til anden formue, der ikke er delingsformue (stk. 2). Denne bestemmelse foreslås videreført i lovforslagets § 39.
- 3) Den ene ægtefælle har misbrugt rådigheden over sin delingsformue, sådan at den anden ægtefælle ved en senere formuedeling får et mindre beløb ved formuedelingen (stk. 1). Denne bestemmelse foreslås videreført i lovforslagets § 40.

Retsvirkningslovens § 23, stk. 2, omhandler den situation, hvor en ægtefælle har anvendt midler fra sin delingsformue til erhvervelse eller forbedring af aktiver, der er særeje eller omfattet af lovens § 15, stk. 2, om uoverdragelige og personlige rettigheder. I denne situation kan den anden ægtefælle rejse et vederlagskrav, således at formindskelsen af delingsformuen kan udlignes.

Dispositioner efter bestemmelsen omfatter bl.a., at en ægtefælle forbedrer sin ejendom, der er særeje, med midler fra sin delingsformue, eller betaler afdrag på gælden i ejendommen med midler fra sin delingsformue. Bestemmelsen omfatter også anvendelse af delingsformue til anskaffelse af en rettighed, der er omfattet af lovens § 15, stk. 2, om uoverdragelige og personlige rettigheder, og som derfor ikke indgår i formuedelingen, f.eks. en goodwill.

Reglerne om vederlagskrav finder anvendelse på dispositioner, der er foretaget under hele ægteskabet og ikke kun på dispositioner, der er foretaget i tiden op imod separation eller skilsmisse.

En ægtefælle kan gøre et vederlagskrav gældende over for den anden ægtefælle, selvom den første ægtefælle var bekendt eller indforstået med de dispositioner, der udløste kravet.

Efter § 23 stk. 4, finder stk. 2 ikke anvendelse på pensionsrettigheder efter §§ 16 a-16 c. Det betyder, at der ikke kan rejses vederlagskrav efter stk. 2, hvis en ægtefælle overfører midler fra sin delingsformue til en pensionsrettighed, der kan udtages forlods efter disse bestemmelser. Dette skal dog ses i lyset af, at pensionsrettigheder efter § 16 b kun kan udtages forlods, hvis de er "rimelige". Selvom en meget stor overførsel til en pensionsordning ikke udløser vederlagskrav, kan en del af pensionsrettigheden således indgå i formuedelingen, hvis pensionsrettigheden overstiger det rimelige.

Lovens § 16 a vedrører formuedeling ved en ægtefælles død, og § 16 c vedrører formuedeling i ægteskaber af kortere varighed. I begge situationer udtager henholdsvis den længstlevende ægtefælle og begge ægtefæller deres egne pensionsrettigheder, også selvom de ikke anses som er rimelige efter § 16 b. Pensionsrettigheder efter §§ 16 b og 16 c er beskrevet i de almindelige bemærkninger, punkt 3.16.1.2., og i bemærkningerne til §§ 34 og 35, og pensionsrettigheder efter § 16 a er beskrevet i de almindelige bemærkninger, punkt 3.22.1., og i bemærkningerne til § 52.

Efter retsvirkningslovens § 24 kan vederlagskrav først gøres gældende ved formuedelingen. Opnås der her ikke fuld dækning for kravet, kan der ikke senere gøres krav gældende for det manglende.

Vederlagskrav dækkes ved, at den ægtefælle, der har kravet, forlods udtager det beløb, som er overført fra delingsformuen til særejet, af den resterende del af fællesboet, og er det ikke tilstrækkeligt, kan halvdelen af det manglende beløb udtages af den anden ægtefælles særeje.

§ 24 indeholder ikke hjemmel til at indeksere et vederlagskrav, der skyldes en disposition, der er foretaget for flere år siden, men da størrelsen af kravet fastsættes skønsmæssigt, er der mulighed for at tage hensyn til værdistigninger og -fald på de aktiver, der er omfattet af dispositionerne. Der er således ikke noget til hinder for at fastsætte et vederlagskrav, der er større end de overførte midler, f.eks. hvis delingsformue er

overført til en fast ejendom, er særeje, og som er steget i værdi. Tilsvarende kan kravet fastsættes lavere end det overførte, hvis det pågældende aktiv er faldet i værdi.

Vederlagskrav står ved formuedelingen tilbage for eventuelle kreditorers krav mod den pågældende ægtefælle.

Med lovforslagets § 38 foreslås det, at retsvirkningslovens § 23, stk. 2, jf. stk. 4, og § 24 om vederlagskrav videreføres under betegnelsen reguleringskrav, dog med en klarere beskrivelse af bestemmelsens anvendelsesområde og bedre muligheder for at få reguleringskrav dækket end efter den gældende ordning.

Det foreslås i § 38, *stk. 1*, at hvis en ægtefælle har overført sin delingsformue til egne aktiver, der er særeje, eller der i øvrigt ikke indgår i formuedelingen, eller hvis ægtefællen har anvendt sin delingsformue til betaling af egen gæld, der ikke kan fradrages delingsformuen, har den anden ægtefælle et reguleringskrav (1. pkt.).

Anvendelsesområdet – aktiver, der ikke indgår i formuedelingen – henviser til lovforslagets § 26 om formuedelingen. Efter denne bestemmelse indgår følgende rettigheder ikke i formuedelingen: særeje, pensionsrettigheder (lovforslagets §§ 34 og 35), personlige erstatninger (lovforslagets § 36) og uoverdragelige og personlige rettigheder omfattet (lovforslagets § 37).

Anvendelsesområdet svarer således til anvendelsesområdet for den gældende ordning, nemlig overførsler til særeje og til uoverdragelige og personlige rettigheder. Det bemærkes i den forbindelse, at der reelt ikke er mulighed for at overføre delingsformue til personlige erstatninger, da disse kun holdes uden for formuedelingen med deres værdi, hvilket ikke omfatter værdistigninger, jf. bemærkningerne til § 36). Endvidere svarer reguleringen af overførsler til pensionsrettigheder (se stk. 2) til den gældende ordning.

Ligesom efter den gældende ordning medfører betaling af gæld, der påhviler særeje m.v., vederlagskrav, dog ikke betaling af forbrugsgæld (se stk. 2), der ikke medfører forskydning mellem delingsformue og formue, der ikke indgår i formuedelingen.

Størrelsen af reguleringskravet fastsættes efter et samlet skøn ud fra den reduktion af delingsformuen, der er sket ved overførslen eller betaling af gælden. Der skal ved afgørelsen herom lægges vægt på tidspunktet for overførslen eller betalingen af gælden, stigning og fald i værdien af de omhandlede aktiver og passiver, ægtefællernes formueforhold og omstændighederne i øvrigt (2. og 3. pkt.).

I forhold til gældende ret omfatter bestemmelsen også overførsler til alle aktiver, der ikke indgår i ligedelingen, undtagen pensionsrettigheder, jf. det foreslåede stk. 2.

Med forslagens *stk. 2* foreslås det, at betaling af gæld omfattet af den foreslåede bestemmelse i lovforslagets § 29, stk. 3, om forbrugsgæld m.v.) ikke medfører reguleringskrav efter stk. 1. Dette skyldes, at betaling af forbrugsgæld ikke medfører forskydning mellem delingsformue og formue, der ikke indgår i formuedelingen.

Det følger videre af stk. 2, at overførsel af midler til pensionsrettigheder, der er omfattet af lovforslagets § 34, stk. 1, (rimelige pensionsrettigheder) eller § 35, stk. 1, (pensionsrettigheder ved kortvarige ægteskaber) heller ikke medfører reguleringskrav. Dette skyldes, at i ikke-kortvarige ægteskaber er overførsler af delingsformue til pensionsrettigheder fortsat delingsformue, i det omfang overførslen overstiger det rimelige.

Med *stk. 3* foreslås det, at reguleringskrav kun kan gøres gældende ved formuedelingen.

I *stk. 4* foreslås det, at hvis reguleringskravet ved formuedelingen overstiger delingsformuen, udtages

halvdelen af den manglende del af kravet af særeje eller alders- og kapitalpension, supplerende engangssum og supplerende engangsydelse, jf. de foreslåede bestemmelser i § 34, stk. 2, og § 35, stk. 2, der tilhører den ægtefælle, der har foretaget overførslen.

Det foreslåede *stk. 5* indebærer, at reguleringskrav, der ikke er blevet dækket ved formuedelingen efter *stk. 4*, ikke senere kan gøres gældende.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.16.

Til § 39

En ægtefælles formue kan bestå af både delingsformue og særeje og anden formue, der holdes uden for formuedelingen. Under ægteskabet kan en ægtefælle eksempelvis flytte værdier fra ægtefællens delingsformue til den pågældende ægtefælles særeje – eller omvendt. Delingsformuen vil således blive formindsket eller forøget, og ved formuedeling i forbindelse med separation eller skilsmisse vil det betyde, at den anden ægtefælle vil få et mindre eller større beløb ved formuedelingen, end hvis flytningen af værdierne ikke havde fundet sted.

Flytning af værdier mellem f.eks. særeje og delingsformue kan være helt sædvanlige dispositioner under ægteskabet. Vederlagskrav har til formål at udligne sådanne forskydninger af værdier mellem en ægtefælles delingsformue og samme ægtefælles særeje og anden formue, der ikke er delingsformue, og dermed genskabe den oprindelige balance mellem de forskellige formuearter. Et vederlagskrav som følge af overførsel af delingsformue til særeje er således ikke betinget af, at ægtefællen har foretaget overførslen med henblik på at nedbringe delingsformuen og forøge særejet for at blive stillet bedst muligt ved en kommende formuedeling.

Reglerne om vederlagskrav i retsvirkningslovens § 23 omfatter tre forskellige situationer:

- 1) En ægtefælle har overført midler fra sit særeje eller fra anden formue, der ikke er delingsformue, til sin delingsformue (*stk. 3*). Denne bestemmelse foreslås videreført i lovforslagets § 38.
- 2) En ægtefælle har overført midler fra sin delingsformue til sit særeje eller til anden formue, der ikke er delingsformue (*stk. 2*). Denne bestemmelse foreslås videreført i lovforslagets § 39.
- 3) Den ene ægtefælle har misbrugt rådigheden over sin delingsformue, sådan at den anden ægtefælle ved en senere formuedeling får et mindre beløb ved formuedelingen (*stk. 1*). Denne bestemmelse foreslås videreført i lovforslagets § 40.

Retsvirkningslovens § 23, stk. 3, omhandler den situation, hvor en ægtefælle har anvendt midler fra sit særeje til at erhverve eller forbedre et aktiv, der er delingsformue. I denne situation kan den ægtefælle, der har foretaget overførslen, kræve et beløb overført fra delingsformuen til sit særeje.

Dispositioner efter bestemmelsen omfatter bl.a., at en ægtefælle forbedrer sin ejendom, der er delingsformue, med midler fra sit særeje, eller betaler afdrag på gælden i ejendommen med midler fra sit særeje.

Reglerne om vederlagskrav finder anvendelse på dispositioner, der er foretaget under hele ægteskabet og ikke kun på dispositioner, der er foretaget i tiden op imod separation eller skilsmisse.

Efter retsvirkningslovens § 24 kan vederlagskrav først gøres gældende ved formuedelingen. Opnås der her ikke fuld dækning for kravet, kan der ikke senere gøres krav gældende for det manglende.

Vederlagskrav dækkes ved, at den ægtefælle, der har kravet, forlods udtager det beløb, som er overført fra særejet til delingsformuen, af den resterende del af delingsformuen.

§ 24 indeholder ikke hjemmel til at indeksere et vederlagskrav, der skyldes en disposition, der er foretaget for flere år siden, men størrelsen af kravet fastsættes skønsmæssigt. Der er således mulighed for at

tage hensyn til værdistigninger og -fald på de aktiver, der er omfattet af dispositionerne. Der er således ikke noget til hinder for at fastsætte et vederlagskrav, der er større end de overførte midler, f.eks. hvis delingsformue er overført til en fast ejendom, der er særeje, og som er steget i værdi. Tilsvarende kan kravet fastsættes lavere end det overførte, hvis det pågældende aktiv er faldet i værdi.

Vederlagskrav står ved formuedelingen tilbage for eventuelle kreditors krav.

Med lovforslagets § 39 foreslås det, at retsvirkningslovens § 23, stk. 3, og § 24 om vederlagskrav videreføres under betegnelsen reguleringskrav uden indholdsmæssige ændringer, dog med en klarere beskrivelse af bestemmelsens anvendelsesområde.

Med § 39, *stk. 1*, foreslås det, at en ægtefælle, der har overført midler, der ikke indgår i formuedelingen, til sin delingsformue, eller der har anvendt midler, der ikke indgår i formuedelingen, til betaling af egen gæld, der kan fradrages ægtefællens delingsformue, har et reguleringskrav (1. pkt.).

Anvendelsesområdet – midler, der ikke indgår i formuedelingen – henviser til lovforslagets § 26 om formuedelingen. Efter denne bestemmelse indgår følgende rettigheder ikke i formuedelingen: særeje, pensionsrettigheder (lovforslagets §§ 34 og 35), personlige erstatninger (lovforslagets § 36) og uoverdragelige og personlige rettigheder omfattet (lovforslagets § 37).

Anvendelsesområdet svarer således til anvendelsesområdet for den gældende ordning, nemlig overførsler af særeje til delingsformue. Det bemærkes i den forbindelse, at uoverdragelige og personlige rettigheder samt pensionsrettigheder ikke foreligger i en form, der gør det muligt at overføre sådanne rettigheder til delingsformue.

Det bemærkes endvidere, at en personlig erstatning kun holdes uden for formuedelingen, i det omfang erstatningen er i behold. Ved overførsel af et kontant erstatningsbeløb til f.eks. en fast ejendom, der er delingsformue, er erstatningen fortsat i behold og kan holdes uden for formuedelingen, hvorfor betalingen af gælden ikke medfører en formueforskydning mellem ægtefællens delingsformue og formue, der ikke indgår i formuedelingen. Tilsvarende gælder udbetalte pensionsbeløb, der efter § 34, stk. 2, og § 35, stk. 2, ikke indgår i formuedelingen, i det omfang, de ikke må anses for forbrugt.

Ligesom efter den gældende ordning medfører betaling af gæld, der påhviler særeje m.v., vederlagskrav, jf. dog stk. 2 om betaling af forbrugsgæld.

Størrelsen af reguleringskravet fastsættes efter et samlet skøn ud fra den forøgelse af delingsformuen, der er sket ved overførslen. Der skal ved afgørelsen herom lægges vægt på tidspunktet for overførslen, stigning og fald i værdien af de aktiver, som midlerne er overført til, ægtefællernes formueforhold og omstændighederne i øvrigt (2. og 3. pkt.).

I *stk. 2* foreslås det, at betaling af gæld omfattet af lovforslagets § 29, stk. 3, om forbrugsgæld m.v. ikke medfører reguleringskrav efter stk. 1. Dette skyldes, at betaling af forbrugsgæld ikke medfører forskydning mellem delingsformue og formue, der ikke indgår i formuedelingen.

Med *stk. 3* foreslås det, at reguleringskrav kun kan gøres gældende ved formuedelingen. Reguleringsbeløbet udtages inden formuedelingen.

I *stk. 4* foreslås det, at reguleringskravet ved formuedelingen kun kan søges dækket af den delingsformue, der tilhører den ægtefælle, der har foretaget overførslen, jf. det foreslåede stk. 1. Med *stk. 5* foreslås det, at reguleringskrav, der ikke efter stk. 4 er blevet dækket ved formuedelingen, ikke senere kan gøres gældende.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.16.

En ægtefælles formue kan bestå af både delingsformue og særeje og anden formue, der holdes uden for formuedelingen. Under ægteskabet kan en ægtefælle eksempelvis flytte værdier fra ægtefællens delingsformue til den pågældende ægtefælles særeje – eller omvendt. Delingsformuen vil således blive formindsket eller forøget, og ved formuedeling i forbindelse med separation eller skilsmisse vil det betyde, at den anden ægtefælle vil få et mindre eller større beløb ved formuedelingen, end hvis flytningen af værdierne ikke havde fundet sted.

Flytning af værdier mellem f.eks. særeje og delingsformue kan være helt sædvanlige dispositioner under ægteskabet. Vederlagskrav har til formål at udligne sådanne forskydninger af værdier mellem en ægtefælles delingsformue og samme ægtefælles særeje og anden formue, der ikke er delingsformue, og dermed genskabe den oprindelige balance mellem de forskellige formuearter. Et vederlagskrav som følge af overførsel af delingsformue til særeje er således ikke betinget af, at ægtefællen har foretaget overførslen med henblik på at nedbringe delingsformuen og forøge særejet for at blive stillet bedst muligt ved en kommende formuedeling.

Reglerne om vederlagskrav i retsvirkningslovens § 23 omfatter tre forskellige situationer:

- 1) En ægtefælle har overført midler fra sit særeje eller fra anden formue, der ikke er delingsformue, til sin delingsformue (stk. 3). Der henvises til lovforslagets § 38.
- 2) En ægtefælle har overført midler fra sin delingsformue til sit særeje eller til anden formue, der ikke er delingsformue (stk. 2). Der henvises til lovforslagets § 39.
- 3) Den ene ægtefælle har misbrugt rådigheden over sin delingsformue, sådan at den anden ægtefælle ved en senere formuedeling får et mindre beløb ved formuedelingen (stk. 1). Denne bestemmelse videreføres i lovforslagets § 40.

Efter retsvirkningslovens § 23, stk. 1, kan en ægtefælle forlange vederlag, hvis den anden ægtefælle ved vanrøgt af sine økonomiske anliggender, ved misbrug af rådigheden over sin delingsformue eller på anden uforsvarlig måde i væsentlig grad har formindsket sin delingsformue. Bestemmelsen har til formål at udligne tab, som en ægtefælle ellers ville lide ved formuedelingen som følge af, at den anden ægtefælle utilbørligt har formindsket sin formue.

Misbrug efter § 23, stk. 1, kan bl.a. være uforholdsmæssigt stort forbrug enten af kapital eller ved optagelse af lån, påtagelse af kautionsforpligtelser, tab ved spekulationsprægede forretninger eller lignende. Andre dispositioner, der kan udgøre misbrug, kan være pådragelse af erstatningsansvar ved forsætligt eller groft uagtsomme forhold, spirituskørsel, vanrøgt af en ejendom eller forsætlig eller grov uagtsom ødelæggelse af egne aktiver. Også gaver til tredjemand kan være misbrug, navnlig hvis ægtefællerne har ophævet samlivet, eller en samlivsophævelse er nært forestående.

Reglerne om vederlagskrav på grund af misbrug skal også ses i lyset af retsvirkningslovens § 16, stk. 1, hvorefter hver ægtefælle har rådigheden over alt, hvad ægtefællen ejer, dog med de indskrænkninger der bl.a. følger af § 17. Efter denne bestemmelse har en ægtefælle pligt at udøve sin rådighed over sin formue sådan, at den ikke utilbørlig udsættes for at forringes til skade for den anden ægtefælle.

Rimelige indbetalinger på pensionsordninger, jf. retsvirkningslovens § 16 b, kan aldrig være misbrug. Indbetalinger af uforholdsmæssigt store beløb på pensionsordninger, der kan udtages forlods i medfør af retsvirkningslovens § 16 c om kortvarige ægteskaber, kan derimod efter omstændighederne være misbrug. Ved vurderingen heraf må der lægges vægt på størrelsen af indbetalingerne, om de afviger fra et hidtidigt indbetalingsmønster, og om der er særligt store indbetalinger lige op til anmodningen om separation eller skilsmisse. Under tilsvarende omstændigheder kan længstlevendes uforholdsmæssigt

store pensionsopsparinger op til et dødsfald udgøre misbrug. §§ 16 b og 16 c er beskrevet i de almindelige bemærkninger, punkt 3.16.1.2., og i bemærkningerne til §§ 34 og 35.

Reglerne om vederlagskrav finder anvendelse på dispositioner, der er foretaget under hele ægteskabet og ikke kun på dispositioner, der er foretaget i tiden op imod separation eller skilsmisse.

For at der kan rejses vederlagskrav efter § 23, stk. 1, mod den anden ægtefælle, kræves, at delingsformuen er blevet formindsket i væsentlig grad. Om formindskelsen er så væsentlig, at der kan kræves vederlag, afgøres ved at sammenligne størrelsen af den rådende ægtefælles delingsformue før og efter den pågældende disposition.

Når disse betingelser er opfyldt skal der ved vurderingen af, om der er grundlag for et vederlagskrav, foretages der en samlet bedømmelse af den pågældende ægtefælles dispositioner. Det er ikke tilstrækkeligt at bedømme den vederlagsfremkaldende disposition isoleret. Der ses også på baggrunden for dispositionen, og hvornår den blev foretaget. Jo tættere ægtefællerne er på separation og skilsmisse, jo lavere vil grænsen være for, at der er tale om misbrug. Navnlig når der er tale om gaver til en ny partner, vil der skulle mindre til, før der er tale om misbrug.

Der kan også foreligge misbrug, selvom der ikke er foretaget en, men en række dispositioner.

Reglerne om vederlagskrav finder anvendelse på misbrug foretaget under hele ægteskabet, og ikke kun på misbrug foretaget i tiden op til en separation eller skilsmisse. Jo tættere ægtefællerne er på separation og skilsmisse, jo lavere vil grænsen være for, hvornår der er tale om misbrug. Misbrug, der ligger langt tilbage i tiden, vil, hvis krav overhovedet rejses, formentlig ofte kunne anses for at være stiltiende accepteret af den anden ægtefælle, hvis denne har haft kendskab til dispositionen.

Kan der rejses vederlagskrav, er det afgørende for kravets størrelse, hvor stort tab den anden ægtefælle har lidt som følge af dispositionen. Tabet kan derfor først opgøres, når delingsformuerne gøres op og deles mellem ægtefællerne.

Der opstår ikke vederlagskrav, hvis den ægtefælle, der foretog dispositionen, havde en negativ delingsformue, da dispositionen blev foretaget, da den anden ægtefælle ikke lider tab ved dispositionen.

Vederlaget kræves først i delingsformuen. Hvis den ikke er tilstrækkelig, kræves vederlaget for halvdelen af det manglende beløb af særeje tilhørende den ægtefælle, der har foretaget misbruget.

Hvis vederlagskravet ikke kan gennemføres mod den anden ægtefælle, fordi ægtefællen ikke har midler til at dække kravet, er der ikke umiddelbart mulighed for at kræve omstødelse af gave til tredjemand eller erstatning fra tredjemand.

Efter retsvirkningslovens § 24 kan misbrugskrav først gøres gældende ved formuedelingen. Opnås der her ikke fuld dækning for kravet, kan der ikke senere gøres krav gældende for det manglende.

Vederlagskrav står ved formuedelingen tilbage for eventuelle kreditorers krav.

Hvis en ægtefælle vanrøgter sine aktiver, forærer dem væk eller skjuler dem for den anden ægtefælle efter ophørsdagen, jf. ægtefælleskiftelovens § 51, men inden bodelingen er gennemført, er der ikke tale om misbrug, der er omfattet af retsvirkningslovens § 23. Den anden ægtefælles krav på boslod beregnes ud fra de aktiver, der var på ophørsdagen, selv om værdierne i mellemtiden måtte være forsvundet. Hvis en ægtefælle under formuedelingen vanrøgter f.eks. en fast ejendom, så den er faldet i værdi, kan den anden ægtefælle have et erstatningskrav efter almindelige formueretlige regler. Et krav på boslod eller et erstatningskrav, der ikke bliver dækket ved formuedelingen, bortfalder ikke, men kan gøres gældende senere, hvis den anden ægtefælle senere kommer til penge.

Retsvirkningslovens § 24 indeholder ikke hjemmel til at indeksere et misbrugskrav, der skyldes en disposition, der er foretaget for flere år siden, men størrelsen af kravet fastsættes skønsmæssigt. Der er således mulighed for at tage hensyn til værdistigninger og -fald på de aktiver, der er omfattet af dispositionerne. Der er således ikke noget til hinder for at fastsætte et vederlagskrav, der er større end de overførte midler, f.eks. hvis delingsformue er overført til en fast ejendom, der er særeje, og som er steget i værdi. Tilsvarende kan kravet fastsættes lavere end det overførte, hvis det pågældende aktiv er faldet i værdi.

Med lovforslagets § 40 foreslås det, at retsvirkningslovens § 23, stk. 1, jf. § 24, videreføres under betegnelsen misbrugskrav, uden indholdsmæssige ændringer, bortset fra bedre muligheder for at få misbrugskrav dækket.

I § 40, *stk. 1*, foreslås det, at hvis en ægtefælle ved misbrug af rådigheden over sin formue eller på anden uforsvarlig måde væsentligt har reduceret delingsformuen, har den anden ægtefælle krav på at blive stillet, som om formindskelsen ikke havde fundet sted. Sådanne krav betegnes misbrugskrav.

Med det foreslåede *stk. 2* foreslås det, at kravet kun kan gøres gældende ved formuedelingen. Hvis misbrugskravet ved formuedelingen overstiger anden ægtefælles delingsformue, udtages efter det foreslåede *stk. 3* halvdelen af den manglende del af kravet af særeje eller alders- og kapitalpension, supplerende engangssum og supplerende engangsydelse, jf. de foreslåede § 34, stk. 2, og § 35, stk. 2, der tilhører den ægtefælle, der har foretaget misbruget.

I *stk. 4* foreslås det i modsætning forslagene vedrørende reguleringskrav i lovforslagets §§ 38 og 39, at misbrugskrav, der ikke er blevet dækket ved formuedelingen, senere kan gøres gældende mod den anden ægtefælle for halvdelen af den del af kravet, der ikke er blevet dækket. Sådanne krav kan således tvangsfuldbyrdes af fogedretten efter retsplejelovens § 478, stk. 1, nr. 1, hvorefter tvangsfuldbyrdelse kan ske på grundlag af bl.a. domme og kendelser afsagt af domstole, herunder skifteretter.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.16.

Til kapitel 12

Til § 41

Har en ægtefælle haft særeje, kan det efter påstand efter ægtefælleskiftelovens § 67 stk. 1, 1. pkt., bestemmes, at denne ægtefælle skal yde den anden ægtefælle et beløb for at sikre, at denne ikke stilles urimeligt ringe i økonomisk henseende efter en separation eller skilsmisse, hvis ægtefællernes formueforhold, ægteskabets varighed og omstændighederne i øvrigt i særlig grad taler for det. Efter 2. pkt. anvendes denne regel også med hensyn til rettigheder, der er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art, og som ikke indgår i formuedelingen.

I praksis har § 67 fået et videre anvendelsesområde end oprindelig tilsigtet, idet den har udviklet sig til en generel rimelighedsregel, hvor der er lagt mere vægt på ordet urimeligt end på ringe. I praksis er der således også lagt vægt på, om den ene ægtefælle har medvirket til at skabe eller forbedre den anden ægtefælles særeje, herunder ved arbejde i den anden ægtefælles virksomhed, ved betaling af udgifter vedrørende den andens særeje eller ved arbejde i hjemmet, hvilket har gjort det muligt for den ægtefælle at arbejde mere. I tilfælde, hvor den ene ægtefælle har en meget stor formue, er der en tendens til, at retten tilgodeser et ønske om individuel retfærdighed mellem ægtefællerne, så der sker en vis sikring af den mindre formuende ægtefælles sociale stilling, uanset at denne ikke objektivt set er ringe stillet.

De beløb, der tilkendes efter § 67, varierer betydeligt afhængig af, hvad der er baggrunden for og formålet med beløbet. Når formålet er at tilkende den dårligst stillede ægtefælle et beløb til etablering, er det ofte

i størrelsesordenen 50-100.000 kr., mens der i de tilfælde, hvor der er lagt vægt på medvirken eller på meget store særejeformuer, er tilkendt væsentligt større beløb, i størrelsesordenen 1 mio. kr.

§ 67 finder kun anvendelse ved separation og skilsmisse, ikke ved en ægtefælles død.

Det bemærkes, at § 67 blev overført fra ægteskabslovens § 56 til ægtefælleskifteloven ved lovens ikrafttræden den 1. marts 2012 uden indholdsmæssige ændringer. Praksis efter § 56 er således fortsat relevant for fortolkningen af § 67.

Det foreslås, at ægtefælleskiftelovens § 67, stk. 1, videreføres men opdeles i to bestemmelser: Lovforslagets § 41 om lovfæstelse af praksis om medvirken til at bevare eller forøge den anden ægtefælles formue og lovforslagets § 42 om ægtefæller, der er stillet urimeligt økonomisk.

Med § 41 videreføres uden indholdsmæssige ændringer den del af ægtefælleskiftelovens § 67, stk. 1, der vedrører medvirken til at bevare eller forøge den anden ægtefælles formue, som ikke indgår i delingen, herunder gennem arbejde i hjemmet, varetagelse af omsorgen for børnene, fordelingen af familiens udgifter eller på anden lignende måde, kan få tilkendt en compensation.

Bevarelsen af formue kan f.eks. omfatte situationer, hvor en ægtefælle har forbedret den anden ægtefælles ejendom, der dermed er steget i værdi, men hvor ejendommen samtidig er faldet i værdi på grund af konjunkturerne. Bevarelse kan også være, at den ene ægtefælle har en betydelig særejeformue, men en meget lav indtægt, mens den anden ægtefælle har en betydelig indtægt og ingen formue. Hvis ægtefællen med den høje indtægt under ægteskabet har forsynet den anden ægtefælle, således at den pågældende ikke har haft behov for at bruge af sin formue, har den første ægtefælle medvirket til at bevare den anden ægtefælles formue.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.18.

Det bemærkes, at ægtefælleskiftelovens § 67 foreslås ophævet, jf. § 2, nr. 13, i følgelovforslaget.

Til § 42

Har en ægtefælle haft særeje, kan det efter påstand efter ægtefælleskiftelovens § 67 stk. 1, 1. pkt., bestemmes, at denne ægtefælle skal yde den anden et beløb for at sikre, at denne ikke stilles urimeligt ringe i økonomisk henseende efter en separation eller skilsmisse, hvis ægtefællernes formueforhold, ægteskabets varighed og omstændighederne i øvrigt i særlig grad taler for det. Efter 2. pkt. anvendes denne regel også med hensyn til rettigheder, der er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art, og som ikke indgår i formuedelingen.

Efter praksis skal ægteskabet have været ca. 5 år, før et kompensationsbeløb kommer på tale. Der vil dog kunne lægges vægt på et eventuelt forudgående samliv, ligesom det vil kunne tillægges vægt, hvis ægteskabet har været meget langvarigt.

Anvendelsen af § 67 forudsætter som udgangspunkt, at der er væsentlig forskel på ægtefællernes formuer efter formuedelingen, fordi den ene ægtefælle har kunnet holde en stor formue uden for formuedelingen, da formuen har bestået af særeje eller personlige og uoverdragelige rettigheder, jf. retsvirkningslovens § 15, stk. 2.

Selvom der er væsentlig forskel på ægtefællernes formuer efter formuedelingen, må det antages, at der ikke tilkendes beløb efter ægtefælleskiftelovens § 67, hvis den økonomisk dårligst stillede ægtefælles livsvilkår i øvrigt er sikret, f.eks. gennem ægtefællens andel af delingsformuen eller eget særeje.

Ægtefællernes indtægtsforhold kan også tillægges betydning. For den økonomisk dårligst stillede ægte-

fælle indgår det i vurderingen, i hvilket omfang denne er i stand til at arbejde, dennes uddannelse, helbred og erhvervserfaring samt eventuelle hjemmeboende børn.

I praksis har § 67 fået et videre anvendelsesområde end oprindeligt tilsigtet, idet den har udviklet sig til en generel rimelighedsregel, hvor der er lagt mere vægt på ordet urimeligt end på ringe. I praksis er der endvidere lagt vægt på, om den ene ægtefælle har medvirket til at skabe eller forbedre den anden ægtefælles særeje. Der henvises herom til lovforslagets § 41.

De beløb, der tilkendes efter § 67, varierer betydeligt afhængig af, hvad der er baggrunden for og formålet med beløbet. Når formålet er at tilkende den dårligst stillede ægtefælle et beløb til etablering, er det ofte i størrelsesordenen 50-100.000 kr., mens der i de tilfælde, hvor der er lagt vægt på medvirken eller på meget store særejeformuer, er tilkendt væsentligt større beløb, i størrelsesordenen 1 mio. kr.

§ 67 finder kun anvendelse ved separation og skilsmisse, ikke ved en ægtefælles død.

Det bemærkes, at § 67 blev overført fra ægteskabslovens § 56 til ægtefælleskifteloven ved lovens ikrafttræden den 1. marts 2012 uden indholdsmæssige ændringer. Praksis efter § 56 er således fortsat relevant for fortolkningen af § 67.

Det foreslås, at ægtefælleskiftelovens § 67, stk. 1, videreføres men opdeles i to bestemmelser: Lovforslagets § 41 om medvirken til at bevare eller forøge den anden ægtefælles formue og lovforslagets § 42 om ægtefæller, der er stillet urimeligt økonomisk.

Med § 41 videreføres uden indholdsmæssige ændringer den del af ægtefælleskiftelovens § 67, stk. 1, der vedrører kompensation til en ægtefælle, der ellers ville blive stillet urimeligt økonomisk. Ved vurderingen heraf lægges vægt på ægteskabets varighed, herunder et eventuelt forudgående samliv, ægtefællernes indtægts-, formue- og pensionsforhold samt omstændighederne i øvrigt.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.18.

Det bemærkes, at ægtefælleskiftelovens § 67 foreslås ophævet, jf. § 2, nr. 13, i følgelovforslaget.

Til § 43

Har en ægtefælle haft særeje, kan det efter påstand efter ægtefælleskiftelovens § 67 stk. 1, 1. pkt., bestemmes, at den ene ægtefælle skal yde den anden et beløb for at sikre, at denne ikke stilles urimeligt ringe i økonomisk henseende efter en separation eller skilsmisse, hvis ægtefællernes formueforhold, ægteskabets varighed og omstændighederne i øvrigt i særlig grad taler for det.

Efter § 67, stk. 2, kan der tidligst anlægges sag om krav efter stk. 1, når der er indgivet anmodning til statsforvaltningen om separation eller skilsmisse.

Efter bestemmelsens stk. 3 kan krav efter stk. 1 ikke gøres gældende, efter at skifte af ægtefællernes fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver er afsluttet med en stadfæstet boopgørelse. Dette gælder dog ikke, hvis boet genoptages i medfør af lovens § 78. Stk. 3 indebærer, at en ægtefælle, der ønsker kompensation efter stk. 1, i tilfælde, hvor der sker offentligt skifte, skal gøre kravet gældende i forbindelse med skiftet. Der er ikke særlige lovregler om, hvornår et krav skal gøres gældende, når der ikke sker offentligt skifte. Det følger imidlertid af forældelseslovens § 3, stk. 1, jf. § 2, stk. 1, at kravet forældes 3 år efter, at ægtefællen kunne kræve kravet opfyldt, medmindre der forinden er sket afbrydelse af forældelsen.

Hvis et privat skifte af ægtefællernes formue afsluttes med en formel aftale om formuedeling, vil en ægtefælle, der ikke udtrykkeligt har taget forbehold om at rejse krav efter stk. 1, som udgangspunkt være afskåret fra senere at gøre et sådant krav gældende.

Som det fremgår af lovforslagets §§ 41 og 42 foreslås ægtefælleskiftelovens § 67, stk. 1, videreført, men opdelt i to bestemmelser: § 41 om medvirken til at bevare eller forøge den anden ægtefælles formue og § 42 om ægtefæller der er stillet urimeligt økonomisk.

Med § 43 foreslås det, at de nugældende bestemmelser i ægtefælleskiftelovens § 67, stk. 2 og 3, videreføres uden indholdsmæssige ændringer.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.18.

Det bemærkes, at ægtefælleskiftelovens § 67 foreslås ophævet, jf. § 2, nr. 13, i følgelovforslaget.

Til kapitel 13

Til § 44

Efter retsvirkningslovens § 16 b, stk. 1, udtager ægtefæller ved separation og skilsmisse egne rimelige pensionsrettigheder forlods. Rimelige pensionsrettigheder indgår således ikke i ligedelingen. Når ægteskabet har været af kortere varighed, udtager ægtefællerne efter § 16 c alle pensionsrettigheder forlods.

Disse bestemmelser kan medføre, at ægtefæller efter separation og skilsmisse er stillet meget forskelligt pensionsmæssigt. Retsvirkningsloven indeholder derfor mulighed for at kompensere ægtefæller, der har foretaget en mindre pensionsopsparing end rimeligt (§ 16 d), eller som i øvrigt stilles urimeligt i pensionsmæssig henseende (§ 16 e). Om sidstnævnte kompensationsmulighed henvises til lovforslagets § 45.

Efter § 16 d, stk. 1, om fællesskabskompensation kan det ved formuedelingen bestemmes, at en ægtefælle skal betale et beløb til den anden ægtefælle, hvis sidstnævnte ægtefælle under ægteskabet har foretaget en mindre pensionsopsparing, end hvad der svarer til en rimelig pensionsordning for den pågældende, og dette skyldes, at denne ægtefælle af hensyn til familien eller den anden ægtefælle helt eller delvis har været uden for arbejdsmarkedet, haft orlov eller arbejdet på nedsat tid. Beløbet kan efter stk. 2 højst udgøre halvdelen af forskellen mellem værdien af den pensionsopsparing, hver af ægtefællerne har foretaget under ægteskabet af delingsformue.

Stk. 1 finder også anvendelse, hvis en ægtefælle på grund af den anden ægtefælles arbejde i udlandet eller arbejdsskift i et eller andet omfang har måttet stille sin arbejdsmarkedstilknytning i bero. Der vil også kunne kræves kompensation i situationer, hvor en ægtefælles arbejdssituation har gjort det ønskeligt, at den anden ægtefælle helt eller delvist har været uden for arbejdsmarkedet.

Manglende pensionsopsparing, der skyldes fravær fra arbejdsmarkedet på grund af sygdom eller arbejdsløshed m.v., kan derimod ikke begrunde kompensation efter denne bestemmelse. Om eventuel kompensation i sådanne tilfælde henvises til retsvirkningslovens § 16 e om rimelighedspension, der foreslås videreført i lovforslagets § 45.

Kompensationsreglen i § 16 d finder også anvendelse ved korterevarende ægteskaber. Spørgsmålet om kompensation vil dog kun sjældent blive aktuelt i sådanne ægteskaber, idet adgangen til kompensation ikke forudsættes anvendt på mindre pensionstab, jf. beskrivelsen nedenfor af § 16 d, stk. 2.

Opgørelsen af kompensationsbeløbet tager udgangspunkt i det beløb, ægtefællen ville have opsparet i pension, hvis den pågældende ikke havde arbejdet på deltid, haft orlov eller været hjemmearbejdende. Har en ægtefælle f.eks. arbejdet på deltid i 10 år, vil kompensationen som udgangspunkt svare til nettoværdien af forskellen mellem det, ægtefællen rent faktisk har opsparet i pension, og det, der ville være opsparet, hvis vedkommende havde arbejdet på fuld tid. Arbejdsgivers eventuelle pensionsbidrag indgår i denne beregning.

Hvis ægtefællen har været hjemmearbejdende, må der foretages et skøn over den pensionsopsparing, som den pågældende ville have foretaget, hvis vedkommende havde været på arbejdsmarkedet.

Det beløb, der skal betales i kompensation, kan efter § 16 d, stk. 2, højst udgøre halvdelen af forskellen mellem værdien af den pensionsopsparing, hver af ægtefællerne har foretaget under ægteskabet af delingsformue. Har en ægtefælle f.eks. i en periode været hjemmearbejdende for at passe familiens børn, men alligevel samlet set under ægteskabet sparet mere op end den anden ægtefælle, kan ægtefællen ikke få kompensation for den manglende pensionsopsparing.

Ved beregning af beløbet er det pensionsopsparingen under ægteskabet foretaget af delingsformue, der er afgørende. Det er derimod uden betydning, om den eller de pensionsordninger, der indbetales til, er delingsformue eller særeje, medmindre ægtefællerne ved ægtepagt har aftalt, at særejet også omfatter fremtidige indbetalinger. Der henvises til retsvirkningslovens 16 h, stk. 1, der foreslås videreført i lovforslagets § 13.

Bestemmelsen om fællesskabskompensation indebærer ikke, at enhver mindre forskel mellem ægtefællernes pensionsindbetalinger under ægteskabet skal udlignes. Den manglende pensionsopsparing skal svare til op mod to års pensionsindbetalinger for en fuldtidsforsikret, før der opstår spørgsmål om at betale kompensation.

Kompensationsbestemmelsen er en erstatningslignende regel. Det er derfor som udgangspunkt uden betydning, hvordan ægtefællerne i øvrigt er stillet pensions- eller formuemæssigt. Der kan dog forekomme situationer, hvor ægtefællernes øvrige pensionsmæssige og økonomiske forhold er af en sådan karakter, at det ikke vil være rimeligt at pålægge en ægtefælle at betale kompensation til den anden ægtefælle.

Der bør normalt ikke ydes kompensation i videre omfang, end at den kompensationsberettigede ægtefælles samlede pension værdimæssigt bringes på niveau med den kompensationsbetalende ægtefælles samlede pension.

En ægtefælle, der er insolvent, skal ikke betale en kompensation til den anden ægtefælle. Ved bedømmelsen af ægtefællens solvens skal pensionsordningens nettoværdi medregnes.

Det foreslås, at retsvirkningslovens § 16 d om fællesskabskompensation uden indholdsmæssige ændringer videreføres i lovforslagets § 44.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.19.

Til § 45

Efter retsvirkningslovens § 16 b, stk. 1, udtager ægtefæller ved separation og skilsmisse egne rimelige pensionsrettigheder forlods. Rimelige pensionsrettigheder indgår således ikke i lighedelingen. Når ægteskabet har været af kortere varighed, udtager ægtefæller efter § 16 c alle pensionsrettigheder forlods.

Disse bestemmelser kan medføre, at ægtefæller efter separation og skilsmisse er stillet meget forskelligt pensionsmæssigt. Retsvirkningsloven indeholder derfor mulighed for at kompensere ægtefæller, der har foretaget en mindre pensionsopsparing end rimeligt (§ 16 d), eller som i øvrigt stilles urimeligt i pensionsmæssig henseende (§ 16 e). Om § 16 d henvises til lovforslagets § 44.

Efter § 16 e, stk. 1, om rimelighedskompensation kan det ved formuedelingen bestemmes, at en ægtefælle skal betale et beløb til den anden ægtefælle for at sikre, at denne ikke stilles urimeligt i pensionsmæssig henseende, hvis ægteskabet har været af længere varighed, og der er stor forskel i værdierne af ægtefællernes pensionsrettigheder. Efter stk. 2 skal der ved afgørelsen tages hensyn til ægteskabets varighed, ægtefællernes formueforhold og omstændighederne i øvrigt.

Bestemmelsen har til formål at forhindre, at en ægtefælle, der enten slet ikke har en pensionsordning eller kun har en beskednen pensionsordning, efter et længerevarende ægteskab bliver stillet urimeligt i pensionsmæssig henseende, fordi den anden ægtefælle har pensionsrettigheder, der vil kunne udtages forlods ved skifte af fællesboet.

Kriteriet i bestemmelsen er et andet end i ægtefælleskiftelovens § 67 (se lovforslagets § 42), hvor det er en betingelse for kompensation, at ægtefællen ellers vil blive stillet urimeligt økonomisk. Det er tilstrækkeligt til at opnå kompensation, at en ægtefælle ellers vil blive stillet urimeligt i pensionsmæssig henseende, idet reglen således skal kompensere, at rimelige pensionsværdier undtages fra delingen mellem ægtefællerne, uden at ægtefællerne ved ægtepagt selv har aftalt dette.

Det er en betingelse for at anvende bestemmelsen, at ægteskabet har været af længere varighed. Dette vil normalt være tilfældet, når ægteskabet har varet 15 år eller længere. Der kan ved vurderingen heraf også tages hensyn til et forudgående ægteskabsliggende samliv med økonomisk fællesskab.

Der skal endvidere være stor forskel i værdierne af ægtefællernes pensionsrettigheder. For at vurdere, om dette er tilfældet, er det nødvendigt at sammenligne pensionsværdierne både ved formuedelingen og på ægtefællernes sædvanlige pensioneringstidspunkter. Herved tages der bl.a. højde for en eventuel aldersforskel mellem ægtefællerne. Værdien af en pensionsrettighed på tidspunktet for pensioneringen vil normalt fremgå af de årlige udsendte pensionstilsagn.

Da formålet med pensioner er den løbende forsørgelse, vil alders- og kapitalpensioner ved sammenligningen mellem værdierne af ægtefællernes pensionsordninger skønsmæssigt skulle omregnes til løbende udbetalinger. Ved løbende livsbetingede pensionsrettigheder er det alderspensionstilsagnet, der er afgørende for sammenligningen. Andre ydelser i form af invaliditetsydelser, børnepension m.v. er ikke relevante ved sammenligningen af ægtefællernes pensionsmæssige stilling.

Selv om der ofte vil være en vis forskel i værdierne af ægtefællernes pensionsrettigheder, vil denne ikke altid kunne karakteriseres som stor.

Ved lovforslaget i 2006 om § 16 e ville en årlig forskel i de løbende udbetalinger på op til ca. 50.000 kr. mellem ægtefællernes to pensionsordninger fremskrevet til det sædvanlige pensioneringstidspunkt normalt ikke kunne anses for stor. Kompensation ville derfor normalt ikke blive givet, hvis der ikke er en forskel på ca. 50.000 kr., ligesom der heller ikke ville skulle kompenseres i videre omfang, end at der altid er en forskel på ca. 50.000 kr. i de årlige løbende udbetalinger. Beløbsgrænsen er ikke absolut og vil også med tiden skulle tilpasses. Ved vurderingen af værdierne af ægtefællernes pensionsordninger ses der bort fra folkepension og andre ydelser fra det offentlige.

Betalingen af et beløb til en ægtefælle skal sikre, at denne ikke stilles urimeligt i pensionsmæssig henseende. Et kompensationsbeløb bør således ikke bringe en ægtefælles pensionsrettigheder over, hvad der svarer til den til enhver tid gældende årlige pension som en faglært tjenestemand med fuld pensionsalder, der fratræder på grund af alder ved det 62. år ville kunne opnå ved sit 65. år, altså fra det tidspunkt, hvor den pågældende yderligere kan få folkepension. Har den pensionsmæssigt dårligst stillede ægtefælle – bortset fra folkepension m.v. – således en pensionsrettighed, der ved et sædvanligt indbetalingsforløb frem til den normale pensionsalder årligt udgør ca. 135.000 kr. (2006-niveau), kan den pågældende ægtefælle i almindelighed ikke anses for at være urimeligt stillet i pensionsmæssig henseende. Et kompensationsbeløb bør heller ikke bringe en ægtefælles pensionsrettigheder over, hvad der svarer til ca. 135.000 kr. årligt (2006-niveau). Dette udgangspunkt for vurderingen er ikke absolut og vil til enhver tid skulle tilpasses.

Efter § 16 e, stk. 2, skal der ved afgørelsen af, om en ægtefælle skal betale et beløb til den anden

ægtefælle for at sikre, at denne ikke stilles urimeligt i pensionsmæssig henseende, tages hensyn til ægteskabets varighed, ægtefællernes formueforhold og omstændighederne i øvrigt.

Ejer den pensionsmæssigt ringest stillede ægtefælle særejemidler, der kompenserer for den pågældendes pensionsmæssige ringe stilling, bør ægtefællen ikke have noget beløb fra den anden ægtefælle, selv om der er stor forskel i værdierne af ægtefællernes pensionsrettigheder. Derimod er det uden betydning for vurderingen af den pensionsmæssigt ringest stillede ægtefælles forhold, om den anden ægtefælle har et større særeje. I denne situation vil der eventuelt kunne ydes et beløb efter ægtefælleskiftelovens § 67 (se lovforslagets § 42).

Den pensionsmæssigt ringest stillede ægtefælle bør heller ikke have noget beløb, hvis den pågældende i forbindelse med formuedelingen modtager en betydelig formue fra den anden ægtefælle, herunder en andel af den anden ægtefælles pensionsordning, der ikke kan udtages forlods, eller hvis den pågældende modtager kompensation efter retsvirkningslovens § 16 d om fællesskabskompensation (lovforslagets § 44), der i tilstrækkeligt omfang kompenserer for ægtefællens pensionsmæssige ringe stilling.

Har den ene ægtefælle placeret stort set hele sin opsparing i pensionsrettigheder, mens den anden ægtefælle har en ikke ubetydelig anden opsparing, men en ringe pensionsopsparing, kan det indgå i rimelighedsvurderingen, at den pensionsmæssigt ringest stillede ægtefælle i forbindelse med formuedelingen skal dele hele sin opsparing med den pensionsmæssigt bedst stillede ægtefælle.

Det vil ligeledes kunne indgå i vurderingen af, om en ægtefælle er stillet urimeligt i pensionsmæssig henseende, om den pågældende er berettiget til ægtefællebidrag og ægtefællepension uden tidsbegrænsning.

Størrelsen af det beløb, en ægtefælle skal betale, for at den anden ægtefælle ikke bliver stillet urimeligt pensionsmæssigt, fastsættes skønsmæssigt. I vurderingen indgår udover de oven for omtalte forhold vedrørende ægtefællernes formueforhold og ægteskabets varighed, også omstændighederne i øvrigt.

Der kan f.eks. lægges vægt på ægtefællernes alder, deres helbredsforhold og arbejdsevne.

Beløbet, der skal betales, bør normalt ikke være større, end at det svarer til ca. 25 % af forskellen mellem værdien af hver af ægtefællernes pensionsopsparing under ægteskabet. Anvendelsen af dette maksimum vil som udgangspunkt forudsætte, at ægteskabet har varet noget længere end 15 år, og at ægtefællen med den mindste pension stort set ikke har andet end sin folkepension. Hertil kommer, at beløbet i almindelighed ikke bør bringe den pågældende ægtefælles samlede pensionsniveau (bortset fra folkepension m.v.) over ca. 135.000 kr. årligt (2006-niveau) i løbende udbetalinger, og at forskellen mellem ægtefællernes løbende pensionsudbetalinger også efter kompensationen kan være op til 50.000 kr. (2006-niveau).

De foreslåede principper for kompensation indebærer normalt, at en ægtefælle ikke kan få mere i kompensation, end at vedkommende samlet set bliver bragt på det niveau, som den pågældende ægtefælle ville kunne påregne, såfremt vedkommende havde foretaget de for sit erhverv sædvanlige pensionsindbetalinger under ægteskabet. Dette betyder f.eks., at en hjemmehjælper eksempelvis maksimalt kan nå op på en hjemmehjælperes normale pensionsniveau, selv om vedkommendes ægtefælle er langt bedre stillet pensionsmæssigt.

Har en ældre ægtefælle altid været hjemmearbejdende eller haft en meget ringe eller skiftende tilknytning til arbejdsmarkedet, skal kompensationen på samme måde som for en ufaglært som udgangspunkt begrænses til et beløb, der ikke overstiger en ufaglærts pensionsindbetalinger under ægteskabet i de perioder, hvor der ikke er indbetalt til en pensionsordning.

En ægtefælle, der er insolvent, skal ikke betale en kompensation til den anden ægtefælle. Ved bedømmelsen af ægtefællens solvens skal pensionsordningens nettoværdi medregnes.

Om den anden kompensationsmulighed i retsvirkningslovens § 16 d, stk. 1, om fællesskabskompensation henvises til lovforslagets § 44.

Det foreslås, at retsvirkningslovens § 16 e om rimelighedskompensation uden indholdsmæssige ændringer videreføres i lovforslagets § 45.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.19.

Til § 46

Retsvirkningslovens § 16 f indeholder bestemmelser om, hvordan pensionskompensation efter lovens §§ 16 d og 16 e (lovforslagets §§ 44 og 45) skal betales.

Efter bestemmelsen skal beløbet som udgangspunkt betales kontant (§ 16 f, stk. 1). Den ægtefælle, der har krav på pensionskompensation, har således ikke krav på en andel af den anden ægtefælles pensionsrettighed.

Kan en ægtefælle ikke betale beløbet kontant uden at sælge fast ejendom eller løsøre, der er nødvendigt for at opretholde den pågældendes erhverv, eller uden at blive afskåret fra at bevare eller erhverve en passende bolig, kan det, hvis forholdene taler for det, efter § 16 f, stk. 2, bestemmes, at beløbet skal afdrages over en kort årrække mod passende sikkerhedsstillelse og forrentning (stk. 2, nr. 1). En afdragsordning bør normalt ikke strække sig over mere end 5 år. I tilfælde, hvor en afdragsordning på 5 år vil være urimelig – f.eks. på grund af modtagerens helbredsforhold – bør der fastsættes en kortere afdragsordning.

Hvis en afdragsvis betaling ikke er mulig, fordi der ikke kan stilles tilstrækkelig sikkerhed, eller fordi beløbet ikke kan afdrages over en kort årrække, kan skifteretten bestemme, at ægtefællen i stedet skal give den anden ægtefælle en andel af sin alders-, kapital- eller ratepension (stk. 2, nr. 2).

Hvis dette heller ikke er muligt, kan det bestemmes, at beløbet skal afdrages over en kort årrække, når en pension med løbende livsbetingede ydelser kommer til udbetaling (stk. 2, nr. 3).

Har en ægtefælle flere pensionsrettigheder, følger det af § 16 f, stk. 3, at andelen af pensionsrettigheden først gives af ægtefællens alders- og kapitalpension. Har ægtefællen ikke en alders- og kapitalpension, gives andelen af ægtefællens ratepension. Hvis der både er en privattegnat og en arbejdsmarkedsrelateret ordning med samme udbetalingsmønster, forudsættes det, at den privattegnede ordning anvendes først.

Det foreslås, at bestemmelserne i retsvirkningslovens § 16 f, stk. 1-3, om, hvordan pensionskompensation skal betales, uden indholdsmæssige ændringer videreføres i lovforslagets § 46.

Retsvirkningslovens § 16 f indeholder i stk. 4-7 bestemmelser om, hvordan en ægtefælle skal give den anden ægtefælle en andel af sin alders-, kapital- eller ratepension, og hvordan en ægtefælle skal afdrage et kompensationsbeløb, når en pension med løbende livsbetingede ydelser kommer til udbetaling. Herom henvises til lovforslagets § 47.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.19.

Til § 47

Retsvirkningslovens § 16 f indeholder i stk. 4-7 bestemmelser om, hvordan en ægtefælle skal give den anden ægtefælle en andel af sin alders-, kapital- eller ratepension, og hvordan en ægtefælle skal afdrage

kompensationsbeløbet, når en pension med løbende livsbetingede ydelser kommer til udbetaling, jf. lovens § 16 f, stk. 2 og 3, (lovforslagets § 46), at pensionskompensation skal betales på den måde.

Efter § 16 f, stk. 3, gives en andel af en alders-, kapital- eller ratepension ved en egentlig deling af ordningen. Der kan således ikke ske deling i form af en uigenkaldelig begunstigelse af ægtefællen, idet en begunstigesindsættelse vil bortfalde ved den begunstiges død.

Efter stk. 4 skal beløb, der skal afdrages efter § 16 f, stk. 2, nr. 3, registreres og udbetales af pensionsinstituttet. Beløbet reguleres med satsreguleringsprocenten, jf. lov om en satsreguleringsprocent, indtil pensionen kommer til udbetaling.

Værdien af den ret, der tilbydes ægtefællen, skal altid svare til kompensationsbeløbet.

Efter stk. 5 kan bestemmelserne i stk. 2 og 3 (lovforslagets § 46, stk. 2 og 3) fraviges ved aftale mellem ægtefællerne og pensionsinstituttet.

Ønsker ægtefællerne at indgå aftale om deling af pensionsrettigheden, herunder om at den ene ægtefælle skal give den anden ægtefælle en andel af en pensionsrettighed, kan pensionsinstituttet efter § 16 f, stk. 6, kræve, at ægtefællerne erklærer, at betingelserne i §§ 16 d og 16 e (lovforslagets §§ 44 og 45), § 16 f, stk. 2 og 3, (lovforslagets § 46, stk. 2 og 3) samt § 16 g (lovforslagets § 50) er opfyldt. Det betyder, at ægtefællerne ikke uden pensionsinstituttets samtykke er berettiget til at fravige prioriteringsrækkefølgen i § 16 f, stk. 2 og 3, eller at fastsætte det beløb, der skal deles efter § 16 b, stk. 3, eller det beløb, der skal betales efter §§ 16 d og 16 e, til et større beløb, end hvad der følger af reglerne.

Er begge ægtefæller og pensionsinstituttet enige om en delingsordning, er der ikke noget til hinder for, at ægtefællerne kan indgå en aftale, der fraviger betingelserne i § 16 f, stk. 2-4, (lovforslagets § 46, stk. 2 og 3, og § 47, stk. 1). Ægtefællerne kan således med pensionsinstituttets samtykke aftale deling af en ratepension, selv om der findes en alders- og kapitalpension. De kan også aftale, at en ægtefælle indsættes som begunstiget i en alders- og kapitalpension i stedet for deling af alders- og kapitalpensionen.

Pensionsinstituttet kan efter § 16 f, stk. 7, kræve, at ægtefællerne betaler administrationsomkostningerne ved, at en ægtefælle skal give den anden ægtefælle en andel af en pensionsrettighed. Fordelingen af omkostningerne mellem ægtefællerne følger de almindelige formueretlige regler.

Det foreslås, at bestemmelserne i retsvirkningslovens § 16 f, stk. 4-7, uden indholdsmæssige ændringer videreføres i lovforslagets § 47.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.19.

Til kapitel 14

Til § 48

Når det er fastslået, hvilke værdier hver ægtefælle skal have efter separationen eller skilsmissen, skal der tages stilling, hvilke aktiver hver ægtefælle skal udtage, herunder hvilke aktiver ægtefællerne i fællesskab skal søge at afhænde. Denne udtagesret er reguleret i lovforslagets §§ 48-50.

Det følger af ægtefælleskiftelovens § 63, stk. 1, at hver ægtefælle ved formuedelingen er berettiget til at kræve boets ejendele udlagt efter vurdering. Bestemmelsen omfatter således alene aktiver, der er delingsformue.

Kræver ægtefællerne den samme ejendel udlagt, skal den ægtefælle, til hvis bodel ejendelen hører, have fortrinsret, jf. § 63, stk. 2, 1. pkt.

§ 63, stk. 2, 2. pkt., og stk. 2, nr. 1-5, indeholder dog følgende undtagelser til dette udgangspunkt:

- 1) Fast ejendom, der udelukkende eller hovedsagelig er beregnet til familiens bolig, kan udlægges til den anden ægtefælle, hvis boligen skønnes at være af den væsentligste betydning for denne ægtefælle af hensyn til at opretholde hjemmet.
- 2) Fast ejendom, der har tjent til sommerbolig for familien, kan udlægges til den anden ægtefælle, hvis sommerboligen skønnes at være af den væsentligste betydning for denne.
- 3) Erhvervsvirksomhed kan udlægges til den anden ægtefælle, hvis virksomheden udelukkende eller dog i det væsentlige er blevet drevet af denne.
- 4) Arbejdsredskaber og andet erhvervsløsøre kan udlægges til den anden ægtefælle, i det omfang dette skønnes rimeligt af hensyn til fortsættelsen af erhvervet.
- 5) Bohave og andet løsøre, der har hørt til det fælles hjem, kan udlægges til den anden ægtefælle, i det omfang dette skønnes rimeligt af hensyn til at opretholde hjemmet, eller i øvrigt fordi genstandene særligt har tjent den pågældende ægtefælles behov.

Bestemmelsen omfatter også bolig, som ejeren havde erhvervet inden ægteskabet, eller som ejeren har modtaget som arv eller gave, men ved afgørelsen kan der tages hensyn hertil.

Udtagelsesretten efter stk. 2, 2. pkt., og stk. 2, nr. 1-5, kaldes "krydsende udtagelsesret" og giver en ægtefælle mulighed for mod betaling at udtage aktiver, der er delingsformue, og som tilhører den anden ægtefælle. Den ægtefælle, der udtager aktiverne, får dermed mulighed for at opretholde det fælles hjem og sit arbejde.

Kriterierne for at udtage de enkelte typer af aktiver ikke ens, men overordnet lægges der i relation til udtagelse af familiens bolig eller sommerhus vægt på ægtefællernes samlede behov for etablering af et nyt hjem, og om boligen har den væsentligste betydning for den anden ægtefælle. Heri indgår bl.a., hvor eventuelle børn skal bo, hvem der har den bedste mulighed for at benytte ejendommen, og hvem der har den følelsesmæssigt tætteste tilknytning til ejendommen, f.eks. fordi den har været i slægtens eje i en årrække. Endvidere har det betydning, om den anden ægtefælle har økonomisk mulighed for at overtage ejendommen eller for at skaffe sig en anden bolig.

Ejerægtefællen kan også forbedre sine muligheder for at udtage boligen ved at stille en anden passende bolig til rådighed for den anden ægtefælle.

Stk. 2, nr. 1 og 2, omfatter alene fast ejendom og dermed ikke andelsbolig og lejebolig. Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.7.1.2.

Det foreslås, at ægtefælleskiftelovens § 63 om udtagelsesretten videreføres i lovforslagets § 48. Udtagelsesretten foreslås dog udvidet sådan, at den også omfatter andelsbolig, husbåd, der er bestemt til familiens helårsbolig, samt løsøre og transportmidler. Endvidere foreslås anvendelsesområdet udvidet sådan, at bestemmelsen også finder anvendelse på udtagelse af aktiver, som ægtefællerne ejer i sameje.

I lovforslagets § 48, *stk. 1*, foreslås det, at hver ægtefælle efter vurdering kan udtage aktiver, der helt eller delvist indgår i ligedelingen efter lovforslagets § 5, stk. 1, 1. pkt. Dette gælder også aktiver, der tilhører den anden ægtefælle.

Et aktiv er kun undtaget fra bestemmelsen, når boligen helt er særeje (skilsmisssæreje, fuldstændigt særeje eller kombinationssæreje), erhvervet for midler fra en pensionsrettighed omfattet af §§ 34 og 35, for personlige erstatninger omfattet af § 36, eller for midler omfattet af § 37 om overdragelige og personlige rettigheder.

Hvis aktivet er erhvervet for både delingsformue og særeje, er det efter lovforslagets § 24, stk. 1,

brøkdelsæreje. Den del af aktivet, der er delingsformue, indgår i formuedelingen efter lovforslagets § 5, stk. 1, 1. pkt., og dermed indgår aktivet i formuedelingen, også selvom delingsformuen kun udgør en beskeden del af aktivets værdi. Aktivet er således omfattet af § 48. Hvis hele ejerægtefællens formue er brøkdelsæreje, sumsæreje, eller sumdeling efter lovforslagets § 12, stk. 2, nr. 3-5, er ægtefællens enkelte aktiver ikke fuldt ud særje, hvorfor ægtefællens aktiver ligeledes er omfattet af § 48.

Med forslaget *stk. 2* foreslås det, at hvis begge ægtefæller anmoder om at udtage samme aktiv, udtages aktivet af den ægtefælle, der ejer aktivet, jf. dog de foreslåede undtagelser i *stk. 3*.

Med *stk. 3* foreslås det, at den anden ægtefælle uanset det foreslåede *stk. 2* udtager et aktiv, hvis aktivet for denne har den væsentligste betydning for opretholdelsen af hjemmet, fortsættelse af erhverv eller i øvrigt. Retten til efter *stk. 3* at udtage et aktiv foreslås at omfatte følgende aktiver: Bolig, der udelukkende eller hovedsagelig er bestemt til familiens helårsbolig (nr. 1), fast ejendom med to beboelseslejligheder, hvoraf den ene udelukkende eller hovedsagelig er bestemt til familiens helårsbolig (nr. 2), fast ejendom, der er bestemt til familiens fritidsbolig (nr. 3), indbo i fælles hjem og fritidsbolig (nr. 4), løsøre, der særligt har tjent den pågældende ægtefælles behov (nr. 5), erhvervsvirksomhed og erhvervsløsøre (nr. 6) samt transportmidler (nr. 7).

Med *stk. 4* foreslås det, at udtagelsesretten i *stk. 3* også skal gælde ved afgørelsen om, hvem af ægtefællerne der skal udtage aktiver, som de ejer i sameje.

Hvis der er aktiver, der ikke bliver udlagt til en af ægtefællerne, følger det af ægtefælleskiftelovens § 63, stk. 3, at aktiverne afhændes efter bestemmelsen i ægtefælleskiftelovens § 25.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.20.

Det bemærkes, at ægtefælleskiftelovens § 63 foreslås ophævet, jf. § 2, nr. 12, i følgelovforslaget.

Til § 49

Efter ægtefælleskiftelovens § 64 kan udlæg af aktiver efter § 63 ske, selv om værdien af de pågældende aktiver overstiger ægtefællens boslod. Det overskydende beløb skal i så fald betales kontant til den anden ægtefælle. Skifteretten kan dog i særlige tilfælde tillade afdragsvis betaling og i denne forbindelse fastsætte vilkårene herfor.

Det foreslås, at ægtefælleskiftelovens § 64 uden indholdsmæssige ændringer videreføres i lovforslagets § 49.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.20.

Det bemærkes, at ægtefælleskiftelovens § 64 foreslås ophævet, jf. § 2, nr. 12, i følgelovforslaget.

Til § 50

Efter retsvirkningslovens § 16 b, stk. 1, (lovforslagets § 34) udtager ægtefæller ved separation og skilsmisse egne rimelige pensionsrettigheder forlods.

I det omfang pensionsrettigheder ikke kan udtages forlods efter § 16 b, skal ægtefællen efter § 16 g, stk. 1, udtage egne pensionsrettigheder, medmindre rettighederne kan ophæves.

Kan en pensionsrettighed ikke ophæves, og er den det eneste værdifulde aktiv, kan der opstå den situation, at den ægtefælle, der ejer rettigheden, ikke har midler til at overføre til den anden ægtefælle til dækning af dennes krav som følge af ligedelingen af pensionsrettigheden. I sådanne situationer følger det

af stk. 2, at reglerne i § 16 f, stk. 2-7, om deling af pensionsrettigheder (se lovforslagets § 46, stk. 2 og 3, og § 47) finder anvendelse.

Det foreslås, at retsvirkningslovens § 16 g uden indholdsmæssige ændringer videreføres i lovforslagets § 50.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.20.

Afsnit IV

Kapitel 15

Til § 51

Ved en ægtefælles død skal ægtefællernes formue deles mellem den førstafdøde ægtefælles dødsbo og den længstlevende ægtefælle eller dennes dødsbo. Når det efter denne formuedeling er fastlagt, hvilken del af formuen, der tilkommer en ægtefælles dødsbo, fordeles formuen mellem den pågældende ægtefælles arvinger efter reglerne i arveloven.

Der foretages ingen deling af ægtefællernes formue, hvis den længstlevende ægtefælle overtager delingsformuen til uskiftet bo.

Formuedeling ved en ægtefælles død foretages i følgende situationer:

- Ved skifte af den førstafdøde ægtefælles formue ved dennes død, når den længstlevende ægtefælle ikke har overtaget delingsformuen til uskiftet bo.
- Ved skifte af uskiftet bo i den længstlevende ægtefælles levende live.
- Ved skifte af uskiftet bo ved den længstlevende ægtefælles død.

Dør ægtefæller samtidigt, uden at det kan afgøres, hvem der døde først, deles formuerne lige mellem de to dødsboer.

Der er ikke i dag en samlet regulering af formuedeling ved en ægtefælles død. Overordnet set finder dog reglerne om formuedeling ved separation og skilsmisse tilsvarende anvendelse ved formuedeling ved en ægtefælles død.

Enkelte bestemmelser i retsvirkningsloven finder dog efter deres indhold anvendelse ved formuedeling ved en ægtefælles død, og på enkelte punkter afviger reglerne fra de regler, der gælder ved formuedeling ved separation og skilsmisse.

Der findes heller ikke en samlet regulering af formuedeling ved skifte af et uskiftet bo.

Det foreslås, at der i lov om ægtefællers økonomiske forhold indsættes et nyt afsnit (afsnit IV), der indeholder regler om formuedeling ved en ægtefælles død og ved skifte af uskiftet bo.

Efter retsvirkningslovens § 16, stk. 2, udtager hver ægtefælle eller dens arvinger halvdelen af det beholdne fællesbo, medmindre undtagelse har særlig lovhjemmel. Bestemmelsen fastslår således, at der ved formuedelingen ved en ægtefælles død gælder det samme ligedelingsprincip som ved separation og skilsmisse.

I det følgende gennemgås, hvilke aktiver der ikke indgår i delingsformuen ved en ægtefælles død og ved skifte af uskiftet bo i den længstlevende ægtefælles levende live.

Efter retsvirkningslovens § 15, stk. 2, får reglerne om formuefællesskab kun anvendelse på rettigheder,

som er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art (uoverdragelige og personlige rettigheder), i den udstrækning, hvori det er foreneligt med de for disse rettigheder særlig gældende regler.

En række af den førstafdøde ægtefælles personlige og uoverdragelige rettigheder falder bort ved dødsfaldet. Andre rettigheder mister deres personlige karakter og vil derfor indgå i delingsformuen og dermed i et eventuelt uskiftet bo. Dette gælder dog ikke, hvis andet følger af de særlige forhold for den pågældende rettighed.

Hvis den længstlevende ægtefælle sidder i uskiftet bo, følger det af bestemmelsen, at længstlevendes uoverdragelige og personlige rettigheder ikke indgår i det uskiftede bo, og at længstlevende beholder sine uoverdragelige og personlige rettigheder, hvis det uskiftede bo skiftes i længstlevendes levende live. Ved skifte af det uskiftede bo ved længstlevendes død indgår længstlevendes uoverdragelige og personlige rettigheder derimod i det udskiftede bo, medmindre andet følger af de særlige forhold for den pågældende rettighed.

Ved formuedelingen ved en ægtefælles død følger det af § 16 a, stk. 1, at den længstlevende ægtefælle udtager egne pensionsrettigheder og lignende rettigheder forlods. Denne bestemmelse foreslås videreført i lovforslagets § 52, hvortil der henvises.

Det følger af sidste led i § 28, stk. 1, nr. 2, om dødsboskifte, at når den ene ægtefælle dør, indgår fuldstændigt særeje ikke i formuedelingen ved en ægtefælles død.

Ved dødsboskifte ved den første ægtefælles død indebærer dette, at den førstafdøde ægtefælles fuldstændige særeje skiftes med førstafdødes arvinger, herunder den længstlevende ægtefælle, og at den længstlevende ægtefælle beholder sit fuldstændige særeje.

Hvis den længstlevende ægtefælle sidder i uskiftet bo, omfatter det uskiftede bo efter arvelovens § 17 kun ægtefællernes delingsformue og dermed ikke ægtefællernes fuldstændige særeje. Den førstafdøde ægtefælles fuldstændige særeje skiftes således også i denne situation med førstafdødes arvinger, herunder den længstlevende ægtefælle, og den længstlevende ægtefælle beholder sit fuldstændige særeje.

Ved skifte af det uskiftede bo i længstlevendes levende live beholder den længstlevende ægtefælle sit fuldstændige særeje og skal ikke dele det med førstafdødes arvinger. Ved skifte af det uskiftede bo ved længstlevendes død tilfalder særejet alene længstlevendes arvinger.

Efter § 18, stk. 2, i erstatningsansvarsloven indgår personskadeerstatning m.v., der ikke må antages at være forbrugt, ikke i formuefællesskabet mellem ægtefæller ved skifte i anledning af ægteskabs ophør, herunder ophør ved død. Personskadeerstatninger indgår dog i formuefællesskabet, når den, som erstatningen tilkommer, afgår ved døden, medmindre erstatningen eller godtgørelsen ifølge ægtepagt er særeje. Som beskrevet i de almindelige bemærkninger, punkt 3.16.1.3., finder § 18, stk. 2, anvendelse på en lang række andre erstatninger og godtgørelser m.v. Indtægter af og værdistigning på erstatninger m.v., der er omfattet af § 18, stk. 2, kan ikke holdes uden for formuedelingen og indgår således i delingsformuen.

Det følger af bestemmelsen, at den længstlevende ægtefælles personskadeerstatninger ikke indgår i delingsformuen ved førstafdødes død, men at førstafdødes erstatninger indgår i delingsformuen.

Dette indebærer, at hvis den længstlevende ægtefælle sidder i uskiftet bo, indgår længstlevendes erstatninger ikke i det uskiftede bo, og at længstlevende beholder sine erstatninger m.v., hvis det uskiftede bo skiftes i længstlevendes levende live. Ved skifte af det uskiftede bo ved længstlevendes død indgår længstlevendes erstatninger i det udskiftede bo.

Dødsboskiftelovens kapitel 17 indeholder regler om skifte af en længstlevende ægtefælles aktiver og passiver i forbindelse med skifte af den afdøde ægtefælles dødsbo. Efter lovens § 74 behandles afdødes aktiver og passiver efter de øvrige regler i dødsboskifteloven, mens den længstlevende ægtefælles aktiver og passiver, der er delingsformue, behandles efter reglerne i kapitel 17.

Efter lovens § 77 finder ægtefælleskiftelovens §§ 50, 51, 53 og 56-58 anvendelse på skifte af ægtefællernes formuer med de ændringer, der følger af forholdets natur. Det betyder, at reglerne om ophørsdagen, tidspunktet for værdiansættelsen af aktiver og passiver samt opgørelsen af fællesboet finder tilsvarende anvendelse i forbindelse med skifte af længstlevende ægtefælles aktiver og passiver. Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.13.1., for en beskrivelse af disse regler.

Efter arvelovens § 11, stk. 1, kan den længstlevende ægtefælle forlods udtage genstande, som udelukken- de tjener til den pågældendes personlige brug, hvis deres værdi ikke står i misforhold til ægtefællernes formueforhold, eller som er erhvervet til mindreårige børns brug. Den længstlevende ægtefælle kan efter bestemmelsens stk. 2 udtage så meget, at værdien heraf sammenlagt med den længstlevendes bos- og arvelod, særeje, livforsikringer, pensionsydelse m.v. udgør indtil 740.000 kr. (2017-niveau), jf. § 3 i bekendtgørelse nr. 1281 af 27. oktober 2016 om regulering af beløb i henhold til arveloven. Disse bestemmelser finder anvendelse både ved skifte ved førstafdødes død og ved skifte af uskiftet bo ved længstlevendes levende live.

Efter dødsboskiftelovens § 78, stk. 1, finder lovens § 77 og dermed de bestemmelser i ægtefælleskifteloven, som den henviser til, tillige anvendelse ved skifte af et uskiftet bo i den længstlevende ægtefælles levende live. § 77 er beskrevet oven for. Efter dødsboskiftelovens § 78, stk. 3, træder datoen for skifterettens modtagelse af begæringen om skifte af det uskiftede bo i stedet for dødsdagen, således at det er aktiver og passiver på denne dag, der indgår i skiftet af det uskiftede bo.

Det følger af arvelovens § 17, at den længstlevende ægtefælle efter den anden ægtefælles død kan overtage ægtefællernes delingsformue til uskiftet bo med deres fælles livsarvinger. I det uskiftede bo indgår tillige alt, hvad den længstlevende ægtefælle erhverver, for så vidt det ikke er gjort til fuldstændigt særeje, jf. arvelovens § 23, stk. 1. § 23 indeholder derudover bl.a. særlige regler om, i hvilket omfang livsforsikrings- og pensionsrettigheder indgår i det uskiftede bo ved skifte af boet i den længstlevende ægtefælles levende live.

Det foreslås, at der i lov om ægtefællers økonomiske forhold indsættes en bestemmelse (§ 51), der overordnet fastlægger formuedelingen ved en ægtefælles død og ved skifte af uskiftet bo i den længstlevende ægtefælles levende live. Bestemmelsen svarer til lovforslagets § 26 om formuedelingen ved separation og skilsmisse.

Efter det foreslåede § 51 stk. 1, indgår ved dødsboskiftet i ligedelingen af ægtefællernes delingsformue efter § 5, stk. 1, 2. pkt., de aktiver og passiver, som hver ægtefælle havde ved dødsfaldet, dvs. ved klokkeslettet for dødsfaldet.

Efter bestemmelsen indgår følgende aktiver og krav dog ikke i ligedelingen:

- 1) Hver ægtefælles fuldstændige særeje. Dette omfatter også kombinationssæreje efter lovforslagets § 12, stk. 1, nr. 3, der efter særejebestemmelsen bliver fuldstændigt særeje for en af ægtefællerne ved førstafdødes død.
- 2) Hver ægtefælles uoverdragelige og personlige rettigheder omfattet af lovforslagets § 37. Det må antages, at førstafdødes uoverdragelige og personlige rettigheder mister deres uoverdragelighed og tilknytning til afdøde ved dødsfaldet med den virkning, at de indgår i formuedelingen. Det kan dog ikke fuldstændigt udelukkes, at der eksisterer uoverdragelige og personlige rettigheder, der efter de regler, som de er undergivet, ikke kan indgå i delingsformuen.

- 3) Den længstlevende ægtefælles personlige erstatninger, omfattet af lovforslagets § 36, stk. 1 og 2. Derimod indgår førstafdødes personlige erstatninger i formuedelingen.
- 4) Den længstlevende ægtefælles pensionsrettigheder m.v. efter lovforslagets § 52.
- 5) Den førstafdøde ægtefælles pensions- og forsikringsrettigheder, der tilfalder en begunstiget.
- 6) Regulerings-, misbrugs- og kompensationskrav efter lovforslagets § 53.
- 7) En ægtefælles krav på underholdsbidrag fra den anden ægtefælle efter denne lov eller efter ægte-skabsloven. Denne bestemmelse svarer til lovforslagets § 26, stk. 1, nr. 8.

Efter stk. 2 og 3 fradrages gæld efter lovforslagets § 29, jf. § 30, inden ligedelingen, og en ægtefælles delingsformue deles ikke, hvis ægtefællens gæld overstiger ægtefællens delingsformue. Disse bestemmelser svarer til lovforslagets § 26, stk. 2 og 3.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.22.

Til § 52

Ved formuedelingen ved en ægtefælles død følger det af retsvirkningslovens § 16 a, stk. 1, at den længstlevende ægtefælle udtager egne pensionsrettigheder og lignende rettigheder forlods.

Efter stk. 2 udtager den længstlevende ægtefælle endvidere forlods beløb fra alders- og kapitalpension, supplerende engangssum og supplerende engangsydelse, der er udbetalt, i det omfang beløbene ikke må anses for at være forbrugt. Tilsvarende gælder indtægter af og surrogater for beløbene. Adgangen til forlodsudtagelse gælder efter stk. 3 ikke beløb, der ved udbetalingen har mistet deres karakter af pensionsopsparing.

§ 16 a omfatter alle typer af pensionsrettigheder uanset art - herunder udbetalingsvilkår (éngangs-, rate- eller løbende udbetaling m.v.), om pensionsopsparingen er obligatorisk eller frivillig, privat individuel eller en arbejdsmarkedspensionsordning, en tjenestemandspension, ATP-ordning, indekskontrakt m.v.

Retten til forlods udtagelse af pensionsrettigheder efter førstafdøde ægtefælles død gælder også lignende rettigheder. Dette indebærer, at også andre forsikringsrettigheder, der må antages at tjene pensionsformål, kan holdes uden for formuedelingen.

Den skattemæssige behandling er ikke afgørende for, om en pensionsrettighed kan antages at tjene et pensionsformål og dermed udtages forlods. Forlodsudtagelsen gælder også pensionsrettigheder, der er oprettet af udstationerede personer, der ikke beskattes i Danmark. Blandt andet på grund af skiftende skattemæssig behandling af forskellige former for alderdomsopsparing er der oprettet en lang række forskellige ordninger, f.eks. privattegnede livsforsikringer med opsparing, der ikke er omfattet af pensionsbeskatningslovens afsnit 1, og hvis præmier ikke kan fradrages i den skattepligtige indkomst. Disse forsikringsordninger adskiller sig imidlertid ikke så væsentligt fra privattegnede alders- og kapitalpensionsforsikringsordninger og -opsparingsordninger eller fra indekskontrakter, at de ikke bør udtages forlods af den længstlevende ægtefælle.

Sådanne ordninger var før skattereformen i 1987 en almindelig alderdomsopsparingsform for bl.a. ægtefæller, der ikke var berettigede til at oprette pensionsordninger, fordi de ikke havde et ansættelsesforhold, og ordningerne tjener som udgangspunkt også alderdomsforsørgelsesformål såvel som livsforsikringsformål.

Det er dog en betingelse for, at ordningen kan være omfattet af forlodsudtagelsen, at ordningen er oprettet i et forsikringsselskab, pengeinstitut eller lignende, at ordningen er knyttet til længstlevendes liv og alder, at der er aftalt et tidligste tidspunkt for udbetalingen, der svarer til pensionsalderen for længstlevendes

erhverv, og at der som begunstiget i ordningen er indsat en af de af pensionsbeskatningslovens § 5, stk. 2, nævnte personer eller dødsboet.

Det beror på en konkret vurdering, om en ordning kan sidestilles med en pensionsordning med den virkning, at længstlevende kan udtage ordningen forlods ved formuedelingen ved førstafdødes død.

Almindeligvis er pensionsordninger både uoverdragelige og fritaget for kreditorforfølgning. Disse kriterier er dog ikke i sig selv afgørende for, om ordningen er omfattet af retsvirkningslovens § 16 a, da flere pensionsordninger kan realiseres, selv om dette normalt medfører beskatning. Er en ordning stillet som sikkerhed eller lignende, vil gælden på det underliggende forhold inden for ordningens værdi skulle belaste forlodsudtagelsen.

Retten til forlodsudtagelse omfatter efter § 16 a, stk. 2, også beløb fra længstlevendes kapitalpensionsrettigheder – herunder fra lignende alders- og kapitalpension, supplerende engangssum og supplerende engangsydelse, der er udbetalt. Det er dog en betingelse, at beløbene ikke må anses for at være forbrugt.

Derimod indgår udbetalte løbende livsbetingede ydelser eller allerede foretagne ratepensionsudbetalinger som almindelig formue på skifte. Fremtidige udbetalinger i henhold til sådanne ordninger kan den længstlevende ægtefælle derimod udtage forlods af boet efter stk. 1.

Kan en allerede udbetalt pension holdes uden for formuedelingen, vil retten til forlodsudtagelse også gælde surrogater, f.eks. værdipapirer eller fast ejendom, der er erhvervet for pensionsudbetalingen. Det samme gælder for renter af pensionsudbetalingen, og hvad der træder i stedet for disse.

Derimod kan pensionsudbetalinger, surrogater eller renter ikke holdes uden for formuedelingen, hvis beløbene må anses for at være forbrugt. Det er ikke et krav, at pensionsudbetalinger, renter eller, hvad der træder i stedet for disse beløb, er holdt adskilt fra den længstlevende ægtefælles øvrige formue. Et beløb kan eksempelvis ikke anses som forbrugt, fordi det er anvendt til at indfri en prioritet i en fast ejendom. Bevisbyrden for, at pensionsudbetalingerne m.v. ikke må anses som forbrugt, påhviler den længstlevende ægtefælle.

Pensionsordninger, der er udbetalt i utide, og som derfor er beskattet efter reglen i pensionsbeskatningslovens § 28, kan ikke udtages forlods. Sådanne beløb har ved udbetalingen mistet deres karakter af pensionsopsparing. Beløb, der er overført til en anden pensionsordning, kan derimod ikke anses for at have mistet deres karakter af pensionsopsparing.

Det følger af bestemmelsen, at den førstafdøde ægtefælles pensionsrettigheder ved førstafdødes død indgår i delingsformuen og dermed i et eventuelt uskiftet bo, medmindre der er indsat en begunstiget til pensions- og forsikringsrettigheden efter pensionsopsparingslovens § 2 og forsikringsaftalelovens § 102. Når der er indsat en begunstiget, udbetales midlerne umiddelbart til denne ved kontohaverens og forsikringstagerens død.

Hvis den længstlevende ægtefælle sidder i uskiftet bo, følger det af bestemmelsen, at længstlevendes pensionsrettigheder m.v. ikke indgår i det uskiftede bo, og at længstlevende beholder sine pensionsrettigheder, hvis det uskiftede bo skiftes i længstlevendes levende live. Ved skifte af det uskiftede bo ved længstlevendes død indgår længstlevendes pensionsrettigheder derimod i det udskiftede bo, medmindre der er indsat en begunstiget, jf. ovenfor.

Det foreslås, at retsvirkningslovens § 16 a uden indholdsmæssige ændringer videreføres i lovforslagets § 52.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.22.

Til § 53

Den foreslåede bestemmelse i § 53, der er ny, vedrører, hvordan kompensationskrav samt regulerings- og misbrugskrav, der vedrører dispositioner, der er foretaget før den førstafdøde ægtefælles død, skal behandles ved formuedeling efter lovforslagets § 51, dvs. ved den første ægtefælles død samt ved skifte af uskiftet bo i den længstlevende ægtefælles levende live.

I lovforslagets § 53, *stk. 1*, foreslås det, at den længstlevende ægtefælle eller den førstafdøde ægtefælles dødsbo ved formuedelingen skal kunne fremsætte kompensationskrav efter den foreslåede § 41 om medvirken til forøgelse m.v. af den anden ægtefælles formue, og med de ændringer, der følger af *stk. 2-5*, kan de også fremsætte regulerings- og misbrugskrav efter det foreslåede kapitel 11.

Efter forslaget finder lovforslagets § 42 om kompensationskrav til en ægtefælle, der er stillet urimeligt ringe, ikke anvendelse ved formuedeling ved en ægtefælles død. Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.18.

De foreslåede bestemmelser i § 53, *stk. 2-5*, regulerer, hvordan de foreslåede bestemmelser i §§ 38-40 om regulerings- og misbrugskrav skal anvendes ved formuedeling ved dødsboskifte.

Efter det foreslåede *stk. 2* finder § 38 om reguleringskrav ved overførsel af delingsformue til egne aktiver, som ikke indgår i formuedelingen, gælder også ved overførsel af skilsmisssæreje til fuldstændigt særeje. Dette skyldes, at skilsmisssæreje ved en ægtefælles død bliver delingsformue, og hvis skilsmisssæreje under ægteskabet er overført til fuldstændigt særeje, så er delingsformuen ved dødsboskiftet blevet formindsket, hvilket reguleringskravet skal rette op på.

Tilsvarende foreslås det i *stk. 4*, at § 39 om reguleringskrav ved overførsel af midler, der ikke indgår i formuedelingen, til delingsformue også gælder ved overførsel af fuldstændigt særeje til skilsmisssæreje, da delingsformuen ved en sådan overførsel er blevet forøget.

Med det foreslåede *stk. 3* gælder § 38 om reguleringskrav ved overførsel af delingsformue til egne aktiver, som ikke indgår i formuedelingen ikke, når overførslen af delingsformue er sket til den længstlevende ægtefælles pensionsrettigheder, der er omfattet af § 52, *stk. 1*. Dette er i overensstemmelse med den gældende ordning i retsvirkningslovens § 23, *stk. 4*, hvorefter vederlagskrav efter bestemmelsens *stk. 2* om overførsel af delingsformue til særeje med videre ikke finder anvendelse ved overførsel til pensionsrettigheder omfattet af retsvirkningslovens § 16 a, der foreslås videreført i § 52.

Endelig foreslås det i *stk. 5*, at når et misbrugskrav efter § 40, der tilkommer den førstafdøde ægtefælles dødsbo, overstiger delingsformuen, udtages halvdelen af den manglende del af kravet af særeje eller alders- og kapitalpension, supplerende engangssum og supplerende engangsydelse, jf. § 52, *stk. 2*, der tilhører den længstlevende ægtefælle. Bestemmelsen svarer til lovforslagets § 40, *stk. 3*.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.22.

Til § 54

Lovforslagets § 54, der er ny, vedrører behandlingen af regulerings- og misbrugskrav efter lovforslagets kapitel 11, når den længstlevende ægtefælle overtager delingsformuen til uskiftet bo, og førstafdøde efterlod sig formue, som ikke indgår i formuedelingen.

I § 54, *stk. 1*, nr. 1, foreslås det, at hvis den længstlevende ægtefælle har krav på et reguleringsbeløb efter den foreslåede § 38, skal ægtefællen kunne kræve beløbet overført fra den del af den førstafdøde ægtefælles formue, der ikke indgår i delingen, til det uskiftede bo.

Med nr. 2 foreslås det, at hvis den førstafdøde ægtefælle havde krav på et reguleringsbeløb efter den foreslåede § 39, skal dødsboet kunne kræve beløbet overført fra det uskiftede bo til den del af den førstafdøde ægtefælles formue, der ikke indgår i formuedelingen. Beløbet skal dog ikke kunne overstige den førstafdøde ægtefælles delingsformue, der indgår i det uskiftede bo.

I nr. 3 foreslås det, at en længstlevende ægtefælle, der har misbrugskrav efter lovforslagets § 40, skal kunne kræve det beløb, hvormed den formue, der indgår i det uskiftede bo, er formindsket, overført fra den del af den førstafdøde ægtefælles formue, der ikke indgår i delingen, til det uskiftede bo.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.22.

Til § 55

I § 55, der er ny, foreslås det, at regulerings- og misbrugskrav efter lovforslagets §§ 38-40, jf. § 53, der ikke allerede er blevet dækket, typisk gennem den foreslåede bestemmelse i § 54, kan gøres gældende ved skifte af uskiftet bo. Dette gælder både ved skifte af uskiftet bo i den længstlevende ægtefælles levende live og ved den længstlevende ægtefælles død.

I overensstemmelse med lovforslagets § 53 kan regulerings- og misbrugskrav gøres gældende af den længstlevende ægtefælle og af ægtefællernes dødsboer.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.22.

Afsnit V

Kapitel 16

Til § 56

Det fremgår af § 2 i retsvirkningsloven, at det påhviler mand og hustru gennem pengeydelse, gennem virksomhed i hjemmet eller på anden måde, at bidrage, hver efter sin evne, til at skaffe familien det underhold, som efter ægtefællernes livsvilkår må anses for passende. Til underholdet henregnes, hvad der udkræves til husholdningen og børnenes opdragelse såvel som til fyldestgørelse af hver ægtefælles særlige behov.

Hvis en ægtefælle forsømmer at opfylde sin forsørgelsespligt, kan det efter lovens § 5 efter ansøgning pålægges ægtefællen at betale bidrag til den anden ægtefælle, i det omfang det efter omstændighederne må anses for rimeligt. § 5 omhandler bidrag under ægteskabet i situationer, hvor ægtefællerne ikke har ophævet samlivet på grund af uoverensstemmelse. Bestemmelsen gælder således også efter en samlivsophævelse, der ikke skyldes uoverensstemmelse, men er begrundet i f.eks. hospitalsindlæggelse, institutionsanbringelse eller afsoning af fængselsstraf.

Forudsætningen for at fastsætte bidrag efter § 5 er, at der er tale om forsømmelse af forsørgelsespligten. En ægtefælle, der betaler kost og logi for den anden ægtefælle, men intet andet, forsømmer delvist sin forsørgelsespligt og vil derfor kunne pålægges at betale bidrag, hvis den anden ægtefælle ellers ikke har mulighed for at få dækket sine øvrige behov. Fastsættelse af bidrag efter § 5 kræver forsømmelse af grovere karakter, og at forsømmelsen ikke er tilfældig eller helt kortvarig.

Det fremgår af § 6, 1. pkt., at ægtefæller ved samlivsophævelse på grund af uoverensstemmelse fortsat har pligt til at forsørge hinanden efter bestemmelsen i § 2. Hvis en ægtefælle forsømmer sin forsørgelsespligt, følger det af § 6, 2. pkt., at ægtefællen efter ansøgning kan pålægges at betale bidrag til den anden ægtefælle.

Efter § 6, 3. pkt., kan der ved afgørelsen om bidraget tages hensyn til skylden for samlivsophævelsen. Denne del af bestemmelsen er i dag uden betydning i praksis. En tilsvarende bestemmelse i ægteskabsloven udgik i 1969. Grunden til, at bestemmelsen ikke blev ændret samtidig hermed, var først og fremmest, at gennemførelsen af en ny retsvirkningslov var under overvejelse.

Afgørelse om bidrag efter §§ 5 og 6 træffes af statsforvaltningen, jf. § 8, 1. pkt. Efter § 8, 2. pkt., kan statsforvaltningen efter ansøgning til enhver tid ændre en afgørelse om bidrag efter §§ 5 og 6, når forholdene væsentlig har forandret sig.

Ansøgning om bidrag efter §§ 5 og 6 kan indgives af en ægtefælle, der mener, at den anden ægtefælle ikke opfylder sin forsørgelsespligt efter § 2. Ansøgning kan endvidere indgives af det offentlige efter § 97 i aktivloven, jf. de almindelige bemærkninger, punkt. 3.5.1.8.

Ægtefæller kan selv indgå aftaler om bidrag under ægteskabet, men efter retsvirkningslovens § 9 kan statsforvaltningen ved en afgørelse efter §§ 5 og 6 fravige en sådan aftale, hvis den skønnes åbenbart ubillig, eller hvis forholdene væsentlig har ændret sig.

Et bidrag fastsat efter § 5 bortfalder automatisk, hvis samlivet ophæves på grund af uoverensstemmelse. Et bidrag efter § 6 bortfalder automatisk, hvis ægtefællerne genoptager samlivet.

Et bidrag efter § 6 ophører, når separation eller skilsmisse er endelig. Ifølge retspraksis gælder bidragsafgørelser efter bestemmelsen dog fortsat indtil landsrettens dom, hvis en byretsdom om separation eller skilsmisse ankes. Vedrører anke af separation- og skilsmissemålet alene spørgsmålet om bidragspligten, foreligger endelig dom i relation til bidragspligten først ved landsrettens dom.

Det foreslås, at §§ 5 og 6 i retsvirkningsloven uden indholdsmæssige ændringer videreføres i lovforslagets § 56. En ægtefælle, der mener, at den anden ægtefælle ikke opfylder sin forsørgelsespligt efter den foreslåede bestemmelse i § 4, vil således også fremover kunne ansøge statsforvaltningen om, at den anden ægtefælle pålægges at betale ægtefællebidrag. Tilsvarende vil det offentlige kunne ansøge om fastsættelse af bidrag efter aktivlovens § 97.

Det foreslås dog i lovforslagets § 56, *stk. 1*, at afgørelser om bidrag under ægteskabet i alle situationer træffes efter den samme bestemmelse og efter samme kriterier. Det foreslås således, at sondringen mellem, om der er tale om bidrag under samlivet eller efter samlivsophævelse på grund af uoverensstemmelse, ophæves. Om bidragets størrelse henvises til lovforslagets § 57.

Med *stk. 2* foreslås det lovfæstet, at ægtefællebidrag fastsat under ægteskabet bortfalder, hvis ægtefæller efter samlivsophævelse senere genoptager samlivet. Dermed fastslås det også, at et bidrag fastsat under samlivet ikke bortfalder, selvom ægtefællerne ophæver samlivet, heller ikke selvom samlivsophævelsen skyldes uoverensstemmelse.

Med *stk. 3* foreslås det lovfæstet, at der kan fastsættes bidrag efter lovforslagets § 56, *stk. 1*, indtil spørgsmålet om bidragspligt efter § 50 i ægteskabsloven er afgjort ved endelig dom eller ved aftale. Er der ikke inden separation og skilsmisse fastsat bidrag efter lovforslagets § 56, *stk. 1*, kan der ved anke af dom om separation eller skilsmisse eller af beslutning om bidragspligt fastsættes bidrag efter § 56, *stk. 1*, under landsrettens behandling af separations- eller skilsmisssagen.

Stk. 3 fastslår også, at et ægtefællebidrag, der er fastsat efter lov om ægtefællers økonomiske forhold, fortsætter, indtil spørgsmålet om bidragspligt er endeligt afgjort. I det følgende beskrives, hvornår spørgsmålet om bidragspligt er endeligt afgjort:

Efter ægteskabslovens § 42, *stk. 1*, kan statsforvaltningen give bevilling til separation eller skilsmisse,

hvis ægtefællerne er enige herom og er enige om vilkårene om bidragspligt og om retten til at fortsætte et boliglejemål. I så fald følger det af det foreslåede stk. 3, at bidragspligten efter stk. 1 ophører fra bevillingens dato.

Er sag om separation og skilsmisse indbragt for retten, er der efter retsplejelovens § 454, stk. 1, en frist på 4 uger til anke af separations- og skilsmisседommen. Domme, der går ud på separation eller skilsmisse, kan ankes særskilt for så vidt angår vilkårene (bidragspligt og retten til at fortsætte et boliglejemål).

I relation til byretsdomme til separation og skilsmisse, der ikke ankes, indebærer det foreslåede stk. 3, at bidragspligten efter lovforslagets § 56, stk. 1, først bortfalder, når ankefristen på 4 uger er udløbet. Hvis sagsøgte under byrettens behandling af sagen havde erklæret sig indforstået med påstanden om separation eller skilsmisse og med påstanden om bidragspligt, følger det af det foreslåede stk. 3, at bidragspligten efter § 56, stk. 1, bortfalder allerede fra byrettens dom. Ved ankeafkald bortfalder bidragspligten efter § 56, stk. 1, fra afkaldets dato.

Ankes en separations- eller skilsmisседom eller en bestemmelse om bidragspligt i en separations- eller skilsmisседom, følger det af det foreslåede stk. 3, at bidragspligten efter § 56, stk. 1, bortfalder fra landsrettens dom. Hæves anken, bortfalder bidragspligten fra den dag, hvor landsretten modtog meddelelse herom.

Det vil være bedst stemmende hermed, at byretten i en separations- eller skilsmisседom lader en afgørelse om tidsbegrænset bidragspligt have virkning fra det tidspunkt, hvor dommen er endelig, og at landsretten lader en afgørelse om tidsbegrænset bidragspligt have virkning fra landsrettens dom.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.23.

Til § 57

Det fremgår af §§ 5 og 6, jf. § 8, i retsvirkningsloven, at statsforvaltningen efter ansøgning kan pålægge en ægtefælle, der forsømmer sin forsørgelsespligt, at betale bidrag til den anden ægtefælle. Der henvises i øvrigt til beskrivelsen af gældende ret under bemærkningerne til den foreslåede § 56.

Efter praksis fastsættes der et bidrag, der svarer til omkring 1/5 af forskellen mellem ægtefællernes indkomster før skat. Denne praksis tager udgangspunkt i den typiske situation, hvor begge ægtefæller har en indkomst af en vis størrelse. Et bidrag vil skønsmæssigt normalt blive fastsat til et beløb i hele tusinde og med månedsvi forfald forud.

Bidragsbetalers samlede underholdsforpligtelser til børn og ægtefælle vil dog normalt ikke kunne overstige 1/3 af indkomsten.

Da bidragsbetalers eventuelle nye ægtefælle eller samlever ikke har forsørgelsespligt over for bidragsbetalers tidligere ægtefælle, medregnes bidragsbetalers nye ægtefælle eller samlevers økonomiske forhold ikke ved vurderingen af bidragets størrelse.

Udgifter til forsørgelse af en tidligere ægtefælle anses for at gå forud for bidragsbetalers andre udgifter. Efter praksis har ægtefællernes andre udgifter derfor yderst sjældent betydning ved fastsættelse af størrelsen af et ægtefællebidrag.

Ved vurderingen af ægtefællebidragets størrelse tages der dog hensyn til de udgifter, bidragsbetaleren har til sine børn. De udgifter til børn, der tages hensyn til, er efter praksis normalt det beløb, bidragsbetaleren er pålagt eller kan blive pålagt at betale i børne- eller uddannelsesbidrag. Udgifterne til børn bliver fratrukket i bidragsbetalers indkomst, inden bidraget størrelse vurderes efter de normale retningslinjer.

Børne- og Socialministeriet udsender hvert år en indkomstoversigt for det kommende år for fastsættelse af børne- og ægtefællebidrag. Denne oversigt indeholder bl.a. vejledende indkomstbeløb for, hvornår der fastsættes ægtefællebidrag. Størrelsen af ægtefællernes indkomster har også betydning for, hvor stort et bidrag der i givet fald fastsættes. Det afgørende er ægtefællernes fremtidige indkomstniveau.

Hvis bidragsbetaleren har en lav indkomst, vil der normalt ikke blive fastsat et bidrag, da bidragsbetaleren skal have mulighed for at forsørge sig selv. Det fremgår af indkomstoversigt af 15. december 2016 for fastsættelse af børne- og ægtefællebidrag i 2017, at hvis bidragsbetalerens årlige indkomst i 2017 ikke overstiger ca. 280.000 kr., vil der normalt ikke blive fastsat bidrag. Er bidragsbetalerens indkomst i 2017 mellem ca. 278.000 kr. og ca. 300.000 kr. om året, fastsættes bidraget skønsmæssigt til et mindre beløb end ellers. Bidraget vil som udgangspunkt ikke blive fastsat så højt, at bidragsbetalerens bruttoindkomst – efter fradrag af ægtefællebidrag samt bidrags- og forsørgelsespligter over for børn – bringes ned under ca. 280.000 kr. om året.

Har bidragsmodtageren en mellemindkomst eller en høj indkomst, har bidragsmodtageren ikke et rimeligt behov for bidrag, og der vil derfor efter praksis normalt ikke blive fastsat et bidrag (bidragsloftet). Det fremgår af indkomstoversigten for 2017, at hvis bidragsmodtageren i 2017 har en årlig indkomst på ca. 290.000 kr. til ca. 330.000 kr. eller derover, anses bidragsmodtagerens økonomiske forhold for at være så gode, at der ikke fastsættes bidrag.

Hvis bidragsbetaleren har en meget høj indkomst, kan der efter en konkret vurdering være grundlag for at fastsætte bidrag, selvom bidragsmodtagerens samlede indkomst derved overstiger det aktuelle vejledende indkomstbeløb. Det fremgår af indkomstoversigten for 2017, at hvis bidragsbetalerens indkomst i 2017 er under ca. 800.000 kr. om året, fastsættes bidraget normalt skønsmæssigt sådan, at bidragsmodtagerens samlede indkomst inklusive bidrag ligger i den nedre halvdel af intervallet for bidragsmodtagerens indkomst – det vil sige ca. 290.000 kr. til ca. 310.000 kr. om året. Overstiger bidragsbetalerens indkomst ca. 800.000 kr. om året, fastsættes bidraget normalt skønsmæssigt sådan, at bidragsmodtagerens samlede indkomst inklusive bidrag ligger i den øvre halvdel af intervallet for bidragsmodtagerens indkomst – det vil sige ca. 310.000 kr. til ca. 330.000 kr. om året. Har bidragsbetaleren en meget høj indkomst, kan der være grundlag for at fastsætte bidrag, selvom bidragsmodtagerens samlede indkomst derved overstiger ca. 330.000 kr. om året. Overstiger bidragsbetalerens indkomst ca. 1,3 mio. kr. om året, fastsættes bidraget normalt skønsmæssigt sådan, at bidragsmodtagerens samlede indkomst inklusive bidrag er ca. 330.000 kr. til ca. 350.000 kr. om året. Har bidragsbetaleren en væsentlig højere indkomst, kan der efter en konkret vurdering fastsættes bidrag sådan, at bidragsmodtagerens samlede indkomst inklusive bidrag overstiger ca. 350.000 kr. om året.

Hvis bidragsmodtageren ikke har nogen indkomst eller kun har en lav indkomst, vil dette medføre, at der bliver fastsat et bidrag, der er uforholdsmæssigt belastende for bidragsbetaleren. Derfor tillægger man efter praksis bidragsmodtageren en fiktiv indkomst ved beregningen af bidragets størrelse. Det fremgår af indkomstoversigten for 2017, at denne fiktive indkomst i 2017 er ca. 120.000 kr. om året. Efter aktivloven bliver kontanthjælp ikke betragtet som en indkomst, da kontanthjælp er subsidær i forhold til et ægtefællebidrag. I en sådan situation vil bidragsmodtagerens indkomst skulle anses for at være 0 kr., da et ægtefællebidrag vil blive modregnet i kontanthjælpen. Den fiktive indkomst gælder ikke i forhold til vurderingen af bidragsmodtagerens bidragsbehov (bidragsloftet).

I den årlige indkomstoversigt for fastsættelse af børne- og ægtefællebidrag er der taget hensyn til de danske skatteregler. Efter disse regler har bidragsbetaleren normalt skattefradrag for betalte børne- og ægtefællebidrag. Værdien af fradraget er omkring 1/3 af bidraget. Bidraget er en betydelig større økonomisk belastning, hvis bidragsbetaleren ikke har mulighed for at fradrage bidraget i sin skattepligtige indtægt. Derfor tages der ved bidragsfastsættelsen hensyn til en eventuel manglende mulighed for skatte-

fradrag. Et ægtefællebidrag vil normalt skønsmæssigt blive nedsat med omkring 1/3, hvis bidragsbetaleren ikke har fradragsret. Hvis bidraget allerede er nedsat på grund af bidragsmodtagerens egen indkomst ("bidragsloftet"), vil bidraget kun blive nedsat, hvis en nedsættelse med omkring 1/3 medfører, at bidraget kan fastsættes lavere end ved brug af "bidragsloftet".

Det er efter praksis et krav, at bidragsmodtageren udnytter sin erhvervsevne i rimeligt omfang. Ved vurderingen tages der især hensyn til alder, uddannelse, beskæftigelse under ægteskabet, ægteskabets varighed, og til hvor længe bidragsmodtageren har været i den nuværende situation. I forbindelse med en samlivsophævelse eller lige efter en separation eller skilsmisse kan bidragsmodtageren have behov for nogen tid til at indrette sig på den nye situation. Man er derfor tilbageholdende med at konstatere, at bidragsmodtageren ikke udnytter sin erhvervsevne i denne periode. Hvis det vurderes, at bidragsmodtageren ikke udnytter sin erhvervsevne, vil man efter praksis ved vurderingen af bidragets størrelse lægge den indkomst til grund, som bidragsmodtageren skønsmæssigt kunne have.

Der fastsættes efter praksis ikke bidrag, og et fastsat bidrag bortfalder, hvis bidragsmodtageren har indledt et ægteskabslignende samlivsforhold med en ny partner. Hvis et allerede fastsat bidrag skal bortfalde, skal bidragsbetaleren dog enten aftale dette med bidragsmodtageren eller ansøge statsforvaltningen herom. I sager, hvor bidragsmodtageren og den nye partner ikke bor sammen, kan bidraget kun bortfalde i den helt særlige situation, at der mellem bidragsmodtageren og den nye partner er et forhold, der skønnes at indebære et sådant personligt og økonomisk interessefællesskab, at forholdet – uanset at bidragsmodtageren og partneren bor hver for sig – kan sidestilles med et forhold, hvor parterne har fælles bopæl. Det indgår bl.a. i vurderingen heraf, om bidragsmodtageren og partneren har indrettet sig sådan, at der er sket en hel eller delvis sammenblanding af deres økonomiske interesser.

Ved en afgørelse om bidrag efter retsvirkningslovens § 6 kan der efter praksis tages hensyn til et kortvarigt ægteskab. Dette kan medføre, at der ikke fastsættes et bidrag, eller at bidraget fastsættes lavere end ellers – eksempelvis sådan at bidraget fastsættes til 1/3 eller 2/3 af det bidrag, man ellers ville fastsætte efter de almindelige retningslinjer. Efter praksis vil et ægteskab på ca. 3-4 år som udgangspunkt kunne anses som kortvarigt. Et længerevarende forudgående samliv vil dog kunne indgå ved vurderingen af, om bidraget skal fastsættes lavere end det bidrag, man ellers ville fastsætte efter de vejledende retningslinjer.

Da et bidrag efter § 5 normalt vil blive fastsat under samlivet, træffes afgørelsen om bidragets størrelse i videre omfang ud fra et konkret skøn i det enkelte tilfælde end ved afgørelser efter § 6.

Det foreslås, at der i lovforslagets § 57 indsættes regler om fastsættelse af størrelsen af ægtefællebidrag. Det følger af bestemmelsen, at en afgørelse om bidrag efter lovforslagets § 56 træffes under hensyn til, om den, der ansøger om bidrag, selv kan skaffe sig en efter sine forhold tilstrækkelig forsørgelse, og om den anden ægtefælle efter sine økonomiske forhold og de øvrige omstændigheder kan betale bidrag.

Ved fastsættelse af bidrag efter denne bestemmelse anvendes ovennævnte kriterier for bidragets størrelse.

I relation til kriterierne for fastsættelse af bidrag efter § 5 i retsvirkningsloven foreslås det dog, at den hidtidige mulighed for i videre omfang at fastsætte bidraget ud fra et konkret skøn i det enkelte tilfælde end ved afgørelser efter § 6 i retsvirkningsloven afskaffes. Dette vil medføre, at kriterierne for fastsættelse af bidrag under ægteskabet fremover vil være ens, uanset om der er tale om bidrag under samlivet eller efter en samlivsophævelse. Det bemærkes, at det også fremover ved fastsættelse af bidrag under ægteskabet vil være muligt at tage hensyn til et kortvarigt ægteskab i relation til vurderingen af bidragets størrelse.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.23.

Til § 58

Det fremgår af § 8 i retsvirkningsloven, at statsforvaltningen efter ansøgning til enhver tid kan ændre en afgørelse om bidrag efter lovens §§ 5 og 6, når forholdene væsentlig har forandret sig.

Om størrelsen af ægtefællebidrag efter §§ 5 og 6 henvises til beskrivelsen af gældende ret i bemærkningerne til de foreslåede §§ 56 og 57.

Ansøgning om ændring af bidrag efter §§ 5 og 6 kan indgives af en ægtefælle, der mener, at den anden ægtefælle ikke opfylder sin forsørgelsespligt efter § 2. Ansøgning kan endvidere indgives af det offentlige efter § 97 i aktivloven, jf. de almindelige bemærkninger, punkt. 3.5.1.8.

Ægtefæller kan selv aftale, om der skal betales bidrag, herunder også størrelsen af et bidrag. Det fremgår af § 9 i retsvirkningsloven, at statsforvaltningen ved en afgørelse efter lovens §§ 5 og 6 kan fravige en mellem ægtefællerne truffen aftale, hvis den skønnes åbenbart ubillig, eller hvis forholdene væsentlig har ændret sig.

Det foreslås, at §§ 8 og 9 i retsvirkningsloven om ændring af afgørelser og aftaler om bidrag uden indholdsmæssige ændringer videreføres i lovforslagets § 58. I relation til ændring af bidrag, der er fastsat af statsforvaltningen (den nugældende § 8 i retsvirkningsloven) foreslås det dog, at bestemmelsen herom (det foreslåede *stk. 1*), sprogligt ensrettes med bestemmelsen i § 53, stk. 2, i ægteskabsloven. Dette vil medføre, at bidrag fastsat efter den foreslåede § 56 kan ændres af statsforvaltningen, hvis omstændighederne taler for det. Dermed udgår det nugældende kriterie om, at der skal være tale om væsentligt forandrede forhold, for at et bidrag fastsat af statsforvaltningen kan ændres.

Aftalte bidrag vil efter det foreslåede *stk. 2* på samme måde som i dag efter ansøgning kunne ændres af statsforvaltningen, hvis aftalen skønnes åbenbart urimelig, eller hvis forholdene væsentligt har forandret sig.

Efter de foreslåede bestemmelser vil der som efter gældende ret være forskel på betingelserne for ændring af bidrag afhængig af, om der er tale om et fastsat eller aftalt bidrag. Et aftalt bidrag vil således fortsat kun kunne ændres, hvis aftalen skønnes åbenbart urimelig, eller hvis forholdene væsentligt har forandret sig, mens et fastsat bidrag til enhver tid vil kunne ændres, hvis bidraget efter de retningslinjer, der er beskrevet i bemærkningerne til lovforslagets §§ 56 og 57, vil blive fastsat lavere eller højere, end det allerede er, idet det dog bemærkes, at ved forhøjelse eller nedsættelse af et bidrag vil bidraget normalt skønsmæssigt blive fastsat til et beløb i hele tusinde.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.23.

Kapitel 17

Til § 59

Det fremgår af § 52, stk. 1, i retsvirkningsloven, at en ansøgning om fastsættelse eller ændring af bidrag efter loven skal indgives til statsforvaltningen ved anvendelse af den digitale løsning, som statsforvaltningen stiller til rådighed (digital selvbetjening). Ansøgninger, der ikke indgives ved digital selvbetjening, afvises af statsforvaltningen. Kravet om, at ansøgningen skal indgives digitalt, medfører ikke, at alle bilag til ansøgningen også kan indgives digitalt. Det fremgår af den digitale selvbetjeningsløsning, hvilke dokumenter der kan eller skal indgives digitalt, og hvilke dokumenter der skal fremlægges i original.

Hvis statsforvaltningen finder, at der foreligger særlige forhold, der gør, at borgeren ikke må forventes at kunne anvende digital selvbetjening, skal statsforvaltningen dog efter stk. 2 tilbyde, at ansøgningen

kan indgives på anden måde end ved digital selvbetjening. Statsforvaltningen bestemmer, hvordan ansøgningen i så fald skal indgives, herunder om den skal indgives mundtligt eller skriftligt.

Det er statsforvaltningen, der ud fra et konkret skøn vurderer, om der foreligger særlige forhold. Der skal i den forbindelse lægges vægt på borgerens beskrivelse af egne evner og muligheder for at anvende it-værktøjer og eventuelle problemer med at søge om hjælp, ligesom statsforvaltningen ud fra en helhedsvurdering af borgeren må bedømme, om borgeren vil kunne indgive ansøgningen ved anvendelse af selvbetjeningsløsningen efter modtagelse af hjælp hertil.

Særlige forhold kan for eksempel foreligge, hvor der er tale om borgere med særlige handicap, såvel kognitiv som fysisk funktionsnedsættelse samt demens, borgere, der mangler digitale kompetencer, visse socialt udsatte borgere, borgere med psykiske lidelser, hjemløse, borgere med sprogveskelligheder m.v., hvor hjælp eller medbetjening fra statsforvaltningens side konkret vurderes ikke at være en egnet løsning. Der vil således kunne være tale om, at der foreligger særlige forhold for nogle af de nævnte borgere, der gør, at borgeren ikke kan ansøge om ægtefællebidrag ved anvendelse af den digitale selvbetjeningsløsning.

Tilsvarende vil der også være borgere fra de nævnte grupper, der kan anvende den digitale selvbetjeningsløsning og derfor skal anvende den digitale selvbetjeningsløsning. Særlige forhold vil eksempelvis kunne foreligge, hvor en borger er indsat i fængsel eller institutionsanbragt og af den grund ikke har adgang til en computer eller lignende digital platform, hvorfor borgeren ikke kan anvende den digitale selvbetjeningsløsning.

En sag om ægtefællebidrag kan behandles i Danmark, selvom den, der indgiver ansøgningen, er udenlandsk statsborger med bopæl i udlandet. Når en selvbetjeningsløsning forudsætter anvendelse af personnummer eller NemID, og borgeren ikke har et personnummer eller ikke kan få udstedt NemID, vil der foreligge særlige forhold, der gør, at ansøgningen ikke skal indgives via den digitale selvbetjeningsløsning. Personer bosat på Færøerne har som udgangspunkt ikke et dansk CPR-nummer og kan således heller ikke få NemID.

Efter stk. 3 kan statsforvaltningen helt ekstraordinært ud over de nævnte tilfælde undlade at afvise en ansøgning, der ikke er indgivet ved digital selvbetjening, hvis der ud fra en samlet økonomisk vurdering er klare fordele for statsforvaltningen ved at modtage ansøgningen på anden måde end digitalt. Der kan eksempelvis være tale om, at statsforvaltningens digitale selvbetjeningsløsning ikke er indrettet til at håndtere en bestemt situation. Tilsvarende vil statsforvaltningen eksempelvis kunne anviser borgeren en anden måde at ansøge på, hvis statsforvaltningens selvbetjeningsløsning er ude af drift. Der vil i sådanne tilfælde være tale om, at der ud fra en samlet vurdering er klare økonomiske fordele ved at modtage ansøgningen ikke-digitalt.

En digital ansøgning anses efter stk. 4 for at være kommet frem, når den er tilgængelig for statsforvaltningen.

Det foreslås, at retsvirkningslovens § 52 videreføres uden indholdsmæssige ændringer i lovforslagets § 59. Det ovenfor beskrevne om indgivelse af ansøgning om fastsættelse eller ændring af bidrag efter retsvirkningsloven vil således fremover være gældende ved indgivelse af ansøgning om fastsættelse eller ændring af bidrag efter lovforslagets §§ 56 og 58.

Det bemærkes, at den foreslåede bestemmelse ligesom i dag ikke gælder for anmodning om tilladelse til dispositioner over en fraværende ægtefælles faste ejendom (lovforslagets § 1, stk. 3) og familiens helårsbolig (lovforslagets § 7, stk. 1), og at bestemmelsen heller ikke gælder ansøgning om fritagelse for kravet om anvendelse af digital selvbetjening (lovforslagets § 59).

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.24.

Til § 60

Det fremgår af § 9 a i retsvirkningsloven, at statsforvaltningen og Ankestyrelsen til brug for behandlingen af sager om fastsættelse og ændring af et bidrag efter loven kan anmode en part om oplysninger om vedkommendes egne forhold. Hvis parten undlader at give statsforvaltningen eller Ankestyrelsen disse oplysninger, kan der træffes afgørelse i sagen på det foreliggende grundlag (processuel skadevirkning).

Efter lovens § 52 a, stk. 4, kan statsforvaltningen og Ankestyrelsen til brug for behandlingen af sager om fastsættelse og ændring af bidrag efter loven få terminaladgang til nødvendige økonomiske oplysninger om en part hos told- og skatteforvaltningen, herunder i indkomstregisteret.

For Ankestyrelsen gælder disse to bestemmelser ved behandling af klager over statsforvaltningens afgørelser om ægtefællebidrag. Om klageadgangen henvises til lovforslagets § 61.

Det foreslås, at de to bestemmelser videreføres uden indholdsmæssige ændringer i lovforslagets § 60. Det ovenfor beskrevne om behandlingen af bidragssager vil således fremover være gældende ved behandlingen af ansøgning om fastsættelse eller ændring af bidrag efter lovforslagets §§ 56 og 58.

Det bemærkes, at denne bestemmelse ikke gælder ved anmodning om tilladelse til dispositioner over en fraværende ægtefælles faste ejendom (lovforslagets § 1, stk. 3) og familiens helårsbolig (lovforslagets § 7, stk. 1), og at bestemmelsen heller ikke gælder ansøgning om fritagelse af anvendelse af digital selvbetjening (lovforslagets § 59).

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.24.

Til § 61

Det fremgår af § 52 a, stk. 1, i retsvirkningsloven, at statsforvaltningens afgørelser efter loven kan påklages til Ankestyrelsen. Dette omfatter bl.a. statsforvaltningens afgørelser om ægtefællebidrag og statsforvaltningens afgørelser efter lovens §§ 18 og 19, jf. § 20, om tilladelse til salg m.v. af familiens bolig og indbo m.v.

Ved Ankestyrelsens behandling af sådanne klager finder kapitel 9 og §§ 68 og 70 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område anvendelse.

Bestemmelserne i retssikkerhedslovens kapitel 9 fastsætter bl.a., at Ankestyrelsen træffer afgørelse i klagesager efter retsvirkningsloven uden medvirken af beskikkede medlemmer, medmindre sagen har principiel eller generel betydning, jf. § 52 a, stk. 3, og § 52 c, stk. 1. Er dette tilfældet, træffes afgørelsen på et møde med deltagelse af to beskikkede medlemmer og to ankechefer, jf. lovens § 55, stk. 1 og stk. 2, nr. 1.

Det fremgår af retssikkerhedslovens § 50, stk. 4, at Ankestyrelsens afgørelser ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed.

Efter lovens § 68 er Ankestyrelsen ikke bundet af parternes påstande og er uafhængig af instruktioner vedrørende afgørelsen af den enkelte sag. Ankestyrelsens afgørelse kan gå ud på afvisning, stadfæstelse, hjemvisning, ophævelse eller ændring af den afgørelse, der er klaget over.

Endelig fremgår det af lovens § 70, at Ankestyrelsens afgørelser skal være skriftlige og være begrundede. Afgørelserne offentliggøres efter regler, der fastsættes i Ankestyrelsens og Beskæftigelsesudvalgets forretningsordener.

Efter retsvirkningslovens § 52 a, stk. 2, skal en klage over en afgørelse om ægtefællebidrag indgives inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen. Ankestyrelsen kan i særlige tilfælde behandle en klage over en afgørelse om bidrag, selv om klagen er indgivet efter udløb af denne frist.

Børne- og socialministeren kan efter lovens § 52 a, stk. 3, fastsætte regler om klagers behandling og om behandling af sager om ægtefællebidrag, jf. lovens §§ 5, 6 og 8, herunder om ansøgningsfrister og begyndelses- og ændringstidspunkter. Der henvises til bekendtgørelse nr. 1855 af 23. december 2015 om børne- og ægtefællebidrag (bidragsbekendtgørelsen).

Bidragsbekendtgørelsens bestemmelser om ansøgningsfrister i §§ 8-10 drejer sig om, i hvilke situationer et ægtefællebidrag fastsættes fra den relevante ændring i parternes forhold, der udløste ansøgningen om bidrag, og i hvilke situationer bidraget først fastsættes fra et senere tidspunkt.

Bekendtgørelsens bestemmelser om ændringstidspunkter i § 14 drejer sig om, fra hvilket tidspunkt en ansøgning om forhøjelse eller nedsættelse af et bidrag skal have virkning.

Det foreslås, at § 52 a videreføres i lovforslagets § 61. Det fremgår således af det foreslåede *stk. 1*, at klager over statsforvaltningens afgørelser efter loven skal behandles af Ankestyrelsen. Klageadgangen omfatter statsforvaltningens afgørelser om tilladelse til dispositioner over en fraværende ægtefælles faste ejendom (lovforslagets § 1, stk. 3) og familiens helårsbolig (lovforslagets § 7, stk. 1), om fastsættelse og ændring af ægtefællebidrag (lovforslagets §§ 56 og 58) og om fritagelse for kravet om anvendelse af digital selvbetjening (lovforslagets § 59).

Med *stk. 2* foreslås det, at klagefristen på 4 uger i sager om ægtefællebidrag skal videreføres. I *stk. 3* foreslås det, at børne- og socialministeren på samme måde som i dag også fremover skal kunne fastsætte regler om behandling af klager og om behandling af sager om ægtefællebidrag, herunder om ansøgningsfrister og begyndelses- og ændringstidspunkter.

Som noget nyt foreslås det i lovforslagets § 61, stk. 3, nr. 1 og 2, at ministeren også skal kunne fastsætte regler om behandlingen af sager om dispositioner over en fraværende ægtefælles faste ejendom (lovforslagets § 1, stk. 3) og familiens helårsbolig (lovforslagets § 7, stk. 1).

i medfør af retsvirkningslovens § 52 a, stk. 3, er der udstedt bekendtgørelse nr. 1855 om børne- og ægtefællebidrag. Ved lovens ikrafttræden vil der i medfør af lovforslagets § 61, stk. 3, nr. 3, blive udstedt en ny bekendtgørelse om børne- og ægtefællebidrag.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.24.

Til afsnit VI

Til kapitel 18

Til § 62

Det foreslås i § 62, *stk. 1*, at ægtefællers økonomiske forhold skal bedømmes efter den lov, der følger af de foreslåede regler i §§ 63-70, men at dette ikke skal gælde, hvis Den Nordiske Ægteskabskonvention finder anvendelse.

I det foreslåede *stk. 2* fastslås det, at lovvalgsreglerne ikke finder anvendelse på ægtefællers forsørgelsespligt efter den foreslåede § 4 og ved fastsættelse og ændring af ægtefællebidrag efter det foreslåede kapitel 16. Dette skyldes, at sager om underholdspligt, der behandles i Danmark, afgøres efter dansk ret.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.25.

Til § 63

I § 63 foreslås det, at lov om ægtefællers økonomiske forhold finder anvendelse på ægtefællers økonomiske forhold, når de bor her i landet ved indgåelsen af ægteskab. Det er ikke en betingelse, at ægtefællerne bor sammen. Det afgørende er, at de begge bor i Danmark, hvilket ikke omfatter Grønland og Færøerne, medmindre loven sættes i kraft for disse dele af riget.

Ved bopæl i § 63 forstås som i lovforslagets § 64 sædvanligt opholdssted, der er beskrevet i de almindelige bemærkninger, punkt 3.25.2.

Bor begge ægtefæller ikke i Danmark ved indgåelsen af ægteskabet, finder lovforslagets § 64 anvendelse.

Dette gælder dog ikke, hvis ægtefællerne har indgået en lovvalgsaftale efter den foreslåede bestemmelse i § 65.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.25.

Til § 64

Når ægtefællerne ikke boede her i landet ved indgåelsen af ægteskab, foreslås det i § 64, *stk. 1*, 1. pkt., at følgende lov finder anvendelse på deres økonomiske forhold:

Som udgangspunkt er det loven i den stat, hvor begge ægtefæller boede ved indgåelsen af ægteskabet, eller hvor de begge først boede samtidigt efter indgåelsen af ægteskabet, der finder anvendelse på deres økonomiske forhold (*stk. 2*). Det er ikke en betingelse, at ægtefællerne bor sammen. Det afgørende er, at de begge bor samtidigt i samme stat. Det er uden betydning, om bopæl i samme land efter bestemmelsen først etableres flere år efter indgåelsen af ægteskabet. Behandles der inden ægtefællerne samtidigt har fået bopæl i samme stat, en sag i Danmark om deres økonomiske forhold, finder *stk. 2* ikke anvendelse. I givet fald fastlægges lovvalget efter de foreslåede bestemmelser i *stk. 3* og *4*.

Er betingelserne i *stk. 2* ikke opfyldt, finder loven i den stat, hvor begge ægtefæller var statsborgere ved indgåelsen af ægteskabet, anvendelse på deres økonomiske forhold (*stk. 3*).

Er betingelserne i *stk. 2* og *3* ikke opfyldt, finder loven i den stat, som begge ægtefæller havde den tætteste tilknytning til ved indgåelsen af ægteskabet, anvendelse på deres økonomiske forhold (*stk. 4*). Denne bestemmelse finder anvendelse i situationer, hvor ægtefællerne aldrig har boet samtidigt i samme stat, også selvom de ikke bor sammen. Ved vurdering af, hvilken stat de havde den tætteste tilknytning ved indgåelsen af ægteskabet, lægges der bl.a. vægt på, om ægtefællerne havde boet i samme stat inden ægteskabet, hvor deres ejendele befandt sig ved indgåelsen af ægteskabet, og om de havde planer om at bosætte sig i samme stat. Der kan også lægges vægt på deres statsborgerskab.

Når begge ægtefæller uafbrudt har boet her i landet de seneste fem år, finder lov om ægtefællers økonomiske forhold efter det foreslåede *stk. 5* automatisk anvendelse på deres økonomiske forhold. Det bemærkes, at efter den foreslåede overgangsbestemmelse i § 79, *stk. 1*, finder lov om ægtefællers økonomiske forhold først anvendelse på de økonomiske forhold for ægtefæller, der bor i Danmark ved lovens ikrafttræden, når de har boet i Danmark i fem år efter ikrafttrædelsen.

Efter det foreslåede *stk. 1* gælder bestemmelserne i *stk. 2-5* ikke, hvis ægtefællerne har indgået en lovvalgsaftale efter den foreslåede bestemmelse i § 65 eller efter overgangsbestemmelsen for lovvalgsaftaler i § 79, *stk. 1*.

Efter de foreslåede bestemmelser i § 64 er ægtefællernes bopæl afgørende for lovvalget. Det foreslås, at der ved vurderingen af bopælen anvendes bopælsbegrebet sædvanligt opholdssted (habitual residence), da

det er det samme bopælsbegreb, der anvendes i Rådets forordning (EU) 2016/1103 om indførelse af et forstærket samarbejde på området for kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller, som de foreslåede lovvalgsregler i kapitel 18 tager udgangspunkt i.

Som det fremgår af de almindelige bemærkninger, punkt 3.25.2., svarer bopælsbegrebet efter retsplejelovens § 235, stk. 1 og 2, i det store hele til sædvanligt opholdssted. Udgangspunktet er efter disse bestemmelser, at man har bopæl i Danmark, hvis tilknytningen hertil er mindst ligeså stærk som til udlandet. Bopæl fortolkes som det sted, hvor man har sit hjem, hvor ens ejendele i almindelighed befinder sig, og hvor man opholder sig, når man ikke af særlige grunde opholder sig et andet sted, f.eks. på grund af sygdom, ferie, studie- eller forretningsrejse eller fængselsophold. Bopælsbegrebet bygger alene på faktiske omstændigheder. Bopæl i Danmark kan opgives ved at tage bopæl i udlandet. En person med bopæl i Danmark opgiver således sin bopæl her i landet, når den pågældende tager bopæl i udlandet og ikke længere har en tilsvarende stærk tilknytning til Danmark.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.25.

Til § 65

Dansk ret giver ikke ægtefæller mulighed for at indgå aftale om, hvilken statslov, der skal finde anvendelse på deres økonomiske forhold.

Med forslaget til § 65, *stk. 1*, får ægtefæller mulighed for at indgå lovvalgsaftaler. Efter bestemmelsen kan ægtefæller aftale, at loven i en stat, hvor en af dem bor eller er statsborger ved aftalens indgåelse, skal finde anvendelse på deres økonomiske forhold. Bestemmelsen giver ikke ægtefæller mulighed for at aftale, at loven i en stat, som de har planlagt at flytte til, skal finde anvendelse.

Ved bopæl i § 65 forstås som i lovforslagets § 64 sædvanligt opholdssted, der er beskrevet i de almindelige bemærkninger, punkt 3.25.2.

En lovvalgsaftale indgået i udlandet gælder efter *stk. 2* her i landet, hvis aftalen er i overensstemmelse med *stk. 1*.

I en lovvalgsaftale bør det udtrykkeligt bestemmes, hvilken stats lov der finder anvendelse. Valget kan imidlertid også fremgå af en aftale, uden at lovvalget udtrykkeligt er nævnt. Dette vil f.eks. kunne være tilfældet, hvis ægtefællerne indgår en ægtepagt, der er baseret på en forudsætning om, at dansk ret finder anvendelse, f.eks. gennem henvisninger til de danske regler om særeje, men hvor det ikke udtrykkeligt fremgår, at ægtefællerne ønsker at aftale dansk ret, f.eks. fordi de ikke er klar over, at en anden stats lov finder anvendelse.

En lovvalgsaftale kan ændres gennem en ny aftale.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.25.

Til § 66

Med hensyn til formkravene til en lovvalgsaftale efter § 65, *stk. 1*, foreslås det i § 66, *stk. 1*, at aftalen skal indgås skriftligt, dateres og underskrives af begge ægtefæller. Aftalen kan underskrives med digital signatur. En aftale, der er underskrevet i udlandet med en udenlandsk digital signatur, anerkendes i Danmark, hvis den udenlandske signatur er undergivet sikkerhedskrav, der svarer til sikkerhedskravene til en dansk digital signatur.

Hvis begge ægtefæller bor her i landet på tidspunktet for aftalens indgåelse, eller hvis ægtefællerne

aftaler, at dansk ret skal anvendes, skal aftalen efter det foreslåede *stk. 2* indgås ved ægtepagt efter reglerne i lovforslagets kapitel 6.

Under en verserende retssag om et ægtepars økonomiske forhold eller til brug for en kommende retssag herom giver det foreslåede *stk. 3* ægtefællerne mulighed for at indgå en lovvalgsaftale, uden at iagttage kravene i *stk. 1* og *2*. Aftalen kan f.eks. indgås ved notering i retsbogen.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.25.

Til § 67

Opstår der en tvist om eksistensen og gyldigheden af en lovvalgsaftale, f.eks. påstand om tvang, svig m.v., foreslås det i § 67, at tvisten skal afgøres efter dansk ret. Dette indebærer, bl.a., at afgørelsen bl.a. skal træffes efter aftaleloven, herunder lovens bestemmelser om aftalers gyldighed.

Det er uden betydning for en lovvalgsaftales gyldighed i Danmark, om den aftalte stats lov tillader ægtefæller at indgå lovvalgsaftaler om deres økonomiske forhold.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.25.

Til § 68

Den foreslåede bestemmelse i § 68, *stk. 1*, lovfæster det såkaldte enhedsprincip, hvorefter den lov, der følger af §§ 64 og 65, anvendes på ægtefællernes aktiver og passiver, uanset hvor aktiverne og passiverne befinder sig.

Det foreslåede *stk. 2* fastslår, at anvendelse af en stats lov efter §§ 66 eller 67 indebærer anvendelse af de gældende regler i den pågældende stat med undtagelse af statens regler om internationale privatret. Der er tale om en såkaldt renvoi-regel, der er sædvanlig i internationale konventioner m.v. om lovvalg.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.25.

Til § 69

De foreslåede bestemmelser i § 69 indeholder sammen med lovforslagets § 70 visse muligheder for at modificere anvendelsen af den udenlandske lov, der skal anvendes efter lovforslagets §§ 64 og 65.

I § 69, *stk. 1*, foreslås det, at følgende regler ikke finder anvendelse:

- 1) Regler, der gør forskel på ægtefællerne afhængig af deres køn.
- 2) Regler, der lægger vægt på årsagen til ægteskabets opløsning, herunder hvilken ægtefælle der tog initiativ til opløsning af ægteskabet.

Den foreslåede bestemmelse i nr. 2 indebærer bl.a., at en udenlandsk aftale eller bestemmelse om, at en ægtefælle skal betale et beløb til den anden, hvis den pågældende har været utro, ikke vil finde anvendelse i Danmark.

Det foreslåede *stk. 1* supplerer ordre public-forbeholdet i *stk. 2*. Det må således antages, at danske myndigheder under henvisning til ordre public i vidt omfang vil afvise at anvende kønsdiskriminerende regler og regler, der lægger vægt på en ægtefælles skyld i ægteskabets opløsning. Med det foreslåede *stk. 1* er det ikke nødvendigt at foretage en ordre public-vurdering af en udenlandsk lovgivning, der f.eks. indeholder kønsdiskriminerende elementer. Det er tilstrækkeligt for at afvise at anvende den udenlandske

regel, at konstatere, at den er kønsdiskriminerende, eller at den lægger vægt på en ægtefælles skyld i ægteskabets opløsning.

Det er ikke muligt at angive udtømmende, hvilke udenlandske aftaler og regler, hvis anvendelse vil stride mod fundamentale danske retsprincipper (ordre public), og der er derfor foreslået en generel opsamlingsbestemmelse i *stk. 2*. Efter denne bestemmelse skal anvendelsen af en regel i en anden stats lov undlades, hvis anvendelsen af reglen vil være åbenbart uforeneligt med grundlæggende danske retsprincipper (ordre public).

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.25.

Til § 70

De foreslåede bestemmelser i § 70 indeholder sammen med forslaget til § 69 visse muligheder for at modificere anvendelsen af den udenlandske lov, der skal anvendes efter §§ 64 og 65.

Finder dansk ret ikke finder anvendelse på ægtefællers økonomiske forhold, og behandles en sag om ægtefællers økonomiske forhold her i landet, finder følgende bestemmelser altid anvendelse:

- Beskyttelsen efter de foreslåede §§ 6-9 af familiens bolig (nr. 1).
- Kompensation efter den foreslåede § 42 til en ægtefælle, der er stillet urimeligt økonomisk (nr. 2).
- Retten til efter de foreslåede § 48, stk. 3, nr. 1, jf. § 49, ved formuedeling at udtage bolig, der udelukkende eller hovedsageligt er bestemt til familiens bolig (nr. 3).

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.25.

Til § 71

Efter retsvirkningslovens § 53 a, stk. 1, kan regeringen uden Folketingets samtykke indgå overenskomst med andre stater om forholdet mellem dansk og fremmed rets regler om ægteskabets retsvirkninger. Overenskomsten finder anvendelse her i landet efter bekendtgørelse i Lovtidende.

Efter bestemmelsens stk. 2 kan børne- og socialministeren endvidere administrativt fastsætte regler af international privatretlig karakter om forholdet mellem danske og andre nordiske landes regler om ægteskabets retsvirkninger.

Foruden at indeholde en bemyndigelse til at indgå overenskomst om forholdet mellem de nordiske lande, giver bestemmelsen også børne- og socialministeren mulighed for administrativt at fastsætte regler af international privatretlig karakter, hvilket skyldes, at det mellem de nordiske lande har været almindeligt, at man i stedet for at indgå traktater søger at gennemføre ensartede regler enten ved lov eller ved administrativt fastsatte regler.

Med hjemmel i stk. 2 blev overenskomst af 26. januar 2006 om ændring af konventionen mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige indeholdende internationalprivatretlige bestemmelser om ægteskab, adoption og værgemål undertegnet i Stockholm den 6. februar 1931 sat i kraft for Danmark ved bekendtgørelse nr. 1123 af 25. november 2008.

Det foreslås, at § 53 a videreføres uden indholdsmæssige ændringer i lovforslagets § 71.

Kapitel 19

Til § 72

Den foreslåede bestemmelse i § 72, *stk. 1*, vedrører lovens ikrafttræden. Det foreslås, at loven skal træde i kraft den 1. januar 2018.

Den foreslåede ikrafttrædelsesbestemmelse i stk. 1 indebærer, at loven – medmindre andet er bestemt – finder anvendelse på ægteskaber, der er indgået før og efter lovens ikrafttræden, på dispositioner, der er foretaget før og efter lovens ikrafttræden, og på sager om ægtefællers økonomiske forhold, navnlig sager om formuedeling, der verserer ved lovens ikrafttræden.

Det er ubetænkeligt at lade loven finde anvendelse på ægteskaber, der er indgået før ikrafttrædelsen, da lovforslaget ikke indebærer ændringer af de grundlæggende elementer i den gældende formueordning.

Det foreslås dog, at loven ikke skal finde anvendelse på verserende sager, og at de hidtil gældende regler finder anvendelse i sådanne situationer. Der henvises til lovforslagets § 77 (formuedeling ved separation og skilsmisse og ved en ægtefælles død), § 78 (ægtefællebidrag) og § 83 (bosondring). Der henvises endvidere til § 16, stk. 2-9, i følgelovforslaget, der bl.a. indeholder overgangsregler for de materielle regler om formuedeling i ægtefælleskifteloven m.v., der foreslås overført til lov om ægtefællers økonomiske forhold, jf. de almindelige bemærkninger, punkt 3.3. og 3.13.

Endvidere indeholder det foreslåede kapitel 20 bestemmelser, der begrænser lovens anvendelse på visse dispositioner, der er foretaget før lovens ikrafttræden.

I det følgende beskrives, i hvilke situationer lov om ægtefællers økonomiske forhold vil finde anvendelse på dispositioner m.v., der er foretaget før lovens ikrafttræden.

Bestemmelserne i lovforslagets kapitel 1 om ægtefællers råderet, aftalefrihed, hæftelse for gæld, forsørgerpligt og formuedeling (ligedeling) indeholder ikke indholdsmæssige ændringer i forhold til den gældende ordning. Der er derfor ikke noget til hinder for, at disse bestemmelser finder anvendelse ved lovens ikrafttræden, herunder på eksisterende ægteskaber, dispositioner foretaget før lovens ikrafttræden og verserende sager om formuedeling m.v.

Lovforslagets § 11 om dispositioner over løsøre, som den ene ægtefælle har overladt til den anden til brug i dennes erhvervsvirksomhed, svarer indholdsmæssigt til den gældende bestemmelse i retsvirkningslovens § 14, og den foreslåede § 11 kan derfor finde anvendelse på dispositioner, der er foretaget før lovens ikrafttræden, herunder på verserende sager.

Lovforslagets § 12 om aftaler om særeje, der efter den foreslåede § 23, stk. 1, ligeledes finder anvendelse på tredjemandsbestemt særeje, indeholder på en række punkter udvidelser i forhold til gældende ret med hensyn til, hvilke aftaler ægtefæller gyldigt kan indgå om delingen af deres formuer ved separation, skilsmisse eller en ægtefælles død. Derimod foreslås der ingen indskrænkninger i aftaleadgangen. Det vil således ikke kunne forekomme, at en ægtepagt om særeje, som var gyldig før lovens ikrafttræden, efter den foreslåede § 12 vil være ugyldig efter lovens ikrafttræden.

Ægtepagter oprettet før lovens ikrafttræden kan indeholde bestemmelser, som ægtefællerne ikke gyldigt kan aftale efter den gældende bestemmelse i retsvirkningslovens § 28, eller som det er uafklaret, om ægtefællerne gyldigt kan aftale. Ægtepagter, der indeholder sådanne bestemmelser, er formentlig i de fleste tilfælde blevet afvist fra tinglysning. Det kan dog ikke udelukkes, at sådanne ægtepagter er blevet tinglyst, og derfor formelt er gyldige. Hvis en ægtepagt, der efter gældende ret på grund af sit indhold er helt eller delvis ugyldig, er tinglyst før lovens ikrafttræden, og ægtepagten indeholder bestemmelser, der efter de foreslåede regler i lovforslagets kapitel 4 og 5 gyldigt kan aftales, bør ægtepagten efter lovens ikrafttræden være gyldig. Ægtefællerne har i sådanne situationer næppe været klar over, at ægtepagten var ugyldig ved oprettelsen, og der er ikke noget hensyn at tage til en ægtefælles eventuelle forventninger om, at en ægtepagt vil blive erklæret ugyldig. Herved undgås også, at den tvivl, der har været med hensyn til, hvad der gyldigt kan aftales, videreføres efter lovens ikrafttræden.

De foreslåede bestemmelser i § 13 om aftale om, at en pensionsrettighed skal være særeje, og i § 14 om ændring af tredjemandsbestemt særeje viderefører de tilsvarende bestemmelser i henholdsvis retsvirkningslovens § 16 h og § 28 b, stk. 2.

De foreslåede bestemmelser i §§ 15-17, hvorefter ægtefæller kan aftale, at personlige erstatninger samt værdien af alders-, kapital- og ratepensionsordninger og af uoverdragelige og personlige rettigheder skal indgå i formuedelingen, er nye. Der er imidlertid ikke noget til hinder for, at disse bestemmelser også finder anvendelse på aftaler vedrørende de nævnte aktiver, der er indgået ved ægtepagt før lovens ikrafttræden. Det samme gælder for aftaler om gæld efter den foreslåede bestemmelse i § 18. Begrundelsen for dette er, at ægtefællerne næppe har været klar over, at ægtepagten var ugyldig ved oprettelsen, og at der ligesom ved særejeægtepagter indgået før lovens ikrafttræden (se ovenfor) ikke er noget hensyn at tage til en ægtefælles eventuelle forventninger om, at ægtepagten vil blive erklæret ugyldig.

De foreslåede bestemmelser i kapitel 6 om oprettelse af ægtepagt svarer indholdsmæssigt til den gældende ordning efter retsvirkningslovens §§ 35, 37 og 49. Bestemmelserne i kapitel 6 kan derfor finde anvendelse på ægtepagter, der er oprettet inden lovens ikrafttræden.

Lovforslagets § 25 om surrogater for og indtægter af særeje svarer til den gældende bestemmelse i retsvirkningslovens § 28, stk. 3, og den kan derfor også finde anvendelse på særeje, der er etableret før lovens ikrafttræden. Om særeje i forhold til aktiver erhvervet før lovens ikrafttræden, herunder ved arv og gave, henvises til overgangsbestemmelsen i § 76.

Som det fremgår af de almindelige bemærkninger, punkt 3.14, er det i dag ikke lovreguleret, hvordan en ægtefælles gæld ved formuedeling skal fordeles mellem ægtefællens delingsformue, særeje og anden formue, der holdes uden for formuedelingen. De foreslåede bestemmelser i §§ 29 og 30 afklarer retstilstanden. Den foreslåede ordning svarer i vidt omfang indholdsmæssigt til den gældende ordning, og vil gennem de foreslåede bestemmelser om reguleringskrav i øvrigt føre til samme resultater som den gældende ordning. Henset hertil og under hensyn til, at den gældende ordning beror på retspraksis, der ikke ses at have taget stilling til alle aspekter af gældsproblematikken, og at en ægtefælle derfor næppe i alle situationer kan have en begrundet forventning om en bestemt løsning, foreslås det, at §§ 29 og 30 også skal finde anvendelse på gæld, der er stiftet før lovens ikrafttræden.

De foreslåede bestemmelser i kapitel 10 (aktiver, der ikke indgår i formuedelingen), kapitel 12 (kompensationskrav i særlige situationer), kapitel 13 (pensionskompensation) og kapitel 14 (udtagelse af aktiver) viderefører uden større indholdsmæssige ændringer den gældende ordning i relation til pensioner (retsvirkningslovens §§ 16 b og 16 c), personlige erstatninger (erstatningsansvarslovens §§ 18, 26 og 26 a), uoverdragelige og personlige rettigheder (retsvirkningslovens § 15, stk. 2), kompensationskrav (ægtefælleskiftelovens § 67), pensionskompensation (retsvirkningslovens §§ 16 d-16 f) og udtagelse af aktiver (ægtefælleskiftelovens §§ 63 og 64 samt retsvirkningslovens § 16 h). Det foreslås derfor, at bestemmelserne i kapitel 10 og 12-14 også skal finde anvendelse på aktiver, der er erhvervet før lovens ikrafttræden, samt på dispositioner, der er foretaget før lovens ikrafttræden.

Tilsvarende foreslås det, at de foreslåede bestemmelser i kapitel 11 om regulerings- og misbrugskrav tillige finder anvendelse på dispositioner foretaget før lovens ikrafttræden.

De foreslåede bestemmelser i §§ 38 og 39 om reguleringskrav ved overførsler af midler mellem en ægtefælles særeje og delingsformue svarer indholdsmæssigt til de gældende bestemmelser i retsvirkningslovens § 23, stk. 2-4, og § 24.

De foreslåede nye regler om reguleringskrav har ligesom de gældende regler i retsvirkningslovens §§ 23 og 24 til formål ud fra et konkret skøn at genoprette balancen efter formueforskydninger mellem

en ægtefælles formuearter. Sammenblanding af formuearter kan ske kontinuerligt gennem ægteskabet, og det ville i praksis være særdeles kompliceret at skulle anvende forskellige regler for dispositioner foretaget før og efter lovens ikrafttræden. Hertil kommer, at de gældende og foreslåede nye regler vil føre til samme resultat, og at en ægtefælle, der overfører midler fra sit særeje til sin delingsformue eller omvendt, næppe har gjort sig nøje overvejelser om, hvilke konsekvenser det vil have ved en senere formuedeling. Det samme gælder den anden ægtefælle. Det foreslås derfor, at de nye regler også skal finde anvendelse på formueforskydninger, der er foretaget før lovens ikrafttræden.

Forslaget om, at reglerne om regulerings- og misbrugskrav også skal gælde for dispositioner foretaget før lovens ikrafttræden indebærer, at muligheden i lovforslagets § 38, stk. 4, for at søge reguleringskrav dækket af en udbetalt alders- og kapitalpension m.v. også vil gælde for dispositioner, der er foretaget før lovens ikrafttræden. Dette skyldes, at der ikke er grund til at tage hensyn til en ægtefælles mulige forventninger om, hvordan reguleringskrav som følge af overførsel af delingsformue til særeje m.v. vil blive dækket.

Det samme gør sig gældende i relation til misbrugskrav efter den foreslåede bestemmelse i § 40, der skal afløse retsvirkningslovens § 23, stk. 1, jf. § 24. Det nye i § 40 er, at et misbrugskrav også kan kræves dækket af en udbetalt alders- og kapitalpension m.v., og at kravet ikke bortfalder, hvis det ikke dækkes ved formuedelingen. Dette har til formål at forbedre mulighederne for at få dækket det tab, som en ægtefælle har lidt som følge af den anden ægtefælles misbrug. Der er ikke hensyn at tage til den misbrugende ægtefælles mulige forventninger om, hvordan kravet vil blive dækket, hvorfor det foreslås, at § 40 også finder anvendelse på dispositioner, der er foretaget før lovens ikrafttræden.

I *stk. 2* foreslås det, at den gældende lov om ægteskabets retsvirkninger ophæves ved lovens ikrafttræden.

Ved bekendtgørelse nr. 1123 af 25. november 2008, udstedt i medfør af retsvirkningslovens 53 a, stk. 2, blev overenskomst af 26. januar 2006 om ændring af konventionen mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige indeholdende internationalprivatretnlige bestemmelser om ægteskab, adoption og værgeomål undertegnet i Stockholm den 6. februar 1931 sat i kraft for Danmark.

Ophævelse af en lov medfører som udgangspunkt, at bekendtgørelser udstedt i medfør af loven tillige ophæves. Da denne overenskomst fortsat skal gælde for Danmark, foreslås det i *stk. 3*, at bekendtgørelsen skal forblive i kraft, indtil den ændres eller ophæves af børne- og socialministeren efter den foreslåede bestemmelse i § 71, stk. 2.

Bekendtgørelse nr. 1855 om børne- og ægtefællebidrag er bl.a. udstedt i medfør af retsvirkningslovens § 52 a, stk. 3. Ved ophævelsen af denne bestemmelse bortfalder bekendtgørelsen af børne- og ægtefællebidrag, og der vil samtidig blive udstedt en ny bekendtgørelse om børne- og ægtefællebidrag. Denne bekendtgørelse udstedes i medfør af lovforslagets § 61, stk. 3, nr. 3, der viderefører retsvirkningslovens § 52 a, stk. 3.

Til kapitel 20

Til § 73

De foreslåede bestemmelser i kapitel 2 om beskyttelse mod salg m.v. af familiens helårsbolig indebærer, at fritidshus og fast ejendom, der anvendes til erhverv, der i dag efter retsvirkningslovens § 18 er beskyttet mod salg m.v., ikke længere vil være omfattet af beskyttelsen mod ejerægtefællens dispositioner uden den anden ægtefælles samtykke. Derimod udvides anvendelsesområdet for beskyttelsen af familiens helårsbolig sådan, at beskyttelsen også omfatter andelsbolig, husbåd m.v.

Af hensyn til ejerægtefællen og tredjemand foreslås det i § 73, at loven, dvs. navnlig dens kapitel 2, ikke

skal finde anvendelse på dispositioner over familiens bolig, der er foretaget før lovens ikrafttræden. For sådanne dispositioner finder de hidtil gældende regler anvendelse, navnlig retsvirkningslovens §§ 18 og 20. Dispositioner, der efter disse regler var gyldige, da de blev foretaget, forbliver således gyldige.

Salg af en andelsbolig inden lovens ikrafttræden er således gyldig uden den anden ægtefælles samtykke, selvom salget efter lovens ikrafttræden ville have krævet ægtefællesamtykke efter lovforslagets § 6.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.7.

Til § 74

Reglerne i retsvirkningsloven om dispositioner over fast ejendom og løsøre foreslås som anført i de almindelige bemærkninger, punkt 3.7., ophævet. I § 74 foreslås det, at retsvirkningslovens regler om dispositioner over løsøre og fast ejendom, fortsat skal finde anvendelse på dispositioner, der er foretaget før lovens ikrafttræden. Det drejer sig navnlig om retsvirkningslovens §§ 18-20.

Er aftale om salg af familiens sommerhus indgået før lovens ikrafttræden uden den anden ægtefælles samtykke, kan aftalen således efter lovens ikrafttræden kræves omstødt. Dette er dog ikke til hinder for, at der efter lovens ikrafttræden indgås en ny salgsaftale, der vil være gyldig uden den anden ægtefælles samtykke.

Beskyttelsen af fast ejendom, der anvendes til familiens helårsbolig, foreslås ved lovforslagets kapitel 2 opretholdt, og der foreslås i § 73 en særskilt overgangsbestemmelse herom.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, punkt 3.7.

Til § 75

Det foreslås, at den foreslåede bestemmelse i § 10 om en ægtefælles krav på tilbagegivelse af gave, som den anden ægtefælles har givet tredjemand, kun skal finde anvendelse, når gaven er givet efter lovens ikrafttræden. Dette skyldes, at det vil være betænkeligt at indføre en mulighed for at gøre krav gældende i forhold til gaver, der er givet inden lovens ikrafttræden, hvor parterne ikke var bekendt med muligheden for at kræve gaven tilbage.

Til § 76

Efter den foreslåede bestemmelse i § 24 er et aktiv, der er erhvervet for både særeje og delingsformue, brøkdels-særeje, og et aktiv erhvervet for særeje og ved gældsøvertagelse eller lånoptagelse, er særeje af samme art som det anvendte særeje. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse på aktiver, som en ægtefælle har arvet eller modtaget i gave.

Som det fremgår af bemærkningerne til § 24, er gældende ret om, hvornår et aktiv er særeje, når det delvist erhverves for særejemidler, i et vist omfang uafklaret. Den foreslåede ordning svarer i vidt omfang til den gældende ordning, men det må antages, at der vil være situationer, hvor et aktiv helt eller delvist er særeje, når det vurderes efter § 24, mens aktivet vurderet efter den gældende ordning helt eller delvist er delingsformue og dermed omfattet af ligedelingen. Det foreslås derfor, at § 24 ikke skal finde anvendelse på aktiver, som en ægtefælle har erhvervet før lovens ikrafttræden.

Det foreslås således i *stk. 1*, at § 24 ikke skal finde anvendelse på aktiver, der er erhvervet før lovens ikrafttræden. For sådanne aktiver finder de hidtil gældende regler anvendelse. Disse regler er beskrevet i de almindelige bemærkninger, punkt 3.12.1.

I *stk. 2* foreslås det, at § 24 ligeledes ikke skal finde anvendelse på aktiver, som en ægtefælle har

modtaget i gave før lovens ikrafttræden, eller har arvet fra en arvelader, der er afgået ved døden før lovens ikrafttræden. For sådanne aktiver finder de hidtil gældende regler anvendelse. Disse regler er beskrevet i de almindelige bemærkninger, punkt 3.11.1.1.

Til § 77

Det foreslås i § 77, at loven ikke skal finde anvendelse, hvis statsforvaltningen før lovens ikrafttræden har modtaget anmodning om separation eller skilsmisse. Ved formuedeling i sådanne situationer finder de hidtil gældende regler fortsat anvendelse.

Hvis en anmodning om separation eller skilsmisse afslås, tilbagekaldes eller bortfalder, f.eks. på grund af manglende betaling af gebyr for sagens behandling, finder § 77 i anvendelse. Dette gælder både afslag på og tilbagekaldelse eller bortfald af anmodningen under statsforvaltningens og rettens behandling af sagen, herunder under en ankesag. Det samme gælder, hvis separations- eller skilsmissesagen afsluttes i statsforvaltningen, f.eks. på grund af manglende enighed mellem parterne, og ingen af parterne inden for 4-ugers fristen i ægteskabslovens § 43 anmoder om, at separations- eller skilsmissesagen indbringes for retten.

Indgives ny anmodning om skilsmisse m.v. først efter lovens ikrafttræden, finder § 77 således ikke anvendelse.

Derimod finder § 77 anvendelse, selvom sagen om separation eller skilsmisse af statsforvaltningen indbringes for retten, eller førsteinstansens afgørelse appelleres, og uanset at dette først sker efter lovens ikrafttræden.

Det foreslås ligeledes, at loven ikke skal finde anvendelse, hvis ægtefællen er afgået ved døden før lovens ikrafttræden. Ved formuedeling i sådanne situationer finder de hidtil gældende regler anvendelse.

Til § 78

Det foreslås, at loven ikke skal finde anvendelse på anmodninger om fastsættelse og ændring af ægtefællebidrag, som statsforvaltningen har modtaget før lovens ikrafttræden. Det drejer sig navnlig om bestemmelserne om ægtefællebidrag i kapitel 16. Sådanne anmodninger behandles efter de hidtil gældende regler, navnlig retsvirkningslovens § 8, jf. §§ 5 og 6, samt §§ 9, 9 a og 52 a.

Til § 79

De foreslåede regler i kapitel 18 om lovvalg indebærer på en række punkter ændringer i forhold til gældende ret, hvor mandens domicilstat ved ægteskabets indgåelse er afgørende for lovvalget, og hvor ægtefællerne forbliver undergivet den samme lov, uanset om de flytter under ægteskabet.

Det foreslås, at lovvalgsreglerne i kapitel 18 også skal finde anvendelse på ægteskaber, der er indgået før lovens ikrafttræden. Baggrunden for dette er, at der ellers vil skulle anvendes forskellige lovvalgsregler afhængigt af tidspunktet for ægteskabets indgåelse i en lang årrække. Dette vil medføre en øget risiko for fejlagtig rådgivning og misforståelser om retstilstanden.

Endvidere er omdrejningspunktet i de foreslåede lovvalgsregler bestemmelsen i § 64, stk. 2, hvorefter det er loven i den stat, hvor begge ægtefæller boede ved indgåelsen af ægteskabet, eller hvor de begge først boede samtidigt efter indgåelsen af ægteskab, der anvendes på deres økonomiske forhold. For de fleste ægtefæller vil dette ikke medføre ændring af lovvalget, da det efter den gældende ordning er loven i mandens domicilstat ved indgåelsen af ægteskabet, der anvendes. Hvis begge ægtefæller boede i mandens domicilstat, vil den valgte lov således være den samme, uanset hvilket regelsæt der anvendes.

At de nye regler også skal finde anvendelse på ægteskaber, der er indgået før lovens ikrafttræden, følger af den foreslåede ikrafttrædelsesregel i § 72, stk. 1, som beskrevet i generelle bemærkninger til overgangsreglerne i kapitel 20.

Den foreslåede bestemmelse i § 64, stk. 5, om anvendelse af dansk ret, når et ægtepar har boet her i landet de seneste 5 år, vil straks ved lovens ikrafttræden medføre ændring af lovvalget i ægteskaber, hvor ægtefællerne ved indgåelsen af ægteskabet boede i et andet land, men senere er flyttet til Danmark og nu har boet her i mere end 5 år. For at undgå sådanne umiddelbare ændringer af lovvalget foreslås det i *stk. 1*, at uanset § 64, stk. 5, finder lov om ægtefællers økonomiske forhold først anvendelse på de økonomiske forhold for ægtefæller, der bor i Danmark ved lovens ikrafttræden, når de har boet i Danmark i fem år efter ikrafttrædelsen. Dette giver ægtefællerne mulighed for at indrette deres formueordning på den kommende ændring af lovvalget.

For at sikre, at ægtefællerne i alle tilfælde ved aftale kan beholde eller vende tilbage til den lov, de var omfattet af før lovens ikrafttræden, også selv om dette ikke er et af de lovvalg, de kan foretage efter lovudkastets § 67, foreslås der i *stk. 2* en regel herom.

Efter gældende ret er det ikke muligt at indgå lovvalgsaftaler, og indgåede aftaler herom er derfor ugyldige. Det foreslås i *stk. 3*, at lovvalgsaftaler, der er indgået før lovens ikrafttræden, skal være gyldige fra og med lovens ikrafttræden, hvis de lever op til lovens indholdsmæssige krav i § 65 og de formelle krav i § 66. Dette skyldes, at ægtefællerne må have antaget, at aftalerne var gyldige, da de indgik dem, og at en ægtefælle derfor ikke vil have haft en beskyttelsesværdig forventning om at kunne påberåbe sig, at aftalen er ugyldig. Uanset dette finder de foreslåede bestemmelser i §§ 69 og 70 om ordre public m.v. anvendelse.

Efter retsvirkningslovens § 53, stk. 2, er en udenlandsk ægtepagt gyldig i Danmark ved bosættelse her i landet, i det omfang ægtepagten ikke strider mod retsvirkningsloven. I forhold til tredjemand er gyldigheden dog betinget af, at ægtepagten inden 1 måned fra bosættelsen anmeldes til personbogen.

Efter de foreslåede lovvalgsregler i kapitel 18, der også regulerer ægtefællernes adgang til at oprette ægtepagt, vil det ikke længere være et krav, at danske formkrav til ægtepagt er opfyldt, hvis ægtefællernes formueforhold er reguleret af udenlandsk ret. Som følge heraf foreslås det i *stk. 4*, at ægtepagter indgået inden lovens ikrafttræden er gyldige fra lovens ikrafttræden uden tinglysning, hvis de er gyldige efter den lov, der anvendes på ægtefællernes økonomiske forhold.

Til § 80

Retsvirkningslovens § 11, hvorefter en ægtefælle bl.a. kan foretage indkøb på kredit til den daglige husholdning med den virkning, at den anden ægtefælle også hæfter for gælden, foreslås ophævet, jf. de almindelige bemærkninger, punkt 3.5.

Det foreslås i § 82, at retsvirkningslovens § 11 efter lovens ikrafttræden fortsat skal finde anvendelse på ægtefællernes hæftelse over for tredjemand for dispositioner, der er omfattet af § 11. Der henvises til beskrivelsen af § 11 i de almindelige bemærkninger, punkt 3.5.1.3.

Til § 81

Som anført i de almindelige bemærkninger, punkt 3.6., foreslås kravet i retsvirkningslovens § 30, stk. 1, om ægtepagt som betingelse for, at en gave mellem ægtefæller er gyldig, ophævet. Dette er begrundet i, at en ægtefælle ikke mange år senere bør kunne fortryde en gave og kræve den tilbage, blot fordi ægtefællerne har overset kravet om ægtepagt.

I relation til kreditorerne giver den gældende ordning en kreditor, der først længe efter en gaveoverdragelse har fået et krav på giverægtefællen, mulighed for at påberåbe sig ugyldigheden og kræve gaven tilbage fra den ægtefælle, der har modtaget gaven, hvis ægtefællerne ikke har givet gaven ved ægtepagt. Denne mulighed for at kræve en gave tilbage går langt ud over, hvad der er nødvendigt for at beskytte gavegiverens kreditors interesser. Det er således alene kreditorer, der havde et krav mod gavegiver ved overdragelsen af gaven, der har et beskyttelsesværdigt behov for beskyttelse mod at lide tab som følge af overdragelse af gaver mellem ægtefæller. Disse interesser er i dag beskyttet ved retsvirkningslovens § 33 og konkurslovens § 64.

Den foreslåede ophævelse af retsvirkningslovens § 30, stk. 1, betyder, at en ægtefælle, som før lovens ikrafttræden har givet sin ægtefælle en gave, som efter den gældende ordning er ugyldig på grund af manglende ægtepagt, ved lovens ikrafttræden vil kunne give ægtefællen gaven igen med den virkning, at gaven bliver gyldig.

I stedet for sådanne individuelle løsninger foreslås det i § 81, at gaver givet uden ægtepagt før lovens ikrafttræden skal anses for gyldigt givet ved lovens ikrafttræden. Den foreslåede ophævelse af ægtepagtskravet får således også virkning for gaver, der er givet før lovens ikrafttræden.

En ægtefælle, der uden ægtepagt har givet sin ægtefælle en gave før lovens ikrafttræden, har således efter lovens ikrafttræden ikke mulighed for at kræve gaven tilbage. Tilsvarende har en kreditor, der har et krav mod gavegiver, ikke mulighed for at kræve gaven tilbage fra gavemodtageren efter retsvirkningslovens § 30, stk. 1.

Det foreslås dog, at retsvirkningslovens § 30, stk. 1, fortsat skal finde anvendelse, hvis den ægtefælle, der har givet gaven, eller denne ægtefælles kreditorer eller arvinger før lovens ikrafttræden har anlagt retssag om tilbagegivelse af gaven. Dermed får ophævelsen af bestemmelsen ikke betydning for verserende retssager.

Kreditorer, som ikke før lovens ikrafttræden har anlagt retssag om tilbagegivelse af en gave, der med forslaget til § 81 bliver gyldig ved lovens ikrafttræden, har mulighed for at søge værdien af gaven tilbagegivet efter retsvirkningslovens § 33, der efter den foreslåede overgangsbestemmelse i § 82 finder anvendelse på gaver givet før lovens ikrafttræden.

Det følger af retsvirkningslovens § 33, at såfremt den ene ægtefælle har givet den anden ægtefælle en gave, kan den, som da havde fordring på overdrageren, hvis fuld dækning hos denne må anses uopnåelig, holde sig til den anden ægtefælle for værdien af det overførte, medmindre det bevises, at overdrageren beholdt utvivlsomt tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser. Dette gælder dog ikke sædvanlige gaver, hvis værdi ikke står i misforhold til giverens kår, samt gaver, som består i livsforsikring, overlevelsesrente eller lignende forsørgelse, som sikres den anden ægtefælle. Er der ydet delvis vederlag, fradrages dette i værdien, og den ægtefælle, der modtog gaven, er fri for ansvar, når ægtefællen beviser, at gaven er gået tabt uden ægtefællens skyld.

Kreditorerne har endvidere mulighed for at søge gaven omstødt efter konkurslovens § 64. Efter denne bestemmelses stk. 1 kan gaver, som er fuldbyrdet senere end 6 måneder før fristdagen, fordres omstødt. Gaver, som er fuldbyrdet tidligere, men senere end 1 år før fristdagen, kan fordres omstødt, medmindre det godtgøres, at skyldneren hverken var eller ved fuldbyrdelsen blev insolvent. For gaver til skyldnerens nærtstående gælder samme regel, hvis gaven er fuldbyrdet senere end 2 år før fristdagen, jf. stk. 2. Det følger dog af stk. 3, at lejlighedsgaver og lignende gaver og understøttelser, som ikke stod i misforhold til skyldnerens kår, er undtaget fra omstødelse.

Er gaven givet tidligere, men senere end 2 år før fristdagen, kan omstødelse desuden ske, hvis modtageren

er en af skyldnerens nærstående, herunder en ægtefælle, jf. lovens § 2, nr. 1. Modtageren kan dog efter lovens § 64, stk. 2, afværge omstødelse ved at godtgøre, at skyldneren var og forblev solvent, da gaven blev givet.

Efter § 1, stk. 1, er fristdagen bl.a. den dag, da skifteretten modtog konkursbegæringen.

Med disse muligheder for at søge gavens værdi tilbagegivet eller gaven omstødt er kreditorernes beskyttelsesværdige interesser i at kunne gøre krav gældende i forhold til gaver, der før lovens ikrafttræden er givet uden ægtepagt, varetaget i fornødent omfang.

Om retsvirkningslovens § 33 henvises til de almindelige bemærkninger, punkt. 3.6.1.2.1., og om konkurslovens § 64 henvises til de almindelige bemærkninger, punkt. 3.6.1.2.2.

Til § 82

Har en ægtefælle før lovens ikrafttræden gyldigt givet den anden ægtefælle en gave, foreslås det, at giverægtefællens kreditorers adgang til at gøre et krav gældende mod modtagerægtefællen efter lovens ikrafttræden fortsat skal bedømmes efter retsvirkningslovens § 33, der således fortsat skal finde anvendelse på sådanne gaver efter lovens ikrafttræden.

Til § 83

Når en ægtefælle inden lovens ikrafttræden over for skifteretten har fremsat anmodning om bosondring, foreslås det i *stk. 1*, at anmodningen behandles efter retsvirkningslovens kapitel 5 om bosondring, der foreslås ophævet, jf. de almindelige bemærkninger, punkt 3.22.

Dette gælder også, selvom skifterettens afgørelse indbringes for landsretten, og uanset at dette først sker efter lovens ikrafttræden.

I *stk. 2* foreslås det, at de hidtil gældende regler finder anvendelse ved formuedeling efter lovens ikrafttræden, når formuedelingen foretages på grundlag af en bosondring, uanset om bosondringen er meddelt før eller efter lovens ikrafttræden.

Til kapitel 21

Til § 84

Efter bestemmelsen gælder loven ikke for Færøerne og Grønland, men den kan ved kongelig anordning helt eller delvist sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de ændringer, som de færøske og grønlandske forhold tilsiger.